

ALMANACH
SCIENCE
FICTION

IKKARIE XBT

ÚVODEM

JAROSLAV VEIS

3

SVĚTOVÁ SCI-FI

MICHAEL MOORCOCK: TOK

4

ŠIN'ICHI HOŠI: HÉJ, POLEZ VEN !

12

ŠIN'ICHI HOŠI: DOKONALÝ ŽIVOT

13

MAREK BARANIECKI: HLAVA KASANDRY

14

PAVLA KOSATÍKA VELIKÝ VESMÍRNÝ SVĚTELNÝ SENTINEL

ČESKÁ SCI-FI A HUMOR /I. Klínek/

18

JOSEF PECINOVSKÝ: ŠESTÁ KVIHA MOJŽÍŠOVA

20

JOSEF PECINOVSKÝ: VŠICHNI SEM !

21

IVAN KLÍNEK: BERKUDSKO-MANŽELSKÝ TROJÚHELNÍK

22

JAN HLAVIČKA: VPŘED A VZHŮRU !

25

ROZHOVOR SE ZDEŇKEM VOLNÝM

27

JAK RECENZOVAT /J. Pecinovský/

28

FRANTIŠEK PILAŘ: VŠECHNY STROJE FUNGUJÍ NORMÁLNĚ

30

OKÉNKO KRITIKU

KARL-HEINZ TUSCHEL: PURPUROVÁ PLANETA
/P. Kosatík, L. Dvořák/

33

PRUVODCE PO SVĚTOVÉ SCI-FI

LATINSKO-AMERICKÁ SCI-FI /A. Bernard Georden/

36

VYROČÍ ROKU

VÝLET S VADIMEM ŠEFNEREM DO 23.STOLETÍ /E. Svobodová/

38

JOHN W. CAMPBELL, jr. /I. Adamevič/

40

THOMAS MORE A SOUČASNOST /P. Kosatík/

42

ZLATÝ FOND

PHILIP K. DICK: MUŽ Z VYSOKÉHO ZÁMKU /J. Hlavička/

45

SCI-FI FILM

451 FAHRENHEITA, PLANETA OPIC, ALPHAVILLE,
SVĚT ZAPADU, SVĚT BUDOUCNOSTI, ZARDOZ,
MUŽ Z 1. STOLETÍ, KRÁTKÉ FILMY
/D. Čápevá, D. Čáp, S. Černák/

49

KRESLENÝ SERIÁL

ZAPOMENUTÝ SVĚT KRESLENÉHO SERIÁLU /V. Veverka/

61

Na 1.straně obálky originální ilustrace Miloslava Hlavička
"Nebezpečná krajina"

ÚVODEM

Je polovina září roku 1985.

Zhruba touhle dobou před deseti lety jsem už věděl, že příští rok mi vyjde Experiment pro třetí planetu. Byla to science fiction, což v oněch dobách - ano, zdá se mi to tak dávno, že o tom čase skutečně mluvím jako o oněch dobách - byla tak trochu nebyvalost. Šedesátá léta poznamenaná Nesvadbovými povídkami byla ta tam a Ludvík Souček, přes veškerou úctu, jež je mu vzdávána, patřil do hájemství literatury pro děti /pro děti a vojáky, jak jsem s oblibou sarkasticky tvrdil o tom co píšu sám /.

Potom se ve žlutém dresu mladofrontovní trináctky objevil brožovaný Zájem galaxie a rázem bylo jasné, že nastává otvírání studánek. Jsem na několik věcí v životě docela pyšný / není jich moc/, nicméně patří mezi ně i pocit, že jsem ty studánky otvíral taky.

Možná je škoda, že jsem si nikdy nepsal deník, abych si dostatečně jasně vybavil třeba odpoledne na matfyzu s partou lidí a vážným Jirkou Markusem, který toho o sci-fi věděl víc, než my všichni v místnosti dohromady anebo večer na Větrníku, první besedu o tomhle žánru, která se odehrála jen tak a byla z těch nejlepších, co jsem za život zažil /a všelijakých besed, na rozdíl od věcí, na něž mohu být pyšný, bylo až moc/. A pak studentka Kosatíka z Boskovic, který se zjevil ve dvou Sedmíčky na Staromáku, a bylo jasné, že ví, co chce, a svede to. Nedělní odpoledne s Johnem Brunnerem a matfyzáky na temnějším místě, kdy jsme běhali dolů do hostince zvaného "nudle" pro pivo a potom v noci jeli za Jurou Grygarem na Ondřejov. První Parcon a haldy povídek, tenkrát ještě hlavně rukou psaných, Ivo Zelezného podobného nervózní ebonitové tyči obrostlé vousy, ze které pořád, ale pořád něco jiskří, /a který dokáže přitahovat/. První klub a první fanzin...

Je to zkrátka deset let, ve kterých se stalo moc a onen věčně opakovaný Součkův povzdech, co že

by měl ukázat návštěvníkům odjinud, kteří by chtěli poznat SF vření v zemi Karla Čapka /tvrdil tehdy, že místo odpovědi by zalezl pod stůl/, se stal anachronismem. Vypočítávat kluby a sečítat fanziny nemá smysl, stejně jako pokoušet se nezapomnout při tom vzpomínání na něco nebo někoho, podstatného.

To nejpodstatnější je totiž v něm jiném - že SF fandom, /nevím, fakt, jak to říct líp, i když se mi tohle slovo hrubě nelíbí, a to, jak kdekdo ví, se před angličtinou nestydím/existuje v naprosto stabilní podobě a že i když je pořád amatérský, vytváří artefakty na úrovni profesionální. Je to fajn - ale má totaky svůj háček. Co bylo pro autora před deseti lety ne sice jedoduché, avšak zvládnutelné, je dnes mnohem těžší. SF je trochu móda a konkurence houstne a najednou zjišťuju, že texty, které mám lektorovat, jsou často dobré snad rovnou k vydání sá - mostatné knížky, že však nevím, jak autorovi poradit. Kdyby tak přišel před deseti lety...

Vím, tahle situace není samozřejmě dobrá pro žádného autora, ale je dobrá pro časopis, jímž Ikárie je. Neboť to, co tady vzniklo, je záležitost amatérská vsátku - jen v onom významu milostném. Na jednu stranu mě to mrzí - ze všeho nejvíc proto, že nevím jak z téhle situace ven - a na druhé vám to trochu /ale nepřeháním to/ závidím.

Jaroslav Veis

Odpovědný redaktor: Jaroslav Olša, jr.
Redakční rada: Alexandre Hlinka
Pavel Kosatík
Vladimír Veverka
Marta Zvelebilová
Grafická úprava: †František Olša
Filip Bezděk

Redakce přijímá příspěvky z oblasti široce pojaté fantastiky - prózu, poezii, teorii, Příspěvky nejsou honorovány. Nevyžádané rukopisy a ostatní materiály se nevracejí. Přetisk obsahu nebo její části je povolen pouze po předchozím souhlasu redakční rady a při dodržení autorských práv.

NEPRODEJNÉ, určeno pro vnitřní potřebu Klubu elektroakustiky, videotechniky a digitální techniky 405.ZO Svazarmu.

Adresa redakce: 405.ZO Svazarmu, IKARIE
Na Nivách 20
141 00 Praha 4 - Krč

Michael Moorcock

TOK (Stream)

Max File se předklonil s netrpělivou otázkou na adresu řidičského oddělení: "Za jak dlouho tam budeme?"

Pak si uvědomil, že tohle auto řidiče nemá. Obyčejně si jakožto velící maršál evropských nukleárních úderných obranných sil dopřál luxus mít řidiče, ale jeho dnešní cíl byl tajný a dokonce ani on sám jej neznal.

Plán jeho cesty ležel bezpečně uzamčen v počítači automatického řízení automobilu. Opřel se zády v křesle a usoudil, že vztekat se nebude k ničemu.

Vůz opustil ústřední dálnici asi půl míle před tím, než vyjel do centrálního dopravního okruhu, který jako obrovské vířící kolo rozhazoval vozidla a zboží do městského systému kolem. Vůz nízko nad zemí zamířil do starších částí města. File byl za to vděčný, i když to sám sobě otevřeně nepřiznal. Nad ním stále ještě pokračovalo hučení přes celý obzor a vibrující mumlání toho inženýrského ráje, ale při nejmenším znělo rozptýleně. Hluku nijak neubýlo, ale byl zmatenější a tím příjemnější. Vůz musel několikrát zůstat stát před hustými proudy chodců, kteří vycházeli ze stanic pneumatické dopravy a s napjatými a spocenými tvářemi si probíjeli cestu do práce.

File během zdržení lhostejně seděl, ačkoliv se na zasedání už opozdil. Co má znamenat, podívoval se, tenhle Gargantua, který tu sedí a vytrvale pohlcuje celý světadíl? Nikdy neusne, nikdy nepřestane pyšně vyřvávat svou vlastní sílu. A ať je ke svým milionům obyvatel jakkoli vlídný, nadá se popřít, že jeden každý z nich je jeho otrokem. Jak to vzniklo a co se z toho může stát? Už je to tak přebujelá struktura, že lidské bytosti si v ní jen s nesháněmi najdou místo k životu. Kdyby se díval z vesmíru, pomyslel si, žádné lidské bytosti by vidět nebylo, zdálo by se, že je to jen bleskurychle pohybující stroj se zářnou silou, ale bez účelu.

Max File nijak moc nevěřil, že by Evropské hospodářské společenství bylo schopné prodlužovat si život do nekonečna. Narostlo rychle, ale samo od sebe a lidé mu nemohli dát správně promyslené uspořádání. Pomyslel si, že už může rozpoznat první známky nevyhnutelného zhroutění.

Vůz si trpělivě hledal cestu mezi davem, našel volný proud a pak pokračoval po své složité trase. Konečně se propletl změtí značek, ukazatelů a křižovatek, a zastavil se před nízkou desetiposchodovou budovou, která nasla chmurnou, ale nesmazatelnou pečť autority.

U vchodu stáli strážé a zdůrazňovali vážnost krize. File byl eskortován do apartmá v 5. poschodí. Tam ho uvedli do místnosti bez oken, s dřevem vykládanými stěnami a stálým, klidným osvětlením. Za kulatým stolem již zasedala vláda evropského hospodářského společenství a čekala na jeho příchod. Když vešel, ministři vzhledli.

Tvořili podivně odtážitou a formální skupinu, v uniformě tmavých konzervativních obleků. Nepopsaný bílý poznámkový papír ležel

urovnán před nimi v úhledných čtvercích.

V sále panovala atmosféra pečlivé zdrženlivosti, když File vešel. Většina ministrů jen nepřítomně přikývla a potom se zas zahleděla upjatě před sebe jako před tím.

File oplatil pokývnutí. Znal se se všemi, ale ne zblízka. Z nějakého důvodu si od něho udržovali odstup, přes vysoké postavení, které zastával a pro které byl, jak se zdálo, určen od dětství. Jen ministerský předseda vstal, aby ho uvítal.

"Prosím posadte se, File" řekl.

File potřásl rukou, kterou mu starý muž podával a pak zamířil ke svému místu. Strasser začal ihned mluvit s jasným úmyslem, aby zasedání bylo krátké a k věci.

"Jak všichni víme," začal. "Evropa se přiblížila na okraj stavu občanské války. Většině z Vás je nicméně známo, že tu dnes nejsme proto, abychom projednávali opatření - to říkám pro Vás, File. Jsme tu, abychom si vyjasnili situaci a pověřili Vás posláním."

Strasser se posadil a kývnutím vyzval muže nalevo od sebe. Standon, bledý a kostnatý, naklonil hlavu k Filovi a promluvil.

"Na prvním zasedání, kde jsme se zabývali dnešní krizí, jsme měli za to, že se neliší od všech ostatních v dějinách, že nejdříve uvážíme cíle a záměry hospodářských a politických složek a pak rozhodneme, které budeme podporovat a proti kterým bojovat. Netrvalo dlouho a uvědomili jsme si svůj omyl. Nejdříve jsme zjistili, že Evropa je jen politický a ne národnostní celek, takže nejjednodušší způsob řešení je nemožný. Pak jsme se pokoušeli pochopit celý systém, který míníme pojmem Evropa - a nepovedlo se to. Evropa jako průmyslová ekonomika je nad pochopením."

Odmlčel se. Zdálo se, jako by se pod nehybným povrchem jeho tváře hromadil zvláštní cit. Stísněně sebou pohnul a pokračoval hlasitěji:

"Jsme první vláda v dějinách, která si uvědomuje a připouští, že neví, jak řídit události. Z kontinentu, který je nám svěřen, se stal ten nejkoncentrovanější, nejsložitější jev, jaký kdy na povrchu téhle planety vznikl. O jeho řízení nevíme o nic víc, než o tom, jak řídit mechanismus, který ovládá vývoj skutečného živého organismu. Někteří z nás jsou toho mínění, že evropský průmysl se ve skutečnosti stal živým tvorem - ale ne zdravým organismem, který by měl zaručen správný vývoj, jako je tomu v přírodě. Začal se vyvíjet náhodně a pokračoval podle svých vlastních zákonů. Mezi námi je jeden," ukázal na strohého Brown-Gothe přes stůl, "který jej srovnává s rakovinou."

File se zamyslel, jak jsou jeho vlastní úvahy před několika minutami podobné ministerským závěrům.

"Evropa trpí přetlakem," pokračoval Standon. "Všechno je tak stlačené, energie a procesy se tak těsně navzájem stýkají, že se celý systém slije do jediného pevného celku. Když to řeknu politicky, prostě nezbyvá volný prostor k akci. Následkem toho nedoká-

žeme předvídat vývoj událostí, ani výpočtem, ani zdravým rozumem a nejsme schopni povědět, co bude výsledkem jakéhokoliv konkrétního opatření. Zkrátka nevíme o tom, co bude dál, ať už se to snažíme změnit, nebo ne."

File přehlédl stůl tam a zpátky. Většina ministrů stále nezaújatě zírala na složky papírů. Strasser, Standon a ještě jeden nebo dva se na něj vyčkávavě dívali.

"Sám jsem došel k stejnému závěru," řekl.

"No," řekl Standon důrazně "v tom je podstata věci. Kdyby bylo všechno tak černobílé, nestáli bychom před tímto problémem, prostě bychom se postavili na některou stranu. Ale tady nejsou dvě strany, jsou tu tři, nebo čtyři a další v pozadí. Už sám pojem "nejlepší" ztrácí význam, když nevíme co bude dál. Logicky vzato zničení celé společnosti je jediné měřítko toho, co je žádoucí, a i tak, kdo ví? Možná jsme narostli tak obłudně, že není možné, abychom existovali dál. Nemáme žádné ideály, které by nás vedly. A tak jako tak, když jde o Evropu, nic takového jako zvolený směr už neexistuje."

Standon odvrátil od Fila oči a na okamžik se zdálo, že myslí na něco jiného. "Mohl bych dodat, že podle našeho názoru když jsme o tom mohli několik týdnů přemýšlet, byla taková situace v historických záležitostech vždycky jen skutečnost, že volný prostor k akcím ještě existoval, dodávala v minulosti státníkům iluze, že mohou svobodně určovat vývoj událostí. Teď žádný volný prostor není, iluze se vytratila a my si uvědomujeme vlastní bezmocnost. Zároveň je všechno mnohem děsivější."

Pokrčil rameny. "Evropa by například díky svojí koncentrovanosti mohla vydržet značný počet nukleárních explozí a stále ještě fungovat dál. Nemusím ani dodávat, že v současnosti má takové zbraně k dispozici každá, dost velká průmyslová společnost. Myslíme si dokonce, že některé malé bomby jsou v rukou menšinových skupin."

File uvažoval tak chladně, jak dovedl. Krize se náhle posunula přes hranu praktických úvah do sféry filozofie. Znělo to absurdně, ale ten fakt se nedal popřít. Vážil si obezřelosti těchto vyrovnaných mužů. Měl, podobně jako oni, hrůzu z tyranie, ale v historii se dá nalézt dost varování před ukvapenou prevencí. Spiklenci nezavraždili Caesara, aby předešli diktatuře a přesto jejich posetilý čin během několika hodin utopil zemi v horší hrůzovládě, než jakou si kdy představili. Ministři mají pravdu, neexistuje nic takového jako svobodná vůle a stát je ovladatelný jen pokud je dost jednoduchý, aby v žádném případě nevykolejil.

Rekl: "Předpokládám, že už bylo uděláno všechno, co by mohlo vývoj událostí vysvětlit. Kybernetika..."

Standon mu adresoval smířlivý úsměv. "Bylo uděláno všechno."

Ozval se třetí muž, jako by tohle byla jeho narážka. Appeltoft, který měl na starosti vědu a technologii, byl mladší než ostatní a poněkud citovější. Zvedl hlavu, aby Fila oslovil.

"Naší jedinou nadějí je objevit, jak jsou události uspořádány v čase - pro tak vážnou a praktickou záležitost to může znít jako teoretizování, ale jsou to závěry podložené fakty. Abychom mohli v přítomnosti účinně zasáhnout, musíme napřed znát budoucnost. To je poslání, které je pro vás chystáno. Výzkumný ústav Komplex v Ženevě objevil způsob, jak přemístit člověka o několik let do budoucnosti a přenést ho zpět. Budete vyslán o 10 let dopředu, abyste zjistil, co se stane a jak k tomu dojde."

Potom se vrátíte, ohlásíte nám, co jste objevil a my těch informací využijeme při

rozhodování o nasazení opatření a také k vědeckému zkoumání zákonů, kterým podléhá časová posloupnost. Doufáme, že tak zformulujeme metodu vlády i pro další staletí a možná odstraníme prvek náhody z lidských záležitostí."

Udivující a nekonvenční způsob, jakým se vládní kabinet rozhodl vyřešit své dilema, udělal na Fila dojem.

"Odstartujete ihned," řekl mu Appeltoft a přerušil jeho úvahy. "Po tomto zasedání poletím do Ženevy s Vámi. Technici udržují přístroj v pohotovosti." Do jeho hlasu pronikl trpký tón. "Chtěl jsem tam sám, ale..." pokrčil rameny a udělal nejasné gesto, které zahrnulo celý ostatní kabinet.

"To je právě to," řekl File, "proč jste vybrali mne?"

Ministři na sebe letmo pohlédli. Strasser promluvil: "Důvodem je vaše vzdělání, Maxi," řekl nejistě. "Problémy, před kterými dnes stojíme, se začaly projevovat už před víc než jednou generací. Tehdejší vláda se rozhodla vychovat několik málo dětí podle nové vzdělávací metody. Hlavní myšlenkou bylo vychovat lidi, kteří by dovedli do podrobné pochopit komplex moderní civilizace a donutit je zvládnout všechny potřebné předměty. Experiment selhal. Všichni vaši spolužáci zesíleli. Vy jste přežil, ale ne s tím výsledkem, ve který jsme doufali. Velká část informací, které byly vašemu mozku násilím vnuceny, byla zas hypnoticky odstraněna, aby vaše mysl nebyla dál ohrožena. Výsledkem jste vy, jak tu stojíte - superamatér s nenasytnou zvědavostí a organizačním nadáním. Svěřili jsme vám postavení, které nyní zastáváte a zapomněli jsme na vás. Teď jste ideální člověk pro náš plán."

Pro Fila to znamenalo otřes, dokonce tím větší, čím víc shrnutí odpovídalo jeho vlastnímu podezření o jeho minulosti. Ovládl se však dřív, než se stačil nad tím zahloubat.

"Já jediný jsem to dokázal, vidíte. Rád bych věděl proč."

Standon v matném světle upřeně Fila pozoroval. Zdálo se, že v něm ještě jednou stoupá ta zvláštní vlna citu, která se ukládá někde v hloubce a nepůsobí na svaly, ani na plet.

"Pro vaši odhodlanost, pane File. Kvůli tomu, že ať se děje co se děje, ze všeho se nějak dokážete dostat."

Když File vycházel z budovy, uvědomoval si své úvahy ještě jasněji než před tím. Appeltoft jel s ním a vžtise svístěl k nejbližšímu letišti. Teď měl zachytit bod pro své myšlenky. Časová posloupnost... ano, není pochyb, že vysvětlení toho titánského jevu, kterým právě projíždí, se najde v časové posloupnosti.

Když se rozhlédl kolem sebe, viděl, jak doslova pravdivé byly výroky ministrů, které právě vyslechl.

Po vytvoření EHS, ke kterému se postupně připojily všechny evropské státy, se výrobní kapacita světadílů fantasticky zrychlovala. Ekonomický rozvoj vylétl tak vysoko, že nakonec bylo nutné vyztužit uvnitř celou strukturu. Stupínek za stupínkem výztuže sílily, dokud nebyla celá společnost přikována k zemi jako zkamenělá nemenná obluda, hučící a řvoucí energií. Ani vzdušné architektonické přísliby minulých století se neuskutečnily. Vžtise projížděl kolem wagneriansky těžkých konstrukcí, které zacláněly slunce.

Otočil se k Appeltoftovi: "Takže za hodinu budu o 10 let dál v budoucnosti. K smíchu!"

Appeltoft se zasmál, jako kdyby chtěl ukázat, že pochopil celý paradox. "Ale povězte mi," pokračoval File, "když ještě tak dokonale neznáte podstatu času, jak v něm můžete cestovat?"

"Není to ani podstata, spíše neznáme strukturu a uspořádání," řekl mu Appeltoft. "Rovnice, které nám umožňují převážet v času, o tom neříkají nic - ve skutečnosti tvrdí, že čas nezachovává vůbec žádnou posloupnost, což by bylo dost těžko možné."

Appeltoft se odmlčel. Jeho chování Filovi napovědělo, že i když se to snaží nechat najevo, stále se ještě nesmířil s tím, že prvním cestovatelem v čase nebude on sám. File mu to neměl za zlé. Když člověk kvůli něčemu pracuje jako fanatik, musí to být pro něj rána, jestliže vidí, jak někdo úplně cizí sklízí ovoce jeho práce.

"Jsou na to dvě teorie," pokračoval konečně Appeltoft. "První, která je mi milejší, je stanovisko zdravého rozumu - minulost, přítomnost, budoucnost seřazené do nekonečné posloupnosti, kde každá událost má určité místo v řadě. Ta představa se naneštěstí nedá převést na žádné matematické vyjádření."

Jiná představa, které se přibližují někteří moji kolegové, vypadá asi takhle: čas ve skutečnosti vůbec není proud, který teče vpřed. Trvá konstantně, všechny věci se skutečně dějí současně, ale lidské bytosti nemají vnímání uzpůsobené tak, aby to mohly sledovat. Představte si, kruhovou scénu a na jejím obvodu probíhá řada událostí, které představují dejme tomu období v životě jednoho člověka. V tom případě je sehraji různí herci, ale v časové realitě jeden a týž člověk sehraje všechny role. Podle toho má změna jedné scény vliv i na všechny další scény posloupnosti kolem dokola a dál zpátky na začátek."

"Takže čas by byl cyklický - to, co v budoucnu uděláte, může změnit Váš budoucí minulost, takže bude jiná než byla?"

"Pokud je teorie správná. Podařilo se odvodit některé závislosti, ale ty se příliš dobře nepotvrzují. Všechno, co ve skutečnosti víme, je že vás můžeme přenést do budoucnosti a pravděpodobně Vás dopravit i zpátky."

"Pravděpodobně, doslo k nějakým kiksům?"

"Třiatřicet procent našich pokusných zvířat se nevrátilo," řekl Appeltoft povzbudivě.

Dostat se do Ženevského výzkumného komplexu z letiště, netrvalo ani hodinu. Z příjmací haly na střeše ho Appeltoft dovedl málem o půl míle níž do podzemí laboratoří. Nakonec vytáhl z kapsy staromodní přívěsek ke klíčům u kterého visel malý radiový klíč. Jakstiskl tlačítko, dveře o pár yardů dál se otevřely dokořán.

Vstoupili do modře malované místnosti, jejíž stěny pokrývalo cosi, jako programy pro počítač. Kolem sedlo několik techniků v bílých pláštích a čekalo. Střed místnosti zaujímal křeslo na stupínku. Posuvné rameno mělo na konci malou skříňku s ciferníky přístrojů na povrchu, ale nejvíc upoutávaly pozornost tři průsvitné hranoly světla. Jak se zdálo, vyzařovaly přímo za křeslem: jeden mířil přímo vzhůru a druhé dva byly vodorovné a svíraly pravý úhel. Podpěry na podlaze nesly síť spirál a polovodičových systémů pro přenos elektřiny, která se prostírala o křesla jako pavučina.

File se přistihl, jak se pokouší popsat to uspořádání pseudovědeckým žargonem, jakým byl zvyklý se vypořádat se soudobou technologií. Elektronika... nedeterminismus... k čemu by mohly být ty tři hranoly?

"To je přístroj pro přenos v čase", řekl mu Appeltoft bez úvodu.

"Skutečný přístroj zůstane tady v současnosti, jen to křeslo samo a vy v něm bude-

te přenesen v čase."

"Takže všechno budete ovládat odtud?"

"To právě ne. Nebude to, abych tak řekl, bezmotorový let, u řízení budete sedět vy, ale pohonná jednotka zůstane tady. Když to posláním nevyjde, snad budeme moci něco udělat, třeba ale ne. Pravděpodobně se o tom ani nedovíme. Ty tři hranoly kolem křesla představují tři prostorové dimenze. Pohyb v čase začne, až se otáčením dostanou ze skutečného prostoru."

Pečlivě překračovali podpěry a poposli blíže ke křeslu. Appeltoft vysvětlil ovládání a přístroje.

"To je váš rychloměr - ten nemůžeme nijak ovládat, je automatizovaný. Tady ten vypínač je STCP a START - je to nadepsané, jak vidíte. A tady ten udává, jaké místo v čase zaujímáte - rok, den, hodinu, vteřinu. Všechno ostatní máte naprogramované. Jak vidíte, teď je tam nula. Až se dostanete do cíle, bude tam 10 let."

"Tak místo v čase?" uvažoval File. "Ten pojem může mít podle toho, co jste mi říkal, dva významy."

Appeltoft přikývl. "Jste chápavý." Pragmaticky se činnost stroje času nejvíc blíží její teorii časové osy. Rozhodně se to nejsnáze pochopí."

File téměř minutu beze slova zkoumavě přístroj prohlížel. Ticho se protahovalo. Ačkoliv si to neuvědomil, napětí narůstalo.

"No tak tu jenom tak nestůjte," utrl se na něj Appeltoft s náhlým vztekem. "Nastupte si do té zatracené věci! Nemáme celý den času!"

File se na něj podíval s káravým údivem.

Appeltoft změknul. "Nezlobte se. Kdybyste věděl, jak já vám závidím. Mít jako první člověk příležitost odhalit tajemství času! Je to tajemství samotného vesmíru."

"Inu," myslel si File pro sebe, jak pozoroval hubenou, napjatou tvář mladého ministra. "Kdybych já měl jeho odhodlání, asi bych se stal vědcem a sám dělal objevy, místo abych skončil jako rezignovaný diletant."

Nahlas řekl jen diletant.

"Cože?" řekl Appeltoft. "Tak pokračujte, ať je to hotovo!"

File se vyšplhal do sedátka, vmontovaného do opěradla křesla a objektiv kamery se mu díval přes rameno.

"Víte, co máte zjistit?" zeptal se ho Appeltoft naposled.

"Asi stejně jako každý druhý. Kromě toho jsem stejně nadočkavý na tu výpravu jako vy."

"Tak dobře. Kapacita se už shromáždila. Stiskněte tlačítko START až bude cesta u konce. Přepne se automaticky na STOP."

File uposlechl. Zpočátku se nic nedělo. Potom měl pocit, že průsvitné hranoly, které mohl vidět kouskem oka, se točí ve směru hodinových ručiček, ačkoliv se zdálo, že nemění svou polohu. Současně se zdálo, že místnost rotuje opačným směrem, a zase to byl pohyb beze změny polohy. Dojem byl stejný, jako kdyby příliš pil a File se cítil omámeně. Obrátil oči na rychloměr. Minuta za minutou měřil čas. Jedna a půl, dvě...

Laboratoř s podivným blýskavým světlem zmizela. Ocítl se uprostřed netečné sedé mlhy, ponechán jen svým pocitem. První byl, že se účastní rotace a že ho to stále strhává doleva. Jak se zvětšovala jeho odchylka od kolmice, zvětšoval se také druhý pocit: moment zrychlení, pocit, že nabírá stále větší rychlost v bezejmenném směru.

000001.146.15.0073 - naskakovala čísla z pravé strany rychle, zleva pomalu - 000002-3-4-5-6-7-

Potom se vrátila mořská nemoc, pocit otáčení na místě, teď opačným směrem. Světla mu šálila zrak.

000010.000.00.0000.

Světlo bylo opravdu slabé, když si na ně

zvykl. Byl stále ještě v laboratorii, ale ta byla opustěná a osvětlovala ji jen nouzová světla, která matně zářila u stropu. Nebyla v troskách a žádné známky násilí tu nebyly, ale očividně už nějaký čas opuštěná.

- - -

Sestoupil z křesla, šel ke dveřím a použil radiový klíč, který mu Appeltoft dal. Prošel ven a zavřel za sebou. Kráčel chodbou do dalších oddělení.

Celý komplex by neměl být po pouhých deseti letech opuštěný... Muselo se stát něco strašného.

Sám na sebe se zamračil. Jistěže se muselo stát. Proto je tady. Ženevské nadúrovňové vozovky byly opustěné právě tak. V dálce mohl vidět horské vrcholky, tyčící se nad kovovými dálnicemi. Hučení města nebylo slyšet. Někaký zvuk se ozýval, ale byl tlumený a nepravidelný.

Když vystoupil na meziúrovňovou plošinu, uviděl jednu nebo dvě postavy, spíš osamělé. Nikdy neviděl tak málo lidí. Snad nejrychlejší způsob, jak se dozvědět co se děje, by byl najít knihovnu a přečíst si něco z nedávných dějin, rozhodně by to mohlo něco napovědět.

Dosel k budově, která se tyčila nad několika úrovněmi opuštěných ulic. Nad východem visel velký černý nápis: JEN PRO MUŽE.

File zvědavě prošel do studeného polosuší a přešel k ostrážitému mladíkovi u okénka informací.

"Promínte," řekl a nadskočil, když muž vytáhl zpod pultu pistoli a namířil na něj. "Co chcete?"

"Přišel jsem, abych se seznámil se současnými texty, které se zabývají vývojem v Evropě v posledních deseti letech," řekl File.

Mladík se usmál úzkými rty. Pistoli držel připravenou a řekl: "Vývojem?"

"Zabýváš se tím z vážných příčin - nechci víc, než vyhledat si nějaké informace."

Mladík odložil pistoli a jednou rukou stlačil tlačítko knihovního systému. Vytáhl dva stítky a podal je Filovi. "Páté patro, dveře 543. Tady je klíč. Zamkněte za sebou dveře. Minulý týden banda ženských probourala barikády a pokousala se nás vypálit. Radši se napřed maso upraví, co?!"

File se na něj zamračil, ale neřekl nic. Šel k výtahu. Mladík zakřičel: "Při tom vašem studiu o téhle knihovně moc nevíte. Výtah čtyři roky nejedí. Ženské mají dneska všechny elektrárny pod kontrolou."

File, stále ještě v rozpacích dosel do pátého poschodí, našel dveře, které chtěl, odemkl, vstoupil a pak za sebou zamkl. Posadil se před obrazovku displeje, namačkal příslušné knoflíky na pultu před sebou a na obrazovce se začaly objevovat stránky.

Hmm ... uvidíme ... Výzkumy členů Dolmenyho nadace. Zpráva VII: DÍLČÍ VÝSLEDKY BAVORSKÉHO EXPERIMENTU ...

- Hrozící občanskou válku Rada dočasně odvrátila příslibem, že budou důkladně prozkoumány všechny možnosti, jak vyřešit problém přelidnění. Tento plán, jak nyní víme, nemohl nikam dospět, protože Rada později přiznala, že nebyla schopna předpovědět, jaké výsledky bude mít kterýkoliv trend. Jedna z nejmocnějších skupin, vedená zesnulým Stefanem Untermeierem požadovala, aby jí bylo povoleno provést řízený experiment.

Rada neochotně souhlasila, když už nebyla schopna stavět se dál na odpor a Untermeierově skupině byla vyhrazena velká část. Tento plán vyžadoval oddělit obě pohlaví. Muži Bavorska a ženy byly izolovány a podrobeny intenzivnímu psychologickému působení, aby začali druhé pohlaví nenávidět. Dále byly schváleny zákony, podle kterých se kontakt

s příslušníkem opačného pohlaví trestá smrtí. Zákon bylo nutno často uplatňovat, i když ne tak často, jak se původně myslelo. Ironií je, že Untermeier byl mezi prvními, kteří byli podle tohoto zákona potrestáni.

V dnešní době není snadné přesně určit výsledky pokusu, který se tak rychle vymkl z rukou a vedl k doglovné diví válce, v níž se nyní často uplatňuje kanibalismus. Obě pohlaví pokládají za zákonné sníst příslušníka pohlaví opačného. Je zřejmé, že se nápravná opatření setkala se zjevným neúspěchem, např. v severní Evropě dojde pravděpodobně k neuvěřitelnému vyhlazování, neboť náказа se již rozšířila do Německa, Skandinávie a jinam.

Samozřejmě, že výhledově lze očekávat zngvosídlení, až potulné bandy z Francie a Španělska proniknou zase na sever. Zhroucená Evropa je vhodnou obětí pro dobyvatele a až se - krveprolitím nebo mírovým kompromisem - urovnají nesváry mezi Amerikou a Spojeným východem, jediné, co Evropu může zachránit, podřídí-li se nadvládě některé z těchto mocností. Pokud však víme, obě uvedené velmoci čelí podobným problémům, jaké měla Evropa za svých posledních normálních dnů.

File si olízl rty, podíval se na druhý stítek a stiskl novou serií tlačítek.

"Tohle by nikdo předpovědět nedokázal. Ale vypadalo to, že toho bude víc. Podívám se na to: ZÁVĚRY VINIROVA VÝBORU PRO VÝZKUM ROZKLADU SPOLEČNOSTI V JIŽNÍ EVROPE..."

Zájem výboru se soustředil na následující otázky: Zkoumat rozklad evropské společnosti v jižní Evropě před experimentem a navrhnout opatření, která by z této společnosti vytvořila akceschopný celek.

Ve stručnosti: jak každý ví, dala Evropská rada svolení Skupině pro rozdělení obyvatelstva, aby v Řecku uskutečnila pokus. Skupina s využitím hibernačních metod, které Balchovski objevil o několik let dříve, zavedla úplnou kontrolu porodnosti a tři čtvrtiny obyvatelstva uspala v hibernátorech; zbylou čtvrtinu pokládala za dostačující pro udržení výroby, služeb společnosti atd. Vedly ji k tomu zdánlivě docela racionální argumenty: že bude možné předejít tímto způsobem další populační explozi, výsledkem bude menší přelidnění a to umožní snížit napětí. Po určité době měla být uspána jiná čtvrtina a další čtvrtina jí měla nahradit atd. Tento rozfázovaný postup se zdál nejrozumnějším řešením tzv. Problému Evropa.

Systém ovšem zbavil obyvatelstvo klaustrofobie, jenže jeho výsledkem byla nejhorší agorafobie. Lidé, zvyklí žít těsně vedle sebe, zneklidněli a napětí, které experimentu skupiny předcházelo, si našlo jiný průchod. Na tzv. H-prostory zaútočili zástupy ve stavu nejvyššího rozrušení, úplně zbavené zdravého rozumu a hluché ke všem argumentům a žádaly oživení svých příbuzných a přátel.

Úřady se s nimi pokoušely jednat, ale ve zmatku, který následoval, byli úředníci zabiti, nebo museli uprchnout. Dav nedokázal ovládat stroje, které zbytek obyvatelstva udržoval v hibernaci, a proto je zničil. Zabil sám lidi, které měl v úmyslu oživit.

Výbor našel v jižní Evropě společnost v úpadku. Nikdo se nesnažil o nápravu situace a lidé žili v obrovských vylištěných městských celcích po skupinkách, které s přílivem kočovných tlup z Francie, Španělska a Italie, kde už dříve, docela nečekaně zahájil náboženský fanatik svatou válku proti automatizované, ale fungující společnosti. Toto hnutí návratu k přírodě se lavinovitě šířilo. Byly zničeny elektrárny a z Afriky dovezeny miliony tun hlíny k zasypání trosek. V následujícím chaosu lidé bojovali a svářili se o tu trochu jídla, kterou bylo možné vypěstovat v neplodné půdě tam, kam byla dovezena a v rekreačních prostorách. Británie, kde se už

začaly důsledky tohoto zhroucení projevovat a která nebyla schopna zajistit řádnou výživu vlastního obyvatelstva, začínala posílat pomoc, ale musela od toho upustit a věnovat se vlastním problémům - náhlému šíření neznámé nemoci, podobné tyfu, zavlčené jugoslávskými emigranty, kteří sami vážně trpěli vlivem syntetické potravy se zárodky nemoci. V době našeho příchodu do jižní Evropy byly společenské funkce po celém kontinentu v rozkladu a jen Dalmenského nadace, která nás vyslala a půl tuctu méně dobře organizovaných skupin dokázalo pokračovat vůbec v nějaké vědecké činnosti.

Jak pročítal ty skličující texty cítil, že bledne. Zase a znova je četl, pak se opřel v křesle a přemýšlel. Pochybné experimenty na něj neudělaly dobrý dojem. Nic mu nemohlo lépe potvrdit to, co uslyšel na zasedání vládního kabinetu a vyvolalo to v něm pochyby, zda se katastrofě dá vůbec nějak předejít.

Když jsou lidé tak slepí a pošetilí, může je snad zachránit i tak zkoumavá mysl, jako má Appeltoft? Dokonce i když předpokládám, že by se mu povedlo jasně a vědecky analyzovat události podle informací, které získá...

Uvědomil si, že tohle vše už nezávisí na něm a že snad Appeltoftova sebedůvěra má nějaké opodstatnění. Netrpělivě spěchal zpět do laboratoře, sedl do křesla a stiskl vypínač START.

00009.000.00.0003...

Brzy ho obklopila šedá mlha jako před tím. Na jeho smysly začala působit rotace a moment zrychlení.

Potom se mu ručičky ukazatelů roztřáslly a roztancovaly před očima, šíleně cvakaly a otáčely se dokola.

00900.100.02.0000... 000175.000.03.0800 ... 630946.020.44.1125.

Něco se porouchalo. Zoufale se snažil zastavit stroj a zkontrolovat řízení. Všechny číselníky teď ukazovaly nulu.

Ale laboratoř zmizela. Obklopovala ho tma.

Je v pasti.

100000.000.00.0000.

File nevěděl, jak dlouho se žene prázdnou. Mlha se zase začala postupně vracet a pak, po době, která se zdála nekonečná, se mu před očima mihl celý proud vjemů.

Stroj času se konečně zastavil, ale File nepočkal ani, aby se rozhlédl, co má kolem sebe. Znovu stiskl tlačítko START.

Nestalo se nic. File postupně zkoumal všechny ciferníky a dlouze se zahleděl na jeden, který, jak mu Appeltoft řekl, zaznamenává časový potenciál stroje, to znamená jeho schopnost cestovat v čase.

Ručička ukazovala nulu. Nevěděl, co si počít. Do paměti mu proklouzla sardonická Appeltoftova poznámka: TRIATRICET PROCENT NASICH POKUSNYCH ZVIRAT SE NEVRATILO.

Filmové kamery za jeho rameny téměř nepostřehnutelně bzuchely, jak všeschno nahrávaly na mikrozáznam. File zvedl hlavu a rozhlédl se po okolí. Pohled byl krásný, ale cizokrajný. Krajinu pokrýval jednotvárný oranžový prach, nad kterým plulo cosi, co připomínalo oblaka, - purpurové masy valící se a plující nad povrchem pouště. Na horizontu té pusté scenerie bylo vidět obrysy groteskní architektury - nebo to snad byly jen přírodní útvary?

Podíval se vzhůru. Na obloze nebyly žádné mraky, byly zřejmě příliš husté, než aby volně pluly vzduchem. Nízko na temně modrém nebi se slabě viditelnými hvězdami viselo malé červené slunce.

Srdce mu prudce bušilo; když si toho všiml, uvědomil si, že dýchá víc zhluboka než obvykle a že každý třetí dech je málem křečovitý. Má do své vlastní doby už tak daleko, že dokonce atmosféra je jiná?

"Skrrrak!" Zvuk zazněl v řídkém vzduchu tak praskavě a křehce, že File překvapeně otočil hlavu. Blížila se k němu skupina dvojnožců, potácejících se na kostnatých útlých nohách, až po kolena hluboko ve vrstvě purpurových mračen, která se těžce valila o několik set yardů dál. Byli to humanoidi, ale kostliví, oškliví a jistě ne lidští. Vůdce, víc než dvoumetrový, něco volal a ukazoval na Fila a na stroj.

Jiný mávl rukama: "So skrrrak - dek svala yaal!"

Asi desetičlenná skupina nesla dlouhá tenká kopí a jejich trupy a nohy byly pokryty chumáčky chlupů. Pod a nad očima, na trojúhelníkových hlavách byly mohutné kostěné výrůstky, takže to vypadalo, jako by nosili helmy. Když se přiblížili, vlasy jim povlávaly kolem hlav, jako ve zpomaleném filmu.

Když se přiblížili, File uviděl, že někteří nesou zvláštní zbraně podobné puškám. Vůdce nesl přístroj v podobě krabice se systémem čoček na jedné straně, mířil směrem k němu.

File pocítil teplo bledého zeleného paprsku a snažil se mu uhnout. Ale cizí stvoření dál obratně mířili paprskem na něj. Po jedné nebo po dvou vteřinách se v jeho mozku ozvalo bručení, jeho mysl pohltily fantastické barvy a rozlily se ve vlnách zlata a běli. Potom mu na sítnici zářily geometrické řady.

Potom slova - zprvu v mozku a potom v uších.

"Ze kterého kmene jsi, cizince?"

Slyšel hrdelní cizí řeč - a rozuměl jí. Stvoření se dotklo vypínače na skřínce a paprsek zhasl.

"Jsem z jiného času," řekl File bez důrazu.

Bojovníci stísněně sklidili zbraně. Vůdce strnule pokývl, jako by stavba jeho kostí nepřipouštěla plynulý pohyb.

"To by mohlo být vysvětlení."

"Vysvětlení?"

"Znám všechny kmeny a ty nepatříš k žádnému z nich." Bojovník otočil velkou hlavu, aby krátce přehlédl obzor. "Jsme Yulkové. Nemáš-li v úmyslu ihned odcestovat, pak bude nejlépe, když půjdeš s námi".

"Ale můj stroj..." "Ten vezmeme také. Nechtěl bys, aby jej zničili Raxové, kteří nedopustí, aby existovala jiná živá stvoření a jejich výtvoř, kromě nich samých."

File ještě nějakou chvíli argumentoval. Křeslo se svými třemi tyčemi dá snadno přenášet, ale bylo by moudré pohnout jím z místa? Znovu líně stiskl zbytečné tlačítko START. Ale čerta! Když ten stroj nefunguje, co na tom sejde, jestli ho přestěhuje na Měsíc? A přesto jeho jediným cílem je vrátit se do Ženevského Komplexu a odejít s těmi cizími bytostmi vypadá jako očividný nesmysl.

Ovládl ho bezmocný pocit neúspěchu. Začal si uvědomovat, že se nikdy nedostane zpátky do Ženevy. Vědci si uvědomovali, že v jejich metodách přenášení v čase je nějaká chyba: věděl teď, že křeslo se svými třemi tyčemi ztratilo všechno spojení s laboratoří. Ve skutečnosti to už stroj času není a to znamená, že je odsouzen do konce života zůstat zde.

Bezmocně souhlasil. Čtveřice bojovníků zvedla křeslo a skupina vyrazila do okrové pouště a obezřetně se rozhlížela. Vyhýbali se pohyblivým mračnům, jak mohli, ale někdy se přes ně okraje purpurové páry přelily, hnány nárazy nestálého větru a oni pak klopytali rumělkovou mlhou.

File si všiml, že cizí bytosti v takových chvílích pevně svírají své zbraně. Z čeho mají takový strach? Do konce i v tomto bezútěšném a poloprázdném světě se odehrávají boje a dramata.

Po hodině cesty přišli k osadě ze stanů

shluklých na nízkém navreí. Asi polovinu pahorku pokrýval pečlivě pěstovaný porost nějaké žalostné vegetace, jako by se v neplodné poušti stěží držel na živu. Nad osadou bylo upoutáno pět vzducholodí, každá asi tricetimetrová, plovábní stroje s krátkou, zaoblenou záďí a vpředu zahrocené. Na zádi vzducholodí přečnívaly krátké palubní můstky a okénka lemovala přední část.

Upřel na plavidla oči. Byla v podivném kontrastu s jednoduchými kočovnickými obydlími, kde mezi vydělanými zvířecími kůžemi blikaly ohýnky.

Byl právě čas k jídlu. Fila pozvali, aby jedl s náčelníkem a jeho stroj času odnesli do prázdného stanu. Když vešel do největšího stanu v celé osadě a uviděl smetanou malého kmene, shromážděnou kolem; rostlinné kaše a zbraně vedle nich, poznal, co mu připomíná - je štěrky.

Začali jíst ze skleněných mis. Zdálo se, že tenhle národ dovede právě tak zpracovávat silikáty pouště, jako stavět vzducholodí, pokud je ovšem neukradl nějakým pokročilejším lidem.

Během jídla také Fila objevil, že přístroj, kterým na něj mřel bojovník v poušti, je stoprocentně účinný. Dokonale jej s ním převychovali, aby mluvil a myslel jiným jazykem, dokonce i když mohl, stál-li o to, sledovat trochu s odstupem podivné zvuky, které se ozývaly z úst jeho Yulků.

Náčelník se jmenoval Gzerhtcak, což evropskému sluchu zní skoro nemožně. Nezáčastněným tonem odpovídal u jídla na Filovy otázky. Z toho, co mu bylo řečeno si Fila domyslel, že je na zestárlé Zemi, na Zemi o miliony nebo snad o miliardy let dál od jeho doby a že je skoro celá pokrytá pouští. Asi osm kmenů tu žilo v okruhu několika set mil a pokud se nesvěřely mezi sebou, vedly nekonečný zápas o existenci zároveň se zbídačelymi podmínkami umírajícího světa a s Raxastvořeními, které vůbec nepatřila organickému životu, ale pozůstávala z nerostných krystalů, shluklých v geometrické útvary a byla jakýmsi tajuplným způsobem nedána i vnímání a schopnosti pohybu.

"Před padesáti generacemi," řekl mu náčelník Yulků, "Raxa na planetě nebyly, potom začaly vyrůstat. V mrtvé poušti je pro ně všude potrava a tak jich přibývá, kdežto my stále umíráme. Nic proti tomu nemůžeme dělat, jen bojovat."

Navíc se atmosféra země stává nedýchatelnou. Vznikalo jen málo čerstvého kyslíku, protože nikde kromě plantáží nerostly rostliny. Kromě toho chemicko-geologické děje v půdě a pomalé sopečné procesy produkovaly škodlivé výpary, které se z hlubin písku prodíraly na povrch. Jen na několika místech, jako oblast, kde žily kmeny zůstal vzduch vhodný k dýchání a to jen díky poměrnému klidu v atmosféře, který bránil, aby se různé plyny mísily.

Před Filou se zvolna rozvíjel zoufalý obraz odvahy a beznaděje. Je to konečný výsledek lidské neschopnosti ovládat dění kolem, nebo je zhroucení evropského společenství jen bezvýznamnou epizodou, kterou už dávno dějiny pohltily? Nakonec uzavřel, že je to tak, protože s jistotou cítil, že stvoření, která s ním sedí a jí, nejsou ani lidského původu.

Ještěrky! Pradávná živá příroda vymřela. Lidé vyhynuli. Zbyly jen tyto pozůstatky, ještěrky, povznesené na úroveň lidí a pokoušející se udržet si místo ve světě, který se rozmýšlel jinak. Ostatní kmeny, o kterých Yulkové mluvili, jsou pravděpodobně také humanoidé, kteří se vyvinuli z různých nižších zvířat.

"Zítřka bude velká bitva", řekl náčelník Yulků. "Raxa vytrvale postupují a ničí po-

slední plantáže, na kterých jsme závislí a my proti nim vrhneme všechny své síly. Pozitífi budeme v hloubi duše vědět, kolik života máme ještě vyměřeno!"

Max Fila bezmocně začal pěstí. Jeho osud je zpečetěn. Nakonec i on zaujme své místo po boku bojovníků národa Yulků na poslední výspě boje proti nepříteli lidstva.

Appeltoft apaticky rozhodil ruce a podíval se na Strassera. Co může dělat? Udělal všechno, co se dalo.

"Co se stalo?" řekl předseda vlády.

"Sledovali jsme ho deset let do budoucnosti. Zachytili jsme ho při startu na zpáteční cestu a potom najednou byl pryč. Nic. Rekl jsem Vám, že stejným způsobem jsme přišli o třetinu pokusných zvířat. Upozorňoval jsem vás na riziko."

"Já vím, ale zkoušel jste všechno? Víte, co to bude znamenat, když se nevrátí?"

"Samozřejmě jsme se snažili. Teď pátráme a snažíme se ho zachytit, ale mimo stopu země v čase všechno připadá našim přístrojům jako chaos - kvůli našemu nedokonalému chápání času. Můžeme se pokoušet - jenže vážně, jehla v kupce sena není nic ve srovnání..."

"No, zkoušejte dál. Protože pokud ho brzy nenavedete zpátky, budeme donuceni nechat Untermyerovým lidem v Bavorsku volnou ruku a výsledek se nedá předpovědět."

Appeltoft unaveně povzdychl a vrátil se do své laboratoře. Když vyšel z místnosti, Standon jen poznamenal: "Chudáci!"

"Tady není místo a čas na sentimentalitu, Standone," řekl Strasser provinile.

Země se stále ještě otáčela stejnou rychlostí a Fila, vyrušen zvuky chřestícího kovu, vyšel asi po osmi hodinách spánku ze stanu a protáhl se v řídkém vzduchu. Bylo krátce po svítání a bojeschopní muži kmene se chystali k bitvě. Ženy a děti s chvěním sledovaly, jak siky jejich mužů odcházejí do pouště. Hrstka jich jela na hmyzu podobn koni, vzácných a hýčkaných zvířatech, která teď byla všechna obrněna do boje. Nad jejich hlavami v šestimetrové výši trpělivě plulo pět vzducholodí směrem, který udával náčelník dole.

Fila, celý přecitlivělý a rozjitřený, obcházel po táboře. Asi hodinu po západu slunce se pozůstatky vojska vrátily.

Byla to porážka. Přezila třetina mužů. Ani jedno z plavidel se nevrátilo a předchozí noci se Fila dozvěděl, že kmen sice má znalosti a dovednosti, aby si mohl postavit nové, ale že takový podnik je na hranici možnosti a že se stavbou dalších plavidel se skoro jistě nikdy nezačne. Lidstvu už nezbyvalo síly ani k přežití. Narostlé inteligence nazývané RAXA budou dál nezdělitelně postupovat a těžko je něco zastaví.

Náčelník Yulků se vrátil poslední. Dal si od žen ošetřit rány a popáleniny od laserových paprsků, které ho jen těsně minulý a potom k sobě svolal význačné bojovníky na večer jako obvykle. Unavení náčelníci se jeden po druhém rozcházelí do svých stanů, dokud nezůstal Fila o samotě s Gzerhtcakem.

Pohlédl starci přímo do očí. "Je po našich dějích," řekl otevřeně.

"Já vím, ale nemusíte tu zůstat."

"Nemám na vybranou," vydechl. "Můj stroj času se porouchal. Musím sdílet váš osud."

"Snad váš stroj můžeme opravit. Ale bude to jako plavba do neznáma."

Fila udělal rukama gesto "jak vy byste mohli spravovat můj stroj!"

Náčelník vstal a vedl ho ke stanu, kde ležel stroj času. Stručný povel vyslovený do noci vyvolal chlapce se skřínkou nástrojů. Náčelník zkoumal Filův stroj a zvedl kryt,

aby se podíval na řídící přístroje. Nakonec něco seřizoval a připojil přístroj ze zářících kousků drátu, se kterým si dal asi dvacet minut práce. Ručička časového potencionálu začala stoupat nad nulu.

File užasle zíral.

"Naše věda je velmi stará a moudrá," řekl náčelník, "I když za našich dnů ji známe už jen z ústních podání. Stále ještě vím jako stařesina kmene dost, abych poznal příčinu, když mi někdo jako vy řekne, že uvízl v čase."

Vývoj událostí File zaskočil. "Až se dostanu domů -" začal.

"NIKDY SE DOMŮ NEDOSTANETE. A vaši vědci nikdy neprozkoumají čas. Naše dávná věda má jedno úsloví: není člověka, který by rozuměl času. Váš stroj teď pracuje na vlastní pohon. Když odtud odstartujete, uniknete prostě z tohoto místa a zkusíte štěstí jinde."

"Zkusit to musím," řekl File. "Nemůžu zůstat tady, když mám naději, že se dostanu zpátky."

Stále však váhal. Zdálo se, že náčelník uhodl jeho myšlenky. "Nedělejte si starosti. Nám, ani vám, není pomoci."

File kývnul a vystoupil do sedadla stroje. Když rukávy kosile otíral spínu a prach, napadlo ho podívat se na přístroj, který znamená datum - při příjezdu se neobtěžoval číst ta čísla. Nečekal ani že budou dávat nějaký smysl, protože záznam data měl příliš málo míst, než aby zachytil současný vysoký věk země. Ale když uviděl ciferník, znamenalo to pro něj šok.

0008.324,01.7954.

Necelých devět let po jeho startu ze ženevského komplexu!

Posadil se do stroje času a stiskl vypínač.

Vnitřní rotace po směru hodinových ručiček... vnější rotace proti hodinám... potom ubíhání vpřed. Ponořil se do časokontinua. Míjely minuty a nikde ani známky, že by se automaticky na své výpravě vynořil zpět. Zkusil štěstí a přepnul vypínač na STOP. Stroj se s poslední otáčkou průzračných hranolů vrátil do normálních časoprostorových souřadnic. Krajina kolem byla ještě otřesnější než všechno, co se mu dokonce i kdy zdálo.

Jsou to krystaly? Konečně vítězství krystalických Raxa? Na okamžik ho ta fantastická krajina svou lesklou dýmavou, matematickou přebujelostí svedla, aby si to myslel. Potom ale viděl, že to není možné - anebo ano, pokud Raxa dokázali vývojem překonat svůj nerostný původ.

Byl to svět geometrických tvarů, ale zároveň svět stálého pohybu, či spíš stálých transformací, protože pohyby byly tak náhlé, jako by pokaždé trvaly jen okamžik. Blyskavé rozšíření a zúžení na všech kolmých a vodorovných úrovních mu mámila oči. Když se podíval blíž, viděl, že ve skutečnosti NIKDE NEEXISTUJE TROJROZMĚRNÝ TVAR. Všechno se skládalo z dvojrozměrných obrysů, které se dočasně slily, aby vytvořily ILUZÍ tvaru.

Také barvy... podřizovaly se proměnám odstínění, které svědčily o působení přísných matematických principů - jako refrakce světla v hranolu do ideálního spektra. Ale projevy byly nekonečně jemnější a vynalézavější, jako je s padesáti hudebními nástroji se sedmi tonů diatonické stupnice možné vytvořit harmonickou a nehmotnou hudbu.

File se podíval na kalendář. Ten říkal, že je teď patnáct let daleko od Appeltofta, který v ženevském komplexu úzkostně čeká na jeho návrat. Pokusil se znovu.

V horkém větru se pohupovala a šuměla krajina bujného rostlinstva. Skupina zvířat - jakýchsi pásovců velkých jako koně přicházela mýtinou kde se Filův stroj zastavil. Vůdce

v chůzi otočil hlavu a přelétl ho krotkým zbežným pohledem a pak se obrátil a zabručel něco těm, kteří šli za ním. Ti mu také věnovali letmý pohled a pak prošli stěnou kolébajících se travin, vysokých jako stromy. Ještě na dálku slyšel jejich kroky v lese.

Z N O V U .

Holá skála. Nebe ověšené krajkovím něčeho, co zřejmě byla mračna prachu. Půda tu na sobě neměla ani nejmenší stopy prachu, ale vál tu silný studený vítr. Unášel patrně prach do ovzduší a nedovolil mu usazovat se, takže skálu šlehal až na jiskřící rozervanou plochu. Stěží mohl uvěřit, že je ta vydrhnutá lesklá krajina skutečně povrchem nějaké planety. Bylo to jako výstavní exponát.

Z N O V U .

Teď byl ve vesmíru a zdálo se, že stroj času vytvořil kolem sebe jakési silové pole a to že ho chrání. Tam, kde měla být Země, viselo cosi obrovitého jako Jupiter.

Z N O V U .

Zase vesmír. Šarlatové slunce ho zalévalo krvavým světlem. Zleva do očí bodala nepatrná jasná hvězda, jako zář hříčícího magnetu. Nad ním se majestátně otáčela nepředstavitelná triáda tří planet a mezi sebou neměla větší vzdálenosti, než vzdálenost mezi Zemí a Měsícem.

Opět se podíval na kalendář. Přes dvacet let od startu.

KDE JE JAKÁ POSLOUPNOST? KDE JE NÁVAZNOST, KTEROU SEM PŘÍŠEL HLEDAT? JAK SI TADY Z TOHO MÁ APPELTOFT NĚCO VYERAT? JAK MÁ ON HLEDAT APPELTOFTA?

Znovu zoufale uvedl stroj do pohybu. Zdálo se, že jeho zoufalství přineslo nějaký výsledek: nabíral rychlost, hnál se vpřed s nesmyslnou energií a kolem teď neměl jen tmou, ale mohl vidět něco z vesmíru, kterým se pohyboval.

Po chvíli měl pocit, že stojí na místě, že teď stroj je nehybný, kdežto čas a prostor není. Vesmír uplýval kolem něj jako neuspořádaný orkán sil a energií beze směru, bez účelu...

Hnal se dál hodinu za hodinou, jako by se snažil utéci před nějakou skutečností, které se nedokáže postavit tváří v tvář. Nakonec ale nedokázal dál se před ní skrývat. ZNAL JI, když sledoval chaos kolem sebe. Čas NEMÁ žádnou posloupnost. NENÍ to spojitý proud. Nemá žádný určitý směr: neplyne ani vpřed ani vzad, ani v kruhu, právě tak nezůstává na místě. JE ÚPLNĚ NÁHODNÝ.

VESMÍR JE ZBAVENÝ LOGIKY. Není to nic než chaos. Nemá žádný účel, žádný začátek, žádný konec. Existuje jen jako náhodný shluk plynů, pevných těles, tekutin, útržkovitých náhodných obrazců. Jako kaleidoskop vytvoří občas nějaké vzory, takže se ZDÁ uspořádaný, ZDANLIVĚ se podřizuje zákonům, ZDÁ se mít tvar a směr.

Není to však ve skutečnosti nic než chaos, nic než stálý tok - jediná neměnná věc. Zákony, které by řídily čas, NEEKISTUJÍ! Appeltoft se pokouší o nemožné. Svět, ze kterého přišel, nebo ostatně každý jiný svět, se může v kterémkoliv okamžiku rozsypat na jednotlivé složky, nebo i se souvislými vzpomínkami v paměti každého člověka mohl vzniknout v kterémkoliv okamžiku. A kdo by o tom věděl? Celé Evropské hospodářské společenství možná existovalo jen na tu půl vteřinu, kterou potřeboval na stisknutí vypínače stroje času. Žádný div, že je nemohl najít!

Chaos, tok, věčná smrt. Každý problém je neřešitelný. Když si File ta fakta uvědomil, rozkřičel se nad nimi hrůzou. Nemohl zastavit. Jeho rychlost rostla úměrně s jeho zoufalstvím a hrůzou víc a víc, až letěla šíleně vířením.

Rychleji, rychleji -

Beztrvarý vesmír kolem něj začal mizet, jak se rozletěl do vesmírných vzdáleností a nad všechny hranice rychlosti. Hmota se tříštila a mizela. Stále ještě se hnál v hrůze vpřed, dokud se stroj času pod ním nerozpadl a hmota jeho těla se nerozložila a nezmezela.

Jako intelligence bez těla se řítit prázdnotou. Potom začalo vyprchávat jeho citění. Jeho myšlenky. Jeho totožnost. Pocit pohybu se vytratil. Max File byl pryč. Nic, co by vidělo, slyšelo, cítilo nebo vědělo.

Trval jako pouhé vědomí. Nemyslel, neměl už čím myslit. Byl beze jména. Bez vzpomínek. Žádné vlastnosti, znaky, nebo pocity. Jen tam BYL. Čiré já. Od nic k nerozeznání. Čas tu neznamenal nic. Zloměk vteřiny byl stejný jako miliarda staletí. File by ani tak nebyl mohl později stanovit dobu, kterou strávil v nepopsatelném prázdnu. Začal si vůbec něco uvědomovat teprve, když se začal vynořovat.

Zpočátku to byl jen nejasný pocit, jako cosi mlhavého. Potom začal přibírat další vlastnosti. Začal pohyb. Bylo možné vzdáleně vnímat zmatenou hmotu - rozptýlené částice, plynoucí energie a vlnění. Do jeho vědomí se otisklo jméno: Max File. Potom myšlenka: to jsem já. Postupně se kolem něj shlukovala hmota a brzy měl znovu tělo a všechny své vzpomínky. Teď mohl připustit, že neorganizovaný vesmír je skutečností. Povzdechl, v tom okamžiku se pod ním zhmotnil stroj času.

Nemůže dělat nic, než snažit vrátit se do Ženevy, ať je to možnost jakkoliv vzdálená. Zvláštní představa, že celá Evropa i se svými problémy, které bere tolik vážně, není nic než náhodný shluk náhodných částic. Ale to je při nejmenším domov - do konce i kdyby existoval jen na pár vteřin. A kdyby se jen mohl vrátit do těch několika vteřin, pomyslel si s křečovitou radostí, potom by se rozptýlil se vším ostatním a byl by vysvobozen z tohoto života navíc, do kterého unikl.

Jenže jak se může vrátit? Myslel si. Jen když bude hledat, jen když bude hledat...

Spočítal (ačkoliv se přirozeně ve svých odhadech mohl citelně mýlit), že stráví několik století hledáním v nemyslících vírech. Nestárnul, necítil hlad ani žízeň, nedýchal - jak jen může srdce tlouct, aniž dýchal, to mu bylo záhadou, ale právě ten tlukot byl základem jeho smyslu pro čas a podle něj odhadoval dobu svého hledání. Narazil občas na jiné dočasné projevy a jiné pomíjivé shluky chaosu. Ty však ho teď nezajímaly a Zemí z dob EHS nemohl najít.

Je to beznadějně. Může hledat navěky. V zoufalství se chtěl zase proměnit, stát se bytostí bez těla, najít zapomnění, uniknout před svým trápením do smrti - zaživa. A právě, když se chtěl zbavit poslední stopy svého já, objevil své nečekané schopnosti.

Náhodou svou mysl zaměřil na skupinu částic, které se opodál sražely. A ty se působením jeho vůle - začaly pohybovat! Zaujalo ho to a zastavil svou přeměnu, ale nepokoušel se vrátit zpět ke své pravé podobě - měl pocit, že jako Max File by byl bezmocný. Možná, že jako téměř neurčené já...

Nechal ve své mysli vzniknout představu, náhodou to byla představa ženy - a zaměřil ji na beztrvarý chaos. Okamžitě se na pozadí temného proudění ve svitu náhodných světelných zákmítů sformovala z chaotické hmoty žena. Pohnula se, podívala se na něj a mdle se usmála.

Nebylo o tom pochyby. Není to jen představa. Je živá, dokonalá, a má vědomí. Celý užaslý automaticky pustil svou představu z hlavy a odvysílal zrušení. Žena zmizela a vystřídaly ji náhodné částice a energie jako před tím. Obláček trval jen okamžik a pak se rozptýlil. Znamenalo to nové objevenou zábavu. Může si udělat co chce! Celá staletí

experimentoval a vytvářel všechno, na co si mohl pomyslet. Jednou pod ním vznikla celá planeta i s civilizací, s malým sluníčkem a vylétujícími raketami.

Okamžitě ji zrušil. Docela mu stačí vědět, že každý jeho záměr dokonce i ta nejnejasnější a největší myšlenka je okamžitě rozvedena do detailů.

TEĎ SE MŮŽE VRÁTIT DOMŮ - A TEĎ MŮŽE PRO VLÁDU VYŘEŠIT JEJÍ PROBLEM NADOBRO A JEDNOU PRO VŽDY.

Protože když Evropu nemůže najít, nemohl by ji snad celou znovu vytvořit? Nebyla by právě tak dobrá? Vlastně je jen otázkou filosofie, zda by to ve skutečnosti nebyla jedna a táž Evropa. Vzpomněl si, že to je to, čemu věřil Nie sche: naděje na nesmrtelnost osobnosti. Protože ve vesmíru bez hranic se musí někde zopakovat - Filovy objevy tomu rozhodně závěru nasvědčovaly - tedy nezemře. Dva shodné objekty sdílejí stejnou existenci.

A proč by v té druhé Evropě neměl za vládu vyřešit její dilema? Je snad nějaký důvod, proč by neměl vytvořit společnost, která neponese v sobě zárodky zničení? Společnost se stabilisovaným hospodářstvím, které jejmu vzoru scházelo?

Začal počítovat vzrušení. Porazil by tím TOK, proti chaotickému ostatnímu vesmíru by postavil trvalou strukturu. Jinak bude stejná do posledního detailu.

Pustil se do práce, přivoloval myšlenky, vzpomínky, představy a bušil jimi do chaosu kolem sebe. Hmota se začínala formovat. Uvedl stroj času do pohybu a cestoval světem, který vytvářel...

Náhle byl zase uprostřed mlhy. Rotace... rotace beze změny polohy... ubíhání do předu

... Číslo na jeho ciferníku odtukávala ... 000008-7-6-5-4...

Potom se kolem něho všechno ustálilo, jak se stroj zastavil. Byl v Appeltoftově laboratoři v Ženevě. Po okrajích místnosti mezi barikádami dřevěných koz přecházeli technici. Na neohoblovaném dřevě stupínku stál stroj času a jeho průsvitné hranoly ukazovaly dramaticky do tří stran.

File se celý ztuhlý, rozbolavělý a zaprášený pohnul na špinavém sedadle. Appeltoft se rozběhl k němu a úzkostlivě a potěšeně mu pomohl dolů.

"Človče, jste tu na puntík přesně: jako zkušební let to bylo bezvadné: při nejmenším od nás" ukázal prstem přes rameno "přineste mu brandy. Zdá se, že jste to zvládnul Maxi. Pojďte, oklepte se a pak nám můžete povědět, jak to šlo..."

File kývnul a beze slova se usmíval. Je to málem dokonalé... ale neuvědomil si, jak důkladně ho převychovali na nový jazyk.

Appeltoft na něj promluvil drásavým hlasem Yulků.

přeložil -jm-

HÉJ, POLEZ VEN!

(おい出てこい)

Tajfun ustal a na jasné modrém nebi nebylo ani mráčku. I vesnice nedaleko města utrpěla skody. Opodál, za kopcem, stávala malá svatyně. Při sesuvu půdy byla smetena.

Když se o tom ráno dozvěděli vesničané, vydali se tam.

"Jakpak dlouho tu ta svatyně asi stála?"

"No, já bych řek, že odjakživa."

"To abysme ji hnedka postavili znova, co?"

"Vždyť tady z ní nic nezbylo!"

"Tady někde stála, že jo?"

"No, já bych řek, že byla spíš někde támhle vejs."

A tu jeden z nich vzrušeně zvolal:

"Jé, hele, díra. Ta tu přece nebyla!"

Na místě, kam vsichni přiběhli, zela díra o průměru asi jeden metr. Uvnitř byla černá a nic v ní nebylo vidět. Člověk by řekl, že vede až do samého srdce země.

Našli se i takoví, kteří říkali:

"Není to liščí nora?"

"Hééj, polez ven!" zakřičel jeden mladík a nahnul se nad díru. Ale z díry se neozval ani hlásek. Mladík sebral malý kámen a chystal se ho hodit do díry.

"Nedělej to, nebo tě stihne Boží trest," varovali ho starci, ale mladík kámen přesto do díry hodil. Ani potom se však z díry nic neozvalo. Vesničané pokáceli pár stromů, svázali je provazy a kolem díry postavili plot. A pak se vrátili do vesnice.

"Co s tím uděláme?"

"Neměla by se nad dírou postavit svatyně, zrovna taková jako dřív?"

Celý den uplynul a nic se nevyřešilo.

Zprávy o díře se rychle roznesly a auta novinářů se sem jen hrnula. Netrvalo dlouho a objevili se tu i vědci. A s výrazem "neexistuje nic, čemu bych já nerozuměl" přistupovali k díře. Za nimi se nahrnula spousta zvědavců, mezi nimiž bylo možno spatřit i různé podnikavce. Strážníci z místní policejní stanice u díry bez přestání hlídkovali, aby tam snad někdo nespadl.

Jeden novinář spustil do díry závaží na dlouhém provaze, které pořád a pořád klesalo. Když už provaz nestačil a novinář se ho snažil vytáhnout, neslo to. Několik lidí mu přispěchalo na pomoc, ale jak to vsí silou tahali, provaz se o okraj díry předřel. Jeden z reportérů, s připraveným fotoaparátem v jedné ruce, si beze slova odvázel pevné lano, které měl obtočené kolem pasu.

Jeden vědec se spojil s výzkumným ústavem a nechal si odtamtud přinést megafon vysoké intenzity. Snažil se prozkoumat ozvěnu ze dna díry. Několikrát zkusil změnit sílu zvuku, ale ani pak se nic neozvalo. Vědec zakroutil hlavou, ale protože na něho vsichni hleděli, nemohl toho nechat. Umístil tedy megafon přesně nad střed díry, intenzitu zvuku nastavil na maximum a megafon nechal po dlouhou dobu zapnutý. Ten zvuk by na povrchu země bylo slyšet jistě do vzdálenosti několika desítek kilometrů. Ale díra jej klidně polykala. Vědec už také ztrácel sebevědomí, ale na pohled klidně megafon vypnul a co nejpřirozenějším hlasem řekl:

"Zasypte to."

Zlikvidovat to, čemu nerozumíme, je přece nejbezpečnější.

Přihlížející si pomysleli: cože, tohle už má být konec? a protáhli obličej. Tehdy se zástupem protlačil jeden podnikavec a navrhl:

"Dejte mi tu díru. Já vám ji zasypu."

Na to odpověděl starosta vesnice:

"To je od tebe hezké, že nám chceš díru zasypat, ale já ti ji nemůžu dát. Musíme tu totiž postavit svatyni."

"Pokud jde o svatyni - svatyni vám postavím ještě krásnější. Chcete ji i se společenskou místností?"

Dříve než stačil starosta odpovědět, začali vesničané jeden přes druhého křičet:

"Opravdu? Pak by ale bylo lepší postavit ji blíž k vesnici. Tu díru ti dáme!"

A tak bylo rozhodnuto. A ani starosta nic nenamítal.

Podnikavec nesliboval naplano. Postavil nedaleko vesnice svatyni se společenskou místností, byť malou.

Asi v té době, kdy se v nové svatyni konala podzimní slavnost, Společnost pro zasypání díry, založená tím podnikavcem, připevnila na malou boudu vedle díry svůj vývěsní štít. Podnikavec zatím vyvíjel mezi svými známými ve městě nesmírnou aktivitu. "Mám překrásně hlubokou díru. I vědci říkají, že je hluboká nejméně pět tisíc metrů. Přímou ideálně by se hodila k likvidaci odpadu z jaderných reaktorů a k jiným podobným účelům."

Úřady daly souhlas. Atomové elektrárny se předháněly v uzavírání smluv. Obyvatelům vesnice se to zpočátku moc nezdálo, ale když je ujistili, že se to na povrchu země nijak neprojeví a navíc, že budou dostávat podíl na zisku, přistoupili na to. Kromě toho byla zanedlouho mezi městem a vesnicí postavena krásná silnice.

Nákladáky jezdily po silnici sem a tam a přivážely olověné kontejnery. Nad dírou se víka odkrývala a odpad z jaderných reaktorů byl sypán do díry.

Z ministerstva zahraničních věcí i z ministerstva obrany se tam vozily bedny s už nepotřebnými přísně tajnými materiály. Úředníci, kteří nad tím vykonávali dozor, spolu hovořili o golfu. Jejich podřízení shazovali materiály do díry a bavili se o pačinku.

Nezdálo se, že by se díra plnila. Vyskytly se domněnky, že je asi pořádně hluboká, nebo že se u dna zřejmě rozšiřuje. Společnost pro zasypání díry postupně rozšiřovala svou činnost.

Přivážely se sem zdechliny zvířat, používaných na univerzitách při pokusech s infekčními chorobami i mrtvolý tuláků, které si nikdo nevyzvedl. Byl vypracován projekt na dlouhé potrubí, kterým by se vedly splašky z města až do díry, neboť to je samozřejmě lepší, než vypouštět je do moře.

Díra poskytla obyvatelům města určitý pocit jistoty. Všichni se vrhali s nadsením jen do výroby, s odstraňováním odpadků si hlavu nikdo nelámali. A pak, lidé chtěli pracovat jen ve výrobních podnicích a obchodech; nikdo nechtěl odklízet odpadky a nepotřebné krámy. Mysleli si totiž, že i tento problém bude díky díře postupně vyřešen.

Dívky, když se rozhodlo o jejich zasnoubení, zahazovaly do díry své staré deníky. Někteří zahazovali do díry fotografie, na nichž jsou se svou bývalou láskou a začínali nový vztah. Na policii pociťovali úlevu, když v díře zmizely dokonale padělané bankovky, které se jim podařilo zabavit. Zločinci si oddychli, když do díry vhodili usvědčující důkazy.

Díra bezpečně přijímala vše, co kdo chtěl vyhodit. Díra spláchla spínu města, by-

lo vidět, že moře i obloha jsou daleko jasnější než dřív. Proti této obloze bylo vidět, jak tu vyrůstají nové budovy, jedna za druhou.

Jednoho dne si na vysoké kovové konstrukci rozestavěné budovy chtěl trochu oddechnout dělník, který právě dokončil nýtování. Najednou vysoko nad sebou uslyšel zakřičet:

"Hééj, polez ven!"

Když se však podíval vzhůru, nic nevi-

děl. Všeude se rozprostírala jen jasně modrá obloha. Pomyslel si, jestli to není jen sálení smyslu. Když se však posadil stejně jako předtím, ze směru, odkud se ozval hlas, proletěl těsně kolem něj malý kamínek.

Ale protože se v pohodě díval na horizont města, které bylo čím dál krásnější, ani si toho nevědoml.

preložila Hana Kotlářová

Šin'iči Hoši

DOKONALÝ ŽIVOT (ゆきとどいた生活)

Ráno. Do dálky se táhnou pohoří budovy. Z bílých oblaků vyhlédlo letní slunce. Jeho paprsky pronikly i do pokoje v 72. poschodí osmdesátí patrového činžáku. Jeho obyvatel, pan Tail, je zaměstnán v pojišťovně pro kosmické lety. Ale dosud ještě spí.

Slunce vystoupilo trosku výš. Jeho paprsky se odrazily od skleněné sošky u okna a ozářily automatický nástěnný kalendář. Ukazoval rok 2050.

Slunce začalo hřát, ale do pokoje pronikalo jen světlo, protože nazelenalé okenní tabule byly zkonstruovány tak, že venkovní teplotu nepropouštěly. Uvnitř místnosti bylo příjemné teplo a svěží vzduch byl prosycen jemnou vůní květin. Teď je léto a tak z přístroje v rohu místnosti vystupuje podle přání pana Taila nevtrlivá vůně lilíí.

Hodiny nad kalendářem ukázaly přesně osm a slabě zapípaly. Potom se z velké stříbrné květiny, kde byl ukryt amplion, začala linout tichá hudba a ozval se uctivý hlas:

"Dovolují si vás upozornit, že už je čas vstávat. Dovolují si vás upozornit, že už je čas..."

Hlas z magnetofonové pásky je napojen na hodiny a všechny ostatní přístroje a stejná slova opakuje vždycky třikrát. Pan Tail se stále neměl k vstávání, a tak hlas zmlkl a ve zdi to slabounce cvaklo. Automat zapnul servomechanismy.

Ze stropu se neslyšně vysunuly ruce. Obyčejné, jaké byly ve všech domácnostech. "Ruce" se jim jen říkalo, ve skutečnosti to bylo důmyslné zařízení vyrobené z jemné plastické hmoty.

"Pakliže ihned nevstanete, opozdíte se. Jste patrně velice ospalý, ale zajiště nemáte v úmyslu nedostavit se do zaměstnání."

Současně s hlasem ruce stáhly příkrývku, objaly pana Taila a jako panenku ho nesly ke koupelně, jejíž dveře se automaticky otevřely. Jakmile ho postavily pod sprchu, vysunula se z čelní stěny jedna menší ruka. Ta měla zvláštní funkci. Nanesla mu na obličej depilační krém a nechal jej pět vteřin působit. A pak, bez sebemenšího skrácnutí, dokonale odstranila všechny vousy.

Ani ruce zatím nelenily. Hbitě svlékly panu Tailovi pohodlné pyžamo a odhodily je vedle do elektrické pračky.

"Teď si vás dovoluji osprchovat", řekl hlas a hned na to začala ze sprchy téci voda přiměřené teploty doprovázená veselou melodií. Zanedlouho proud vody postupně slábl a slábl, jako když ustává večerní přehánka, až zanikl docela. V té chvíli začal vanout suchý vítr, obtážel se kolem těla pana Taila dokud neoschly poslední kapičky vody, které ulpěly po osprchování na pokožce. Nakonec na něj nepatrná tryska vypustila jemný obláček kolín-

ské. A ruce oblékly pana Taila do sněhobílého nažehleného obleku.

"Snídaně je prostřena. Račte sem, prosím." Hlas ještě nedozněl a ruce už uváděly pana Taila do jídelny a usadily ho na židli. Na stole před ním stála snídaně, kterou sem dopravil pohyblivý pás z kuchyně. V místnosti zavoněla káva, mléko a vše, co obvykle pan Tail snídal.

"Dobrou chuť vám přeji."

Při těchto slovech se zapnula televize. Na velké obrazovce proběhl třiminutový přehled zpráv z minulého týdne.

Po zprávách se televize opět vypnula a místo toho začala ze zdi vycházet něžná melodie. Tančila v jasných slunečních paprscích a v lahodném vzduchu.

Po chvíli se hudba ztišila a ozval se hlas:

"Nehodláte-li dále jíst, sklídím ze stolu."

Všechno probíhalo tak, jak to bylo naprogramováno. Protože pan Tail nestiskl tlačítko a nezdálo se, že by chtěl něco namítnout, rozjel se pás směrem ke kuchyni. Ozvalo se cinkání kovových přístrojů a porcelánového nádobí.

Hudba opět poněkud zesílila. Před panem Taillem se octlo kuřácké náčiní. Kdyby vynal cigaretu z pouzdra, automaticky by se zapálila. Ale on dnes ráno ruku po cigaretě nevztáhl.

Melodie se zanedlouho změnila.

Hodiny ukázaly 8.50. Hudba slábla, až umkla docela. Místo ní hlas upozornil:

"Už je čas jít."

Ruce pana Taila postavily a odvedly do rohu místnosti, kde se automaticky otevřely dveře. Za nimi stál cocon-car běžného typu. Bylo to vozítko ve tvaru kokonu, zhotovené z průsvitné plastické hmoty. Ruce do něj pana Taila naložily.

"Nashledanou. Já tu zatím uklidím a dám všechno do pořádku", řekl hlas a v té chvíli se zavřely dveře vozítka a bezpečnostní jistič zapadl.

Ozvalo se cvaknutí a cocon-car poháněný stlačeným vzduchem vjel do velkého potrubí. Toto potrubí vedlo do všech budov v celém městě. Stlačený vzduch dopravil každého na místo určení v přesně stanoveném čase. Miniaturní zařízení v přední části kokonu neustále vysílalo impulsy, potrubí je přijímalo a kokon se bezpečně a neomylně sunul vpřed složitou spleť potrubí.

Za pět minut vozítko pana Taila dorazilo před hlavní vchod pojišťovny a stanulo. Byla tam spousta úředníků, protože se už blížil

začátek pracovní doby. Jeden z nich se nahnul k okénku a zavolal na pana Taila:

"Zdravíčko, Taile. Co je s tebou? Máš nějakou divnou barvu."

Ale pan Tail z vozítka nevystupoval. Spolupracovník, který ho oslovil, mu chtěl podat ruku. Náhle vykřikl:

"Proboha, vždyť on je studený! Rychle doktora!"

Za chvíličku přijel potrubím lékař. V nastalém zmatku prohlédl tělo pana Taila.

"Co je s ním?"

"Je konec. Pan Tail byl už nějaký slabý na srdce, to byla taky nejspíš příčina tohoto kolapsu."

"Kdy k tomu asi došlo?"

"Těžko říci. Smrt nastala asi před deseti hodinami. Tedy včera večer."

přeložila Hana Kotlářová

Marek Baraniecki

HLAVA KASANDRY (Głowa Kassandry)

Ke konci cervence se v lesích znenadání objevili papoušci. Někteří z nich byli velcí jako paže dospělého muže. Pohled na červen jejich hlav a zelené opeření, přecházející do modra na chvostu, zkrášloval svět. Teodor Hornic, muž v nejlepších letech, oblečený do tygří kůže, dlouze pozoroval, jak se zhloupí ptáci nesikovně pohybují mezi sosnovými a smrkovými větvemi.

Jehličky se jim zabodávaly do těla způsobeného pohybem v tropické, "nepichlavé" vegetaci. Další dva dny strávil Hornic příkrýváním mravenišť na cestě k vodopádu. Ptákům se zalíbilo hrabat se v nich. První arpnovou neděli, podle záznamů to mělo být na počátku podzimu, se nad údolím objevil dalekonosný bombardér. Tento typ ještě neznal. V hladině sto třikrát zakroužil a zaplnil povětří rachotem svých tryskových motorů. Teodor Hornic přerušil svůj odpočinek na lehátku pod rozložitým dubem, vzal ze skříňné signální vlaječku a šel na kraj přistávacího pásu.

Velký čtyřmotorový stroj již pojížděl se spuštěnými klapkami ke středu dráhy. Hornic ukázal pilotovi směr. Stroje zvýšily tah a za chvíli bylo letadlo na místě. Pilot rozepínající si skafandr již sestupoval po nákladní rampě. Mlčky k sobě natáhli dlaně k pozdravu, ale pak se vrhli kolem krku - radost ze setkání byla přece jen obrovská. Když pominula první vlna vzrušení, pilot se francouzsky představil:

"Yves Jefferson, od spojařů."

"Teodor Hornic," odpověděl a s pohledem na jeho výložky se otázel:

"Air Force?"

"Ne, jsem nezávislý." Jefferson byl viditelně zmaten. "Váichni jsme přece nezávislí... Ty výložky, to je jen kus látky."

Teprve teď si Hornic povsiml, že číslo letadla je přetřeno zelenou barvou a na ní - vedle hvězdy v kruhu je namalován žlutý javorový list.

"Pojďte dál. Něco sníme, už je skoro poledne," řekl Hornic.

Oběd měl tři chody, na konec hostitel přinesl ze skladu dvě lahve červeného značkového vína. Jefferson vyprávěl o sobě, svém pluku, plánech i o tom, co přežilo a co je

nového. Tak tomu bylo vždy, když někdo navštívil údolí. Za poslední rok měl dvě vzdušné návštěvy. Poprvé to byl Rus Vasilij s migem 25, pak Ind Misra s phantomem 124. To byli jediné lidé, které za tu dobu spatřil. Nevyhledával je, ač věděl, že necelých tří sta kilometrů na severovýchod leží osada s více než sedmi sty obyvateli.

Kdysi tam jezdíval, ale pak přišel na to, že mu to vlastně k ničemu není. Stal se samotářem a zvykl si na to. Teodor Hornic si šel svou cestou už od té doby, co začala třetí světová válka a za pět let poté se splnily předpovědi o přepólování Země.

Lidi nevyhledával - a když je náhodou potkal, pobyl s nimi jen chvíli. A tehdy nasekl tuhle leteckou základnu. Zůstal tu, protože nebylo nikoho, kdo by se o ni upomínal. Za třináct let života na tomto místě se stal legendou, člověkem, o kterém se vyprávělo od chaty k chatě na celém tomto světadíle. Byl velkým pátračem; říkalo se, že se nikdy nevrací s prázdnou.

Yves Jefferson držel v ruce už kdovíkolikátou skleničku, když se konečně odvážil vyslovit to, co měl už dávno na jazyku:

"Je to ode mne možná naivní, ale plukovník by chtěl vědět, jestli vás, jak to tak vypadá... tak nějak všeobecně..."

"Všeobecně... To znamená co?"

Jefferson zmlkl.

"Víš, teď už nejsou silní ani slabí," pokračoval po chvíli, jakoby sám pro sebe.

"Je nás málo. Dvě eskadry v Kanadě, jedna neúplná ve Španělsku, několik v Indii a pár v Tibetu a Africe. Američané ani Rusové skoro vůbec nelétají, i když by měli mít nejvíce strojů. Cestovat musí vozy taženými koni nebo dobyt看. Váichni se ještě stále bojí užívat radia. Jako kdyby ten mechanismus byl stále citlivější!"

Hornic potřásl hlavou a poznamenal:

"Indové vědí, jak na to."

"To ano, ale vědí také, že nejsou hlavním cílem," Jefferson se zarazil. Opět to chvíli trvalo než se zase rozpovídal. "Víme, že jsi nejlepší pátračem v této části světa. Prostě a jasně, moje velení si u tebe chce objednat... Hlavu Kasandry!"

Hornic postavil sklenku vehementně na stůl. Víno se rozlilo.

"Rusové ji chtějí také koupit," pozvedl hlas: "... a Španělé jakbysmet, a Číňané, Poláci... Už jsem ti řekl, že je to utopie. Neexistuje a jestli náhodou ano, stejně ji nikdo nenajde. Chápeš? Nikdo! Teprve až se sama objeví."

Vstal a začal přecházet sem a tam.

"Hledám ji třináct let, kdykoliv narazím na stopu, myslím, že je to Ona! Pronásleduje mne ve dne i v noci, protože cítím, že ji nelze najít a Ona se mi vysmívá! Všichni jste zešíleli. Kdo ji vůbec tak nazval? Kdo mi dnes řekne, kde vznikla ta legenda. To je přece jen mýtus, nic než mýtus! Svět ho potřebuje, protože se málo bál? Všem, kteří ke mně přijdou, říkám to samé - Hlava Kasandry neexistuje! Je to výplod choré mysli tohoto lesa, těch ptáků tady, koho jiného. Jenom ti ptáci mohli roznést takovou zprávu po všech kontinentech v situaci, kdy o sobě nevědí ani nejbližší vesničky!"

Zastavil se u okna. Pozoroval koruny palm a buků odrážející se na pozadí modravého nebe. Vzrušení už pomínulo. Promluvil tiše, se sotva znatelnou stopou ironie:

"Kolik dostanu, aby to nebylo zadarmo?"

"Kolik ti nabízeli?" Jefferson nepostřehl ironický nádech jeho hlasu. Hornic se rozesmál. Pak se otočil.

"Jednou mi dávali harem a pět tun zlata v prutech i výrobcích. Třeba mi dáte víc. Dva harémy?"

Teď se už rozesmál i Jefferson, smál se stále víc a víc...

"Deset tun," vypustil ze sebe div se nedušil.

Jejich smích se odrazil od hradby stromů. Poplašil ovce a kozy v zahradě, zděšeně naslouchaly zvuku, který jim byl úplně cizí. Jenom nevelký vlčák se do něj se zájmem započouchal. Chvilí pozoroval otevřené dveře chatky ve které seděli dva muži. Zvláštní bytosti, vůbec se nehodily do bouřlivě bující přírody okolo.

Jefferson zůstal v údolí dva dny. Hornic ho provedl po okolí. Se zanícením vyprávěl o tom, jak se flora mírného pásma rok co rok těžce přizpůsobovala novému prostředí - tropům. První to vzdaly břízy. Ušchly po několika měsících a po sobě zanechaly pustinu. Ani vrby nevydržely, i když se zpočátku trochu změnily. Zbavily se větví a na kmeni jim začaly vyrůstat listy. Na rozdíl od nich, a to Hornice překvapilo, se dobře přizpůsobily jehličnaté porosty, smrky a sosny. Sosny shodily část jehličí a dnes, po třinácti letech vypadaly jako řídký hřeben na vlasy s jehličkami otočenými k zemi. Jefferson si se zájmem prohlížel porost složený z dubů a buků, které se střídaly s palmami a tropickým podrostem s liánami.

"Tady," vykládal Hornic, "si příroda vse zasadila sama. Semena přiletěla na křídlech větru poté, co se stabilizovalo klima. Potom přiletěly ptáci. Pak přišla zvěř. Loni jsem měl dokonce problémy a bengálským tygrem, který, čert ví proč, stále rozbíjel úly. Přes měsíc mi to trvalo než jsem ho vystopoval a zabil. Ale," dodal s úsměvem, "mám teď co na sebe."

Po večeři ukázal Hornic Jeffersonovi letiště s budovami. Na konci několikakilometrového startovacího pásu stál hangár a pomocné stavby. Z kontrolní věže zůstaly jen očištěné ruiny a jednu z bočních stěn hangáru zdobil otvor po zásahu rakety. Místo bylo ovšem zručně zazděno kameny. Stejně tak jako i otvory ve startovní dráze jej opravil Hornic. Na startovacím pásu k tomu ovšem použil cíhel.

V prvních měsících po válce, jejíž prů-

běh asi nikdo nekontroloval, létal Hornic nad zemí a hledal lidi. Bylo to období stěhování lidstva. Zaměřené oblasti byly opuštěny, ale lidé přechali také z míst, která by se mohla stát cílem potenciálního útoku. Čtyři roky putoval Hornic sem a tam, tak jako ostatní. Obdělával zem, střílel po těch, kteří ho z ní chtěli vyhnat a sám se snažil vyhnout střelám těch druhých. Za sněžných bouří prožíval útoky zimy a hladu. Chtěl jít na jih, ale tam bylo vše zaměřené a tak se vrátil zpět, na místa, kde prý vůbec nic nebylo. Tady ho zaskočily Tři Dny Tmy. Ležel ve sklepě na vojenském lůžku a cítil, jak svět praská a rozpadá se v prach. Tektonické otřesy tu nebyly tak silné, ale uragány vse překonávaly svou neuvěřitelnou silou. Kdesi daleko odtud mizely celé kontinenty, jinde z moře vystupovaly nové země. Póly roztávaly a voda zalévala pobřeží. Když slunce poprvé vyšlo na západě, pochopil, že život už pro něj nemá smysl. Otupěle strávil celý měsíc, až ho z letargie probral hluk a pruh bílého dýmu na obloze. Chvilí ho bezmyslenkovitě pozoroval a pak pochopil - raketa! Stoupala v ostrém úhlu a na své hlavicí nesla smrt nepříteli kdesi v dáli. Hodiny a hodiny běhal po lese a hledal ty, kteří ji odpálili až narazil na okrouhlé, ještě dýmající sílo. Nikde nikdo. Rozkaz byl vydán před mnoha lety, ale elektronický mozek si jej zapamatoval.

A tehdy začal doopravdy žít. Vystavěl si dřevěný dům, ohradu pro zvířata, která v lese i okolí ulovil. Trávil dlouhé hodiny pozorováním noční oblohy. Čas od času zahlédl posunující se bod na pozadí souhvězdí jižní polokoule. Věděl, že rakety letí shodně s programem v počítačové paměti - až na to, že staré cíle už neexistovaly. Mířily teď k vlastním územím přinášející chemickou nebo radioaktivní smrt. Kdoví, jestli tam ještě vůbec někdo žil.

Hornicova základna byla dokonale vybavená. Počítačové systémy v podzemí přežily, část si upravil pro své potřeby. V technické sekci byla tři bojová vozidla a další tři menší stroje. Lehké výtahy používané v hangárech. Sklady náhradních dílů i zbraní. Dílny, generátory i galony leteckého benzínu... Už v průběhu prvního roku se mu podařilo v blízkém okolí objevit šest raketových sil a - zlikvidovat je. Další léta mu přinášela více zkušeností. Pozoroval mravence, včely, trávu, tvar terénu i druh povrchu a stovky dalších stop prozrazujících ukrytá síla. Teď už rozeznával podzemní úkryty jakýmsi šestým smyslem, který podněcovalo vědomí existence hodin nemilosrdně odměřujících vlastní čas. Doba startu zakódovaná bezejmennými rukama a v nekonečném počtu... Na mnoha světadílech.

Lidé přestali vést válku v polovině druhé hodiny jejího trvání. Startovací rampy, teď už bez obsluhy, ji ovšem vedly dál. Nezařadil je ani kosmický charakter katastrofy, kterou prožívala Země. Už třináct let startovaly rakety - a nejen na rozkaz zvenčí. Mechanicky reagovaly na sebemenší rádiový signál. Nepochopitelně je dráždila letící letadla. Rakety přinutili lidstvo vrátit se zpět na zem.

Tehdy si na mnoha místech lidé začali vyprávět o Hlavě Kasandry. Hornic se tomu zpočátku smál, ale tak jako i jiné ho začal brzy nahlořávat červ nepokoje. Jeho oběti se pak snadno a rychle stal. Tu raketu nikdo nikdy neviděl. Septanda vyprávěla, že ji do skrytého síla postavil v posledních týdnech zbrojení nějaký šílenec. Jednu, jedinou. Určenou pro toho, kdo přežije... a schopnou zničit život na celé Zemi. Nikdo nevěděl, kde je. Dvě stě nebo dva tisíce kilometrů od něj? Pokaždé, když Hornic objevil nové sílo, věřil, že je v něm Ona. Doufal, ale současně nevěřil. Přestože uměl ničit zabezpečovací systémy normálních raket, uvědomoval si, že

vníknutí do řídicího bunkru Kasandry nebude ještě znamenat vítězství.

Za každou "obyčejnou" raketu dostával od zákazníků plat v naturálních nebo zlatě. Ať už přicházeli z jihu či severu, vzduchem nebo na vozech tažených voly nebo koni, platili mu ve jménu jemu neznámých vsí i rolnických osad za trofeje. Tou vždy byla stejná věc, trofej Velkého pátrače - konec roznětky startovního systému. Ta úplně první visela nade dveřmi pokoje, na obdélníkové podložce potažené tygří kůží.

Právě v tomto pokoji rozložil Jefferson stopy plánů, snímků z družic i terénních fotografií z doby před katastrofou.

"Podle našeho názoru je někde tady," řekl a zakroužil prstem v jednom ze čtverců. "Bohužel ani my, ani Španělé nebo Rusové si tím nejsme jisti. Tektonické posuvy i zničení všech velitelských stanovišť způsobily, že dnes už nechápeme kdo a jak ji tam instaloval. Nevíme nic víc než to, že na tomto pustém území je velká koncentrace oceli."

"Trochu to tam znám," řekl Hornic. "Vloni jsem tam byl."

Zmlkl, dlaněmi si podepřel hlavu a skrz přivřená víčka usilovně pozoroval mapu jako by si něco chtěl připomenout. Od konečků prstů přes ruce, záda až po nohy cítil jemné mravenčení. Už věděl, že tu nabídku přijme. Cítil, že se zase blíží velký lov.

"Dobrá, zkusím to ještě jednou," řekl pomalu. "Ale nebudete létat ani používat radiového spojení - prostě nic, co by mohlo způsobit jakékoliv odpálení!"

Jefferson svinul ostatní mapy.

"Kolik potřebuješ času?"

"Půl roku."

"A materiál?"

"Nic, mám všechno."

Odpoledne skončili tankování paliva a po krátkém rozloučení začalo letadlo pojíždět na začátku startovního pásu. Hornic nezůstal venku, vrátil se domů a otevřel skřín s deskami. Chvilí přemýšlel, co si pustí. Pak vzal jednu z nich, položil ji a přečetl si text - J. Strauss: Na krásném, modrém Dunaji. První tóny valčíku zanikly v rachotu startujícího letadla, ale pak už beze zbytku vyplnily prostor pokoje.

Teodor Hornic vedl obrněný transportér podél silnice. Asfalt byl už velmi poničený, ale zatím se ještě dalo přejet i přes velké jámy po bombách nebo díry zarostlé bujným rostlinstvem. Tu a tam cestu přehrazovaly kmeny padlých stromů - zastavil se a použil hydraulické rameno přimontované na trupu vozu. Čas od času míjel cestičky vyšlapané zvěří nebo snad lidmi. Táhl se všemi směry, lidé hledali nová místa k osídlení nebo přicházeli do již vzniklých osad; zvířata naproti tomu pátrala po územích, kdy by je nikdo neušel. Teplota kolísala okolo čtyřiceti stupňů, ale bylo poměrně sucho. Hornic jezdil nerad. Po přestavbě pro něj ale transportér byl pojízdným skladem všeho potřebného pro objevení a likvidaci rakety. Když nemusel, jel na koni nebo ještě raději šel pěšky. Bylo to příjemnější. Myslel teď na Ni. V tuto chvíli se všechny myšlenky točily kolem Ni. Vyhrožoval Ji. Dělal vše, jen aby se přinutil k práci. Na místo dojel pozdě odpoledne. Zůstal stát na vyvýšenině pokryté trávou. Na pahorcích lahodících oku se až po horizont vlnil travnatý porost. V údolíčkách se leskla blan-kytná oka jezírek. Byl to idylický pohled. Obul si vysoké boty proti zmijím i pavoukům a seskočil na zem. Tak asi Země vypadala před miliony lety, pomyslel si. Stál omámen tichem po tolika hodinách ohlušujícího rachotu ve voze. Ticho vládlo nad touto zemí. Cvičeným okem pátrače odhalil drobné změny konfigurace krajiny způsobené lidskou rukou. Pro normálního pozorovatele byly neviditelné, ale při-

roda barvou tvar odlišovala to, co sama nestvořila. Ještě před soumrakem se Hornic chtěl vykoupat v průzračné vodě nejbližšího jezírka. Sedl do transportéru a nastartoval. Pozvolna sjížděl po dlouhém úbočí. Právě dosahoval hranice ostřice, když ho náhle instinkt varoval - zamáčkł brzdu až do podlahy. Transportér se zaryl do země, pak se vztyčil a zastavil téměř kolmo. Hornic bleskurychle strhl ve voze visící plynovou masku a nasadil si ji. Otevřel přívod vzduchu a aniž se nadechl, třikrát odsunul její kraje a vypumpoval vzduch s typickým fialkovým nádechem. Když transportér zase dopadl na všechny čtyři osy a ustal hukot přesunujícího se nářadí, zařadil zpátečku a plným tahem vycouval zpět na vrchol. Dlouho nehybně seděl, nesundával si masku a nevypínal motor. Cítil, jak mu v prsou bije srdce a krev pulsuje ve skráních. To nádherné okolí bylo ztraceno.

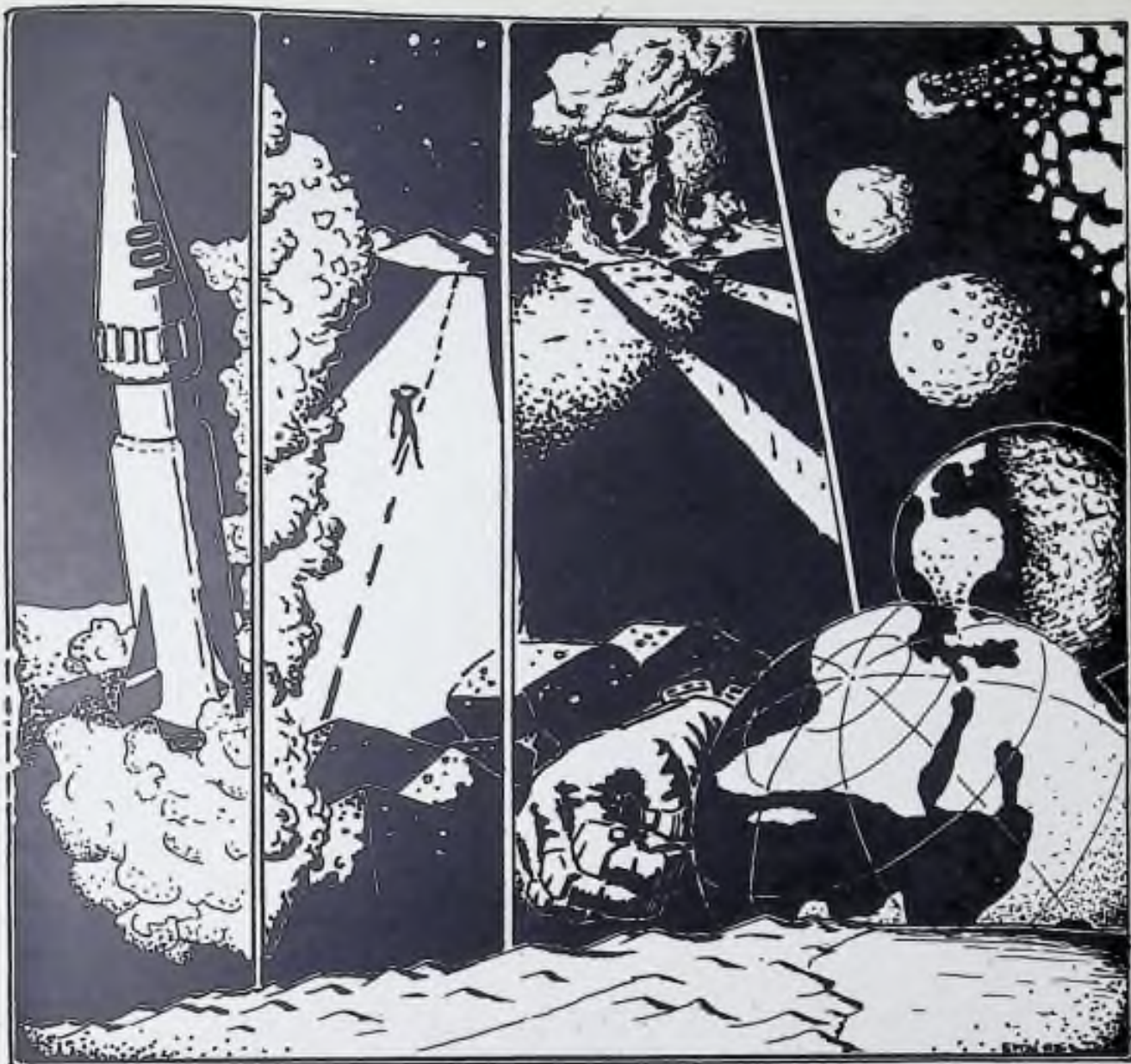
Po západu slunce si asi o dva kilometry dál zavěsil své polní lůžko mezi transportér a tyč zaraženou do země, zapálil oheň. Po večeri si lehl a naslouchal nočnímu životu hmyzu, kterému zvýšená radioaktivita ovzduší vůbec nevadila ve vývoji. Po nebi se vinula mnohobarevná záře. Sledoval tuto sluneční show a cítil, že právě tohle se může stát pro Zemi tím největším nebezpečím. Magnetická rovnováha, již dříve narušená člověkem, už třináct let neexistovala. Od té doby nevzniklo nové magnetické pole, stejné jako to, které po miliony let chránilo Zemi před účinky kosmického záření. Teodor Hornic usnul až těsně před půlnocí pronásledován snem o Hlavě Kasandry, postrachu lidstva nebo jen představe vymyslené hrstkami lidí?

Dalšího dne kolem poledne konečně klesla teplota a vyrovnala se tak s výší Hornicova vzrušení. Místo, které si na dálku vytipoval v sobě opravdu ukrývalo silo. Ochraná deska byla skryta pod jezírkem obklopeným třtinou a vysokou, brčálově zelenou trávou. Hned vedle, ve vřesu, začal kopat. Malou lopatkou odkládal zeminu a nechával v ní kanálek sířky lopatky a hloubky asi třiceti centimetrů. Do večera měl hotových přes 200 metrů. Už znal rozsah odvodňovacích prací, udělaných při maskování terénu. Už tušil, a jakým terénem má, co do činění a po týdnu práce se jeho předpoklady potvrdily. Silo patřilo k těm větším a Hornic si byl skoro jistý, že bylo postaveno pro taktickou balistickou střelu.

Už je znal a věděl, jak na ně. Okolí jezírka se začalo podobat místu intenzivního archeologického výzkumu. Hustá síť výkopů pokrývala okolní kopečky a její nitky pokrývaly i pahorky v okolí.

Světil neděli, tak jako vždy, ale už druhý den začal s odčerpáváním vody. Trvalo to deset dalších dnů. V tu dobu jedl málo a neklidně a krátce spal. Další středu, v poledne, utichlo monotónní hučení pumpy. Sesel doprostřed mokrého jezírka a jeho předpoklad se splnil, původní bahno končilo asi tři metry od břehu. Pak pokračoval hliněný jíl, který se vůbec nehodil ke geologické struktuře okolí. V úplném středu pak objevil konec roury. Pořád v ní lenivě pulsovala voda z některého z okolních ok. Nohou do ní shrábl trochu hlíny. Zavřel oči a dlouho nehybně stál, cítil jak mu tělem prochází chvění, impuls, že cíl je nedaleko. Před očima se mu odvíjel film popisující jeho třináctileté zkušenosti. Vždy si věřil a důvěřoval teď i svým schopnostem. Poslední etapa trvala tři dny. Ve čtyřech místech, na milimetry přesně vyznačených teodolitem, zarazil do pěti metrové hloubky ocelové klíny. Na povrchu zůstalo jen jejich metrové zakončení. Vlastní akci odložil na následující den. Uklidil, ošetřil a uložil vybavení, které už nepotřeboval. Prohlédl si mechanismus navijáku lana a jeho dálkové ovládání.

Té nocí byl poprvé klidný. Nervy, které

se mu zatím nepodařilo zkrotit, se uklidnily. Byl nervozní jako myslivec, těsně před výstřelem, který má rozhodnout o jeho bytí či nebytí. Nesnil. Ráno pomalu snědl jídlo a umyl nádobí. Převlékl se do kombinézy. Připevnil si pásy a pouzdro s vlastnoručně vyrobenými přístroji. Na prsou mu visel univerzální elektroměr s křemíkovým generátorem. Na druhý bok si pověsil plynovou masku. Otevřel nepoužívanou schránku a sundal z ní obal. Pohledem přelétl řídící pult radiopočítače s obrazovkou a vložil klíč do spínací skřínky.

Spojil se s řídícím centrem rakety a rádiovými signály simuloval povely k otevření jističního zařízení. Dlouze pozoroval stovky variant objevující se na monitoru - kontroloval bod po bodu celé silo. Na konci se pak objevil ten jediný správný a neopakovatelný signální klíč. Hornic zapnul vysílání a pak se přes rameno podíval na jezírko. Země se zachvěla a její půlkruh se propadl, objevila se propastná čelist. Klíny vražené do země znemožnily na druhé straně údolíčka širší otevření síla aablokovaly současně začátek odpočítávání. Hornic, který se netrpělivě chvěl, jí odřizl možnost cesty zpět mechanic-

kými vzpěrami. Transportérem dojel až k ústí. V ruce masku a řídící pult se spustil do hloubky. Po dvou metrech sestupu si instinktivně přetřel sklo masky a ztuhl.

Betonové silo, dvacet metrů v průměru a třicet do hloubky, bylo prázdné. Dvě řady červených světél ozařovaly vlhkou propastnou čelist. Divoký výkřik člověka visícího na laně, se mnohokrát odrazil v uzavřeném prostoru.

Purpurový západ slunce zastihl Hornice stojícího tváří směrem na sever - tak nazývali jeho předkové tu světovou stranu. Na tváři zarostlé bradě muže byly stopy po slzách. Slzách pokoření a zklamání. Rukavicí si otřel obličej a zanechal na něm stopy po kolomazi.

"Moc toho po nás nezůstalo," brumlal si v duchu, "ale já ti to nedaruji. Najdu tě, i kdybys byla pod stometrovou vrstvou země nebo vody."

Odpovědí mu byl jen sum trav, trvajících od stvoření světa.

přeložil Jaroslav Olša, jr.

* exkluzivní magazin české a slovenské sci-fi *

Česká a slovenská science fiction má dnes zhruba patnáct /nebo dvacet/ profesionálních autorů /kteří v jejím žánru napsali aspoň jednu knížku, mluví o SF na veřejnosti dobře a hodlají ji psát dál/, dále sedmdesát /nebo sto/ poloprofíků /které živí Železný nebo kteří publikovali kratší věci v jiných knížkách nebo v časopisech/ a konečně blíž neurčený počet dosud nepublikujících amatérů, jejichž zástup kolísá od několika set hlav /na PARCONu/ k několika tisícům /v mých nejčernějších - ale jindy zas neoptimističtějších, to podle nálady - předtuchách/. Je to už dnes hezká kupa lidí, která se navíc dala dohromady a začala psát nabeton dobrovolně, hodlá v tom pokračovat a má mezi sebou lidi, kterým to jde. Tahle rubrika si klade za cíl tento spontánní zájem udržet a hlavně mladou domácí sci-fi dál propagovat.

Někomu se možná bude zdát divné, že ze zástupců všech tří právě nastíněných kategorií budeme jednu z nich preferovat - a to poloprofesionály. Důvody nespočívají v korupci v našich řadách ani v žádných jiných protekcích či antipatiích. Domníváme se prostě, že profíci, kteří vydávají v kamenných nakladatelských domech, mají přece jen aspoň někdy a aspoň trochu "svoje jisté". Budeme je tedy chápat hlavně jako otce zakladatele, jejichž názor nás přirozeně bude zajímat, ale kterým se budeme především snažit - v dobrém smyslu - vytrít zrak. Tím vlastně mluvíme hlavně za vás, za autory - snad nám to promínete. Činíme si ambice zachytit na těchto stránkách všechny etapy jevu, je muž - jak neochvějně věříme - budou sci-fi encyklopedisté počátku třetího tisíciletí s nostalgií a posvátným chvěním v prstech říkat "sci-fi tsunami osmdesátých let". Skladba těchto stran bude od příštího čísla přibližně následující: kromě ústředního profilu jednoho z autorů zde bude několik kratších zajímavých povídek /máte-li něco, pošlete; nevyžádané příspěvky se na trojí urgenci a dvojím nafackování vracejí/, jedna nebo dvě problémové statí plus anketa o věcech, které pokládáme za aktuální. Navíc to, co nás do té doby napadne. Vaší iniciativě a nápadům se přirozeně žádná meze nekladou, máte dokonce možnost svým hlasem, uděleným dle vás nejlepší povídce, pomoci tomu, aby byla v přespříštím čísle od téhož autora uvedena povídka nová. K otištěným věcem se navíc v budoucnu budou vyjadřovat i profesionálové, takže dříve nebo později by měl vzniknout onen blahodárný stav, kdy všichni budou moci mluvit všem do všeho s vědomím, že nikoliv jejich vlastní názor je pravda pravd. Uděláme pro to všechno, tak slibujeme.

ČESKÁ SCI-FI A HUMOR

/Ivan Kmínek/

UŽ si o tom vyprávějí vrabci na střeše: původní česká SF /obzvláště ta začátečnická/ je prý veselá, a proto špatná. Ale abychom tuto tezi zbytečně nevulgarizovali, vyjadřujeme se přesně: česká sci-fi je l a c i n ě v e s e l á . A p o t o u c h l á . Rovněž a n e k d o t i c k á . Upozorňuje se na to už i v cizině.

Nemám nejmenší obavy, že by následkem této obžaloby byl přechod autorů - vtipálků ke smrtelně vážnému pojetí, ale přesto cítím nutkání sepsat pár řádků. Činím tak už v rámci povolené sebeobranu.

Nejprve pár osobních postřehů: stalo se, a já jsem po třiceti letech pobytu na této planetě nedávno zjistil, že lidé jsou samá legrace. Oni mezi sebou vlastně vážně vůbec nemluví. Nejspíš vás moje bystrost neuvede právě do vytržení, ale já jsem z toho vedle. Začínám totiž tušit, že humor vezí kdesi zcela v základech veškeré komunikace. Vyjadřuje tak jakousi chronickou lidskou nedostatečnost

a neschopnost vyrovnat se s vnějšími i vnitřními paradoxy jinak, než zase paradoxem. Na hrot mého propisovacího pera Hardtmuth se dokonce derou jakési zběsilé věty o souvislostech mezi velikou legrací jménem Big Bang, strukturou vesmírného chaosu a naší podvědomou reakcí na tyto záležitosti, ale to nechme povolanějším. Sranda prostě musí být. I v literatuře. A ve sci-fi tím spíše, protože ta se musí jaksí permanentně bránit.

Ale konkrétněji: kdybych si udělal nějaký soukromý žebříček nejlepších děl žánru, zaručeně by na špičce silně převažovala díla s humorným podtextem všeho druhu. A přitom by to byly věci zároveň myšlenkově nejzávažnější. Legrace totiž s hloubkou výpovědi rozhodně nekoliduje. Pokud jste tak již dávno neučinili, přečtěte si Laffertyho Dlouhý, dlouhý čas a hned budete vědět, o čem je řeč.

To všechno je ovšem samozřejmě nošení dříví do lesa. Nikdo přece netvrdí, že by na humoru bylo něco zásadně neliterárního a la-

ciného. Jde o to, že se u nás humor zhusta zneužívá. A to převážně ve stylistické rovině.

Zkusme zjistit, proč se při čtení některých českých žertovných SF otvírá kudla v kapse. Podle mě je to především jejich ž o - v i á l n o s t í . Začátečníci, odhodlaní bořit bariéry konvencí, používají zemité dialogy plné ryziho češství a své povídky osídlují Nováky, případně jejich kosmickými brachy obdobně folklórního založení. V horším případě pak debutanti nedokáží odolat fatálnímu vlivu tiskovin typu Dikobraz a jmou se ve svém díle jadrně tepat zlořády. Pravděpodobně jsou tyto zlozvyky vedeny snahou o věrohodnost postav a "proteplení" děje, jenže výsledek je mnohdy právě opačný. Nechtěl bych se /a ani nemohl/ tady pouštět do nějakých sáhodlouhých sociologických rozborů, ale vypadá to tak, že náš národní syndrom i naše záchrana, prostě náš humor, není pro přímou aplikaci ve sci-fi uzpůsoben. Je jaksi příliš komunální.

Vzniká pochmurná situace: když píše český autor vážně, chce se nad tím čtenáři smát a naopak. Přesto ale trvám na tom, že nám humor v podstatě sluší. Velcí básníci typu Bradburyho nebo Weisse totiž mezi námi nejsou /nebo se obratně skrývají/, vážně psané věci jsou buď nevěrohodně patetizované nebo vkusně nivelizované až k nicotnosti, a tak pro naprostou většinu z nás, psavců, zůstává /poučená/ legrace jedinou schůdnou cestou. Kdo zkoušel psát, brzo asi zjistil, že s použitím humorné nadsázky se lze vyřadit fabulačně i myšlenkově daleko víc, než tesknými elaboráty, které z mnoha důvodů svazují ruce. A proto: chce to víc černého humoru, přátelé! Chytré absurdno vítáno! Sem s kosmologickými žertíky a filozofujícími hříčkami! Při stylizaci však mějme neustále na paměti, že humor je kořeně nesmírně aromatické a předávkování se přianě trestá. Jinak získáme něco jako vepřovou pečení se skořicí. Člověk zkrátka nesmí použít každý ten skvělý sek, který ho

dráždí v mozkovně a během psaní musí zkrotit svůj špatně tajený řehot natolik, aby nepřeslal literárně myslet a mluvil česky. Právě se snažím zjistit, jak se to dělá. /psáno v srpnu 1984, pozn. PK/

Tolik, co jsem schopen říci o zpracování. Mám ale na srdci ještě jednu věc. Vlastně skoro prosbu; týká se oblasti nápadů. V našich řadách vzniká neuvěřitelné množství povídek typu: Emzák v obchodním domě. UFO na zahrádce tetky Vaňouskové. Stroj času v pionýrském táboře. Napoleon byl vlastně mimozemšťan. Mimozemšťan byl vlastně Napoleon. Etc., ad libitum, počet žertovných variací se v limítě blíží nekonečnu... Podobná témata se asi doslova vnucují a nelze pravděpodobně vůbec odolat silné komice vzniklých situací... Nevím. Mě už to prostě nebaví a možná nejsem sám. Tak bych chtěl poprosit... Je tu jaksi příliš cítit, že jde o cestu nejmenšího odporu.

A jak je to s tou na začátku zmíněnou p o t o u c h l o s t í ? Sám k ní tihnu a proto ji budu tak trochu bránit. Potouchlí jsou nejen třeba Lem, Vonnegut, Huxley, Strugačtí, ale i Márquez, Borges a jiní obři - a jak jim to sluší! Dokáží pomocí tohoto parametru skvěle umocnit výšku svého nahledu i šířku záběru a téměř vždycky jen ku prospěchu věci. Ve sci-fi je navíc mírná, dobře zvládnutá potouchlost jednou z možností, jak si láskyplně utahovat ze žánru samotného /a tím i ze sebe/, a já myslím, že i toho je nám třeba. Nesdílím totiž názory puristů, kteří prohlašují, že si ze sci-fi můžeme dělat leg-raci teprve tehdy, až v ní něco pořádného sami dokážeme. Takový maximalistický přístup může vést jediné k další separaci žánru a přitom nám žádného Simaka ani Bradburyho nevychová.

K poslednímu bodu obžaloby: jsme prý a n e k d o t i č t í . Nevím jak vy, ale já mám anekdoty rád. Problém je v tom, že bych prostě jen nechtěl číst celý život j e n o m anekdoty.

Tolik Ivan Kmínek. Na první pohled se může zdát nastolený problém trochu akademický, ale myslím si, že tomu tak není. Ve sci-fi /alespon v naší/ totiž nastala situace úplně opačná než v ostatní literatuře: zatímco jinde se na nedostatek humoru nařiká a sem tam po něm i z oficiálních míst "volá", ve sci-fi je ho jako... /jaká je vlastně přesná negace šafránu? asi antišafrán/. Humor je projev odstupu od popisovaného jevu: introverti bývají často velmi vtipní. Humor /literární/ může vyjadřovat až jakousi neschopnost přiblížit se ke svým hrdinům a mapovat je jaksi "seriózně". A tak jako je rozdíl mezi dobrým a špatným humorem, platí podobné dělení i v literatuře: někdy srandou zakrýváme to, že jsme vlastně na povrchu a kloužeme po tom, v čem bychom se jako slovuční literáti měli aspoň rýpat špendlíčkem.

Cílem každé literatury je pravda. Autor chce přetáhnout čtenáře na svou stranu, popsat po svém to, co čtenář může porovnat se svou zkušeností. Musí proto psát tak, aby jeho věty vyvolávaly v představách čtenáře obrazy něčeho, co kdysi skutečně vnímal, a s jejich pomocí se s příběhem ztotožnil. Vezměte si v některé povídce třeba popis vnitřku místnosti: nevybavuje se vám v hlavě nějaký podobný interiér, který jako byste odněkud znali, a který při troše námahy dokážete ve svém životě opravdu někam zařadit? /nejčastěji do doby dětství, kdy jsou všechny zrakové vjemy nové a tudíž vnímané nejcitlivěji/. Abychom se pro samé efektní rozesmáté exhibice o tohle nepřipravili! Howgh, domluvil jsem - tohle vážně nebylo tažení proti humoru...

Josefa Pecinovského /nar. 1946/ pokládám za velmi zajímavého autora, už proto, že pokaždé, když se s ním v Praze potkám, /a není to naštěstí zřídka/, přináší mi k přečtení svůj nový román. První dva třisetstránkové rukopisy mi kupříkladu přišel ukázat v rozmezí asi tří týdnů, což je termín, který by nebyl zvládnul ani Balzac. Když jsem se nesměle dotázal, jaký že elektrický psací stroj Pepa používá - když už mi bylo hloupé ptát se, odkud se bere tak rychle kvalita, a ty věci byly dobré a kvalitní, to říkám rovnou - byl jsem však vyveden z míry ještě víc, než kdybych uslyšel vyprávění o dvanáctkách nebo šestnáctkách za klávesnicí. Pepa psal prostě několik let jenom do šuplíku, čímž dnes najednou získal fantastickou převahu vůči nám ostatním: zatímco my musíme, chceme-li se zúčastnit například PARCONu, teprve zasednout ke svým ajbíemkám, konzulům a andrvůdkám, Pepa prostě otevře šuple.

A v tom šupletí má zajímavé věci: o sbírce povídek s názvem Jak chutná marťanský česnek bych se chtěl podrobně zmínit příště. Proto dnes jenom řek-

nu, že je to cyklus povídek s ďábelakým ornitologem Václavem Novákem v hlavní roli, z něhož zatím vyšla povídka Jak nakrmit ptáčátko v antologii Návrat na planetu Zemi. Pecinovský si v ní vymyslel naprosto paralelní svět, který přestože leží uvnitř řadového panelového bytu, funguje si vesele nezávisle na svém okolí, pokud je tu a tam nepotrápí celosvětovou katastrofou nebo něčím jiným, avšak srovnatelným.

Román Sinusoida 26 pojednává o tragédii kosmické výpravy, která s sebou z cizí planety přivezla na Zemi nebezpečný organismus, jehož zlé vlastnosti se přihlásí ke slovu a zkáže teprve po letech. Celá první část se odehrává v retrospektivách ve formě výpovědí členů původní posádky před jakýmsi soudním tribunálem, který vyšetřuje záhadnou smrt jednoho z nich. Jakmile se objeví záhadná tělíska elmo, přenesí se děj do podzemního výzkumného bunkru /připomínajícího trochu sílu z Crichtonova Kmene Andromeda/, kde se také celý konflikt dramaticky a překvapivě rozřeší. Na celé knížce si cením ani ne tak psychologie jednajících postav, jako dobře vymyšleného a k dokonalosti zpracovaného nápadu s existencí záhadných bytostí - smrtících sinusoid, které jsou humánní, zabíjející a inteligentní současně.

Obecně známá je minimálně ještě jedna Pecinovského povídka, která se jmenuje Mít všechno a která po získání 2. místa na PARCONu 84 vyšla v Zápisníku /Vloni získal Pecinovský 11. místo s povídkou Čarodějnice/. Zůstává stále velmi plodným a standard si udržujícím autorem, který ve svých povídkách, odehrávajících se většinou v této zemi a v současnosti, dokáže dobře uplatnit iracionální prvky fóru "něco je jinak". Zároveň si však libuje v psaní novodobého mýtu. Takhle například - v povídce Šestá kniha Mojžíšova - parafrázuje biblickou Genesis a v ní zachycený proces stvoření světa:

Josef Pecinovský

ŠESTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (úryvek)

"Na počátku stvořil Člověk nebe a Zemi. Země však byla nesličná a pustá a tma vládla nad propastí, jen Duch Lidský vznášel se nad vodami. I řekl Člověk: "Buď energie!" A byla energie. Světelná i tepelná, kinetická i dynamická, elektrická i jaderná. I viděl Člověk energii a viděl, že je to dobré, a oddělil energii od prázdnoty a spojil ji v dialektickou jednotu s hmotou. A byl večer a bylo jítro, den první.

A řekl také Člověk: "Buď Země uprostřed vesmíru, a děl pevnou hmotu od vakua!" I učinil Člověk Zemi a vakuum a oddělil hmotu, která byla rovnoměrně rozptýlena, od vakua, a soustředil ji do velikých koulí. I nazval Člověk velké a bílé koule hvězdami a temné a malé planetami. A viděl Člověk, že to bylo dobré. A byl večer a bylo jítro, den druhý.

Potom řekl Člověk: "Zplod Země germanium a wolfram a křemík a kyslík a vodík a železo a kobalt a radium a uran i všechny další elementy, jež by mohly stvořit pokolení nová." A stalo se tak. Vyšla Země germanium a wolfram a křemík a další prvky všechny a soustředila je v rudy, vodstvo i atmosféru. I viděl Člověk, že to bylo dobré. A byl večer a bylo jítro, den třetí.

Opět řekl Člověk: "Buďte z rud kovy a z kovů dráty a vedte energii a buďte odpory a kondenzátory, potenciometry a diody, triody i pentody a další elektronky a organizujte se v jednoduché systémy." A učinil Člověk z kovů, skla, plastické hmoty, dřeva a jiných substancí dráty, kabely, banánky, zdičky, kondenzátory, odpory, izolátory, žárovky, elektronky a zorganizoval je v jednoduché systémy. Vzniklo Wagnerovo kladívko, leydenká láhev, reostat, stykač, relé, akumulátor, suchý článek, dynamo, alternátor, elektromotor, přijímač i vysílač, nato Člověk upletl elektromagnetické vlny podle siločar a seřídil jejich kmitočet. A viděl Člověk, že všechny ty jednoduché systémy bez závad pracují, žárovky svítí, vysílače vysílají, přijímače přijímají, a viděl, že je to dobré. A byl večer a bylo jítro, den čtvrtý.

Rekl ještě Člověk: "Vydejte vlny součástky miniaturní v hojnosti a zorganizujte se v systémy mnohem menší a složitější." A učinil Člověk z jiných, dosud nepotřebovaných elementů tranzistory i diody, integrované obvody i mikroprocesory a spojil je v sys-

témy ještě organizovanější a vznikly televize a osciloskopy a stereofonní přijímače a lasery a radary a zářivky a sodíkové výbojky a rentgenové přístroje. A viděl Člověk své dílo a viděl, že je to dobré. A byl večer a bylo jitro, den pátý.

Rekl též Člověk: "Vydej Země duši inteligentní, jednu každou podle pokolení svého." A stalo se tak. Učinil Člověk inteligenci podle pokolení svého. Stvořil elektronkový počítač, počítač druhé, třetí, čtvrté, páté i šesté generace, učinil paměti, zdroje, terminály, programy i programovací jazyky. A řekl opět Člověk: "Učinme robota k obrazu našemu, ať panuje nad rybami mořskými i nad ptactvem nebeským, i nad hroty, i nad energií a informací, i nad počítači všech generací, i nade vši Zemí. A stvořil Člověk robota k obrazu svému, Obrazu Lidskému, a obdařil jej vysokou inteligencí, nekonečnou pamětí, akvě-

lou obratností, vybavil jej též univerzálností a vdechl mu tři Zákony. A viděl Člověk vše, co učinil, a ať, bylo to velmi dobré. A byl večer a bylo jitro, den šestý.

A tak dokonána jsou nebesa a Země a zaseto nové plémě. A dokonal Člověk sedmého dne dílo své, které dělal, a odpočinul den sedmý ode všeho díla svého, kteréž byl dělal. I požehnal Člověk dnu sedmému a prohlásil jej dnem svátečním. A rozplynul se pak v plutónovém oblaku a zanechal robotu, jedinému svému druhu, celou Zemí i vše, co stvořil. I viděl robot, jak Člověk vstoupil na nebesa a rozhodl se, že bude všeho užívat k prospěchu svého národa. A viděl robot svět, který mu byl zanechán, a viděl, že není dobrý, protože v něm byl sám, samojediný. I rozhodl se robot, že pojme jméno Adam a stvoří další sobě rovné. A učinil tak. A byl večer a bylo jitro, den osmý.

V jiné povídce, nazvané Všichni sem! se stává hlavní hrdina svědkem záhadné noční události. Puze tajemným nočním hlasem, který svolává neznámé bytosti, aby se shromáždily na neznámém místě, vydá se na stopu tomuto nočnímu shromažďování. Otiakujeme aspoň závěr téhle povídky:

Josef Pecinovský

VŠICHNI SEM ! (úryvek)

"Usnul pozdě. Nezdálo se mu, že spí kdovíjak dlouho, když ho probudily jasné zřetelné výkřiky. Ozývaly se zvenku, zdálo se že přímo pod oknem, a zněly jako různé vojenské povely. Vyklonil se z okna, ale noci ještě vládla tma, přestože se nad obzorem začínalo rozjasnovat. Pouliční světla nesvítla, nebylo vidět ani jedno osvětlené okno.

Ucítil silný tlak na spánky. Připadalo mu, že někdo neznámý, ale nesympatický a protivný přímo uvnitř jeho lebky něco vykřikuje. Soustředil se a vnímal smysl těch nevyslovených vět. Někdo svolával všechny známé, všechny přátele, všechny svého druhu. Všichni se měli soustředit na dávno určených místech, protože akce má začít během několika minut. Kdo se opozdí, zahyne.

Věděl, že výzva se ho netýká, ale přesto ji slyšel.

Kdo se opozdí, zahyne...

Slyšel desítky, stovky, tisíce nohou, jak cupitají po chodnících, šelestí v trávě, dusají po vozovce, slyšel, jak se se skřípětem nadzvedávají kanálové mříže a pak zaslechl odpočítávání. T minus dvě stě dvacet šest, dvě stě dvacet pět, dvě stě dvacet čtyři. Slyšel zaklapávat příklopy, vnímal skřípění veřejní hermetických uzávěrů. Sto sedmadesát sedm, sto sedmdesát šest.

"Pojďte sem, rychle, pojďte všichni sem!"

Poslední opozdílci aklouzli po trávníku a zmizeli v šachtách, poslední příklopy se uzavíraly. Ještě dvacet šest, dvacet pět sekund. Neviděl nic, noc byla stále ještě temná, jen slyšel, že se něco připravuje.

Deset, devět, osm...

Ale proč? Co se to vlastně děje tam několik metrů pod našima nohama?

Pět, čtyři...

Jak to všechno souvisí s těmi záhadnými

nočními zvuky? A proč právě tuto noc už nic není slyšet? Kdo vnukl těm malým mozečkům právě tuto myšlenku?

Nula, start!

Oslavný záblesk ho přinutil zavřít oči. Když je otevřel, spatřil už jen pohasínající sloup ohně vinoucí se za neviditelným tělesem, které velkou rychlostí stoupalo k temné obloze. Další zářivý předmět vylétl z šachty, a za ním další. Když zaklonil hlavu, viděl, že celá obloha je těmi tělesy přímo poseta; tak hustě, že zcela zabloukla září hvězd. Tisíce ohňů, jeden za druhým, stoupaly vzhůru, pronikaly ojedinělými oblaky a ještě dlouho po startu svými šlehařícími plameny osvětlovaly zemský povrch.

Náhle se jedno z těch tělísek zakymácelo, změnilo směr letu, plameny se rozstříkly na všechny strany, těleso začalo rotovat a řítilo se směrem k zemi, zanechávající za sebou ohnivý snop jisker. S tichým žuchnutím dopadlo zpět na zemi asi dvě stě metrů od místa, kde odstartovalo. Váiml si, že havarovalo ještě asi čtyři nebo pět těles, ale všechny ostatní zmizela... Kde? Někde tam nahoře, možná na oběžné dráze, možná...

Rozběhl se tam, kde ničivý plamen dokonával dílo zkázy, cestou se vyhýbal doširoka rozštěbeným otvorům zdánlivě bezedných kanálových šachet. Na místě uviděl napůl prasklý aerodynamicky štíhlý válec, z něhož vytékala bezbarvá kapalina hořící jasným bílým plamenem. Váude kolem se válely stovky mrtvých tělíček, částečně rozdrčených prudkým nárazem, mnohá ohořelá. Teprve teď je poznal.

Celý ten válec byl naučitelně přecpán odporými šedými těly potkanů.

Pohlédl k obloze. Myslel si, že se rozednívá, pak si však uvědomil, že ta záře přichází od severu. To slunce, které se tak najednou objevilo na obloze, bylo příliš vy-

soko na to, aby to mohlo znamenat, že nastává obyčejný den. Padl do příkopu tváří k zemi a pevně si zakryl oči rukama, přesto však cítil, jak oslnující paprsky zničujícího plamene pronikají k sítnici a oslepují ho. Teď již chápal úplně všechno.

Neomírná tlaková vlna prolétla městem a strhávala vše, co jí stálo v cestě. Domy se hroutily jako by byly postaveny z karet, sta-

leté stromy se vyvracely z kořenů, povrch země se pomalu proměňoval v baztvaré pohřebiště. Atomová smrt si začínala plnými doušky vybírat svou dan.

Jen tisíce raket plně obhospoděných posledními přeživšími obyvateli nešťastné planety právě opouštěly parkovací dráhu a zamířily k jiným světům.

Dobrá ilustrace výroku "Loď se potápí, krysy opouštějí loď", není-liž pravda?

S Ivanem Kmínkem /1953/ jsem se poprvé setkal 22. dubna 1983, první den druhého PARCONU. Na zádech měl napřeschaný batoh, v očích divoký pohled a v puse baterii tetracyklinů, neboť prý právě trpěl chorobou, a které odmítl něco konkrétnějšího sdělit - což v našem kolejším pokoji vyvolalo vzrušující atmosféru plnou napětí. První, co na tom PARCONU tehdy udělal, bylo to, že vyhrál. Proti prvenství povídky "Syntamor zasahuje" se tehdy vyskytlo několik výhrad, které se ostatně /zapletáním/ vyskytují vždycky a při každém vyhlášení vítězů, ale s odstupem času museli ti, kdo Kmínkovu tvorbu sledují, uznat minimálně dvě věci: že se míra jeho invence razantním nástupem nevyčerpala a že jeho povídky patří převážně mezi tu oblast sci-fi, která zároveň splňuje kritéria velké literatury, dokonce se k ní programově hlásí. Oprostit se od vlivu svého velikého vzoru Vladimíra Párala a razí svůj vlastní, osobitý styl, který označuji za poetický, promyšlený a prostý všech povrchních efektů. Témata bere v rodinném prostředí, jeho hrdinové prožívají své manželské a jiné konflikty a snaží se v nich obstát se ctí nebo aspoň naživu. Nechybí tam humor ani filozofie. Dokonce se domnívám, že se tam nezapře ani kousínek bestie a lásky k všemu potrhlému a vyšitnému; přestože Ivan Kmínek k bytostem majícím tyto vlastnosti zaujímá pro jistotu odstup, nezapře se jeho skryté sympatie k nim.

Po dvou prvenstvích na PARCONU /1983 a 84/ obsadil vloni místo čtvrté za povídku Jsem jenom člověk, integrovaný tribunál /postavit slogan, toť další schopnost a zároveň poznávací znamení tohoto autora/, přičemž i ostatní příspěvky, které zaslal, byly pozoruhodné svou kvalitou. Povídky, kterou otiskujeme, je rovněž jedna z nich. Kromě krátkých povídek se Ivan Kmínek v poslední době zabývá i dalšími záležitostmi; jeho novela Škola pro začínající spisovatele se doufám stane předmětem zájmu některého z nakladatelů.

Ivan Kmínek

BERMUDSKO-MANŽELSKÝ TROJÚHELNÍK

Když mě člun donesl až za nízký útes, vypnul jsem motor a čekal. Byla žhavá karibská noc. Takové jsou prý pro Spojení nejvhodnější, říkal mi tehdy Dan. Nebeské i mořské hvězdy svítily jako oči zatracenců a nad hladinou se vznášely milostné vzájemky napředpodobných tvorů. Oceán dýchal pruhovými.

Pohlédl jsem do zenitu a chvějícím se hlasem zvolal:

"Se-stup, Bytosti, atmosférou vazkou, ať spolu naplníme Kosmos láskou."

Ty verše mě naučil Dan. Prý zabírají zcela spolehlivě, říkal tehdy a zvláště se usmíval.

A opravdu. Neuplynula ani čtvrt hodina a nebe se rozsvítilo logaritmicko-exponenciální září a do mělkých vln, docela blízko mého člunu, se sneslo Těleso.

Pak se v jeho otvoru objevila Bytost.

Byla to láska na první pohled. Srdce se mně na okamžik zastavilo a než jsem stačil zabrat mdloby douškem z polní lahve, Bytost vládně vetoupla do mého člunu. Ucítil jsem její vůni. Ucítil jsem nekonečně dráždivou vůni Kosmického Feromonu D, jež vydávala, a vykřikl. Upadli jsme na dno člunu. Beze slova. Bez dechu.

Ne, popisovat, co se tam odehrálo, nebudu. Nechtějte to po mně. Já ... chtěl jsem vám jen říci, že Dan měl pravdu. Skutečně

jsou daleko lepší, než ženské. Když je spatříte, náhle pochopíte, po čem jste tak dlouho marně tesknili. Náhle víte, po jaké Formě jste toužili už v temných jeskyních pleistocénu. A když je pak milujete ... cítíte, že objetí žen už pro vás navždy budou nekonečně málká.

To šílenství skončilo až nad ránem.

Chtěl jsem ještě odpočívat po Její boku, chtěl jsem užívat dotyku Jejího rozkošného těla, ale Bytost se měla k odchodu.

"Zůstaň ještě," prosil jsem a láskově žedonil. "Zůstaň, ty moje hvězdná jahůdko."

Ona mě však jen pohlédla svým lichým chytáčkem, naposled mě polaskala září svého duhového oka a odešla.

Těleso se vaneslo.

Když jsem se trochu vapatoval, vybral jsem se dna člunu vodu, kterou jsme tam při našich hrátkách nacákali, spustil motor a vydal se na zpáteční cestu. Bylo mně báječně. Snad jsem si tenkrát i spíval, už nevím.

Jen vím, že jsem pak za svítání zakotvil u našeho bungalovu, převlékl se a potichu ulehл vedle své ženy Heleny. Spala a nic netušila, chuděra. Zvláštní: dřív mně připadala krásná a přitažlivá, ale teď ... Až jsem se zděsil, jak mi byla náhle cizí. Odtáhl jsem se od ní až na samý okraj lůžka a rychle usnul vyčerpáním. Nic naplat, byla to přece

jen bláznivá noc.

x

Já bloud jsem tehdy doufal, že to všechno skončí stejně rychle, jako to začalo. Jenže příštího večera jsem se tam vydal znovu. A další noc zase. Nemohl jsem si pomoci. Byl jsem zamilován. Strašlivě, kosmicky zamilován. Ta hebká, pružná, vlná, něžná Bytost mě zmámila jako septimána. Zakopával jsem o prahy. Nebyl jsem schopen zavázat si tkaničku u bot. Psal jsem básně.

"Sestup, Bytosti, tou hyperbolou smělou, at spolu můžeme vzlétnout a letět nocí bdělou."

Takové byly ty básničky a mnohdy ještě horší.

x

A pak, když jsem opět jednou své ztýrané tělo kladl na lůžko, uviděl jsem Heleniny oči. Byly dokročené.

"Kde jsi byl?" zeptala se.

"Ale tak ... na rybách."

"Aha," řekla má žena chápavě. "Takže tenhle cenc jsi psal platejzům..." V ruce držela jednu z mých básní.

"Psal jsem je pro tebe, blázinku."

"Nežvan, prosím tě. Alespoň nežvan. Myslíš, že jsem slepá? Že nevidím, co se s tebou děje?"

Vstal jsem a začal přecházet ložnicí.

"Tak já ti to tedy povím. Zamiloval jsem se, Heleno."

"Svináku ... Co je zač, ta zmijs? Blondýnka, jako vždycky?"

"Víš, ona není odsud," řekl jsem tiše.

"Ona ... přišla z hvězd."

Ukázal jsem na strop.

"Dobrotivý bože," pomodlila se Helena a odešla na pláž. Zůstala tam celý den a hleděla na neklidný oceán.

Když jsem večer ležel vedle ní, byl jsem pevně rozhodnut, že těch záletů nechám. Helena si to nezaslouží. Je to dobrá žena. Pokoušel jsem se dokonce se zalíbením spočinout na jejím jemném oblíčeji, na její zteplilé postavě, dřív tolik vzrušující, ale marně. Nic mi to neříkalo. Moje odvěká náklonnost k jejímu živočišnému druhu byla již ubita instinktem daleko silnějším. Pudem zběsilým jako půlnoční srážka galaxií.

x

Bojoval jsem sám se sebou až do druhé hodiny ranní, jenže pak jsem ucítil vítr od moře, vítr nesoucí několik molekul Kosmického Feromonu D až k mému širokému chrápu, a byl jsem znovu ztracen. Jako ve snách jsem se vydal na cestu.

x

Bylo to den ode dne úchvatnější.

"Chtěl bych s tebou mít dítě," slyšel jsem svůj hlas, když jsme opět leželi v mém člunu a prolétali svá těla.

Bytost mně lehce položila na ústa své chytadélko, jako bych řekl něco nepřístojného. Ale já jsem dobře věděl, že po tom touží stejně jako já. Věděl jsem to i beze slov. Naše láska volala po naplnění jako žízňící po doušku vody.

A šli jsme tedy její žízeň znovu hasit.

A znovu. A znovu.

x

Doma mě čekaly ženské slzy.

"Petře, máš mě ještě aspoň trochu rád?" zeptala se Helena mezi vzlyky a přivinula se ke mně, až jsem se otrásl nechutí.

Odstrčil jsem ji: "Já nevím. Dej mi pokoj, prosím tě."

"Petře, jak vypadáš? Kolik má vůbec úst? Kolik má končetin, ta mrcha?"

"Nepočítal jsem je," řekl jsem hluse. "Neptej se. Zbytečně týráš sebe i mě. Nikam to nevede."

"Je lepší než já? Myslím v posteli?"

"Ale o to přece vůbec nejde," povolily mně nervy. "Proč pořád myslíš jen na to jedno? Já ... budu s ní mít dítě. Kosmické dítě."

"Dítě?" vydechla Helena. Pak se hystericky rozesmála. "Dítě, říkáš?" chtěla se a plácala do žaluzií.

"Být tebou, moc bych se nasmál," řekl jsem vybuzen k nepřítelosti. "Copak nechápeš, že jste skončili?"

"Kdo že skončil?" zarazila se Helena a otřela si oči.

"Přece vy, ženy," prohlásil jsem. "Příroda chce vytvořit novou rasu. Občerstvit krv Vesmíru. Chystala se k tomu už dávno. A vy ... nezlob se, že to tak říkám ... jste jen takové zanedbatelná galaktická drůbež."

Má žena couvala ke dveřím.

"Přijdou jich milióny, Heleno. Možná miliardy. Vyberou si nejlepší muže a pozvednou s nimi tuhle prašivou civilizaci z bahna. Je to naše jediná naděje, chápeš? Vy už jste svoji roli dohrály."

Helena utekla před dům.

Bál jsem se, aby si něco neudělala a tak jsem šel za ní. Stála na pokraji mangrovníkového háje a dívala se na zpěněnou hladinu.

"Takže ona tě k tomu povolala sama Příroda," přemítala nahlas.

"Nemůžu za to, Heleno," bránil jsem se.

"Je to silnější, než já."

"Takže ty jsi ten Muž a Mesiáš, co oplodní Vesmír novým životem," pokračovala v tom sebetrýznění.

"Ano. Asi ano," řekl jsem.

Dala mi facku.

x

Naše prázdniny na Bermudách se přehouply do druhé půlky. Čas letěl jako voda. Má noci svítily jako poledne ... a mé dny pohasly hanbou.

"Podívej, co jsem ti uvařila," říkala Helena a přinesla na stůl mou milovanou kachnu na pomerančích. "Vsaďím se, že něco takového ta tvoje meziplanetární brebera nesvede."

Stáhl jsem hlavu mezi ramena. A pak jsem se vztekl:

"Ale, Heleno, nebuď přece přízemní. Vy ženy nejste prostě schopny jediné vyšší myšlenky. A pak se divíš, že se s vámi člověk nudí a pochlízí se po lepších."

Má žena šla a vyhodila tu kachnu do odpadků.

"Ta koza z Mléčné dráhy ti zato rozumí báječně, že?" pokoušela se mi vysmívat, ale hlas se jí zadrhl. "Proboha, vzpamatuj se, Petře!"

"Je to zbytečné, Heleno," vzdychl jsem.

"Až se vrátíme domů, požádám o rozvod, souhlasíš? Nechci ti ubližovat. Prostě se rozejdeme jako přátelé."

Ten den už nepromluvila. A nejhorší bylo, že celou tu dobu pletla šálu. Šálu pro mě.

Bylo mně z toho všeho pod psa.

Ale pak, když se rozsvítilo večerní nebe a má žena hluboce usnula, se mně znovu roztřásla kolena. Nedalo se nic dělat. Musel jsem jít. Mám přece Poslání. Vytáhl jsem kachnu z odpadků, posilnil se několika rychlými sousty a usedl do člunu.

x

Naše láska byla absolutní jako Planckova konstanta.

"Chci s tebou žít až do smrti," řekl jsem tu noc milované Bytosti a vyléval džberem vodu ze dna. "Teď půjdeš se mnou a já tě

představím." Vynechával mně mozek. Podlamovala se mně kolena.

Ale ona jen slabě zavibrovala a vyloučila špetku stydlivé esence.

"No dobrá," souhlasil jsem neochotně.

"Raději to tedy ještě odložíme. Ale slíb mi, že bydlit budeme u mě. Našemu malému postavím na zahradě houpačku a bazén. A nám koupím postel s nebesy. Tvé souhvězdí tam vyznačím zlatým křížkem, aby se ti tolik nestýskalo."

Přitiskla se ke mně ještě víc a políbila mě nejvyšším párem svých úst. A pak nás hurikán vášně znovu smetl na dno člunu.

"Chci s tebou mít dítě," šeptal jsem v kratičkých přestávkách. "Pojď ke mně, ty beruško z Andromedy, chci s tebou mít dítě!"

Nad námi kroužil osamělý racek a dříve předjitřného ticha křičel svatební píseň.

I

Když jsem pak doklopytal k našemu bungalovu, zjistil jsem, že je prázdný. Helena odešla. V kuchynce mně nechala vzkaz:

"Drahý nadsamče!"

Dlouho jsem doufala, že přijdeš k vědomí, ale už toho mám dost. Kálet na hlavu si v žádném případě nenechám. Ani kdyby šlo o záchranu Hvězdokupy Kobylí Hřbet a přílehlého okolí. My ženy jsme možná jen zanedbatelná galaktická drůbež, jak říkáš, ale svou lásku si vybojujeme. To se spolehní, ty nádivo rasičká, nadutá.

V ledničce máš smaženého platejze. Klíče jsou pod polštářem.

Bližší prostřednictvím advokáta.

H."

Seděl jsem nad tím dopisem dlouho. Přece

jen mě to vzalo, co bych to nepřiznal. Najednou tu bylo nějak prázdně.

Myslel jsem na ženy. Co jen s nimi bude? Tak dlouho jsme byli spolu, muž a žena, žena a muž, a teď? Bude to smutné loučení.

V chmurných úvahách jsem strávil celý den a ožil teprve při západu slunce. Vyšel jsem na pláž a zapálil si. Ale co, mávl jsem náhle rukou. Musím teď myslet na budoucnost. Na naše dítě. Na nový život.

A když vyšly hvězdy a moře bylo jako zrcadlo světa, nase l jsem do člunu.

"Šestup, Bytosti, atmosférou vazkou, ať spolu naplníme Kosmos láskou." Bylo to krásnější, než kdykoliv dřív. V tom hebkém, pružném, vlnném, něžném objetí jsem na všechny strasti hned zapomněl.

"Jsi moje," vzdychal jsem. "Jsi moje už navždy."

Pak jsme leželi na dně člunu a já jsem Ji hladil po břišní oblině. "Tady poroste náš maličký," poučil jsem Ji dojatě. "Naše kosmické dítě."

Na okamžik jsem měl pocit, jako by se trochu odtáhla.

"Už to bude brzy, víš?" naléhal jsem.

"Vždyť jsme si přece vůbec nedávali pozor."

A potom milovaná Bytost poprvé promluvila. Její hlas Její hlas byl hluboký jako lodní siréna.

"U všech souřadnic, co to žvaníš?" řekla. "Tady, že poroste naše dítě? Snad tady ...!" Ukázala na moje břicho.

Pochopil jsem. Pochopil jsem, proč se tehdy Dan tak divně usmíval.

Ta Bytost ... byl to sameček.

III

Rovněž s Honzou Hlavičkou /1951/ jsem se poprvé setkal za dosti zvláštních okolností. Skončil tehdy první /a zatím i poslední/ ročník soutěže Pseudovyabstrahovaná Judita a já jsem mu jel říct, že podle výroku poroty se stal jejím absolutním vítězem /za povídku Cenzorická derivace na Titanu 9/. Bydlel tehdy v rozměrném panelovém domě na pražském sídlišti Libuš, kde jsou poblíž ještě jatky a meteorologická stanice; kolem domu se povalovala nahoblovaná prkna, nepoužité kabelové cívky Kablo Kladno a nevystřílené patrony, se kterými si hrály cikánské děti. /V tom domě bydlí JNH dodnes, jen to okolí je prý za ty roky o něco lepší/.

Dveře mi tehdy otevřel menší sympatický mužík s utěrkou, který při pohledu na mě pronikavě zbledl. Teprve později mi bylo z jiného pramene sděleno, že JNH mě v první chvíli považoval za úředníka vojenské správy. Nevím proč, bylo sedm hodin večer, venku tma jako v pytli a mrazivý vítr. Nevím, jaké má JNH nevyřizené účty s těmito orgány. Nevím ani, má-li mi takové zmyšlení lichotit nebo ne, vždy jsem byl vychováván v duchu dosti protiválečném, a teď tohle.

Z hlavy do hlavy ale druhému nevidíš, a proto k žádným dohadům nedošlo. Možná jsem mluvil trochu pacifisticky - každopádně jsem nemusel ukazovat ani občanku.

O čem mohu u JNH mluvit s jistotou, je jeho vztah k dětem. Všechny jeho rodičovské povídky, tak tajemné, tak hezké a tak citlivé, se zakládají na reáliích z jeho rodinného života. Nemohu bohužel podat přesnou informaci, kolik dětí JNH má - ne že by snad byly pro své množství hůře sečítatelné, ale spíš proto, že se pohybovaly po bytě příliš rychle /alespoň některé z nich/, než abych je mohl zodpovědně zaznamenat. Rozhodně je jich víc než jedno, protože pokaždé, když některé z nich setrvalo v relativním klidu /u malých dětí je všechno naprosto relativní - někdo by o tom mohl napsat studii/, vířila kolem ještě nějaká rozmazaná šmouha. Kromě toho mi to JNH jednou říkal.

Honza Hlavička je ve svém mladostředním věku žijící legendou české sci-fi. Dosáhl toho díky. Jeho překlady německé, francouzské a poslední dobou i anglické sci-fi někdy vylepšují originál. Má pozoruhodné znalosti tohoto žánru a bule doči vytrvalost: týden před lonáky mi oznámil, že právě dočetl čtrnáctý román Philipa Dicka a právě začíná další, pevně rozhodnut přečíst všech asi pětatřicet a napsat o Dickovi studii /její první část vychází v tomto čísle, takže četba je zřejmě u konce/. Hlavičkovy Sešity /přeložené sci-fi/ jsou legendou a zároveň tím nejutěším profilem ve sci-fistických kuloárech.

A Hlavičkovy povídky! Jejich děj kontrastuje jako v opravdovém životě; střídají se v něm sarkasmy a lyrika, ale JNH to zvládá, takže výsledkem je pravda. V žánru, který je z velké části umělý a vykonstruovaný, jsou Hlavičkovy věci pravda.

Často bývá skloňován Honzův literární humor. Někdy ujede do tabu témat, jindy je intelektuální a lechtivý. Vždycky je příjemný, až z toho mrazí.

Ale jedna věc se mi na jeho povídkách líbí ještě víc než aranda. přečtete si povídku, která následuje, možná na vás zabere stejně jako na mě. Mám za to, že tou základní esencí, díky které JNH tak hezky zobrazuje věci kolem lásky /někdy/, dětí /vždycky/ nebo času /jako v tomto případě/ je - laskavost. Ne taková ta rádobý dobrácká připitomělost, která sálá z některých současných básní - Hlavička je k světu laskavý i p ř e s t o, že ho dobře zná. V tom je možná jeho největší síla. Ty fóry a stroje času k tomu přirozeně patří.

Jan Hlavička

VPŘED A VZHŮRU !

Noč je tichá a teplá. Jen se podívejte, jak ohně krásně praská, jak si pomlaskává nad tou dobrotou, sluncem vysušenou téměř doběla jako kosti na poušti. Jak šlehá přímo vzhůru, jako by ho vtahoval nějaký neviditelný komín. A to mi připomíná, že jsem vám ještě nevyprávěl o Barnabáši Novotném.

Barnabáš Novotný byl vcelku sympatický kníratý přestřícátník. Vlasy se mu kudrnatily asi tak sto osmdesát centimetrů nad zemí a vzdáleně připomínal barvotiskovou lidovou představu čerta. Bylo o něm všeobecně známo, že jede po ženských jako čert po hříšné duši. Galantní byl ke všem ženám bez rozdílu: ke kočkám, slepicím, ropuchám i opicím, k lapím i k saním. A přinášelo mu to jejich přízen, kterou si u některých ochotně a s radostí vybíral.

Myslel i hlavou. Už tenkrát mělo druhé pohlaví rádo i trochu té takzvané inteligence, kteráž bývala nesprávně ztotožňována s částečnou duševní schopností, například pamětí, vtipem, kombinační schopností, a Bárny, nikdo mu jinak neřekl než Bárny, v pauzách mezi svým povoláním - dělal údržbáře ve Sluchotvaru, znáte to, utržené splachovačky, prasklé žárovky, porouchané zámký, Odvzdušňování radiátorů, vyprazdňování pastiček na myši - a mezi svým koníčkem pilně louskal různé ty populárně vědecké magazíny a literaturu faktu. A když nějaká ta nanynka sekala patky třeba s čapkovským pragmatismem nebo Billingsovou metodou, převedl řeč na biotechnologii nebo na zpozemšťování Marsu, sundal jí brejle, odložil je na noční stolek a holka ráda přestala s těmi intelektuálskými žvásty a rázem realizovala svou metamorfózu v ženu.

Bárnyho silně poznamenal dědeček. Otec na něj příliš velký vliv neměl, neboť záhy po porodu utekl do Jinozemka a na matku se pro změnu utřhl balkon jednoho prastarého domu, když si běžela vybíhávat výjezdní formality. Starý Klimeš byl uplivaný a užvaněný dědek, který měl na celém tom božím světě jednom předměstský domek, věčně podělaného a uřvaného vnuka a vzpomínky. Vzpomínky na dobu, kdy pokrok jaře mašíroval mílovými kroky vpřed, kdy se za Rakouska ještě jezdilo na koních a za republiky už mobilizovali v autech, kdy do školy šlapával deset kilometrů bosky, kdy jako dítě neměl často co do huby. Teď si jezdí pro důchod tři stanice autobusem. Teď stačí plivnout na teflonovou pánev a už to jede. A tak dál. Čím byl Bárny starší, tím více ho podobné řeči unavovaly. Zvláště když dědeček končil neměnným "ty, chlapče, zažiješ leda tak prd starý kotlářky!"

Dědeček měl v baráku desetimetrový komín. Chvástal se, že je to komín času a že se jím člověk může dostat deset let do budoucnosti, ale že se toho nesmí nadužívat.

"Ano, dědečku," odpovídal Bárny, "však lépe v mylné naději snít, před sebou čírou temnotu, nežli budoucnost odhalit, strašli-

vou poznatí-jistotu."

"Ty smrade," zlobil se stařík, ale kde byl už Bárnyho konec. Upaloval k rybníku. Znal plácek, odkud byly bezvadně vidět starší holky, když se převlékají. Že je dědeček ukecaný, to věděl odedávna, zato na ženských je stále něco zajímavého.

Jednou, to se Bárny akorát vrátil ze základní vojenské služby, dědeček před jeho očima vlezl do krbu, pod nohy si dal židličku, chvíli bylo vidět třepetající se nohy, pak nohy zmizely a nebylo vidět nic.

Za chvíli dědeček dopadl na prázdné ohniště, vylezl ven, černý jako bota, vyčítavě se na Bárnyho podíval, vrtěl hlavou a řekl:

"Taková děvka zmalovaná!"

Bárny viděl, že dědeček nezadržitelně stárne, že ho zub času okusuje, že se dědeček prosenilnuje ke konci, a bylo mu z toho přece jen smutno.

Ze měsíce dědečka pohřbil žehem a život šel dál.

Jakási Emílie Švehlová-Kocourková, prý nadmíru ohavná ženská, ale i ty dovedou ocenit galantnost, dohodila Bárnymu ono místo v Sluchotvaru a Bárnymu vyhovovalo. A život šel dál.

Život, to byly medovlásky, dlouhovlásky, černovlásky, krátkovlásky, dlanovky a hrstovky, dvacítky, třicítky a čtyřicítky - vše, čemu má vítr ještě chuť zvedat sukně.

A ten život šel dál.

Stálo se, že se tak nějak zapovídal s paní Tánu z podatelny, kafe dalo kafe, cigareta cigaretu, i sklenička se našla. Paní Tána měla oranžový přeliv, prsa jí málem převažovala a hovor se v pracovní době přenesl až do Bárnyho bydliště.

Bylo léto, v obýváku ještě světlo a Bárny se skláněl nad paní Tánu a oběma chyběl do naprosté nahoty tentýž kus oděvu, u Bárnyho zelený, u paní Táni bílý s nápisem Friday, protože byl pátek.

"Bárny, támhle na nás někdo kouká. Jééé-éé!" zaječela oranžovovlásky.

"Nebližni, kdo by na nás koukal. Tady není ani noha," mumlal Bárny a škulal kalhotkami, kterým se nachvělo přes stehna.

Ona však ječela dál a odstrkovala Bárnyho.

Bárny se otočil.

Nikde nikdo.

"Támhle u krbu stál nějaký negr v umazanejch šatech a čuměl na nás," drmolila Tána, celá se roztřásla, vstala a začala se oblékat.

"Co blbneš?"

"Nějak je mi zima. Kdyby aspoň zatopil v krbu."

"Teď v létě?"

Bárny vstal, přešel ke krbu, skrčil se a vlezl do něj. Co ho to jen napadlo! Pak se napřimoval a napřimoval, až ho bylo vidět pouze k zelenému slípu, pak jen po kolena,

pak se zakomíhala chodidla a paní Táňa Bárnyho do konce života nespátřila.

Letní odpoledne.

Bárny sedí na komíně a mírný vánek mu čechrá vlasy.

Je špinavý a šťastný. Připadá si nesmírně vysoko, připadá si volný jako pták, jen se vznést a poletovat, letět, kam se mu zamane.

Svět mu leží u nohou. Ne, to by bylo přehnané. Svět se mu pod nohama hýbe. Po silnici se v závoji škvárového prachu prohánějí kluci na těžkopádných kolech. Babka sype slepicím. Dědek bafá z fajfky. Tamhle nějaký strejce kropí záhony a bahatí haranti, úplná cikánata, s nadšeným řevem probíhají proudem vody, chladivé perličky se rozstříkují na všechny strany, zasahují i strejce s hadicí a ten dobromyslně hartusí a posílá ty nezbedníky do horoucích pekel. A tamhle vyrostly nějaké chatičky, jedna jako druhá. Před nimi se trávníku rozhozená těla v barevných plavkách a a... Ne, to snad není možný! Má? Nemá? Má?... Chtělo by to triedr! Jáseá v duchu Bárny a polyká.

"Co tam, Barnabáši, děláš?"

Bárny sebou trhne, odpoutá se od milých blízkých dálav tolik rozechrávajících představitivost a přenáší pohled do bezprostředního dola, kde nějaká ženská, rozhodně nepodobná paní Táně, narvaná do černých dvojdílných plavek, zaklání hlavu a stíní si rukou oči.

"Slez dolů!" povykne.

"Táta! Táta!" běží k ní nějaké děti a mávají na něho.

Dědeček si nevymýšlel. Vypadá to, že jsem se oženil. Zdá se, že máme děti. Jsem v budoucnosti!

"Nojo, vždyť už jdu!"

Střešní okénko je naprasklé, Bárny ho doráží a prolézá na půdu. Za chvíli je dole. V obýváku se moc nezměnilo. Trochu se pokuchynětil. Přibyla polička s kořenkami. V rohu pod krajovou dečkou podřimuje televizor a mezi stolem a oknem se ke zdi tišne nová válenda. Na stole zbytky od oběda. Pod stolem zrnka vařené rýže, útržky papírů, pastelky a nějaké hračky.

"Podívej se do zrcadla, jak vypadáš," povídá mu ta ženská. "Hotovej komeňík!" Pak se rozvzlyká: "Já se z toho už jednou zvenču. Mádobí není umytý, děti vyváděj jak z divokejch vajec, ten bordel, co tady nechaly, a pán si vyleze na komín, vypadá přitom, jako by jím prolez, a ještě v podvlikačkách, ale já ti je extra práť nabudu," přestává vzlykat, "když jsem prala už včera. Na takovej život se já můžu vykašlat..."

"Já taky," odvětil Bárny a už byl zpět v krbu a soukal se vzhůru, stále výš za světýlkem, tam, kde je ticho a budoucnost. Sakra ta má ale vyřídilku. Proč si ji asi vezmu?

Vytáhl se za okraj komína a opět byl na střeše a zase v létě.

Zapomněl jsem na ten triedr, napadlo ho a podíval se, zda se u chatiček někdo sluní. Za těch deset let muselo dorůst nové pokolení, těšil se. Ale chatičky byly tytam, les byl tentam, po louce se zem slehla a vydávila nedokončené paneláky.

Bylo větrno, zataženo, slunce jako by už věky nesvítlo. Bezprostřední okolí jinak vypadalo skoro stejně. Kluci dřepěli v příkopě, kolem poházená kola, slepice kdákaly, strejce okopával záhon.

Přeletělo letadlo. Všichni se zvedli, kluci na ně mávali, strejce volal na někoho v domě, aby se běžel podívat, že letí letadlo.

Hele, letadlo, řekl si Bárny. A vypadá úplně stejně jako před dvaceti lety.

"Koukej, fotřík je na střeše," zaslechl zezdola něco, co zřejmě slyšet neměl. Stál tam výrostek v odřených manžestráčkách.

"Tati, co tam děláš?" zamával mu.

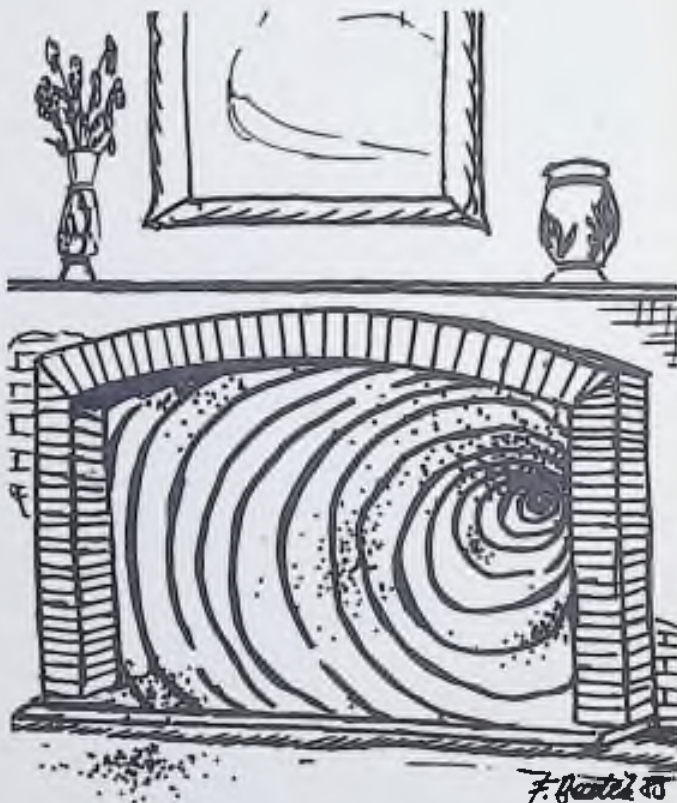
"To já jen tak," zavolal Bárny a taky mu zamával.

Ze střechy bylo vidět zadní kolo motocyklu a zpod střechy se ozvalo: "Podej mi, kurna, ten francouzák!" A syn zmizel.

To jsem si vychoval děti, pomyslel si Bárny a přelezl na odlehlý svah střechy, zapřičil se patami, lehl si a civěl pánubohu do oken.

Šla na něj dřímota.

Radši vstal a prolezl střešním okénkem, které bylo zase naprasklé a které opět dorazil. Z půdy slezl po žebříku do patra a po schodech seběhl do kuchyně. Býval to dřív obývací. V ní prázdné. Na stěnách přibýly plakáty s motocykly a vedle krbu visely nějaké diplomy a vavřínový věnec. Žena nikde. Ze bych ovdověl? Ne, to by se na kanapi nepovažovala ta olbřímí podprsenka, vyvrátil si hned prvotní domněnku. Kde může být, pomyslel si. Pod krajovanou dečkou stále stejný televizor, u okna tatáž válenda.

Podíval se z okna. Ona ženská byla po deseti letech ještě silnější. Drbala přes plot se sousedkou.

Vlezl znovu do krbu.

V půli výstupu si vzpomněl, že se ani nepodíval do novin, co je ve světě nového, a přitom se povalovaly na stole. Ale co může být nového, když tady je to stále stejné, řekl si a soukal se dál.

Opět bylo léto. Počasí jak malované. To kulaté nad hlavou sálalo a kolem dokola bylo mrtvo. Paneláky byly už hotové, ale okna bez záclon, lodžie bez třepetavé kapitulace plen.

Ze zdola zaslechl hlasy. Trochu se vyklonil. Stály tam dva kočárky a kolem nich devět nebo deset cizích lidí.

Ujela mu noha. Zachytil se jen tak tak.

Ti dole vzhledli a němě, s otevřenými pusami na něj koukali. Pak ta ženská, kterou už dvakrát viděl, si dala ruce v bok, rozkročila se, zaklonila se a zařvala plukov-

nickým hlasem:

"Slezeš dolů, ty dědku bláznivá!"

Rychle pryč komínem, uvědomil si Báry, a zpět a zpět!

Z toho vedra se mu musela zatočit hlava, nebyl už taký nejmladší, bylo mu o třicet víc, ačkoli si to nechtěl připustit. Buď jak buď, skončil na zemi neďaleko hloučku příbuzných.

Na zemi tam ležel důchodce a bylo mu přes třicet a nikoho nenapadlo, že měl život ještě před sebou.

Tenkrát málokdo věděl o komínech času. Kdo by taky tenkrát prolézal komínem. A komíníci, to byli lidé, kteří pouze vylezli na střešku, šťárali se v temném jícnu štetkou nebo do něj spouštěli kouli. A nebo tam ani nelezli a za stovku a za panáka dali potvrzení, že je komín v pořádku.

No, půjdeme si lehnout. A ráno ať vás vidím na střeše! Spouštíme se zpět přesně o sedm a na nikoho se nečeká. Při troše štěstí můžeme ještě stihnout Báryho kremaci. Dobrou noc.

Zdeněk Volný /1946/ je autorem dvou povídkových sci-fi knížek Neděle na prodej a Zlatá past plná času, kromě toho napsal dvě non-SF prózy Pátá roční doba a Den neposkvrněného srdce.

Pracuje jako šéfredaktor magazínu Světová literatura a nesporně právě jeho zásluhou vycházejí na jeho stránkách pravidelně medailóny velikánů světové sci-fi. Dále je známý jako editor, loni v Práci vydaná antologie Hvězdy v trávě /kterou sestavil/, bodovala dobře v hlasování o posledního Ludvíka a byla dobře recenzována v tisku.

Rozhovor se Zdenkem Volným může být zajímavý z mnoha důvodů: jednak v něm promlouvá člověk, který se programově nenechává spoutat konvencemi žánru a který raději vždycky napíše věc myšlenkově obsažnou než určenou pouze k pobavení /i když i na tu si dokáže najít čas/. Jeho sci-fi prózy jsou absolutně aktuální, navíc psané /ve špičkách, jako je Svět průzračný jako kapka jedu nebo Ta lesklá, chladná kapka/ průzračným, skoro křišťálovým stylem. Píše až jakýmsi flagelantským způsobem; nepromíjí ve svých povídkách ani svým hrdinům, ani čtenářům, dokonce ani sám sobě.

Jeden takový rozhovor s ním v loňském roce uskutečnili Ivan Adamovič a Petr Bedrna. Vybral jsem z něho pasáže, týkající se české sci-fi.

— Vzpomínáte si, co vás přivedlo k SF?

Když mi bylo asi deset let, vyšla Lemova kniha Astronauti. Přčetl jsem ji jedním dechem. A i pak to byl hlavně Lem, kterého jsem jako kluk četl. Tehdy to pro mě bylo úchvatné čtení.

— Už tehdy jste se rozhodl, že se budete tomuto žánru věnovat?

Já beru SF jen jako součást literatury a ani dnes se jí nemíním výhradně zabývat. Více než dobrodružný prvek se mi líbily Lemovy myšlenky. To je věc, kterou mám dnes z SF nejméně rád - ploché dobrodružné příběhy.

— Raný Lem a Běhounek jsou ale právě takové dobrodružné příběhy ve vesmíru - jak se dnes říká, space opery.

Běhounek se mi také nikdy nelíbil. Ale Astronauti nejsou žádná space opera, to je vlastně jak překonat sebe sama. Space opera je například Lemův román Nepřemožitelný a ten považuju za jednu z jeho nejslabších věcí.

— Sestavil jste antologii české SF Hvězdy v trávě, kde jste uveřejnil i několik literárních debutů. Jste tedy pro rozšiřování autorské základny v české SF?

O to se stará hlavně soutěž O cenu Karla Čapka při PARCONu. Je samozřejmě důležité dát možnost také začínajícím autorům, v tomto případě to byli Pilecký, Ježek a Jiran.

— Myslíte si tedy, že je třeba se věnovat těmto nováčkům, nebo že je lepší věnovat více prostředků již zavedeným autorům?

Ty velké extenzivní antologie nejsou podle mě příliš šťastné, protože mají velké výkyvy co do kvality. Nejlepší pomoc mladým autorům je vydávat něco, jako jsou ty Hvězdy v trávě, nebo zkrátka něco na způsob Nejlepší povídky roku... Já bych to přirovnal ke sportu - musí být co nejširší základna, ale na mistrovství mohou startovat jen ti nejlepší. +/

— Jak se vám jeví perspektivy české SF?

Podle mě nikdy neměla česká SF tolik dobrých autorů, co má dnes. Vždyť po třicet let měla vlastně jen Nesvadbu a Součka. V posledních letech se ale objevilo množství au-

torů, kteří slibují, že by to s českou SF nemělo být špatné.

— Před chvílí jste se zmínil o problematice sportu; vaše povídka ze sportovního prostředí Neděle na prodej měla velký čtenářský ohlas. Jaký je váš vztah ke sportu?

Já sám jsem aktivně sportoval, v několika sportech jsem měl výkonnostní třídu. Hrál jsem fotbal, ragby, běhal... V té povídce Neděle na prodej jsem předpověděl zavedení umělých překážek na vytrvalecké tratě a pak jsem si připadal úplně jako Verne, když jsem asi za rok nato zjistil, že ty překážky opravdu zavedli na mistrovství světa v krosu v Paříži.

— Chystáte nějakou sbírku povídek nebo románů?

Sbírku zatím nechystám. Koncem roku by mi měl vyjít nový román, který jsem původně nazval Vesmíru jako hvězdnému koi, ale nakonec jsem ustoupil všeobecnému nátlaku vydavatelů a nazval ji Brána k věčnosti. Momentálně pracuji na dalším, rozsáhlejším a myslím i lepším románu, který má zatím jen pracovní název. Až jej dokončím, chtěl bych sebrat mezitím nashromážděné povídky do třetí sbírky, ale to je zatím vzdálená budoucnost.

— Jak byste jako autor srovnal román s povídkou?

Povídky se píšou mnohem snáze a na to asi sází většina našich spisovatelů. České SF bohužel schází dobrý SF román. Asi tak poslední kvalitní román je Nesvadba Dialog s doktorem Dongem.

— Vyskytly se názory, že SF nepatří do literatury, ale je jaksi mimo. Co o tom soudíte?

SF je rozhodně součástí písemnictví, jak jinak? Já si myslím, že literatura může být jenom jedna: a pokud dvojí, tak buď dobrá nebo špatná.

— Jaké problémy má podle vás řešit SF?

Stejně, jako ostatní literatura - postavení člověka ve společnosti a ve světě.

JAK RECENZOVAT

Božena Němcová. Pohádky. Nakladatelství Albastros 1978. Edice Z pohádky do pohádky, 90 000 výtisků. Odpovědný redaktor Marie Vodičková, editor Věra Formánková a Jarmila Servitová.

K českému čtenáři lačnému sci-fi se dostává do rukou další svazek, který, pokud nezpůsobí zájem, podnítí alespoň zvědavost. Pravda, mnohý z nás určitě nepřistoupí k publikaci s důvěrou, neboť mu jméno autorky může připomenout dlouhé nespříjemné hodiny strávené nad povinnou četbou, z dějového hlediska poměrně ploché kvality, avšak již po přečtení prvních z jedenadvaceti povídek zařazených do výboru z díla předčasně zesnulé autorky bude milovník sci-fi příjemně překvapen a určitě se až do poslední stránky nedokáže od knihy odtrhnout. Jednotlivé povídky mají sice nevyrovnanou kvalitu a v několika případech mohou vznést námítky zůřiví obhájci žánrové čistoty /ach, kdybychom alespoň věděli, kde je její hranice!/, neboť některé práce lze přece jenom označit za humoristické povídky jakoby převzaté ze stránek Dikobrazu /Kdo je hloupější, Potrestaná pýcha/, ale naproti tomu se můžeme setkat i s čistým horrorem /Čertův švagr, O třech zakletých psích/, nalezneme zde i kriminální povídky v zápletky nepostřehnutelně promísené prvky sci-fi /O mluvícím ptáku, živé vodě a třech zlatých jabloních/, abychom nakonec v převážné většině obdivovali čtivý jazyk ryze sci-fi příběhů /Neohrožený Mikeš, Sternberk, Divotvorný meč/.

Jako jedna z mála českých autorů sci-fi naváhá Němcová uvádět na scéně mimozemšťany; činí tak nenápadnou, prostou formou, nepřetřebuje k tomu rozmáchlá gesta ani antigravitační hvězdolety, a o to víc jsou její E.T. roztomilejší nebo naopak odpudivější. Tak například Slunečník, Měsíčník a Větrník ve stejnojmenné povídce přicházejí z blíže neurčených oblastí kosmu a autorka ve svém nadšení věří ve vzájemné dorozumění bytostí z různých planet, byť správně předpokládá, že to nemusí být vždy jednoduché. Naproti tomu zlý a ošklivý Alien v povídce Bajaja páchá na naší drahé planetě jen škody a je dokonce nebezpečný i lidem, proto je v závěru po zásluze potrestán. Je jen škoda, že si pro jeho podobu autorka zvolila již tolikrát znaužitě tělesné tvary vyhynulých velaještěřů a bytost obdařila pouze střední inteligencí, takže nejenže čtenář pochybuje nad tím, jak něco tak přihlouplého bylo schopno překonat ty tisíce světelných let, ale dokonce i Bajaja, který podle autorčina podání také příliš rozumu nepobral, se může se zřádou vypořádávat, aniž by k tomu byl nucen využít ekonomického či vojenského potenciálu své planety. Navíc si Němcová mohla odpustit zbytečné naturalistické scény ve vrcholných okamžicích střetu, kdy dochází k fyzické likvidaci netvora; scéna působí spíš jako reportáž

z jatek než z bitevního pole cti a slávy.

V mnohých případech autorka prozřetelně varuje před dalším zneužíváním vědy - uvádí na stránky svých příběhů desítky mutantů, kteří přímo hříjí různými znetvořeními způsobenými blíže neurčenými katastrofickými příhodami na Zemi: v povídce Sternberk se mutující lidstvo rozmnožuje pomocí velkých vajec, v povídce O třech zakletých psích procházejí lidé /patrně po velkých dávkách záření neznámého původu/ podobou psa, v povídce O bílém hadu se naopak objevují mutanti v podobě plazů.

Budiž Němcové připsáno ke cti, že jako první český autor sci-fi uvádí na scéně paralelní světy. Ačkoliv se přitom nezabývá příliš technickými detaily /a proč taky?/, je její obraz paralelní Země v povídce Neohrožený Mikeš živý a plastický. Dokonce zde z několika narážek můžeme nabyt dojmu, že hrdinové příběhu cestují v čase, ale protože vše skutečně zůstává pouze ve formě náznaku, není zatím prvenství Svatopluka Čecha v tomto případě ohroženo.

Je až podivuhodné, jak autorka ve své době dokázala předpovědět vznik zbraní hromadného ničení /Divotvorný meč/, nedokázala však tento motiv zpracovat tak impozantně jako to ve své vynikající sci-fi O Brunclíkovi předvedl Alois Jirásek. Němcová se spokojuje s tím, že tuto zbraň vloží do ruky člověka čestného a spravedlivého, který moci ve zbraň čestného a spravedlivého, který moci ve zbraň nikdy vzdálena od skutečnosti! Právě povídka Divotvorný meč skutečně potřebuje více štávy a pár mrtvol navíc, aby čtenář mohl domyslet to mementum. A tak se vrchlnou povídkou sbírky stává příběh Neohrožený Mikeš /viz výše/, kde jsou kromě paralelního světa uvedeni na scéně i roboti Kuba a Bobeš, kteří však místy působí poněkud neohrabaně a v několika případech se krutě prohřešují Asimovovým zákonem robotiky. Budiž autorce na omluvu, že technický vývoj v její době nedopustil, aby tyto zákony znala či domyslela. Ale, copak si něs podobného nedovolil i Capek? A jak je za to oslavován! Příběh povídky je výborně fabulován a svižně spěje k výrazné pointě, která povídce dominuje a dává jí správný náboj.

Naopak motiv některých dalších povídek jsou slabší, jako například banální Skleněný vrch či mimozemšťanka neobratně maskovaná jako Vodní paní. Vcelku však můžeme ediční počin nakladatelství Albastros hodnotit kladně a těšme se již nyní na další výbor povídek Boženy Němcové, protože dobře víme, že jich v pozůstatosti bylo objeveno více než sto.

+/- právě tato otázka - problém dalšího uplatnění poloprofesionálů resp. otázka jejich dalšího vedení - bude námětem diskuse, kterou otiakneme v třetím čísle.

Pamatujete se na antologii Železo přichází z hvězd? Jak by ne, vždyť vyšla teprve před třemi roky a kromě torza z posledního Součka přinesla i Černíka, Kajdoše, Sýse nebo Kratochvíla.

A taky Františka Pilaře. Pamatujete se na jeho povídku Devatenáctý červenec? Totální antiutopie, aspoň podle mého soudu. Svět, ve kterém je všechno determinováno a prožito na doraz, tudíž i slavnostně, například

smrt /vzpomínáte si na tu symbolistickou scénu, když návštěvníci restaurantu na střeše mrakodrapu pozorují dvojici návštěvníků, kteří po příchodu obejdou všechny stoly, aby se se všemi pozdravili, a potom s úsměvem skočí přes zábradlí? Já vím, je to snad trošku manýra, ale odkud se vzala? Na čem je založená? A tyhle otázky mě přiměly k zájmu o Františka Pilaře.

V doslovu k antologii je jediný, na koho se tehdy nedostalo. Prostě tam vzadu už není. V době vydání knížky už ostatně nebyl ani on - zemřel v roce 1980, stár a zapomenut, jak se píše v sentimentálních životopisech /ale ve skutečném životě je to tvrdší/. Měli jsme mezi sebou dalšího klasika české sci-fi a nevěděli jsme o tom.

Proto aspoň pár slov o jeho životě: narodil se 2. června 1904 v Příbramě, vychodil gymnázium v Příbramě /1914 - 1922/, a jak to šlo nejdřív, stal se bytelným, ortodoxním Pražákem x/. Před válkou pracoval ve Státním statistickém úřadě, kde se seznámil se spisovatelem Václavem Rezacem. Ten ho přivedl k literatuře: Psal nejdřív do novin - povídky, fejetony, básně a recenze. Ty poslední hlavně o veličinách britské ironické školy, jako byli Shaw, Jerome, Chesterton, ale i Huxley a Wells. Jeho recenze by se daly publikovat i dnes; ve srovnání s jejich zasvěceností a stylem by leccos dnešního novinového rychle vybledlo. V tomhle duchu je napsána i jeho první knížka pro děti, Dýmka strýce Bonifáce /1941/, best-seller dětí do třinácti let, ale zajímavé čtení i pro dospělé - je to přesně takový román, ze kterého je poznat, že autor, ač píše "realisticky", myslí ve stylu sci-fi.

I jeho další publikované prózy, ať už určené dětem /Ostrov tety Karoliny/ nebo dospělým /Den začíná nocí, Tři muži v embéčku - parafráze na J.K. Jeroma/ byly úspěšné.

Proč o něm ale mluvíme na stránkách sci-fi magazínu? Díky jeho románům a povídkám, které zůstaly pouze v rukopisech. Bude-li číst tyto řádky některý z editorů nebo časopiseckých redaktorů, pak mu vřele doporučuji některé povídky ze sbírky Hranice noci:

"Jak čistá, nenápadná práce, ta hra s geny, mutageny, nukleidy, chromozomy, enzymy a celou tou nádhernou sbírkou stavebního materiálu života! Jak vzrušující vědět, že dokážeme vyrábět nové lidi, podobné k obrazu... jakému obrazu? Náhle se ocitáme přesně na oné hranici, kde život a smrt, krása a hrůza stojí tak těsně u sebe, že stačí maličko, aby jedno se proměnilo v druhé." - To jsou Pilařovy hranice noci. A ve své knížce nedělá nic jiného, že je překračuje, a to i za tu cenu, že se vždy nedobere optimismu, stejně jako je tomu ve skutečnosti. Jsou to temné věci. Většinou. Ale je to koneckonců také hledisko.

V povídce Klec se ocitáme v orwellovském světě, rozděleném na obytné kóje a ovládaném Hlasem. Odsouzenec k smrti, žijící v superměstě obehnaném drátem, prchá před hrozbou smrti i před relativními rozkošemi, které mu Hlas před zabitím přichystal. Opouští město a překračuje drátěný zátaras. Nachází za ním primitivní lidi, žijící u ohně a v nepředstavitelné mazotě. A ten člověk - hádejte copak udělá? Přidá se k nim a začne nový život jako vždycky? Ne, vrátí se zpátky a nechá se radši odsoudit. Nemá to Velkou ideu, ale i v tom je pravda.

Proti válce a proti rasismu současně burcuje povídka Mesiáš: celé lidstvo ztratilo schopnost biologické reprodukce, jen běloch Mart Condor a jeho žena ne. Jakmile Condor zjistí, že jeho žena otěhotněla, chce ji zachránit před davem a odveze ji proto na opuštěný atol v Tichém oceánu, kde žije hrdka černochohů, kteří rovněž dál plodí své děti. US Air Force ostrov vypátrá a uvidí na něm pouze černochohy. Má snad civilizace pokračovat coby Black Power? Ne. Bílý sterilizující prášek, který se snáší na hlavy bezbranných obyvatel tropického ráje, padá i na hlavu Marta Condora a jeho ženy...

V povídce Myslíci stroj sestrojí profesor Gould geniálního androida Adama, který mu má dobýt svět. Nedojde k tomu, neboť Adam místo spuštění globální jaderné reakce uskrtí profesora Goulda - právě proto, že je, na rozdíl od něj, myslící; i když jen stroj. Pilař často zkoumá faustovský mýtus, totiž touhu po poznání a zároveň strach z jeho možných následků, když třeba prostřednictvím jednoho ze svých hrdinů říká: "Člověk se musí bát svých skutků... Protože skutky jsou jako děti. Narodí se a my nevíme, co z nich vyrostou." Neobává se vědy jako takové, ale spíš překotnosti jejího vývoje a zejména nedostačujícího rozvoje morálních hodnot, takže potom například "možnosti v biologii, to je, jak se zdá, panoptikum plné děs a příšer."

Ale nemaluje nám žádné baroko, on si chce jenom být sakra jistý, než se něčemu rozhodne skutečně uvěřit. A jeho víra má svou cenu. Povídka, kterou z jeho pozůstalosti vybíráme, nepatří k těm nejtypičtějším, ani snad nejprůbojnějším. Upřímně řečeno, jak už to bývá, vybrali jsme ji hlavně pro její kratší rozsah. Ale přesto, že jde o pouhé rozvinutí nápadu /a svým dokumentarismem docela zajímavé/, myslím si, že tahle moralita mluví o celé Pilařově tvorbě: tenhle svět je na tom špatně, a jestli něco hodně rychle neuděláme, dopadne to tak, jak ukazují já.

x/ Jeho patriotismus dokumentuje i citát z jedné jeho dětské knížky: "Já jsem již hluboko pod rovníkem a blížíme se rychle k dolnímu cípu Jižní Ameriky. Je horko, většina posádky si vyprala prádlo a suší je na palubě, kde se dá. Připomíná mi to trochu Braník."

VŠECHNY STROJE FUNGUJÍ NORMÁLNĚ

13. března 19..

International Cosmos Agency /I.C.A./

Zítřka v 8. hodin 36 minut 16 vteřin bude vypuštěna z mysu Finis Terrae nosná raketa Hefajstos 90, která vynese do vesmíru kosmickou loď Victory I. na její cestu k Marsu. Loď je vybavena nejdokonalějšími vědeckými přístroji, které umožní třem kosmonautům, tvořícím posádku kosmického korábu, získat všechny údaje potřebné pro úspěšné přistání na Marsu, k němuž, jak pevně věříme, by mohlo dojít již při některém z nejbližších dalších letů.

Uvážíme-li, že od chvíle, kdy člověk poprvé stanul bezpečně na Měsíci, uplynulo právě v těchto dnech teprve deset let, je tento let dalším skvělým důkazem obrovského rozmachu současné vědy, techniky a suverenity lidského ducha, z jehož slovníku pojem "nemožné" zmizel již s konečnou platností. Zítřejší start Victory L. za novými kosmickými výboji zastihne všechna vítězství lidské civilizace, jakých kdy bylo dosaženo v historii člověčenstva. O průběhu letu budeme podávat pravidelné informace prostřednictvím našeho Mezinárodního vysílače /M.V./ na obvyklých vlnách.

14. března 19..

I.C.A.: Včera v 8 hodin 36 minut 16 vteřin, přesně podle stanoveného programu, byla vynesena na svou kosmickou dráhu loď Victory L. Let probíhá hladce, všechny přístroje na palubě fungují normálně.

Ze světového tisku:

Dillí: Hladomor v pěti provinciích střední Indie dosáhl dosud nejvyšší hladiny za poslední tři roky. Podle odhadu úřadu umírá denně hladem a nemocemi z hladu a podvýživy kolem 6000 lidí. Všechna dosavadní opatření vlády proti hladomoru jsou zatím neúčinná.

Detroit: Tři mladá děvčata ve věku 16, 17 a 19 let byla při jedné "party" hromadně znásilněna a potom ubita kameny.

Ženeva: Podle světových statistik vykazuje spotřeba narkotik stále stoupající trend. Hlavními příčinami požívání omamných drog jsou: znudčenost životem, beznadějná sociální podmínky, strach z prázdnoty a nervová oslabení nejrozumnějších typů. Podchybení černého obchodu s drogami naráží na značné obtíže, způsobené zejména tím, že příslušné policejní orgány v mnoha případech samy spolupracují s pašeráckými gangy.

Paříž: Jak se dovídáme ze spolehlivých pramenů, potvrzuje se zpráva, která proběhla již minulého roku celkem nepovšimnuta světovým tiskem, že vědcům v Berkeley se podařilo získat bombardováním nobelia urychlenými protony borazu nový prvek totalium, jehož poloměr rozpadu dává všechny předpoklady, že ho bude možno v praxi dokonale využít. Energie získaná z izotopů nového prvku je mnohonásobně vyšší, než jaké bylo dosaženo např. při použití plutonia nebo vodíku. Dosavadní bomby budou patrně v krátké době směšnou hračkou ve srovnání s účinností tohoto nového jaderného materiálu. Zdá se, že zkoušky s totaliem jsou již v plném proudu.

18. března 19..

Mezinárodní vysílač: Victory I. byla dnes v časných hodinách ranních již ve

vzdálenosti téměř 600.000 kilometrů od naší země. Po ádka se těší výbornému zdraví a dobré duševní pohodě. Všechny přístroje fungují normálně.

Ze světového tisku:

Tokio: Podle neoficiálních zpráv hyne na ulicích Tokia denně několik desítek lidí, protože si nedbale upevnili na tvář masky proti plynům a smogu zamořujícím ulice města. Jde hlavně o děti. Vláda tuto zprávu dementovala.

OSN: Odborníci z FAO vypočítali, že různým hladovcům a chorobám padne ročně na světě za obět asi 70 milionů tun obilí. Toto množství by stačilo na obživu pro 225 milionů lidí.

Venezuela: Téměř 100.000 dětí žebra v ulicích venezuelských měst. Mnohé z nich nemají ruce nebo nohy, protože jim je buď sami rodiče nebo vůdci žebrových band amputovali, aby děti budily větší pozornost kolemjdoucích.

Bonn: Právě v těchto dnech byla v chemických závodech G.F.W. vyvinuta nová chemická bojová látka, určená především k rychlému a dokonalejšímu ničení agronomického potenciálu nepřítele. Látka podobná lehké nažloutlé pěně má nesmírnou expanzi a rozstříkovaná z vysoko letících bombardérů je schopna v několika minutách zničit veškerou vegetaci na obrovských plochách. Další výhodou tohoto postřiku je skutečnost, že půda zamořená touto novou látkou je neschopna родit celou řadu let.

21. března 19..

Mezinárodní vysílač:

Včera v 9 hodin večer urazila loď Victory I. již 1,200.000 kilometrů na své cestě k Marsu. Třebaže k dosažení cíle zbývá ještě dlouhá cesta, zdá se již teď téměř jisté, že let bude zdárně dokončen a zařadí se tak jako nový velkolepý triumf do historie lidské civilizace. Všechny přístroje fungují normálně.

Ze světového tisku:

New-York: Podle údajů F.B.I. roste v USA počet zločinů osmkrát rychleji než počet obyvatel. Jen v New-Yorku dochází každou dvacítu minutu k vraždě, každou osmáctou minutu ke znásilnění a každou desátou minutu ke smrtelnému zranění. Zvláštní komise, která se zabývá růstem zločinnosti, nedospěla dosud k uspokojivému řešení, jak čelit tomuto zjevu.

Světová statistická ročenka: Za poslední desetiletí došlo na naší zeměkouli ke 48 agresivním válkám, při nichž dosud zahynulo /přibližný odhad/ 18 milionů lidí a nejméně dvojnásobný počet byl zmrzačen. Uvažuje se o zřízení zvláštní komise při OSN, která by odsoudila nelidské vedení válek, ať již agresivních nebo jiných.

Haag: Několik tisíc holandských účastníků mírového pochodu, kteří manifestovali všera za světový mír, bylo policií surově rozprášeno. Když se znovu sešli před cirkusem Bellini, vyslal proti nim ředitel cirkusu na žádost policie 4 elony, kteří demonstranty přinutili k ústupu.

Honolulu: Včera krátce po polední byl uskutečněn na ostrově Naha-Roe v Tichém oceánu pokusný výbuch bomby, v níž bylo poprvé použito nové jaderné látky Totalia. Tento nečekaně rychlý vývin nové zbraně je dalším

triumfem současné vědy a znamená nepochybně značný přínos k posílení světové rovnováhy. Podle dosud ne zcela potvrzených zpráv byl pokus neobyčejně úspěšný. Ostrov Naua-Roe se rozštěpil vedví a zmizel v několika vteřinách ve vlnách Pacifiku. Pohřešuje se několik válečných lodí, které tvořily součást expedičního konvoje.

26. března 19..

Mezinárodní vysílač:

Let Victory I. úspěšně pokračuje. Včera o půlnoci byl kosmický koráb vzdálen již téměř 2 miliony kilometrů od naší planety. Všechny přístroje fungují normálně. Ze světového tisku:

Madrid: Včera v odpoledních hodinách najeel těžký nákladní vůz do skupiny lidí, čekajících na refugi elektrické dráhy. Auto doslova rozdrtilo 12 lidí a asi tucet dalších těžce ranilo. Řidič vozu při výsledku prohlásil, že věc provedl po zralé úvaze, protože prý nemá rád lidi.

U.S. News World Report: Zpráva mezinárodní komise proti zločinnosti, vydaná v těchto dnech a obsahující na 450 stran, vychází z rozboru letošních nákladů na boj proti světové zločinnosti a zpřízněných výdajů. Celkové náklady činily více než 35 miliard dolarů. Jen na náklady spojené s potíráním prodeje narkotik, pašování lihovin a hazardních her bylo vydáno 12 miliard dolarů. Příznačné je, že výskyt zločinnosti je nejvyšší ve věkové hranici od 15 do 21 let.

Oslo: Nová vlna sebevražd, která zachvátila koncem minulého roku některé oblasti Evropy, nejeví bohužel žádné známky ochabnutí, spíše naopak. Podle názoru předních sociologů jde o jev permanentního charakteru, který vzbuzuje vážné obavy do budoucna. Hlavní příčinou progresivního trendu sebevražedné manie je zřejmě horror vacui, patologické fenomenon tak příznačné zejména pro mládež dnešního světa, které vede v prvních fázích k sexuální extrémistům, přechází později v psychickou apatii a končí se poslední sebevraždou. Studium zjevu bude se zabývat zvláštní celosvětová komise odborníků, která má být ustavena již v druhém pololetí příštího roku.

Port Darwin: Radioaktivní mrak, který se vytvořil při nedávném výbuchu totalitové bomby u ostrova Naua-Roe, postupuje severovýchodním směrem v neobvyklé šíři a nečekaně vysokou rychlostí. Zdá se, že při výbuchu došlo k dalším, dosud nezjištěným řetězovým reakcím znepokojivého charakteru. Nedostatek přesnějších zpráv je zaviněn zejména tím, že radiové spojení se zbytkem expedičního konvoje bylo včera večer náhle přerušeno. Z válečných základů v severní oblasti Tichého oceánu vzletla časně ráno speciální průzkumná letadla, aby pátrala po příčinách náhlého odmlčení.

30. března 19..

Mezinárodní vysílač:

Let Victory I. nadále úspěšně pokračuje. Nezdá se, že by ještě něco mohlo zabránit, aby nebyl stejně úspěšně dokončen. Nálada na palubě je plná optimismu. Pohled na Mars, který je již blízko, je úchvatný. Všechny přístroje fungují normálně. Ze světového tisku:

New Orleans /od našeho zvláštního zpravodaje/: Světový rekord Dixie Wallace z roku 1970 překonán!

Včera krátce po poledni došlo v ulicích našeho města ke vzrušující události. Mladý muž oblečený pouze v plavkách a podprsence vystoupil z auta, které zastavilo před vchodem do dívčího internátu, a postřílel z au-

tomatické pistole 23 děvčat a učitelku, které právě vycházely z budovy. V přestřelce, k níž potom došlo mezi vrahem a policií, byli zabiti další dva policisté. Vrahem je 19letý student Ralph Boston z Memphis, který po zatčení prohlásil, že si není zcela jist, proč se dopustil tohoto činu. Má však pocit, že na něho působilo tísnivé přílišné ticho v ulici, kterou právě projížděl. Připomínáme, že starý rekord D. Wallace činil pouze 17 zabíjených a dva těžce raněné.

New York Herald Tribune: Podle neoficiálních zpráv podařilo se skupině vědců Mezinárodního biologického institutu bombardováním proteinu v genech radioaktivním zářením pozměnit strukturu genů v tom smyslu, že bude možno získat in vitro nový typ lidí, dokonale zbavených pocitu strachu. Výhody této nové generace lidí jsou zejména pro případ války očividné.

Rím: V západní Evropě se vytváří jakýsi "společný trh" zločinu. Itálie vyváží podvodníky a padělatele, Francie má přebytek kasáři, elitních střelců a pasáků, západní Německo oplývá odborníky na používání výbušnin. Italská policie proto předvídá na základě zkoumání vývoje zločinnosti v západní Evropě, že v příštích letech přejde zločinnost z "řemeslného" stadia do stadia "průmyslového" /sériového, dobře organizovaného/.

Londýn: Při veřejném vystoupení ragbeatové skupiny "Mackbath Drums" došlo ke vzrušující události, když osm děvčat ve věku 14-16 let se po představení polilo benzinem a sedm z nich uhořelo. Jediná, kterou se podařilo zachránit, udává, že důvodem k jejich činu byla skutečnost, že Edie Harm-Strong, zbožňovaný solista Mackbeth Drums, jim odmítl autogram.

Honolulu: Z průzkumných letadel, která byla vyslána do oblasti ostrova Naua-Roe, se vrátilo pouze jediné. Posádka neobjevila žádné stopy po expedičním konvoji a zahlédla pouze několik obchodních lodí, které se bezmocně potácely na vlnách.

2. dubna 19..

Mezinárodní vysílač:

Victory I. v těsné blízkosti Marsu! Největší triumf lidské civilizace na dosah ruky. Všechny přístroje fungují normálně. Je nám líto, že Mezinárodní vysílač se právě v této napínavé chvíli náhle odmlčel. Radioaktivní vlna neznámého složení a nabývalé intensity, která se řítí od ostrova Naua-Roe, zasáhla totiž v tom okamžiku vysílačku a vyhubila v ní rázem všechno živé. Tyž osud postihl pak postupně a velmi rychle značnou část severní Ameriky, skoro celou Evropu a široký pruh Asie. Podle odhadů vědců, kteří katastrofu přežili, se zdá, že vyhnula skoro polovina lidstva na naší planetě. Přesto panuje názor, že by nebylo na místě propadnout nemístnému škarohlídství, neboť, jak se právě dovídáme, podařilo se jednomu amatéru v Brazaville /Congo/ zachytit nejnovější depeši z Victory I., jejíž obsah je nanejvýš povzbudivý a musí vyvolat v každém občanu naší zeměkoule pocity radostné pýchy. Kosmonauté se totiž rozhodli v časných hodinách ranních, kdy Victory I. se poprvé octne na oběžné dráze kolem Marsu, slavnostní zdravici k zítřejšímu Mezinárodnímu dni vědy a pokroku. Nikdo z nás se nemusí strachovat, že by ke zdravici snad nedošlo, protože všechny přístroje na palubě fungují normálně.

Hugo Award 1984

V roce 1953 byla poprvé udělena dnes asi nejvýznamnější cena na poli sci-fi HUGO AWARD. Přestože jsou její držitelé a oceněné díla v Československu jen málo známí, dovclujeme si Vás seznámit alespoň s laureáty z posledních let.

HUGO AWARD 1982 CHICAGO

román:

DOWNBELOW STATION /Stanice Downbelow/
Caroline J. Cherryh

novela:

THE SATURN GAME /Zápás o Saturn/
Poul Anderson

noveleta:

UNICORN VARIATION /Variace na Kozorožka/
Roger Zelazny

povídka:

PUSHER /Prábojný chlápek/
John Varley

profesionální editor:

Edward L. Ferman

profesionální grafik:

Michael Whelan

dramatické představení:

RAIDERS OF THE LOST ARCH
/Dobyvatelé ztracené archy/
rež. Steven Spielberg

fanzin:

LOCUS

ed. Charles N. Brown

amaterský autor:

Richard E. Geis

amaterský grafik:

Victoria Poyser

HUGO AWARD 1983 BALTIMORE

román:

FOUNDATION'S EDGE /Konec Nadace/
Isaac Asimov

novela:

SOLUS
Joanna Russ

noveleta:

FIRE WATCH /Ohnivý pohled/
Connie Willis

povídka:

MELANCHOLY ELEPHANTS /Melancholičtí sloni/
Spider Robinson

profesionální editor:

Edward L. Ferman

profesionální grafik:

Michael Whelan

dramatické představení:

BLADE RUNNER
rež. Ridley Scott

fanzin:

LOCUS

ed. Charles N. Brown

amaterský autor:

Richard E. Geis

amaterský grafik:

Alexis Gilliland

HUGO AWARD 1984 LOS ANGELES

román:

STARTIDE RISING /Vzestup hvězdného přílivu/
David Brin

novela:

CASCADE POINT /Hrana vodopádu/
Timothy Zahn

noveleta:

BLOOD MUSIC /Krvavá hudba/
Greg Bear

povídka:

SPEECH SOUNDS /Zvuky řeči/
Octavia Butler

profesionální editor:

Shawna McCarthy

profesionální grafik:

Michael Whelan

dramatické představení:

STAR WARS III. - RETURN OF THE JEDI
/Hvězdné války III. - Návrat Jedi/
rež. George Lucas

poloprofesionální časopis:

LOCUS

ed. Charles N. Brown

fanzin:

FILE 77C

ed. Mike Glyer

amaterský autor:

Mike Glyer

amaterský grafik:

Alexis Gilliland

teoretická kniha:

THE ENCYCLOPEDIA OF SF AND FANTASY
part III.

/Encyklopedie SF a fantasy, část III./
ed. Donald H. Tuck

OKÉNKO KRITIKŮ

Karl-Heinz Tuschel: *Purpurová planeta*.
Melantrich 1984. Přeložil Antonín Hendrych.
1. vydání. 20 000 výtisků.

Karl-Heinz Tuschel patří mezi méně známé autory východoněmecké fantastiky. Seznámení s jeho nejznámějším románem /poprvé vyšel 1971/ je zajímavé nejen proto, že jde o další důležitý příspěvek ke zmapování SF scény u našich sousedů, ale i z toho důvodu, že kniha představuje jednu z mála ukázek objevitelské, technologické SF poslední doby.

České sci-fi bývá /méně u nás doma, více v zahraničí/ vytýkána její potouchlost a často laciná veselost. Skutečně, vezmete-li si některé angloamerické SF povídky /dejme tomu celý oddíl "hříček" z *Tunelu do pozítří*, Heinleinův tesserakt nebo třeba Pawleyovy výlety od Johna Wyndhama/, je to jiný typ humoru, než s jakým se většinou setkáváme doma. To je dáno i samotnými kritérii vtipnosti, která jsou /dodejme že naštěstí/ různá. A tak přestože není pochyb, že jiným vtipům se smál a směje Švejk a jiným G. B. Shaw /nepochybují o tom, že i oni by našli pár výborných fórů, kterým by se zachechtali pospolu/, zůstává faktem, že dnešní česká SF není právě mnohověsná a že její velká část zahrnuje právě ty rádobyveselé hříčky a hračky, po kterých jsme pořád volali a kterých se v poslední době urodilo /přirozeně, zdaleka nemluví jenom o tom, co vyšlo/. Prosím vás pěkně, nic proti hračkám, veselým a dokonce ani rádobyveselým, zaplatpámbu za ně, ale nezapomínejme kvůli nim na to, že SF má i jiné stránky, na které se v poslední době nedostává. A to neplatí jenom pro technickou sci-fi, se kterou to od Běhounka u nás vypadá bledě, ale třeba i pro antiutopie /nečetl jsem nic, co by se

dalo srovnat s *Kallosainem* /atd. Zřejmě v tom udělají pořádek všechny chystané antologie domácí SF, ale bylo by dobré, aby s tím autoři počítali i nadále.

To říkám přesto, že mě samotného Tusche-
lova knížka příliš nenadchla. Je v ní totiž o dost méně literatury než vědy a techniky, nebo chcete-li, je to víc clarkovština než Vonnegut, a takový Harlan Ellison by tuhle knížku určitě zahodil. To ale neznamená, že je slabá nebo špatná.

Popisuje se zde závěr kosmického letu posádky lodi *Terra* na planetu *Rolais*, která má být určena k osídlení. Začíná to trochu jako ve filmu *Vetřelec*, protože posádka se vzbudí dříve než je plánováno, ale vée co následuje, jsou náročné vědecké /a později též psychologické/ problémy, které autor s přehledem nastiňuje a prostřednictvím svých hrdinů také logicky řeší. Je to taková oslava lidských schopností a činnosti, říkám bez patosu. Navíc ozvláštňena zajímavými exteriéry na planetě *Rolais*, složitými biologickými systémy počínaje /nápad jako ten se stíkáci rostlinami - lahve se nezapomínají/ a dobrými popisy letů nad krajinou /purpurová nemoc?/ konče. Přitom řadu zajímavých problémů stihne autor toliko nastínit - třeba otázku soužití v malých komunitách astronautů, žijících dlouhodobě ve velkých vzdálenostech od Země.

Přestože je *Purpurová planeta* víc věda než literatura, je to dobrá a čtivá beletrie, která vzbuzuje spontánní zájem o celou řadu problémů, spojených s kosmickými cestami, razí solidní optimismus a rozšiřuje polohy SF u nás o nové, zajímavé, málem zapomenuté směry.

Pavel Kořínek

Ladislav DVORÁK: "Jako odborník vám bohužel nemohu říct nic jiného."
/Purpurová planeta, str. 29/

Neexistuje snad "národnost", která by se dala ve sci-fi lépe poznat než východoněmecká. Je pro ni typická záliba v technice, doplněná zvláštním strauľým chováním postav. Můj pohled může být poněkud zkreslený, protože z ní znám pouze knihy, které byly u nás přeloženy. Mezi nimi není jediná, která by z tohoto rámce vymykala, ačkoliv jinak se od sebe urovní i dalšími vlastnostmi liší.

Purpurová planeta K. H. Tusche-la /Melantrich, 1984/ není výjimkou. Pokud bychom ji chtěli zařadit do nějaké škatulky, řekli bychom asi, že je to technická sci-fi, dokonce jedna z nejlépe zpracovaných. Přesto vztah lidí, techniky a prostředí působí poněkud nevěrohodně.

Puntičkářský praktikismus autora při řešení technických problémů, drží čtenáře při zemi. Úspěšná kolonizace celé planety sedmičlenným kolektivem nám pak připadá jako příliš velké sousto. Člověk si spíše představí, že sedm lidí by bylo za danou dobu schopno /s použitím vyspělé techniky/ postavit dva rodinné domky a obdělávat při tom pole o rozloze prostředního JZD.

Mezi realitou a literaturou je ovšem rozdíl. Složitost technických problémů řeše-

ných v literatuře by neměla překročit hranici srozumitelnosti při běžném lineárním čtení. Této úrovně složitosti Tuschel dosahuje. V čem je tedy chyba? Je jasné, že při psaní technické sci-fi musí dojít k určitému zjednodušení a idealizaci. Mezi pravidla hry však patří, že se to autor snaží před čtenářem utajit. Tuschelův přístup je ale přes svou technickou zpracovanost velice naivní.

Zkusme se teď na *Purpurovou planetu* podívat z jiného hlediska. Nedávno u nás vyšla kniha s podobným námětem - Úplné zatmění od Johna Brunnera. Ostře se liší idea, na níž jsou oba romány založeny - Brunner nám představí módní katastrofickou vidinu zkázy života, Tuschel vidinu optimistické budoucnosti naplněné extenzivním vývojem lidstva, která v socialistické sci-fi kralovala před třiceti lety a od té doby se objevuje stále zřidkavěji.

Značná příbuznost ostře se lišících idejí spočívá v jejich jednobarevnosti - jedna je sytá černá, druhá sytá bílá.

Děj obou románů má zhruba stejnou hodnotu i složitost /nebo spíše jednoduchost/. Jejich postavy jsou stejné psychologicky nevěrohodné. Brunner je lepší stylista, Tuschel zase vyniká věrohodnějším řešením problémů a tím i posílením celkové smyslnosti příběhu. To je hlavní a rozhodující rozdíl v kva-

litě obou knih. Zatímco na Brunnerově příběhu nás dráždí jeho nesmyslnost podmalovaná ard-cervoucí sentimentalitou, Tuschelův je příjemně idylický.

Rozdíl v přijímání obou knih je možná částečně způsobem tím, že šťastné příběhy přijímáme méně kriticky než nešťastné. Teprve při kritickém rozboru nás napadnou otázky jako: Co by se stalo, kdyby se Erice nelíbil Michael nebo naopak? A co kdyby se Erika zamilovala do někoho jiného - třeba do kapitána nebo jeho ženy?

Takových zlomyslností by se dalo vymyslet dost, ale při čtení o nich příliš neuvažujeme. V životě také o šťastných událostech nepřemýšlíme, proč a z jakých příčin nastaly; jsme ochotni přijmout je jako reálný fakt, zatímco před nestěstím se bráníme rozumem. A tak, ačkoliv je to poněkud nelogické, nešťastné příběhy musí být logičtější než šťastné, protože chyby v logice jsou v nich daleko víc patrné. V Úplném zatmění se takových chyb nabízí hodně. Purpurová planeta je přes všechny své chyby kvalitnější, což při celkovém rozložení sil ve světové sci-fi je poněkud překvapující.

Zatím jsme se převážně soustředili na technickou stránku věci. Obrátme teď pozornost na Tuschelovy hrdiny. Nejprve několik ukázek: /str. 29/

Uwe se obrátil na Ericha Brauneho:

"Víš, co jsme zjistili. Ty nám teď jako planetolog musíš říct, jaké poměry pravděpodobně na Relais najdeme."

Erich se zamyslel. "Ne, to nemohu," promluvil potom. "Na to nemám dost faktického materiálu. Jako odborník vám bohužel nemohu říct nic jiného."

Uwemu se nelíbilo to "jako odborník", ale reagoval trpělivě a přátelsky.

"Heleď, kdybychom měli víc faktů, tak bychom ti je dali, ale víc nic nemáme. Na Zemi je ovšem normální, že se ve vědě postupuje od tisíce potvrzených faktů k jednomu neznámému, ale v našich podmínkách musíme přece pracovat jinak. A těch faktů není zas tak málo. Ze signálů dřívějších sond víme, jak to vypadalo na Relais, známe spektrum dřívějšího záření Proximy a záření dnešního. Z toho se dají vyvodit dvě nebo tři nebo pro mě za mě deset hypotéz, jak to tam vypadá teď. Nemám pravdu?"

Erich zavrtěl mrzutě hlavou. "To není žádná vědecká práce, to je prachaprostá spekulace. To ode mne nemůže nikdo chtít."

Uwe se ironicky usmíval. "Nejsem tady v posluchárně, kde se otázka správnosti nebo alespoň užitečnosti hypotézy považuje za věc prestiže."

"Tady je to otázky života nebo smrti," připomněl zlostně Michael.

/str. 41/

Irinu poněkud znepokojily signály o Erichových tělesných reakcích... Erichova křivka probíhala úplně hladce a pravidelně, a to i tehdy, když se k němu přiblížil kontejner a začínala pro něj úplně nová, neznámá práce. Už to bylo nenormální. Ale křivka vyskočila nahoru v okamžiku, kdy mu Uwe nabídl pomoc a přemístil se k němu. Dá se z toho vyvozovat, že svůj úkol podceňoval a až když mu chtěl Uwe pomoci, rozčilil se a upadl do škodlivého neproduktivního napětí? Ne, to by byl příliš unáhlený závěr. Přesto o tom musela vyrozumět Uweho. Ale jak? Měli jen konferenční spojení, parciální spojení jim chybělo, takže by to slyšeli všichni. Nenařeká se Erich ještě víc a neznajistí zbytečně? Nejlepší bude, když se zeptá přímo jeho.

"Erichu, co se děje s tvou křivkou vzrušení?" zeptala se.

"Ksaku, jsem to osel," odpověděl jí

upřímně. "Už jsem si toho sám všiml, nastval jsem se, že Uwe přišel ke mně."

"Nechceš přestávku?" otázal se Uwe starostlivě.

"Ne, není třeba, už je všechno v pořádku," odpověděl Erich.

"Ano, všechno je v pořádku," potvrdila Irina z centrály. "Křivka se normalizuje."

S mírným úsměvem zaregistrovala krátké vyskočení křivky u Michaela, zřejmě ho rozčilil Erich, ale neřekla na to nic.

/str. 49/

Uwe byl nyní přesvědčen, že má kolem sebe dobře zapracovaný a sehraný tým a věděl, že ho tento pocit dosud nikdy nezklamal. Přesto si musel toto přesvědčení v duchu ještě jednou prověřit. Má skutečně každý potřebnou důvěru v ostatní i v kosmickou loď, aby zvládl s jistotou a klidem kritické situace? A nemusí to být zrovna kritické situace, později nebudou mít příliš mnoho času k diskusím. Dá se říct, že jsou skutečně už takovým kolektivem, který se dokáže dorozumět náznakem, slovíčkem, půlkou věty, jestliže vystane nějaký problém?

/str. 51/

/probíhá dramatické přistání na planetě Relais.../

Irina se dívala střídavě na LKG na své obrazovce a na Erichin obličej. Půlhodina utekla, teď by se měla probudit, jestliže cit pro čas správně funguje.

Uwe zachytil Irinin zamyslený pohled a měl znovu radost z toho, že se Irina nenechala rusit problémem sopek a že se Erich nerozptyloval starostí o stav své ženy - oba zřejmě věděli, že se mohou spolehnout na své spolupracovníky, a důvěřovali jim. Teď však musela Irina na obrazovce něco zpozorovat, protože napětí v jejím obličejí povolilo...

"Dobrýtro," řekla Erika a vstala. "Cítím se báječně svěží."

Erich se na ni udiveně podíval a rozesmál se. "Skoro jsem na tebe zapomněl, doufám, že se proto na mě nezlobíš."

"Jen počkej, až přistaneme," pohrozila mu Erika. "Doufám, že tam dole rostou pořádné klacky."

Uwe propukl v smích. "Kdoví, co tam teď roste. Kdybyste však, vážení, mohli svůj vědecký spor na časek odložit, doporučoval bych, aby se Erika nejdřív věnovala mračnům popela. Za deset minut se totiž ocitneme na noční straně a pak to bude těžké."

"Rozkaz, pane," řekla Erika a otočila se ke svým přístrojům.

Přejdeme mlčky kvalitu překladu, která dostatečně vyniká i ve čtyřech krátkých ukázkách a soustředíme se na psychologii hrdinů.

Tuschelovy postavy mají lidská jména a jako lidé se tváří. Jejich chování, mluvení a přemýšlení se ale od lidského značně liší.

Autor je vidí technicky jako stroje. Jednodušší než ostatní techniku v románu vystupující. Ta má právo na své rozmory a neterminované chování. Lidé nikoli.

Jaké jsou jejich charakteristické vlastnosti?

Mají rozum nadřazený nad city. Podivný rozum, který vyplývá z nepřírozeného sebeovládání, stálého sebezpozorování a rozebírání se a rozebírání druhých. Nutkavý neurotický přístup, který by v realitě nutně musel skončit zhroucením, je tu povýšený na ideál.

Každá postava má přidělenou funkci, které se důsledně drží a na jejím základě generuje věty i chování, týkající se tří okruhů - pracovních problémů, odpovědnosti k druhým a milostných vztahů tak, aby přesně odpovídaly dané funkci /velitel a zodpovědný muž, nezodpovědný vědec ap./.

Přítom nás znovu a znovu překvapuje naivní vykonstruovanost jejich chování v konkrétních situacích, do nichž se dostávají. Jsou to kosmonauté, plnící za obtížných podmínek náročný úkol nebo podivuhodné mátohy předstírající, že jsou tam, kde mají být a že dělají to, co mají dělat? Na základě jejich nevěrohodnosti vnímá čtenář fundované řešení technických problémů jako neumělou kulisu. Katastrofální účinek dokresluje autovo pedantické mentorování a neohrabané pokusy o dobroserdečný humor.

Nemilosrdným odsouzením bychom mohli hodnocení Tuschelovy knihy uzavřít. Tak by měla správná kritika vypadat. Rozbor, hodnocení a puntík. Ale připadá mi, že bych tím Purpurové planetě poněkud ublížil. Ne že by její literární kvalita nebyla tak hrozná, ale já jsem se při jejím čtení upřímně bavil. Na

pomoc mi přišel zákon negace negace. Postavy jsou tak špatné, že místo aby mě to rozhořčovalo, připadaly mi komické.

Nevěrohodné vztahy mezi lidmi, jejich neuvěřitelné dialogy a rozumování mě upoutaly svou roztomilostí. Nemyslím, že by autor knihu psal s tímto cílem. V jistém smyslu je to škoda. Představte si, že by za tím vším bylo skryto vědomé úsilí. Oč ještě mohly hrdinové plnit své povinnosti vzorněji, oč mohly být jejich dialogy dokonalejší. Stačilo by málo, aby vzniklo dílo nesmrtelné hodnoty, přidávající do galerie literárních typů dosud příliš neprozkoumanou postavu kosmického blba. Takovou knihu bych četl s nesmírným potěšením a vážím si Purpurové planety za to, že se této možnosti alespoň trochu, byť nechtěně, přiblížila.

Ladislav Dvořák

CHRISTOPHER F O S S /nar. 1946/

jeden z nejznámějších současných světových ilustrátorů sci-fi, vyznačující se zejména precizním zpracováním techniky budoucnosti. Svou uměleckou kariéru začal v roce 1970 jako autor

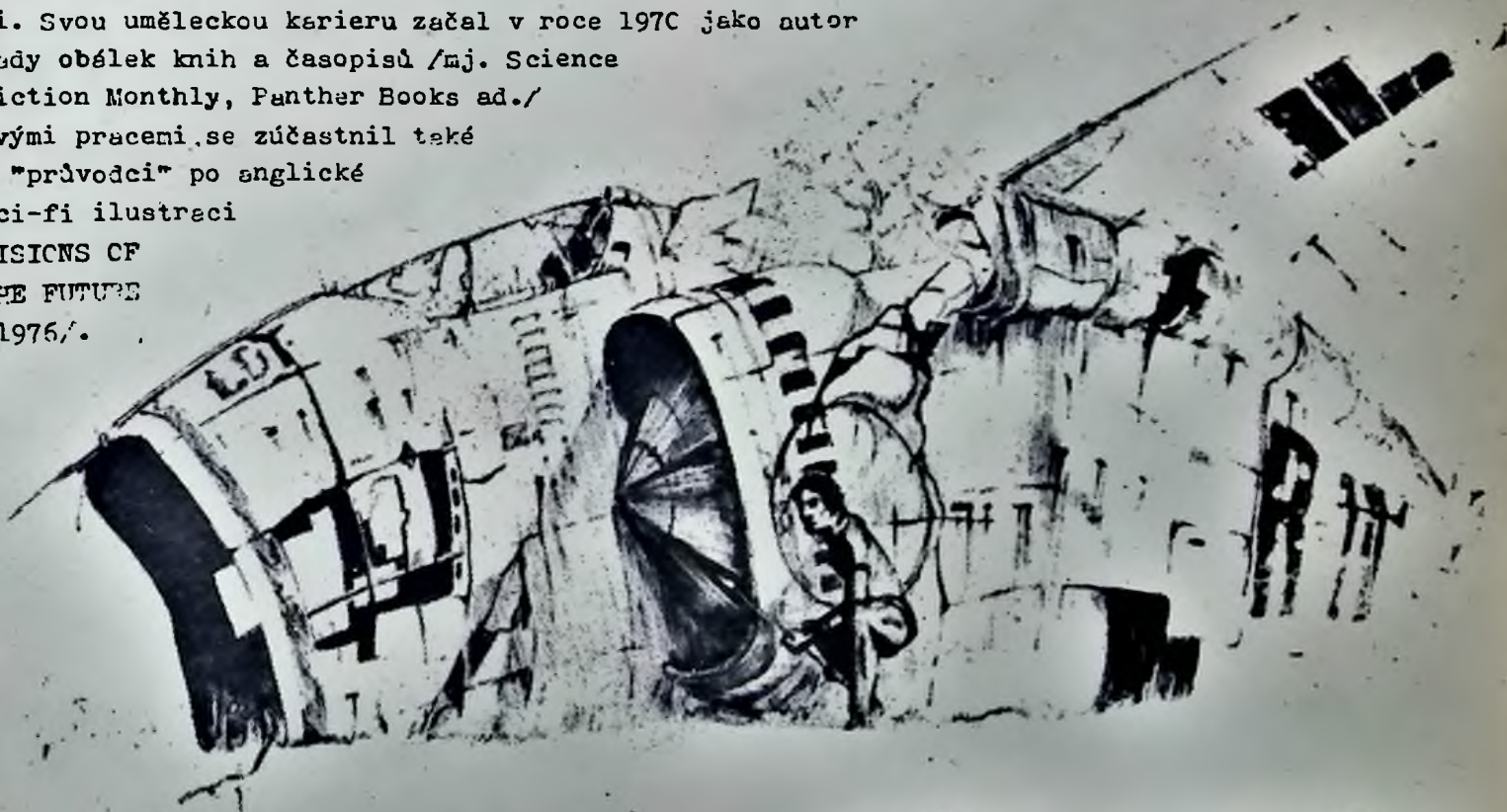
řady obálek knih a časopisů /mj. Science Fiction Monthly, Panther Books ad./

Svémi pracemi se zúčastnil také v "průvodci" po anglické sci-fi ilustraci

VISIONS OF

THE FUTURE

/1976/.

GaLeRiE

LATINSKO-AMERICKÁ SCI-FI

/ A. Bernard Goorden /

Latinsko americká literatura není příliš bohatá na vědecko fantastickou tematiku, a kromě toho používá většinou formy krátkých povídek, což je charakteristické pro tuto literární oblast.

Kořený fenomenu, který se dnes nazývá argentinskou sci-fi školou, musíme hledat mezi autory národní literatury, i když je třeba si uvědomit, že tito tvůrci používali sci-fi forem spíše nevědomky. První krok reprezentuje novela Eduardo Ladielao Holmberga *Viaje maravilloso del señor Nic-Nac* /Úžasná cesta pana Nic-Naca, 1875/, která rozvíjí typická sci-fi témata - spiritismus a kontakt s mimozemskou civilizací. Další typický motiv si Holmberg zvolil ještě před vznikem kybernetiky v roce 1879 - počítače budoucnosti popisuje v povídce Horacio Kalibang o los automatas /Horacio Kalibang aneb Automaty, 1879/.

Další vědecko fantastickou knihou je až *Las fuerzas extrañas* /Cizí síly, 1906/. Kniha byla logickým vyústěním vývoje místního impresionistického literárního stylu, který později vyvrcholil v tvorbě Jorge Luise Borgese. Dalším z autorů tohoto období je Horacio Quiroga - Uruguayec, který je ovšem řazen mezi představitele "argentinské školy". Jeho kniha *El hombre artificial* /Umělý člověk, 1910/ rozvíjí klasický frankensteinovský motiv. Quiroga napsal později ještě řadu povídkových sbírek, poslední z nich byla *El más allá* /Nejzazší, 1935/.

Meziválečné období je ve znamení Roberto Arla, autora plodného skoro stejně jako Quiroga. Jeho knihou *Viaje terrible* /Strašlivá cesta, 1941/ se uzavírá období prehistorie v latinsko americké sci-fi literatuře.

Jednou z mála latinsko amerických sci-fi knih, které prorazily na zahraničních trzích, je novela *La invención de Morel* /Morelův vynález, 1940/ od Adolfo Bioy-Casarese. Na rozdíl od svého přítele Jorge Luise Borgese zavítal Bioy-Casares do sci-fi světa častěji. Námět této jeho nejúspěšnější novely je založen na romantickém příběhu o lásce. Uprchlík, který se dostane na pustý ostrov, se zděšením zjišťuje, že je obklopen jakýmsi duchovitými postavami se kterými se nemůže domluvit. Bojuje proti lásce, která se ho stále víc zmocňuje a současně se snaží pochopit zákony, kterými se řídí tento zvláštní svět. Jak se později ukazuje, hlavní hrdina je vlastně jen divákem trojrozměrných projekcí stroje, který pro sebe vytvořil vynálezce Morel.

Původní velmi originální Bioy-Casaresova myšlenka, navazující na filozofické a morální otázky své doby, se tak stala milníkem na cestě latinsko americké sci-fi od prehistorie ke "zlatému věku".

Teprve argentinský měsíčník *Más allá*, který vycházel v letech 1953-57 /48 čísel/, umožnil domácím autorům publikovat pravidelněji. Na jeho stránkách debutovala řada mladých talentovaných tvůrců, m.j. Hector Osterheld a Pablo Capanna. Jejich odmlka na konci šedesátých let byla způsobena další vlnou změn.

Připomeňme si ještě román *Los robots*

/Roboti, 1955/ od Juan-Jacobe Bajarlii, které jako první dostalo fantastickou tematiku na jeviště jihoamerických divadelních scén. Velký význam měla také teoretická studie argentinské psychoanalytičky Marie Langerové *Fantasías eternas a la luz del psicoanálisis* /Věčné fantazie ve světle psychoanalýzy, 1957/ ve které byla science fiction poprvé zkoumána z hlediska tohoto odvětví psychologie. Tato seriózní studie otevřela sci-fi dokořán také brány jihoamerických univerzit. Fantastika se mohla stát součástí studijních plánů.

Prvním autorem, kterého lze zařadit do tzv. "zlatého období" latinsko americké sci-fi /1959-1973/, je Chilan Hugo Correa. Jeho novela *Alguien mora en el viento* /Někdo umírá ve větru, 1959/ a novela *Los altísimos* /Nejstarší, 1959/ mohou být považovány jako první knihy tohoto období. Děj prvního z děl se odehrává v okolí planety zmítané divokými větry a na povrchu neobyvatelné. Žena, která se po jakési kosmické katastrofě zachránila na zvláštním "mraku" z neznámé houbovitě hmoty, přijímá další dva trosečníky. Jeden z nich se do ní zamiluje, ale po několika dnech zestárne odsouzen k takovéto smrti neznámými mimozemšťany s telepatickými schopnostmi. Další Correova novela *El que merodea en la lluvia* /Ten, kdo se potlouká v dešti, 1961/ byla také zfilmována, což /spolu s tím, že Correa je přítelem Ray Bradburyho/ způsobila jeho úspěch v USA.

V polovině šedesátých let přejímají taktovku brazilští autoři. Opravdovým objevem byl zejména Jeronimo Montero, autor knih *3 meses no século 81* /Tři měsíce v osmdesátém prvním století, 1947/ a *Cidade perdida* /Ztracené město, 1950/, ale brazilskou sci-fi tvorbu ovlivnily výrazně teprve jeho parodie na anglo-americkou "klasiku" *Fuga para parte alguma* /Útek někde, 1961/, *Os visitantes do espaço* /Návštěvníci z vesmíru, 1963/ a *Tangentes da realidade* /Tangenty reality, 1966/.

Brazilská exploze byla silná, ale poměrně krátkodobá. Několik autorů se ještě objevilo v antologiích *Antologia brasileira de ficção científica* /Antologie brazilské vědecké fantastiky, 1961/, *Histórias acontecidas* /Nespočetné historie, 1961/ a *Além do tempo e do espaço* /Mimo čas a prostor, 1965/. Pouze jeden z autorů pozdějšího období - André Carneiro - se dostal do povědomí literární kritiky - pro svůj jemný, diskretní humor zabarvený trochu hořké ironie, jak to dokázal ve sbírkách *Diário da nave perdida* /Deník ztracené lodi, 1963/ a *O homem que adivinhava* /Muž, který hádal, 1966/. Ve sbírkách jsou také povídky typu fantasy.

Několik tvůrců zaujalo také evropské editory - byla to například novela *A filha do Inca* /Republika 3000 /Dcera Inky/ Republika 3000, 1963/ od Menotti del Picchia, nebo *Ao escuro* /V temnotě/ od výše zmíněného André Carneira, která vyšla v antologii nejlepších světových sci-fi povídek roku 1962 a později inspirovala amerického autora Leo

Barrowa k napsání scénáře úspěšného filmu *Darkness* /1969/.

Ještě než se vrátíme do Argentiny, je třeba se zmínit o další zemi, která byla ovlivněna boomem sci-fi literatury - Chile. Kromě již zmíněného Hugo Correy je významná také tvorba Antoine Montagna, autora novely *Los superhomos* /Superlidé, 1963/. Sci-fi literatura zapustila kořeny i v Mexiku - *Cuentos pánicos* /Panické povídky, 1963/ od Alejandra Jodorowského a pak se vlna oblíbenosti sci-fi vrátila do Argentiny. Se zájmem byly přijaty antologie *Ecuación fantástica* /Fantastická vyprávění, 1966/ ve kterých vyšly literární pokusy předních argentinských psychoanalytiků, *Memorias del futuro* /Vzpomínky z budoucnosti, 1966/ a *Adiós al mañana* /Sbohem zítřku, 1967/ na kterých spolupracovali dva přední autoři té doby - Alberto Vassasco a Eduardo Goligorski. V roce 1967 vyšla antirasistická novela Angélicy Gorodischerové *Opus dos* /Opus dvě, 1967/, povídková sbírka psychoanalytik Emilia Rodríguez Plenipotencia /Plenipotence, 1967/, sbírka Alfredo Julio Grassiho *Y las estrellas caerán* /A hvězdy spadnou, 1967/, byly vydány povídky Magdaleny A. Moujan Otañové atd.

V dalších letech se prosadili ještě Juan-Jacobo Bacarlia - *Historias de monstruos* /Příběhy o monstrech, 1969/, *Formula al anti-mundo* /Formula anti světa, 1970/ a *El día cero* /Den nula, 1972/; a tvůrci, kteří se zúčastnili v antologiích *Cuentos argentinos de ciencia-ficción* /Argentinské vědecko-fantastické povídky, 1968/, *Los argentinos de la luna* /Argentinci z Měsíce, 1968/ a *Ciencia-ficción: nuevos cuentos argentinos* /Vědecká fantastika: nové argentinské povídky, 1968/. Velký význam měly i teoretické studie Pablo Capanny - *El sentido de la ciencia-ficción* /Smysl vědecké fantastiky, 1966/ a Eduardo Goligorského a Marie Langerové - *Ciencia-ficción, realidad y psicoanálisis* /Vědecká fantastika, realita a psychoanalýza, 1969/, kteří zkoumali sci-fi z hlediska sociologie a psychologie.

Na místo hlavního města jihoamerické sci-fi začalo po Buenos Aires aspirovat také Rosario. Na popud rodiny Gandolfů /známých spisovatelů, editorů a kritiků/ vznikla revue *El lagrimal trifurca*, která se stala známým vyhledávatelem talentů. Podobně pracoval i španělský časopis *Nueva dimensión*, kde vyšla řada předních novel jihoamerických autorů - např. novely Angélicy Gorodischerové *Bajo las jubeas en flor* /Pod kvetoucími palmami, 1973/ a *Casta luna electrónica* /Pravý elektronický měsíc, 1978/. Oba dva časopisy tak významně ovlivnily rozvoj sci-fi žánru v latinské Americe.

Úspěchy argentinské sci-fi školy otevřely dveře tomuto literárnímu žánru i v dalších zemích oblasti. Jmenujme alespoň některé z plodů - povídkové sbírky chilského autora Hu-

go Correy - *Los titerees* /Loutky, 1969/ a *Cuando Pilato se opuso* /Když si Pilát umyl ruce, 1971/; dalšího Chilana Antoine Montagna - *Acá del tiempo* /1968/ a *No mirar* /Neumírat, 1971/; povídkové sbírky jediného kolumbijského autora René Rebeteze - *La nueva prehistoria y otros cuentos* /Nová prehistorie a další povídky, 1968/. Na Kubě tvoří Angel Arango - *A dónde van los cefalomos?* /Kam jdou hlavonožci?, 1964/, *El planeta negro* /Černá planeta, 1966/ a *Robotomaquia* /Robotomachie, 1968/ a vychází zde také zajímavá sbírka *Cuentos cubanos de lo fantástico y lo extraordinario* /Kubánské povídky fantastické a nadpřirozené/, která prezentovala více než dvacet mladých nadějných tvůrců. V Mexiku tvoří několik renomovaných autorů, např. Maria Elvira Bermúdezová, Agustín Cortés Gavino - *Hacia el infinito* /Až k nekonečnu, 1968/, Alvaro Menen Desleal - *La ilustré familia androide* /Ilustrovaná rodina androidů, 1972/. V Peru si udržuje monopol José B. Adolph tvůrce několika povídkových sbírek v letech 1968-75 a zajímavé novely *Mañana, las ratas* /Zítřka krysy, 1978/, která popisuje peruánské hlavní město Limu v roce 2034. Silná skupina tvůrců sci-fi tvoří v Uruguayi, v jejich čele stojí Carlos María Federici, Félix Obes Fleurquin /objevený časopisem *Nueva dimensión*/, Carlos Casacubreta a zejména Mario Levrero, představitel místního proudu satirické sci-fi. Do opravdového ekologického labyrintu nás například přivádí ve sbírkách *La máquina de pensar en Gladys* /Gladysin stroj na myšlení, 1966/ nebo v krátké povídce *Capítulo XXX* /Kapitola XXX/ ve které popisuje reprodukci mimozemských bytostí jako symbiózu hmyzu, rostlin a savců.

Z Venezuelských autorů jmenujme Pedro Barroetu - novela *La salamandra* /Salamandr, 1973/ a Luise Britto Garcíu - sbírka *Rajatabla* /Stůj co stůj, 1970/, novela *Abrapalabra* /Klíčové slovo, 1979/. Obě dvě poslední knihy, ve kterých se autor vyslovuje k současným problémům latinské Ameriky, byly oceněny cenou Casa de las Americas.

Na závěr bych chtěl dodat ještě několik slov o propagátorech sci-fi v této oblasti - Uruguajec Marcial Souto byl editorem několika edicí sci-fi - m.j. *La revista de ciencia-ficción y fantasía*, *Entropia*, *Péndulo* atd.; Argentinec Jorge A. Sánchez je editorem antologií *El cuento de ciencia-ficción* /Vědecko-fantastické povídky/, *El cuento de ciencia-ficción del siglo XIX* /Vědecko-fantastické povídky z 19. století/, *Los universos vislumbados* /Tušené světy/, atd.; další Argentinec Rodolfo Alonso zase editoval významnou antologii *Primera antología de la ciencia-ficción latinoamericana* /První antologie latinsko-americké vědecké fantastiky/.

přeložil -jo-

Zašlete-li nám na korespondenčním lístku správnou odpověď a přilepíte-li k ní natištěný ústřížek, budete zařazeni do slosování, ve kterém si můžete zajistit získání všech dalších almanachů *IKARIE* zdarma!

KDO JE AUTOREM POVÍDKY
❖ VOLÁVKOVY CELERY ❖
A KDE VYŠLA?

70. výročí narození VÝLET S VADIMEM ŠEFNEREM DO 23. STOLETÍ

/Eva Svobodová/

K blízké či vzdálenější budoucnosti vzhlíží lidstvo se stále větší nejistotou a rostoucími obavami. Nelze říci, že bychom si odpovědnost za osud lidstva nepřipouštěli, naopak, už dnes se snažíme o vyřešení otázky výživy, přepravy, bydlení. Díky takovým společenským přežitkům jako je válka, hospodářský bojkot, politické vydírání a mnohé jiné, se nám to daří - mírně řečeno - ne příliš. Lidské společenství tady mnoho důvodů k radosti nemá. Tím spíš, že je opravdu na nás, lidech 80. let 20. století, rozhodnout tak, aby se příští generace dožila nejen roku 2000.

Proto se i jednotliví autoři v oblasti fantastické literatury snaží o zachycení obrazu společnosti v příštím tisíciletí i později. Jejich předpovědi se různí: jsou autoři optimističtí a jsou takoví, jejichž prognózy končí katastrofou. Na výmyslu založené práce Vadima Šefnera jsou jakousi specifickou mixáží vědecko-fantastické novely s moderní pohádkou. A je to právě pohádkový prvek, který hraje ve prospěch budoucích lidí a umožňuje jim nejen přežít, ale i dále žít.

Vztah minulosti a budoucnosti komentuje Šefner těmito slovy: "Od budoucnosti nás dělí stěna, která se občas zdá být průzračnou. Není ovšem průzračná, ale je zrcadlová - odráží se v ní minulost. A jen na základě minulosti můžeme stavět své domy o budoucnosti."

Ani minulost, ani přítomnost neopylávají pro Vadima Šefnera přívlastkem "bezproblémovosti", naopak, Šefnera provokují k tvorbě, především však básnické. Nechceme komentovat ohlasy kritiky, která kladně hodnotí harmoničnost jeho projevu, osobitě zpracování tutežovských motivů a vyzvedává básnickou Šefnera na roven takovým oporám novodobé sovětské poezie, jako byli Vladimír Lugovskoj, Nikolaj Zabolockij, Jevgenij Vinokurov. Máme-li však správně ocenit kvalitu neobvyklého humoru Vadima Šefnera, který poznamenává jeho práce z oblasti fantastiky, nemůžeme jeho poetickou tvorbu pominout. Složitá cesta do 23. století, v němž se odehrává děj jedné z jeho prací, začíná ve třicátých letech století našeho, kdy v roce 1940 pětadvacetiletému Šefnerovi vychází básnická prvotina pod názvem "Svetlyj bereg". Pro nás je důležité, že ve stejném roce v "Traktátu o beasmertii" psal o tom, že za několik století odhalí vědci podstatu nesmrtelnosti, následkem čehož rakaví změní povolání, stanou se z nich sportovci nebo kritici, a zamilovaní si budou slibovat lásku až za hrob. "aniž budou v podstatě vědět, co je to hrob".

Neobvyklý, moderně organizovaný svět, ozvláštněný fantastikou, pohádkovými i legendárními prvky. Překvapivá spojení reality s výmyslem a symbolikou. Kombinace humoru s důstojností a jakási záviděníhodná studentská drzost vtípkovat na účet záležitostí, o nichž se mluví s tragickou tvářou a pokud možno zlo-

meným hlasem, to vše charakterizuje Šefnerovy práce zejména ze 60. let, práce, které z literárněvědného hlediska lze hodnotit a zařazovat jen s určitou rezervou.

Šefner začíná psát tyto - jak je sám nazývá - "naplň skutečné příběhy", "navědecko-fantastické příběhy" od počátku 60. let. K prvním z nich patří "Skromnýj genij", povídka napsaná v roce 1963. Za ní následovaly po téměř pravidelných ročních odstupech povídky další: "Devuška u obryva, ili Zapiski Kovrigina" /1964/, "Zapozdalyj streluk, ili Kryl ja provinciala" /1966/, "Čelovek s pjat'ju no", ili Isposved' prostodušnogo" /1967/, "Dvorec na troich, ili Isposved' cholestjaka" /1968/, "Kruglaja tajna" /1969/, "Kurfjurst Kurljandii" /1970/. Ve všech stejně je vlastní dávka humoru, prvků, jimiž se dosahuje komického účinku. Naštěstí! Některé z prací překvapují hloubkou a důkladností úvah, složitostí mezilidských vztahů /"Dvorec na troich", "Kruglaja tajna", "Devuška u obryva"/. Šefner v nich podrobuje zkouškám opravdovosti takové city jako věrnost, obětavost, přátelství. O humor není pochopitelně nouze ani v těchto povídkách, i když ve srovnání s ostatními pracemi je komický náboj přece jen dosti výrazně mírněn závažností myšlenkového podtextu a ústí tu a tam v "pouhý" úsměv. Usmíváme se při představě záhadné černé koule z "Krugloj tajny", která pronásleduje hlavního hrdinu Jurije Losovalova na každém kroku, a ztrpčuje mu tak radost z bohatého peněžního nálezů. Koule projevuje určitou dobrušardčnost, neboť pomáhá lidem; je však zároveň i neuvěřitelně tvrdohlavá: nepozastavuje se nad možností proniknutelnosti-neproniknutelnosti objektů našeho vnějšího světa. boří nejen naše představy o hmotě, ale i hmotné objekty samotné a dostává se i skrze předměty, před nimiž zůstáváme často sami bezradně stát. Překážku v podobě zavřených dveří zdolává způsobem, který jí můžeme jen závidět: prostě dveře zničí.

Rysy humoru, humoru v mnohém směru podbarveného ironií, jsou příznačné i pro ostatní Šefnerovy povídky. Současně je však ve všech přítomna i filozofická závažnost a naléhavost textu. Už v Shakespeareově komedii "Jak se vám líbí" se o smích a hněvu praví, že "přepínat, at jedno, at druhé, je nešťast, a kdo to dělá, ten si u všech slušných lidí loudí o ostudu." Což je řečeno dosti lapidárně, leč výstižnost tomuto výroku upřít nelze. Filmový kritik Jaroslav Boček poznamenává v tomtož duchu: "Kde mizí z komedie vážnost a závažnost, kde všechno chce být jen směšné, výsledek je nijaký. Směšnost bez protikladu vážnosti ztrácí opodstatnění, komedie se mění v bezzávěsné šprýmování, na němž je pak směšné jen upocená snaha autorů vyrobit smích z ničeho."

Vážnost i veselí zaznívají i ze stránek "Devuški u obryva". Vlastní novelu uvádí předmluva k jubilejnímu 338. vydání z roku

2306. Autorem předmluvy i samotného vyprávění je Matvěj Kovrigin, literární historik, který píše svou téměř celoživotní práci; je jí "Antologie zapomenutých básníků 20. století". Šefner využívá tohoto momentu ke své sebe-kritice: Kovriginova spolupracovnice Nina totiž naléhá, aby do antologie byl pojat i nějaký Vadim Šefner /1915-1984/; Kovrigin alias Šefner jí odpovídá, protože se mu nelíbí "tóny smutku a zbytečné úvahy v jeho verších". Končí spor argumentem, že sestavuje "vědeckou práci a věda vyžaduje duševní vyrovnanost".

Kovriginovy poznámky jsou věnovány životu a práci největšího vědce 22. století Andreje Světočeva, který objevil pro lidstvo univerzální hmotu zvanou aqualid, jakousi zhmotnělou vodu ideálních vlastností. Proto ztráta, kterou společnost jeho smrti utrpí, je "obrovská a má kosmický význam".

V ten den, kdy padá jeho popel na květy u Bílé věže, zní po celé Zemi sirény kosmického nebezpečí, vytí, které atmosférou dosud neznělo...

Nebudeme pátrat po tom, zda má pravdu Igor Kuzmičev, když o této novele tvrdí, že "lyrické a satirické prvky" jsou v ní "v rovnováze". Jisté je, že nejen v této, ale i v dalších Šefnerových povídkách lze vysledovat dvě linie: jevy, charakter a situace dnešních existujících a nových, a jevy tendenci, k nimž lidská společnost - ať už záměrně nebo naopak - směřuje. Prvé pomíjíme bez komentáře, druhé konfrontujeme se současností, sledujeme jejich vady střídavě v současnosti i v budoucnosti, odhalujeme příčiny těchto vad a odsuzujeme je - smíchem. A o to vlastně Šefnerovi jde. Dokáže nás rozesmát lehkostí, s níž řeší záhady lidstvem dosud nerozřešené jako problém zrušení peněz, dlouhověkost, schopnost stát se neviditelným nebo létat vlastními silami. Navíc se stránky "Devuški u obryva" jen hemží automaty, nad nimiž dnešnímu člověku nezbývá než tiše blednout závistí: SATIR - automat trpělivě vykonávající práci - - primitivní agregát z počátku 22. století. něco jako divější číšník. AVTOR - "Automatický řidič dopravy, ovládající řeč, a další... Jsou jejich nejkrasšími reprezentanty. Co na tom, že Šefnerova fantastika působí místy až příliš pohádkově nejen volbou popisovaných objektů, ale i náhlými a - jak se později ukáže - zcela záměrnými dějovými zlomy. Šefner si je ostatně vědom kvalitativní zvláštnosti svých fantastických povídek. V článku "Mir dostoin udvlenija" píše, že fantastikou rozumí "nikoliv tzv. vědecko-technickou fantastiku, nýbrž tu fantastiku, která přímo pramení z pojmu fantazie. Pohádkovost, neobvyklost, možnost tvořit zázraky a obklopovat hrdiny pohádkovým okolím jsou tím, co v tomto žánru přitahuje."

Kromě nové techniky se objevují v budoucnosti i "nové", tj. renovované, protože dnes jen živořící, lidské vlastnosti jako upřímnost, nezištnost, skromnost, opravdová láska. Jejich nositeli jsou např. Jurij a Tána z "Krugloj tajny", Sergej Kladězev a Ljueja z povídky "Skromnýj genij", hlavní hrdinové z "Devuški u obryva". Čistota jejich charakterů vede k optimizmu. Je však náš optimismus oprávněný? Naši dnešní lidští soukmenovci představují často místo hrdinů spíše oběti naší doby. Proto je úsměv, který v nás Šefner vyvolává, poněkud zahorklý. Tak trochu "skvoz slovy".

Šefnerovým příběhům je společný ještě jeden zajímavý rys. Hlavními hrdiny jsou většinou smolaři, osudem různě pronásledované postavy. Hrdina z "Dvorca na troich" zůstává starým mláďencem, protože promešká okamžik příchodu své vyvolené. Jurije z "Krugloj taj-

ny" sleduje na každém kroku malé černé prokletí, koule zvaná Konstantin. Nedaří se ani Nikolajovi z povídky "Kurfjurst Kurljandii", kterému se sice vyhnou kýžená čtyřnohá kuřata, ale - a v tom je jeho tragédie - samé slepice, kohout ani jediný. A Sergej Kladězev /"Skromnýj genij"/ nebo Štěpán Petrovič z povídky-pohádky "Čelovek s pjat ju na" - to jsou smolaři přímo čítankoví. Obě práce mají rysy typické i pro jiná fantastická vyprávění Vadima Šefnera: vynálezy, vynálezce a jakési morální ohnisko, tj. nedocnění charakteru jednající postavy. Jinými slovy: kladný hrdina je odměněn, morálně i hmotně, až když si protrpí svou odyseu. Srovnání s klauny se přímo vnučuje, vždyť i tento bytostem s nabílenými tvářemi a žalostnými očima, bytostem v plandavých kalhotách a kostkovaných fráčcích s nezbytnou kepretinou v klopě se směje jen proto, že se jim vše drolí pod rukama. Náš smích však nepatří jim samotným, nýbrž obecně směšné situaci. A jako jejich etudy končí tím, že "vyzrají" na věc, nejsou o nic ošizeni ani Šefnerovi smolaři. Se stejnou motýlí lehkostí, a níž "firma Šefner" zajišťuje a provádí zázraky, nastoluje spravedlnost v podobě happy endu, který nemůže přiběhům ubrat na kvalitě, snížit či ponížít je v prostě, tak trochu bláznivě vyprávěcky.

"Čelovek s pjat ju na" Štěpán Petrovič. Čelovek "nechrabaný, nedůstojný, bezvýznamný, smolař, nehezký" se stal dobrovolným objektem nezdařilého pokusu. Výsledkem bylo silné ochlupení celého těla, navíc zelené barvy. I když hrdinu opustí dívka, nezůstává sám. Najde dobré lidi, dokonce s jejich nadpřirozenou - jak jinak u Šefnera - pomocí vyhraje v loterii a koupí si vytoužený motocykl se sajdkárou. Jak se později ukáže, právě tu bude velmi nutně potřebovat, protože na cesty nebude jezdit sám.

Proti vynálezci-amatérovi Sergeji Kladězevovi z povídky "Skromnýj genij" stojí jeho profesionální konkurent Péta. Šefner mezi nimi dělí přeneseně jako ve sportu na domácí a hosty a podle toho je zahrnuje i svou přízní. I když jsou Sergejovy vynálezy na první pohled bláznivými hračkami pro dospělé /"APMED" - "Antigravitační ořistroj s místní působností", ANECP - "Agregát neviditelné přítomnosti"/ právě jejich prostřednictvím dobývá Sergej srdce milované Ljueji. Péta, který upadl v Šefnerovu nemilost, navrhuje a realizuje vynálezy rádobypraktické, ve skutečnosti však finančně vysoce nákladné a ve své podstatě nepotřebné. Jen své oblíbence nechává Šefner projíždět za bílých nocí na vodních bruslích, jen jim je dovoleno povozit se na vlnách Něvského zálivu.

Jurije z "Krugloj tajny" pronásleduje černá koule. Teprve když se rozhodne sám od sebe pomoci jiným, je zbaven svého trápení. "Odjíždím ČÁRKA přesvědčen o cenných duševních kvalitách řadového obyvatele dané planety TEČKA. Od nynějška bude Země занесена do seznamu planet ЧАРКА a mezi je možný přátelský kontakt TEČKA. Děkuji za pozornost." Těmito slovy se koule loučí, mizí za oknem a začíná se Zemí vzdalovat.

Není to vlastně spravedlnost pouze pohádková. Je to i představa dobra, jeho budoucí podoby, ani vteřina pochyb o jeho existenci v budoucnosti.

P o h á d k o v á spravedlnost... Komu jsou tedy určeny Šefnerovy příběhy, dětem nebo dospělým? Vždyť výmysl je typický nejen pro science fiction, ale i pro pohádku, bajku, skazku či legendu. Komu patří perníková chaloupka v "Devušce u obryva" /v rezervaci slouží nejen jako skutečná střecha nad hlavou, ale i jako sladká zásobárna? Ta bude po chuti bezpochyby spíše těm mladším. Ale co ti, kteří sice poněkud povyrostli, ale zapomněli zestárnout duševně? Není pro ně

perníková chaloupka tak šokující jako chaloupka na kuřích nožkách ve "451° Fahrenheitu"? Igor Kuzmichev toto pohádkové zpoetizování děje Šefnerovi vytýká. My se domníváme, že nemusí být celkové koncepci na škodu, vždyť i čtenář má při četbě právo na "oddechový čas".

Neuspěje ani ten, kdo bude chtít odhalit v Šefnerovi pouhé povídky, chorobného fantastu, šarlatána čarujícího se čtenářovou důvěřivostí. Ten dopadne jako malý Štěpan, hrdina povídky "Čelovek s pjat ju ne". Štěpan totiž neuvěří svému otci, který údajně "i pro psa vyrobí". Otec reaguje na projev nedůvěry výkřikem: "Ufňukanče a pochybovači! Jak se opovažuješ ne-

věřit mi! Dnes nebude moučník!" Stejně tak bez "sladkého" zůstane ten čtenář, který by snad chtěl srovnat Šefnerovy fantastické příběhy s dobrodružnými historikami a milostnými romány 20.-30. let. Nestačí totiž útočit na určitou přehnanost dějové fabule /totéž bychom mohli vytknout i "Profesionální ženě" Vladimíra Párala/, je třeba vidět charakterovou čistotu hlavních hrdinů, cítit kritický nadhled, vnímat všudypřítomný nádech humoru a ironie. Potom nelze přehlédnout ani důležité poslání, které Vadim Šefner svému textu svěřuje: uspokojovat nenasytnost lidské fantazie, neslavovat z mravních lidských hodnot a vést člověka prostřednictvím úsměvu a smíchu k optimistickému pohledu na svět.

75.výročí narození

JOHN W. CAMPBELL, jr.

/ Ivan Adamovič /

"Když mi bylo patnáct let, myslel jsem, že John Campbell je bůh."

Tato věta, kterou pronesl známý americký spisovatel Harry Harrison, již sama o sobě svědčí o tom, že jméno J.W. Campbell je v SF nikoliv nezanedbatelný pojem. A Harrison nebyl zdaleka jediný, kdo tento názor zastával.

John Wood Campbell se narodil 8.6.1910 v Newarku. Prožil osamělé dětství bez otce, vychováván a rozmazlován střídavě matkou a tetou. Proto se uzavíral do četby románů E.E. Smitha a dalších sci-fi a tato láska k žánru jej už neopustila. Roku 1932 vystudoval fyziku na Massachusettském Institutu Technologie. V té době však již měl dva roky za sebou svůj literární debut. Byla to povídka *When the Atoms Failed* /Když zemřely atomy/, otiskovaná v magazínu *Amazing Stories*. Od tohoto roku po následujících sedm let bylo těžké najít nějaké číslo jakéhokoli SF magazínu, které by neobsahovalo Campbellovu povídku, nebo část jeho románu.

Prakticky všechny jeho díla z tohoto období byly klasické space opery, odehrávající se ve vzdálené budoucnosti, at již na Zemi, nebo v hlubinách vesmíru. Ale Campbell nezůstal na úrovni ostatních spisovatelů space oper, kterými byly v té době zaplavovány magazíny. Snažil se jít ještě dál a podařilo se mu posunout hranice mezihvězdných dobrodružství a supervědeckých zázraků tak daleko, jak jen to bylo možné.

Do tohoto období patří jeho tři romány *The Black Star Passes* /Průchod Černé hvězdy, 1930/, *Islands of Space* /Vesmírné ostrovy, 1931/ a *Invaders from the Infinite* /Vetřelci z nekonečna, 1932/. Tyto romány vyšly později souhrnně ve sbírce *J.W. Campbell Anthology*. Posledním románem z tohoto období je *The Mighties Machine* /Sílicí stroj, 1934/, vydaný v krátkce předtím vzniklém magazínu *Astounding SF*.

V téže roce započal JWC druhou etapu své tvorby. Po svých sériích příběhů o mezihvězdných dobrodružstvích totiž zatoužil vyzkoušet něco nového. Zkusil to a tak vznikla povídka *Twilight* /Soumrak/. Ta se ostře liší od autorových předchozích prací. Je totiž napsána v silně impresionistickém, ba lyrickém stylu, o němž literární kritici říkají, že dosahuje "citových efektů E.A.Poea".

Povídka začíná nenápadně. Jim Blendell jednou zastavil v noci neznámému stopaři. Muž

ho na první pohled uchvátil. Byl oblečen ve stříbrných šatech a jeho obličej vyzařoval téměř božskou krásu. Muž se představil jako Ares Sen Kenlin a zeptal se, jaký se píše rok. Jim řekl, že 1932 a muž mu sdělil, že on pochází z roku 1059 a že se sem dostal na stroji času z doby vzdálené 7 000 000 let od současnosti. Jim Blendell mu samozřejmě nechtěl věřit, dokud mu Kenlin nezaspíval podivnou píseň, kterou tam slyšel, a Blendell jí rozuměl, i když byla v neznámém jazyce. Píseň vyprávěla o soumraku lidstva, o stále se zmenšujícím počtu lidí, lidí, kteří již zapomněli na všechny výdobytky civilizace, upadají do primitivismu a jsou obklopeni pohyblivými stroji, které kdysi byly spuštěny a nikdo si již nepamatuje, k čemu slouží a jak je zastavit. Kenlin dozpíval píseň a začal Jimovi vyprávět, jak bloudil opustěnými městy, ve kterých se po milióny let bezúčelně pohybovaly stroje, pro které čas nic neznamenal, jak pak našel zbytky lidí, kteří byli ztraceni a bezmocní na vychládajícím světě, obklopeni stroji, jež nedovedly ovládat. Zbýly jim jen jejich smutné písně. "Dívali se na mne se stejným bezmocným údivem, s jakým se dívali na hvězdy a na stroje." To všechno podivný cizinec Blendellovi vyprávěl a když dojel do města, muž vystoupil a zmizel v hlubinách noci.

Campbellovi dlouho trvalo, než sehnal magazín, který by tuto povídku otiskl - natož se odlišovala od všeho, co bylo v té době vydáváno. Povídku nakonec otiskl *Astounding SF*, ale JWC se raději ukryl pod pseudonymem Don A. Stuart, který si vypůjčil z jména své manželky Dony Stuartové.

Twilight se rázem proslavila a stala se Campbellovou nejslavnější povídkou. Čtenáři začali žádat více takových "stuartovských" povídek a Campbell psal. Uvedme z nich alespoň *The Cloak of Aesir* /Aesirský plášť/, *Forgetfulness* /Zapomnětlivost/ nebo *Out of Night* /Z noci/. Všechny jeho povídky v tomto období již vydával *Astounding Science Fiction*.

Campbell se stal neobyčejně proslulý autor a to ještě nevyložil svůj poslední trumf. Ten byl vyložen roku 1938. Tento rok je významným mezníkem v jeho životě hned ze dvou důvodů. Prvním z nich bylo vydání jeho novely *Who Goes There?* /Kdo přichází?/. Tato novela téměř zastínila slávu povídky *Soumrak*. Je to

totiž jak ukázka výborné a originální SF, tak prvotřídní horor.

Novela vypráví o tom, jak polární antarktická expedice najde v ledu zamrzlý létající talíř se zmrzlým mimozemšťanem uvnitř. Jeho tělo přenesou do stanice, avšak bytost v teple obživne a začne systematicky konzumovat jednoho člena expedice za druhým. Může se přetělit do podoby jakékoliv její oběti a tak nikdo neví, kdo je vetřelcem a kdo ne. Vznikají tedy bizarní situace:

"Connant... kde je Connant?"

Fyzik postoupil dopředu. "Tady jsem."

"Jate?" zeptal se Blair a ponuře se rozesmál.

"Co? Co jestli jsem?"

"Jste to vy?" opakoval Blair. "Jate Connant? Ta stvůra chce být člověkem, ne psem."

Ironií osudu právě doktor Blair byl oním vetřelcem /kromě několika dalších - věc mohla být ve více tělech zároveň/. V závěru si chce vetřelec v kůlně postavit vznášedlo a doletět na pevninu. Lidé mu v tom zabrání, ale on se přetělí do albatrosa a odlétá. Nezbyvá než doufat, že na pevninu nedoletí.

Jestě větší sláve se novele dostalo po jejím zfilmování. Ujal se jí režisér Christian Nyby a scénárista Charles Lederer a jako výsledek vznikl roku 1951 film *Věc /The Thing/*. Věc dosáhla ve své době mimořádného úspěchu a zahájila dlouhou sérii filmů o monstrech z vesmíru. Mnoho lidí - mezi nimi i spisovatel a režisér Michael Crichton - se domnívá, že to je nejlepší film všech dob. Film ale nevyužil tu nejlepší myšlenku autora - že se vetřelec může přeměnit do podoby jakéhokoliv člověka. "Jsem přesvědčen," pozdechl si tehdy Campbell, "že kdyby ponechal moji původní myšlenku, film by dosáhl ještě větší slávy. Doufám, že někdo natočí někdy film věrně podle mého příběhu". Splnění svého přání se Campbell bohužel nedožil. Ujal se toho až roku 1982 režisér John Carpenter a vznikl z toho horor, proti kterému je film *Vetřelec /Alien/* procházka rajskou zahradou - ovšem druhá *Věc* se více držela své předlohy.

Druhým významným činem roku 1938 bylo to, že JWC převzal místo šéfredaktora *Astounding Science Fiction* /také *Astounding*, *Astounding stories* nebo *ASF*/. Od tohoto roku se jeho vlastní tvorba zúžila na minimum a tak novela *Who Goes There?* byl jeho důstojný odchod ze spisovatelské scény. Zato však JWC vychoval velké množství dalších spisovatelů, kteří od něj převzali štafetový kolík jeho spisovatelského umění. Když totiž začal vést

ASF, stal se tento magazín absolutně nejvýznamnějším magazínem všech dob. A JWC jej vedl od roku 1938 až do své smrti - tedy 31 let. Téměř všechny dobré povídky a romány 40. let vyšly na jeho stránkách. ASF byl hlavním motorem a příčinou období, kterému se říká Zlatý věk SF. Za dobu jeho vedení vychoval JWC celou generaci nyní slavných spisovatelů, kteří za ním chodili jako mladí a nezkušení začátečníci a JWC jim hodnotil jejich povídky a radil, jak psát. Spisovatel James Blish uvádí příhodu, kde jednou poslal Campbellovi asi třicetistránkovou povídku k posouzení. JWC mu ji vrátil spolu s dopisem na čtyři strany. Roky trvalo, než Blish podle dopisu svoji povídku poopravil a nakonec z toho vyšel cyklus čtyř románů *Létající města*, kterými se Blish proslavil.

Campbell byl známý jako odpůrce všech nevědeckých fantasií či citových příběhů. Např. Bradburyho zásadně odmítal. JWC měl nejraději pečlivě promyšlené SF technického typu.

"Chtěl víc, než intenzivní myšlení," říká o něm J.Blish. "Chtěl realismus. Chtěl, aby se lidé budoucnosti chovali jako lidé."

Mnoho spisovatelů na jeho rady nedalo a doplatili na to. JWC vlastně objevil a vychoval takové současné mistry, jako je I.Asimov, P.Anderson, A.C.Clarke, L.S.De Camp, R.A.Heinlein, H.Kuttner, C.D.Simak, T.Sturgeon, nebo A.E.Van Vogt.

Dá se říct, že tolik, co on vykonal pro americkou SF, nevykonal nikdo jiný a Campbell nejvíce by si zasloužil titul otec americké SF.

Koncem 40. let začíná vycházet jeho dílo knižně. Vyšel mu román *The Moon is Hell* /Měsíc je peklo, 1950/ a sbírky *Who Goes There? /Kdo přichází?/, The Incredible Planet /Neuvěřitelná planeta/, The Cloak of Aesir /Aesirský plášť/ aj., vesměs obsahující autorovy práce z 30. let.*

Určitý zlom v názorech JWC nastává v roce 1950, kdy byl ovlivněn Hubbardovými teoriemi o zvyšování schopností člověka a jeho nadmyslových silách. Projevilo se to například vydáváním románů A.E.Van Vogta, který razil v podstatě to samé. Bylo to určité oživení v ASF, ale fancusci chtěli spíše svého starého Campbella.

V letech 1939-43 také vydával paralelně s ASF magazín *Unknown Worlds*, který byl na rozdíl od ASF zaměřen spíše na volnější fantasmie a dobrodružné fantasy. Publikoval v něm především L.S.De Camp.

Roku 1960 byl ASF přejmenován na *Analog* a jeho význam v záplavě nových magazínů poklesl. Stále to však zůstal nejvýznamnější magazín v dějinách SF.

John W.Campbell zemřel roku 1971 a tento den držely smutek tisíce fancusků SF, pro kterou Campbell tolik udělal.

J.Blish se s ním ve svém článku rozloučil slovy:

"Buď s bohem, John. Pod tvým vedením jsme pracovali mnohem tvrději, než jsme chtěli a někdy nás to dohánělo až k zuřivosti. Ale ty jsi z nás udělal nejen lepší spisovatele, ale i lepší čtenáře."

Ivan Adamovič

THOMAS MORE A DNEŠEK

/Pavel Kosatík/

"Pomozte mi, prosím vás, vystoupit nahoru. Myslím, že zpátky už to půjde samo" - tak byla zaznamenána poslední slova Thomase Mora, středověkého anglického politika a filozofa a jednoho z čelných představitelů evropské tradice humanismu a racionalismu, pronesená při příležitosti jeho popravy 6. července 1535. I jeho smrt, stejně jako celý předchozí život, byla ztělesněním Morova nekompromisního postoje v prosazování demokratických myšlenek v životě tehdejší anglické společnosti. Svého oblíbeného lorda kancléře odsoudil Jindřich VIII. k trestu smrti za jeho nesouhlas s královým znaužíváním reformace k osobním cílům: aby se totiž mohl rozvést s neplodnou a neprávě hezkou Kateřinou Aragonskou a vzít si Annu Boleynovou, nahradil ve své zemi Jindřich VIII. katolicismus protestanstvím a sám se postavil do čela nově zřízené anglické církve.

Thomas More, dříve též nazývaný po latíně Morus, se narodil 7. února 1478 v Londýně jako syn soudce při vrchním dvorním senátu. Od čtrnáctého roku svého života vyrůstal v blízkosti kardinála a arcibiskupa canterburského sira Johna Mortona, "kde blízkost vynikajících mužů měla na blahodárný vliv". V roce 1492 zahájil studia na oxfordské univerzitě, kde se zabýval nejprve přírodními vědami a později literaturou, filozofií, hudbou a světovými dějinami. V Oxfordu tehdy také pobýval slavný humanista Erasmus Rotterdamský /1467 - 1536/, autor pozdější Chvály bláznovství, satiry, která patřila v šestnáctém století k nejoblíbenějším spisům v Evropě. Mezi Morovými přáteli však byli i další představitelé evropské renesance, například německý náboženský horlilatel Ulrich von Hutten nebo malíř Hans Holbein starší. More se však v Oxfordu dlouho nezdržel, přinucen otcem odešel na právnickou školu v New Innu a v roce 1501 nastoupil juristickou praxi.

Celá Evropa se v té době připravovala na rozhodující náboženský střet mezi tradičním římsko-katolickým názorem a nastupující reformací; měnila se stanoviska, třibily se názory a vyjasňovaly se pozice a síly hlavních soupeřících stran. Sám More si svým postavením v tomto boji ze začátku nebyl jist. Vliv katolické církve, v jejíchž kruzích se od dětství pohyboval, zapůsobil i na něj a přivedl jej k rozhodnutí vstoupit do kartuziánského kláštera. Brzy si však uvědomil, že od života očekává víc než askezi a odříkání za zdmi mnišského žaláře a roku 1504 odtamtud odešel, aby se vrhl rovnými nohama do politického života: vzápětí nato se totiž nechal zvolit za člena Dolní sněmovny parlamentu. Věnoval se intenzívně právům a jeho schopnosti na tomto poli i pozice, kterou mu pomohl vybudovat jeho otec, vedly k rychlému vzestupu jeho kariéry. Nepřál mu jen jediný z čelných představitelů politického života, a bohužel právě ten nejdůležitější: král Jindřich VII., který mu nemohl zapomenout, že díky Moravě intervenci v parlamentě bylo sníženo svatební věno jeho dcery.

Po jeho smrti a nástupu k moci Jindřicha VIII. /1509/ však už Morovi v cestě k vyšším úřadům nic nebránilo. V roce 1510 byl jmenován do vysoké funkce civilního soudce /podšerifa/ a o pět let později jej král postavil

do čela poselstva, vyslaného do Flander za účelem uzavření obchodní smlouvy. Tato diplomatická mise sehrála v Morově životě důležitou roli, jak bude ještě uvedeno dále. Po svém návratu byl jmenován členem Královské rady, roku 1521 povýšen do šlechtického stavu a v roce 1529 získal nejdůležitější politický úřad v zemi, když ho Jindřich VIII. ustanovil lordem kancléřem. More stanul na vrcholu své životní dráhy. Nezatočila se mu hlava, právě naopak: rozhodl se využít této příležitosti, aby provedl v zemi reformy, které jeho pokrokový a realistický duch považoval už dlouho za nezbytné. V této své snaze však narážel stále častěji na králův odpor a náboženské spory přivedily nakonec i jeho pád. More přijal trest hrdě a s neskloněnou hlavou: přesvědčený o vlastní pravdě zemřel jako hrdina své doby.

Přesto hlavní příčina, proč si letos celý svět připomíná čtyřsté padesáté výročí Morova úmrtí, leží jinde. Je jí útlý svazeček, který byl poprvé vydán roku 1516 ve vlámském Leuvenu a nesoucí název "Utopie", resp. "O nejlepší státě". 2/ "Kdyby More nebyl napsal Utopii, nebylo by dnes jeho jméno známější než jména ostatních anglických ministerských předsedů, humanistických učenců nebo katolických svatých," napsal v předmluvě k jednomu z vydání Morova díla Vojtěch Zamarovský. Tímto pozoruhodným filozofickým traktátem, popisujícím život a politické uspořádání imaginární ostrovní říše, More o několik staletí předstihl svou dobu a stal se zakladatelem myšlenkového směru, který byl později - právě podle jeho díla - nazván utopickým socialismem a stal se předstupněm socialismu vědeckého.

Plně pochopit Morovu knihu nelze bez pochopení jejího autora. Vždyť tento člověk, vysoký úředník královského dvora se zajištěným postavením a od počátku předurčený ke znamenité budoucnosti, měl zdánlivě dost dobrých důvodů, aby se místo kritiky své společnosti - té, která ho koneckonců vynesla nahoru a v jejímž čele skoro stál - postavil na stranu jejích obhájců a apologetů. Přesto tak neučinil a dal přednost velmi riskantním reformistickým snahám o nápravu státu. Uvědomoval si bezesporu, že cesta, na kterou se vydává, může vést k záhubě. Znal královu prchlivost, vždyť řadu let pobýval v jeho nejtěsnější blízkosti. A přesto se, veden svými racionalistickými úvahami o přirozeném řádu a spravedlnosti na Zemi postavil de facto na stranu protikrálovskou, v té době vzhledem k oficiálnímu režimu dokonce velezrádnou. Jeho představa ideálního státního uspořádání, tak jak byla zobrazena v Utopii, měla k politické praxi tehdejší Anglie přece jen velmi daleko. 3/

K napsání knihy jej přiměla neuspokojivá situace v zemi, kterou jako civilní soudce dobře viděl a před kterou nechtěl zavírat oči. Byl si však vědom toho, že k popsání skutečného stavu, panujícího v Anglii - nemluvě o nápravě - nejsou v zemi podmínky a že by svou snahou proti sobě jen zbytečně popudil králův hněv. Byl v té době zastáncem politiky jakési "pasívní rezistence", kterou vysvětlil v první knize svého spisu: knížata podle něj nemají zájem o spravedlivé rady,

protože "starají se daleko více o to, jakým způsobem - at již právem či bezprávím - získali by si nových království, než aby získaná dobře spravovali," 4/ a navíc nechtějí žádné změny v zemi, "jako by to bylo velkým nebezpečím, je-li kdo přistižen, že je v něčem věci moudřejší než jeho předkové. Vždyť přece cozkoliv tito moudrého vynalezli, to a klidnou a spokojenou mysl necháváme platiti." Je tedy lépe stát v ústraní a čekat na vhodnou chvíli, míní More. Zároveň však neváhá tomuto svému vstupu na politickou scénu napomoci, vždyť proč by jinak vydával své dílo, v němž - přestože se snaží hovořit v obecné rovině - upozorňuje hlavně na své vlastní schopnosti?

Aby tedy More nenarazil na kritiku šlechty a králova dvora, zahálil svůj traktát do hávu vyprávění, kterým prý jej pocítil cestovatel Rafael Hytlodaeus, "muž výtečný", a nímž se setkal při své diplomatické návštěvě Flander. Hytlodaeus mu také popsal pozoruhodné státní zřízení na ostrově Utopie 5/, o němž dosud nikdo nikdy neslyšel. Tím, že More promítl své sny o ideálním zřízení do fiktivního státního útvaru, se jednak zaštitil před dobovou kritikou a jednak dodal svému vyprávění na zajímavosti, protože je mohl vydávat vlastně za jakýsi gestopis. Z hlediska fantastiky tak zároveň vytvořil jednu z prvních prokomponovaných konstrukcí paralelních světů ve světových literaturách, za což mu patří nehnoucí čest a sláva i ze strany čtenářů tohoto žánru.

Jeho traktát je rozdělen do dvou knih. První - napsaná ostatně teprve dodatečně - má posílit zdání věrohodnosti. Uvádí do děje vyprávěče a podává - samozřejmě poněkud mlhavě - určení zeměpisné polohy ostrovní říše 6/. Kromě toho aktualizuje popisy druhého dílu tím, že rozebírá ožehavé problémy Anglie, jakými byly v té době např. ohrazování pozemků nebo zvlé královské justice, jejíž "svrchované právo" označil More za svrchované bezpráví. Své úvahy o současnosti zakončil pozoruhodnou, dodnes sdělnou meditací o historické odvaze, o schopnosti stát za svým názorem a neustoupit ani před hrubou silou, přestože "není místa pro filosofii u knížat": "Vůbec není možno, aby v něčem kdo prospěl byv zanesen mezi takové soudruhy, kteří spíše zkazí výborného muže, než se od něj sami napraví. Buď sám se zkazí převráceným jednáním, nebo sám nezkažený a neškodě budeš zástěrou cizí hlouposti a špatnosti."

Popis ostrovní Utopie je obsažen v knize druhé. More nejprve líčí zeměpisné poměry, rozlohu, podnebí a vzhled hlavního města Amaurota. Záhy však přechází k líčení běžného života na ostrově, především pak života politického. Společnost je založena na rozvětvených vícegeneračních rodinách, které na svých každoročních shromážděních volí úředníka, fy-larcha. V čele deseti fylarchů stojí protofylarch. Shromáždění fylarchů volí ze čtyř kandidátů, vybraných národem, knížete. Knížecí úřad je doživotní /"nebrání-li tomu podezření z touhy po tyranii"/, jde tedy o volenou monarchii. Zvláštní je, jak More, nepochybně zkušený v praktickém politickém životě, dokáže vedle věcí zásadních pamatovat i na zdánlivé drobnosti: tak například ostrovní senát o žádné věci nerokuje - v ten den, kdy mu byla přednesena, "aby nikdo nešel pošetile, co mu slina nejprve na jazyk přinese a aby se pak nezabýval spíše vymýšlením toho, co je státu k užtku." 7/

Všichni obyvatelé jsou povinni od dětství vzdělávání v zemědělství, ve kterém vidí základ obživy. Kdo chce, může se kromě toho věnovat řemeslům, kterých však není mnoho - cechy, jako je zlatnictví nebo klenotnictví zde neznají a řadu prací /např. šití oděvů/ si každá rodina obstarává sama. Všichni pra-

cují jen šest hodin denně, zbytek času věnují odpočinku a sebevzdělávání. Krátká pracovní doba je dána všeobecnou pracovní povinností /More se vůbec první rozhodl zaměstnávat ženy/ a všeobecnou kázni, pokud jde o stanovení potřeb: lidé v Utopii jsou uvědomělí, vystačí s jedněmi jednoduchými šaty a k životu nepotřebují mnoho. Je jim cizí požívačnost a neřesti, které zřejmě Morovi vadily na každém kroku. Jejich hlavní společenskou kratochvílí jsou dvě hry - "boj čísel, v němž jedno číslo stíhá druhé" a "boj neřesti se ctnostmi v seřazeném řádu". More si všímá, že spousta činností se v běžném životě provádí zbytečně - např. domy chátrají jen proto, že nikdo včas nepečuje o jejich obnovu. V jeho vymyšlené společnosti lidem záleží na věcech kolem sebe, protože v ní - poprvé v dějinách evropského myšlení - splývá soukromé s kolektivním.

V Utopii neexistují peníze. Zlato má pouze jediný účel - vyrábějí se z něj fantastické nočníky. Díky společnému vlastnictví patří všechno všem, takže např. na trhu dostane každý kolik chce a zdarma: "A proč by mu někdo bránil, když všeho je dostatek a když není vůbec strachu, že někdo bude chtít žádati si více, než je třeba? Neboť, proč by se mělo podezřívati, že bude žádati zbytečně mnoho ten, kdo jistě ví, že nikdy se mu nebudě ničeho nedostávat?" /kdyby to bylo aspoň z poloviny takhle jednoduché, dodává současně/. Každé jídlo se začíná mravoučným čtením, "ne však dlouhým, aby neomrzelo" a poté ještě, zatímco polévka závatnou rychlostí stýdne, pronesenou starší "nějakou rozumnou, ne však smutnou řeč."

Ve filozofických a náboženských otázkách je More pokrokovější než většina jeho současníků i pozdějších teologů. Žádá ctnostný život, avšak kritériem, co je ctnostné, je příroda. A kdy člověk žije podle přírody? Když mu to praví jeho rozum. More nediktuje asketický život, z přirozenosti lidské vyvozuje "rozkoš jako konečný cíl všeho jednání". Jak odvážná to byla myšlenka a mohl ji snad vyslovit někdo jiný než myslitel, který ochutnal slasti klášterního života? Rozkoš More dělí na pravé a nepravé, pravé pak na duševní /poznání pravdy, vzpomínka na dobře prožitý život a naděje v budoucí dobro/ a tělesné /zdraví, a potom to, co More nazývá cudné a mlhavě "doplňení oněch látek, jež ztrávil náš vnitřní žár"/.

I v tak demokratickém a rovnostářském státě, jakým Utopie bezesporu je, však dále existuje otroctví; je ale jenom okrajovým jevem a postihuje pouze těžké zločince /za zvlášť těžké přechyby může být udělen trest smrti/. Zajímavé je zacházení s nemocnými: mají k dispozici rozsáhlé a hygienicky bezvadné nemocnice, v nichž pracují nejlepší lékaři a ranhojiči /More se bezpochyby setkal s bídnými zdravotnickými zařízeními své doby/ avšak onemocní-li někdo nevyléčitelnou chorobou, pak "kněz a úřady nemocného povzbuzují, aby nechtěl dále s sebou žít zhoubu a mor, kdyžť je zbaven všech povinností k životu, jiným je obtížný a sám sobě nesnesitelný a přežívá již délku svého života." Takový člověk pak buď odmítá přijímat potravu nebo je usnán a bezbolestně usmrčen. Euthanasie je považována za čest, naopak sebevrah není pohřben na církevní půdě, ale "pohozen bez pohřbu do nějaké bažiny".

Manželství uzavírá žena od osmnácti, muž od dvaadvaceti let. Pohlavní styk před sňatkem se trestá doživotním zákazem manželství. Zajímavý je způsob, jakým se páry namlouvají: nevěsta i ženich jsou si ukázáni úplně nazí. Důvod? "Při volbě manželky, z čehož může pak po celý život provázeti každého buď rozkoš nebo hnus" je třeba obezřetnosti, neb "je-li ostatní tělo šatem zastřeno, je celá žena

oceněna dle plochy a velikosti jediné dlaně; nelze totiž spatřit více než tvář" - a muž by se s ní pak spojil s rizikem, "okáže-li se později nějaká vada".

Rozvody jsou povoleny, naopak cizoložství se trestá otroctvím a je-li opakováno, dokonce smrtí. Úmysl se ve všech případech rovná dokonatému trestnému činu. s/ Zákonů je však velmi málo, neboť soudci rozhodují podle přirozenosti. Proto nejsou ani advokáti, kteří by "chytře projednávali při a vykládali úskočné zákony".

Neméně zajímavé jsou i Morovy úvahy o vojenství /vymyslel si například celý národ krvelačných Zapoletů, kteří spatřují největší rozkoš v zabíjení, nechávají se najímat oběma bojujícími stranami a vraždí se navzájem/. Utopie válčí nerada, většinu válek vyhrává tak, že vypíše vysokou odměnu za hlavu vůdce nepřátelské strany /díky výrobnímu komunismu a nenávisti obyvatelstva k nepězdům disponuje nesmírným množstvím zlata/ a v záloze má ještě další intriky, které Mora zřejmě fascinovaly.

Je toho opravdu mnoho, čím může Morův traktát zaujmout ještě dnešního čtenáře, přestože uplynulo několik staletí od jeho napsání. Svědčí to o velikosti jeho ducha nebo o nadčasovosti tématu? Jistě o obojím: "Chtěl bych, aby se někdo odvážil srovnat s touto spravedlností spravedlnost jiných národů," napsal o své vymyšlené říši na konci knihy. "A necht na místě zhynu, seznám-li jedinou stopu po spravedlnosti a rovnosti." Ano, More zamýšlel svůj spis jako soubor rady namířených k nápravě společnosti, a tuto nápravu spatřoval v zavedení společného vlastnictví, zrušení peněz a kolektivizaci výroby. Zavedl komunismus - a to komunismus výrobní, nikoliv spotřební. Právě proto se na něj odvolávali tvůrci pozdějších socialistických teorií, právě proto o něm napsal Karl Kautsky ve své moreovské monografii: "Nesmrtelným ho učinil jeho socialismus."

Zároveň ale není na místě přeceňovat praktický význam Morových idejí. Doba jejich realizaci ostatně nepřála. Ani sám autor ji zřejmě nepředpokládal, spíše než s aktivitou lidu počítal s královskými reformami /svědčí o tom i fakt, že napsal svůj spis latinsky, tedy řečí vzdělanců, a nikoliv lidovou angličtinou/. Přestože byl královým odpůrcem, politicky stál celý život na straně té společenské třídy, k níž majetkově patřil. Proto, jakkoliv byly jeho myšlenky správné a pokrokové, k realizaci měly daleko. Proto postupem doby titul jeho knihy splynul s označením čehosi neskutečného, nereálného - jakési cílové mety, která se nachází v nekončnu.

Thomas More nám kyne z hloubi staletí a jeho dílo nás oslovuje ještě dnes. Svědčí o velikosti a současně i rozporuplnosti s/ ducha jednoho z největších představitelů evropské renesance. Předběhl svou dobu a skončil tragicky, jak už je osudem všech předchůdců. Zemřel, zdánlivě poražen a zapomenut.

Čtyřiačtyřicet let po jeho smrti se však narodil Oliver Cromwell. Roku 1649 byl popraven král Karel I. a v Anglii byla vyhlášena republika.

1 / prof. dr. Břetislav Foustka: předmluva k českému vydání Utopie, Otto 1914, str. 8

2 / Celý název díla zní "Dvě knihy o nejlepším stavu státu a o novém ostrově Utopii, spis skutečně zlatý a stejně užitečný jako zábavný"

3 / Stačí připomenout několik jeho útoků na královský majestát: "Lid si volí krále k vůli sobě, ale ne k vůli králi... Vladař má daleko více se starati o to, aby se vedlo dobře jeho lidu, než aby se vedlo dobře jemu... Není důstojno krále vládnouti nad žebráky, ale nad bohatými spíše a šťastnými... A skutečně, král je ne vládcem království, ale správcem žaláře, když sám jen oplývá bohatstvím a radovánkami, co okolo věchní ostatní sténají a nařikají."

4 / Všechny další citáty pocházejí z 1. českého vyd., Otto 1914.

5 / Název Utopia pochází z řeckého ú /ne/ a topós /místo/, tedy asi Nezemě /místo neexistující/.

6 / Podle Mora se Utopie nachází někde poblíž britských Falkland nebo dokonce ostrovů Jižní Georgie; až sem totiž doplul Hytlodaeus s námořní výpravou Ameriga Vespucioho. More se neubránil, aby ve svém spise nevyličil barvitě - avšak od začátku do konce vyfantazírované - podrobnosti z cesty.

7 / Podobných "detailů" je plná kniha; např. na str. 80 Ottova vydání More uvádí, že chytří obyvatelé Utopie "nepodkládají vejce slepicím, ale přivádějí je k životu zahřívající jich velký počet umělým jakýmsi stejnoměrným teplem."

8 / Zásada, která v evropských právních řádech ještě dlouhý čas nebyla zavedena; např. ještě v Prévostově Manon Lescaut z r. 1731 se můžeme dočíst o bezstrestnosti těch, kdo se - třeba i opakovaně - pokusí o krádež.

9 / Věhlas mezi stoupenci socialistické teorie nijak nezabránil tomu, aby byl More roku 1935 prohlášen za svatého.

Moreovská literatura:

Utopie; Otto 1914 a 1927, Orbis 1950, Mladá fronta 1978

Vojtěch Zamarovský: Utopisti; Slov. vyd. polit. literatury 1961

Čechák, Sobotka, Sus: Co víte o novověké filozofii; Horizont 1984

aj.

Philip Kendred Dick

MUŽ Z VYSOKÉHO ZÁMKU (Man in the High Castle)

Philip Kendred Dick se narodil roku 1928 v Chicagu. Po střední škole strávil rok na univerzitě v Berkeley v Kalifornii a potom prodával gramofonové desky a připravoval pro jednu rozhlasovou stanici programy s vážnou hudbou. Pětkrát byl ženat a zplodil tři děti. Až do své smrti v roce 1982 žil poblíž San Franciska.

Na spisovatelskou dráhu se dal v roce 1951 a první povídku publikoval o rok později v magazínu Planet Stories. V letech 1952-56 napsal 75 povídek, přičemž na rok 1953 jich připadá rovných dvacet sedm. Přes tuto nadprodukcí nebyla kvalita jeho věcí nijak špatná a zařadil se mezi slibné mladé autory.

Dick byl však především romanopisec. Jeho tvorba se dnes dělí na tři období. První začíná prvotinou /samozřejmě/ Solar Lottery /1955, Solární loterie/, v níž se už objevuje jedno z Dickových oblíbených témat - spasi-
telská postava, je zde i android, ale androidi, kteří jsou rovněž Dickovými oblíbenci, mají v pozdějších románech trochu jinou úlohu. Už v dalších románech vystupuje do popředí otázka subjektivní a objektivní reality, která se pak Dickovým dílem táhne jako rudá nit. Mezi nejvýznamnější díla prvního období patří Eye in the Sky /1956, Oko na nebesích/, The World Jones Made /1956, Svět, jak jej stvořil Jones/, The Cosmic Puppets /1957, Kosmické loutky/ a The Time out of Joint /1959, Čas vymknut z kloubů/.

Nejproduktivnější a literárně nejúspěšnější bylo druhé období. V letech 1962-72 mu vyšlo dvacet románů, mezi nimi i slavný alternativní The Man in the High Castle /1962, Muž na Vysokém zámku/, který mu vynesl Huga 1963. Hledání reality pokračuje, světy iluzí jsou teď mnohem silnější a ta pravá, skutečná realita se dá mnohdy jen stěží poznat. Je tomu tak např. v románech The Game Players of Titan /1963, Hráči z Titanu/, The Penultimate Truth /1964, Předposlední pravda/ nebo The Three Stigmata of Palmer Eldritch /1964, Tři stigmata Palmera Eldritche/. V románu Ubik /1969, Ubik/ vykreslil naprosto subjektivní svět, zatímco v Counter Clock World /1967, Svět proti směru hodinových ručiček/ pustil čas pozadu a hrobové se zde otvírají. Ve zfilmovaných románech Do Androids Dream of Electric Sheep? /1968, Zdá se androidům o elektrických ovečkách?, jako film Blade Runner/, The Simulacra /1968, Simulakrové/ a We Can Build You /1972, Můžeme si vás postavit/ dominují androidi, někdy nazývaní simulakrové.

Ne všechny romány z tohoto období jsou špičkové a ani být nemohou, vždyť třeba roku 1964 vydal pět románů. Takové tempo si samozřejmě žádalo nějakou dan. Tíživá finanční situace ho nutila psát mnoho a pod vlivem povzbuzujících prostředků. Nepochybně ho dost tížily manželské problémy. Ve Třech stigmattech Palmera Eldritche je řeší poněkud své-

rázně, ale radikálně - jestliže manželka není svolná s rozvodem, smí ji manžel podle zákona beztrestně zabít. Podobné řešení najdeme i v románu Our Friends from Frolix 8 /1970, Naši přátelé z Frolixu 8./ Dick se tak dostal do krize a k ní se navíc přidružily nepříjemnosti s kalifornskými úřady, které ho považovaly za nepřítele státu a inspirovaly tak Flow My Tears, the Policeman Said /1974, Kánte mé slzy, řekl policista/.

Tento román zahájil třetí a poslední období Dickovy románové tvorby a značně mu zvýšil popularitu. V roce 1975 mu vynesl Pamětní ceny Johna W. Campbella /John W. Campbell Memorial Award/, zatímco Nebulu mu o jedno místo přebíral Joe Haldeman románem The Forever War /1974, Věčná válka/ a druhého Huga paní Ursula K. Le Guinová románem The Dispossessed /1974, Oloupení/. Prosadil se konečně u kritiků, kteří v něm poznali snad nejdůležitějšího autora SF v USA a věnovali mu značný prostor v článcích a recenzích. Následoval román napsaný společně s Rogerem Zelaznym Deus Irae /1976, Deus Irae/, dále A Scanner Darkly /1977, Temný obraz nebo Temný štít/, chmurné účtování s halucinogeny, které v jeho dřívějších dílech hrály takovou úlohu, a The Golden Man /1980, Zlatý muž/. Valis /1980, Valis/ a The Divine Invasion /1981, Božská invaze či Vpád bohů/ jsou "solipsistickými exploračními v oblastech teologie". Roku 1984 vyšel posmrtně Muž, který měl všechny zuby úplně stejné, napsaný už v roce 1960. Tento román není SF - řeší se v něm vztahy mezi dvěma manželskými páry a otázka, do jaké míry je člověk pánem svého osudu.

V americké SF byl Dick výjimečným zjevem, stejně jako např. Vonnegut. Žádný jiný autor nenapsal tolik dobrých románů, žádný z nich se nepustil do hledání pravdy tak důkladně a v tolika obměnách. Za necelých 30 let napsal celkem 34 románů a více než 100 povídek, z nichž část byla shrnuta do šesti sbírek. U čtenářů platil a stále platí za sporného autora, ne vždy jsou jeho složité texty srozumitelné každému a mnohý při jejich četbě znejistí - žijeme skutečně ve skutečném světě? Dickovy světy jsou smutné a odcizené, nic v nich nefunguje, jak by mělo, a Velký manipulátor bývá manipulován. Jeho hrdiny jsou človíčky vydaní napospas všemožným podrazům, úskokům, svinstvům a nebezpečím.

Nejinak je tomu i u románu Muž z vysokého zámku

Pro zajímavost si nejdříve povíme něco o staročínské Kniže proměn, k níž se vsichni hrdinové románu obracejí o radu.

I - t'ing čili Kniha proměn patří mezi nejstarší čínské literární památky a je jednou z pěti kanonických knih. Datuje se do 12.-6. století př. n. l., některé prameny

soudí, že by mohla být stará i čtyři tisíce let. Můžeme ji brát jako knihu věštebnou nebo jako filozofické dílo. Obsahuje nejstarší řešení ontologických otázek a první tematizaci světa a člověka na čínské půdě. Dále viz V. Čechák a kol.: Co víte o starověké a středověké filozofii. V souvislosti s Dickem se zaměříme spíše na její věštebnou stránku, o které se dostupná česká literatura nezmiňuje nebo jen okrajově.

Pomocí knihy proměn si lze zjistit v jaké situaci se právě nacházíme a jak se tato situace může dále vyvíjet. Šifrování, které umožňuje získat odpověď, je v podstatě založeno na binárním systému. Podle Pauwelse a Bergiera pracuje tato "aparatura k sebepoznání" za použití paranormálních jevů. Dochází zde k překračování zákonů pravděpodobnosti, k jakémusi přemostění z minulosti do budoucnosti. Podle psychologa C.G. Junga kniha proměn funguje, orákl odpovídá a jeho odpovědi jsou vesměs smysluplné. Pauwels a Bergierem soudí, že "kdyby se na výzkum Knihy proměn použila aspoň část prostředků vynakládaných na výzkumy, které jsou samy o sobě nedělitelné, zato však uklidňující, prospělo by to univerzálnímu vědění." Nebereme-li v potaz paranormální stránku věci, pak nás překvapí důmyslné zařazení lidských problémů do vymezeného počtu typických situací.

Základem původního textu je 64 hexagramů, tj. symbolů tvořených kombinacemi šesti plných a přerušovaných čar. Např. hexagram 64, wej-t i /Není, co by končilo/:

Přerušovaná čára je jin: ženský prvek, země, měsíc, pasivita, tmavost, vlhkost, chlad atd. Plná čára je jang: mužský prvek, nebe, slunce, aktivita, světlost, sucho, teplo.

Pohyb jin a jang je dialektickým pohybem změn v jednom, tj. každá plná čára může přejít v přerušovanou a naopak.

K věštbě však nestačí jenom kniha a komentáře. V nouzi si vypomůžeme třemi mincemi a systémem orel-panna, avšak klasická věštba se děje pomocí suchých stonků řebříčku obecného /některé prameny uvádějí, zřejmě mylně, přesličku/. Stonků je zapotřebí padesát.

Názorně:

Položíme knize proměn otázku: Psát či nepsat?

A začneme:

Nejdříve vydělíme jeden stoněk a položíme ho strancu. Zbylých čtyřicet devět rozdělíme na dvě libovolné hromádky. Vezmeme jeden stoněk z pravé hromádky a vsuneme jej mezi malíček a prsteníček levé ruky. Pak vezmeme do levé ruky levou hromádku a pravou rukou odebíráme vždy čtyři a čtyři stonky, dokud v levé ruce nezbydou maximálně čtyři. Zbytek /1 - 4/ vsuneme mezi prsteníček a prostředníček levé ruky a vezmeme pravou hromádku, opět odebíráme po čtyřech a zbytek vsuneme mezi prostředníček a ukazováček levé ruky. Počet stonků v levé ruce může být 9 nebo 5, snáze dosáhneme pětky. Pětka se počítá jako 3, devítka jako 2. Tyto stonky odložíme a ostatní stonky znovu rozdělíme na dvě hromádky a celý postup opakujeme. Tentokrát nám může zůstat 4 nebo 8, přičemž čtyři se počítá opět jako 3 a osm jako 2. Stonky opět odložíme a se zbytkem jedeme znovu. Získáváme osm nebo čtyři. Součet všech tří zbytků /tedy kombinace 2+2+2, 3+3+3, 2+3+2, 3+2+3/ určuje podobu čáry. Součet devět je starý jang, pohyblivý pozitivní tah a značí se ☰. Šest je starý jin, pohyblivý negativní tah: -x-. Sedmička dává mladý jang, klidový pozitivní tah: — a osmička mladý jin, klidový negativní tah: --.

Celý proces zopakujeme šestkrát a v vznikne nám např. hexagram 16 čili Ju /Nad-

šení/: -- 8
-- 8
-- 7
-x- 6
-- 8
-- 8

Nalistujeme si hexagram 16 a přečteme si soud:

"Nadšení. Výhodné je najmout pomocníky a zavelet vojskům v pochodu." Soud je příznivý a potvrdí nám to i komentář. Jenže na třetí pozici máme šestku - starý jin, proto si musíme přečíst ještě věštbu k této pozici:

"Šestka na třetím místě znamená: Nadšení hledící vzhůru působí výčitky svědomí.

Váhání přináší výčitky svědomí."

Komentář nám vysvětlí, že je třeba využít vhodné příležitosti, a to proto a proto.

Ale je tu ještě jeden háček - starý jin je, jak jsme uvedli už výše, pohyblivý a přechází tudíž v jang /resp. může v něj přejít a my s tím musíme počítat/, čímž vzniká hexagram 62 čili Siao Kuo /Převaha malého/:

Zde nás zajímá pouze úvodní soud, který říká:

"Převaha malého. Úspěch.

Vytrvalost je výhodná.

Dají se dělat malé věci, nedají se dělat velké věci.

Letící pták přináší zprávu:

Není dobré bažít po vzestupu,

dobré je zůstat dole. Velké štěstí."

Pohlédneme-li podle předchozí věštby nahoru, můžeme uspět, ale rovněž můžeme sletět. To už záleží na nás a naší důvěře ke knize proměn. Podotýkám, že se jednalo o velmi zběžný exkurs. Například jen komentáře k předvedené věštbě by zabraly nejméně pětinašobné množství papíru.

Nyní už konečně můžeme přejít k Dickově nejslavnějšímu románu, který v prvním vydání vzbudil zájem i u nečtenářů SF, neboť nevyšel pod označením science fiction.

Muž z Vysokého zámku je vybudován na principu knihy proměn: jsou zde jasné protiklady dobra a zla, zlo je však obsaženo i v dobru a naopak. Román neustále zpochybňuje realitu, v níž jednájí hlavní postavy, a dává tak možnost různým interpretacím. Inspirací mohla být Everettova "metateorie" o paralelních či alternativních světech z roku 1957.

Román je věnován Dickově ženě Anně, "bez jejíhož mlčení by jej nikdy nenapsal."

Po vítězné druhé světové válce si Japonsko a Německo rozdělily USA. Na západě, v Pacifických státech amerických, panují Japonci, pak jsou autonomní Státy Skalistých hor, v nichž je rovněž patrný japonský vliv, a na východě jsou němečtí nacisté /Spojené státy/, kteří pokračují v pronásledování a vyhlazování Židů a neváhají tak činit ani na japonském teritoriu. Japonci jsou mnohem tolerantnější, ačkoli v San Francisku existují černí otroci,

i když Číňani jsou podřadnější než domorodí Američané bílé pleti.

Děj se odehrává počátkem sedesátých let: Němci právě přistáli na Marsu, vysušili Středozemní moře a celou oblast zúrodnili, blíží se definitivnímu řešení "africké otázky", Hitler je prý internován v sanatoriu, u noci je těžce nemocný Bormann a očekává se jeho smrt a bitva o moc.

Itálie je rovněž vítěznou velmocí, ale je opomíjena silnějšími partnery.

Japonsko sice dalo vznik Pacifické alianci, ale je patrné, že za Německem a Pevností Evropou /Festung Europa/ pokulhá tech-

nicky i ekonomicky. Japonci jsou zde líčení s jistou sympatií, nepáchali taková zvěrstva jako Němci, k Japoncům i k Američanům jsou stejně spravedliví.

V románu se prolínají tři základní reality: 1/ reálný svět postav, 2/ svět románu "muže z Vysokého zámku", 3/ náš svět.

Kalifornie okupována Japonci je líčena nesmírně plasticky. Její život silně ovlivňuje japonská kultura a japonský styl života.

V tomto světě je bestsellerem vědecko-fantastický román Kobylka ztěžkla, jehož autor Hawthorne Abendsen žije poblíž Cheyenne ve Wyomingu na "Vysokém zámku" obehnaném ostnatým drátem. V japonské zóně je román volně k dostání, sami Japonci ho se zájmem čtou, nacistům je však trnem v oku a je zakázán, neboť líčí svět, v němž Němci a Japonci válku prohráli, v němž SSSR za britské pomoci porazil u Stalingradu nacisty, svět, v němž jsou nakonec hegemony Velká Británie a USA.

Hlavní postavy:

Nobosuke Tagomi - vysoký úředník japonské obchodní mise v San Francisku, milovník starožitností, buddhista, nenávidí německý sklon k násilí;

manželé Kasourovi - mladý japonský pár, kultivovaní a liberální lidé;

Robert Childan - obchodník se starožitnostmi, kolaborant, oportunist, rasista, nacist, patolízal, vděčný je hlavně Němcům za likvidaci Židů, za bezpečí před Slovany a komunisty, opovrhne jinými rasami a nahloďává ho uražená americká hrdost.

Frank Frink - původně Fink, Žid, Američan pocházející z německé zóny, opustěný manželkou, trpící komplexem méněcennosti, že je Žid a žijící v neustálém strachu, že bude vyhoštěn z japonské zóny a likvidován německými nacisty;

Juliana Frinková - jeho manželka, žije v Coloradu, vyučuje judo, psychicky nejsilnější postava románu,

Joe Cinnadella - Julianin milenec, ve skutečnosti agent Sicherheitsdienstu vydávající se za Američana italského původu;

pan Baynes - švédský obchodník, ve skutečnosti kapitán abwehru Rudolf Wegener.

Pan Tagomi očekává obchodního partnera ze Švédska, chce ho potěšit nějakým darem, koupí u Childana hodinky s Mickey Mousem.

Childan získá nové zákazníky - manžele Kasourovi a je jimi pozván na oběd.

Frank Frink se nepohodl se šéfem a přišel o místo v továrně, která mimo jiné vyrábí napodobeniny amerických starožitností, těšících se u Japonců nesmírně oblíbené. S ním odchází i jeho parták Ed, hodlájí založit šperkařskou dílnu. Potřebují kapitál, a tak vydírají šéfa částečným vyzrazením falzifikátorské činnosti: Frink se vydává za tajemníka japonského admirála a chce u Childana zakoupit větší počet historických pistolí a pak je označí za padělkly. Childan ztrácí víru v pravost veškerého zboží a firma Edfrank dosáhla svého.

Juliana Frinková se seznamuje s řidiči kamiónu ze Spojených států. Jeden z nich, Ital Joe Cinnadella, s ní zůstane. Rozhodnou se, že si vyjedou do Denveru. Joe půjčí Julianě román Kobylka ztěžkla, ta si ho s nadšením přečte a ráda by navštívila autora. Joe souhlasí.

Do San Franciska přilétá raketou Luft-hansy švédský obchodník Baynes. Cesta ze Stockholmu trvá 45 minut. Pan Tagomi mu předá dar - hodinky s Mickey Mousem z roku 1938, což je dost vzácná starožitnost. Baynes má nejdříve dojem, že si z něho Tago-

Philip

Kendred

DICK

(1928 - 1982)

foto Locus

mi dělá legraci. Potom dar s jistými rozpaky přijímá. Sděluje Tagomimu, že by rád započal obchodní jednání, až přijede jistý pan Shinjiro Yatabe. Pan Tagomi se domnívá, že půjde o licenci na výrobu plastických hmot.

Bormann umírá a v Německu začíná zápas o moc mezi Göringem, Goebbelsem, Heydrichem, Baldurem von Schirach a Seyes-Inquartem.

Childan jde na oběd ke Kasourovým. Ztrapní se před nimi svou neznalostí americké kultury, rasismem a antisemitismem. Kasourovi mají v knihovně román Kobylka ztěžkla.

Konzul Říše, Freiherr Hugo Reiss, dostává důvěrnou zprávu, že do San Franciska má k jakýmsi tajným jednáním s Japonci přiletět kapitán abwehru Rudolf Wegener a že je třeba ho zadržet. Místní pobočka Sicherheitsdienstu, vedené omezeným Kreuzem vom Meere, unikl. Opět starý svár mezi Heydrichem a Canarisem. Reiss si v pracovní době čte Abendsenův román a považuje ho za nebezpečný, toho člověka by měli odstranit, copak asi teď dělá škrkoveny?, pak celou věc pouští z hlavy a radší se do toho nemíchá.

Frankův společník Ed jde nabídnout Childanovi první šperkařské výrobky. Childan je přijímá pouze na zkoušku a rozhodne se věnovat jeden šperk paní Kasourové prostřednictvím jejího manžela.

Baynes ztrácí nervy. Bormann zemřel a pan Yatabe se neobjevuje. Navazuje kontakt s mítním agentem abwehru. Nežítí přijíždí pan Yatabe...

Juliana v Denveru zjišťuje, že Joe je agentem SD, který má zlikvidovat Abendsena. Juliana se mu hodí do plánu, protože takový typ ženy Abendsena přitahuje. Juliana v pomnutí smyslů Josem podléhá a přechne.

Kreuz vom Meere dostane hlášku, že Baynes navštívil sledovaného agenta abwehru. Baynese je třeba odstranit za každou cenu, i kdyby tím měly utrpět diplomatické styky.

Childan navštíví pana Kasoura a ptá se, jak se šperk líbil. Kasoura mu řekne, že se všichni tomu smějí, protože to není umění. Šperk by však dobře posloužil jako sériové vyráběný talisman. Childan je uražen ve svém američanství, považuje šperk za umělecké dílo, vyžádá si omluvu a bere si šperk zpět.

Baynes se konečně setkává s panem Yatabe. "Jsem kapitán Wegener z říšské námořní kontrarozvědky. Zastupuji pouze sebe a několik soukromých anonymních osob..." A Yatabe je bývalý náčelník japonského generálního

štábu generál Tadeki. Wegener ho informuje o přípravě plánu Lowenzahn /Pampeliška/, který spočívá ve vyprovokování pohraničního incidentu v USA a v jaderném bombardování Japonska Wehrmachtem. SS a námořnictvo jsou proti. Hledají cesty, jak se dohodnout s Japonskem. Heydrich je např. pro dobývání vesmíru. Ale u moci je už Goebbels, stoupelec agresivní politiky.

Japonský generál je pohoršen, že "ochráncem" Japonska má být Heydrich, největší zločinec Říše. Baynes předává generálovi mikrosnímky dokumentů. Do budovy vtrhne komando SD. Pan Tagomi se chápe koltu 44 U.S.1860, exponátu své sbírky.

Frank je zatčen pro podvod /již zmíněná událost s falešnými pistolemi/, policisté zjišťují, že je Žid a chtějí ho vydat Němcům.

Pan Tagomi zastřelí dva agenty SD a zachrání Wegenera. Nakonec se zjišťí, že šlo o "loupežný útok" a že se nejednalo o agenty SD std. std. Jenže pan Tagomi zabil - zachoval se proti svým morálním i náboženským zásadám a nemůže se s tím vnitřně vyrovnat. Jde Childanovi odprodat pistoli. Childan odmítá, patrně se jedná rovněž o padělek, a nabídne mu onen šperk. Tagomi si na lavičce v parku šperk prohlíží, působí na něho mystické "wu". Zvedne se radší a jde hledat rikšu. Spatří však třídu přeplněnou automobily, nestvůrný dálniční nadjezd, v regatařicích sedí semí bílí a nikdo mu neuvolňuje místo. Ocítl se v našem dnešním světě. Nechce si připustit jinou realitu. Vrací se do parku, soustředí se a s velkou úlevou se od dvou čínských chlapců dovídá, že na ulici jezdí rikši. Vrací se do práce ve svém světě.

Navštíví ho německý konzul. Rozhovor je velmi studený, Tagomi odmítá výmluvy a omluvy a požaduje, aby další styk byl pouze písemný nebo telefonický. Zároveň dostává k podpisu žádost o vydání Žida Franka. Nepodepíše ji. Frank je opět na svobodě a nikdy nepochopí, čemu za to vděčí.

Kapitán Baynes-Wegener se vrací do Německa, okamžitě je vzat pod ochranu SS a odvezenou ho k Heydrichovi. Neví, zda jeho mise splnila účel. Čeká je boj s Goebbelsem.

Juliana navštíví Abendsena. Opustil Vyškový hrad, nevěří, že by ho mohl ochránit. Žije ve městě. Abendsen nevěří ve svět, který vyličil. Pouze Juliana je přesvědčena, že skutečný svět je ten z Abendsenovy knihy. Potvrdí jí to i Kaiha proměn. Juliana odjíždí od Abendsena a možná se vrátí k Frankovi...

Jan Hlavíčka

Dne 8. května 1985 zemřel ve věku 67 let jeden z předních amerických sci-fi autorů THEODORE STURGEON. U nás je znám jako autor krátkých povídek, které vyšly mimo jiné ve Světové literatuře /Frisčila, přívuk a přístup, Muž, který ztratil moře, Hurkl je hravé zvířátko/ a ve sbírce Alfreda Hitchcocka /Ono/. Bohužel jeho pravděpodobně nejznámější a nejlepší povídka Slow Sculpture /Povolná plastika/, která získala Hugo Award /1972/ a Nebula Award /1970/, zatím stále čeká jak na překladatele, tak i na vydavatele.

Jubilejní dvacáté udílení Nebula Award se uskutečnilo 4. května 1985 v hotelu Warwick v New Yorku. Ceny byly, jako obvykle, předány jejími loňskými držiteli Jackem Dannem, Charlesem L. Grantem, Larry Nivenem a Frederikem Pohlem. Letošními držiteli se stali: William Gibson za román NEUROMANCER John Varley za novelu PRESS ENTER Catavia E. Butler za noveletu BLOODCHILD Gardner Dozois za povídku MORNING CHILD

/red./

Bylo jednou jedno Ponrepo.

Pro někoho pojem exotický či neznámý, takových je ale zřejmě málo; pro někoho trn v oku, takových je, doufejme, také málo; pro někoho součást kulturního života - tito lidé tvořili spolu s filmovými fanoušky, pro které Ponrepo bylo součástí života, velké nadšené společenství. Týden co týden stávali předlouhé hodiny ve frontě, aby si mohli zakoupit v předprodeji lístky na své oblíbené filmy, herce či režiséry.

A bylo z čeho vybírat, neboť program se měnil každý den!

Na podzim roku 1982 se řady přívrženců Ponrepa rozrostly o ne málo početnou skupinu lidí. Hnutí sci-fi dostalo dárek v podobě pravidelného cyklu vědeckofantastických filmů; nejdříve ročního, velký zájem si vynutil roční pokračování, z celé koncepce a skladby programu cyklu bylo lze vycítit, že plány jsou dlouhodobější.

Příznivci vizuální sci-fi se mohli těšit z filmů i dnes, kdyby Ponrepo nebylo k 1.1. 1985 z provozních důvodů uzavřeno. Na jak dlouho? Navždy? Bude ekvivalentní náhrada? Bude cyklus pokračovat i v kině Letná, které program Ponrepa na sebe převzalo?

V pravidelných návštěvníků Ponrepa se vytvořil k tomuto filmovému stánku opravdu citový vztah. Poznávaly se nové kulturní hodnoty, uzavírala nová přátelství, která pomohla v předprodejních frontách překonat i ty nejhorší povětrnostní podmínky. Své se hrála i tradice. Vždyť pan Viktor Ponrepo /podle zkomoleného francouzského bon répos, což česky znějí dobří odpočinek/, vlastním jménem Dismas Šlambor, vyučený pozlácovač a mistr magie, se již v roce 1905 vydal s maringotkou, plnou svitků celuloidových pásků, a projektorem na cesty po Čechách. Na cesty s filmem, který byl v začátcích jen pouťovou atrakcí.

Snížení významu filmu ale netrvalo příliš dlouho. A k tomu přispěl i pan Ponrepo. Neboť to byl on, kdo 15. září 1907 začal v Husově ulici v Preze promítat filmy ve stálém kině.

Ponrepu bude tedy za chvíli 80 let. Můžeme si jen přát, aby toto jubileum mohli scifisté spoluoslavovat.

Cyklus vědeckofantastických filmů v Ponrepu byl novátorským počinem, první akcí svého druhu u nás, akcí ojedinělou.

A to především díky množství uvedených filmů, šíří jejich záběru; a v neposlední řadě i díky tomu, že promítaná díla lze považovat za základní stavební kameny, na nichž stojí i dnešní, současný sci-fi film.

A právě proto jsme koncepci našeho po-
vidání o filmech žánru sci-fi vybudovali na programové struktuře cyklu, přičemž budeme respektovat a zachovávat i pořadí uváděných filmů.

Cyklus vědeckofantastických filmů I.

SVĚT BUDOUCNOSTI

1. 451° Fahrenheita	07.10.1982
2. Planeta opic	21.10.1982
3. Alphaville	03.11.1982
4. Svět západu	17.11.1982
5. Svět budoucnosti	01.12.1982
6. Žardoz	15.12.1982
7. Člověk z 1. století	29.12.1982
8. Pásmo krátkých filmů	05.01.1983

S použitím vlastních materiálů, brožury Blaženy Urgošíkové a po konzultacích s Petrem Bedrnou /SFK Spectra/ sestavili: Dana a Dalibor Čápo, Standa Čermák.

451° FAHRENHEITA (Fahrenheit 451)

GB, 1956

Scénář: Francois Truffaut, Jean-Louis Richard

Režie: Francois Truffaut

Hrají: Oscar Werner, Julie Christie /Ž/, Cyril Cusack aj.

451 stupeň Fahrenheita - teplota, při níž se papír vznítí a hoří ...

Technika se zdokonaluje, myšlení degeneruje. Po stránce myšlení je vlastně společnost v rozkladu. Lidem se zakazují číst knihy, každý přestupek proti tomuto zákonu je trestán, objevené knihy pálí požárnícké sbory.

Montag je také požárník. Působí mu radost dívat se na hořící papír. Svou práci má rád, je šťastný.

Ale jen do té doby, kdy potká dívku, která ho pomalu a vědomě učí poznávat opravdový život, zajímat se o to, co vlastně pálí. Stane se obětí svého zaměstnání, ale

obětí sympatickou - začne číst a přechovávat knihy. Schovává je v koupelně za větrací mřížkou.

Myslí si, že mu žena rozumí, že ho miluje, jako on ji, a svěřil se jí. Manželka prožije chvíle vnitřního boje, zvítězí strach z nuzné budoucnosti, píše dopis a hází ho do schránky, aby došel na adresu, kde si s udáním o přechovávání knih budou vědět rady.

Montag ale přepedu požárníků uniká, stává se štvancem. Utíká osamocen, ale tuší, že jestli dosáhne oblastí, o nichž se vyprávějí podivné historky, bude u cíle, jaký si v posledních dnech a hodinách vysnil, jaký si člověk zaslouží, jaký člověk musí sledovat, aby se naplnilo jeho poslání života.

Jestliže společnost slepě něco potírá, je logické, že se najdou lidé, kteří knihy budou přechovávat za každou cenu; a jestliže již nepůjde knihy uchovat jako takové,

je potřeba najít jiný způsob. Takový způsob, aby generace následující měly z čeho čerpat moudrost, cesty ke štěstí, radost, znalosti. Do společenství, které takovou cestu našlo, se Montag konečně dostává. V hlubokém lese žijí lidé, z nichž každý se učí nazpaměť danou knihu, aby se uchovala tak, jak je třeba.

Montag poznává opět pocit štěstí, který ho ale tentokrát uspokojí daleko více.

Film, natočený podle stejnojmenné předlohy Ray Bradburyho, se příliš neliší od svého literárního předchůdce. Ani v myšlenkovém poslání, což je podstatné, ani v dějové linii, což je podstatné již méně, avšak podává to důkaz o kvalitě knihy jako

takové. A to při tématu, o jakém obě umělecká díla hovoří, není vůbec zanedbatelné.

Pochopitelně, že rozdíly mezi knihou a filmem jsou. Například ve filmu není Ohař, hlavní roli v odhalení knižní vášně sehraje osoba nejbližší.

Nejnepovedenějším místem filmu je podle mne pasáž pronásledování Montag, kdy nad krajinou, kde se Montag s největší pravděpodobností skrývá, přelétávají policisté vybavení létajím zařízením. Není to nic jiného než pás s několika tryskami, kterými se dociluje všech potřebných manévru. Tento naprosto zbytečný efekt působí až směšně, zvláště když si uvědomíte, že autoři filmu ho neměli vůbec zapotřebí.

PLANETA OPIC (Planet of the Apes)

USA, 1967

Scénář : Michael Wilson, Rod Serling

Režie : Franklin J. Schaffner

Hrají : Charlton Heston, Roddy McDowell, Kim Hunter /ž/, Linda Harrison /ž/, James Whitmore aj.

Děj filmu nás zavede do roku 3978. Skupina čtyř kosmonautů letí vesmírem. Z hibernačního spánku jsou však vzbuzeni dříve, než bylo stanoveno, nouzové přistání je nevyhnutelné. Na povrch planety, kde přistáli, vystoupí jen tři - čtvrtý člen posádky, jediná žena mezi nimi, nepřežila hibernační spánek v důsledku poruchy hibernačního lůžka. Kosmonauté se chtěli vrátit na Zemi, zřejmě ale došlo k poruše navigačního systému. Nová planeta má sice dýchatelnou atmosféru, avšak pro první chvíle ani stopa po živých organismech.

Přestože po úmorné cestě pouští život nalézají, primitivní lidé bez řeči, písma a větších projevů inteligence jejich chmury ale nezaženou. Vlastně nemají ani kdy, neboť tlupa je napadena - opicemi. Ty mluví, jezdí na koních, ovládají perfektně taktiku a nástroje boje - jedním slovem : inteligentní bytosti.

Mnoho divochů umírá, zbytek je spolu se třemi kosmonauty zajat a odveden do opičího sídla.

Taylor, hlavní hrdina filmu, je vážně raněn na krku, jeho zbylí dva druhové končí o poznání hůře - jeden je vypreparován a stává se exponátem opičího muzea, druhému je proveden zásah do mozku, který z něj udělá poslušnou trosku.

Taylor je zpočátku považován také za divocha; přispěje k tomu i fakt, že po zranění není schopen mluvit, a tudíž nemůže dokázat, že mezi divochy nepatří.

Taylorovi projevy inteligence neujdou pozornosti šimpanzí doktorce Žife a později ani opičímu starci Zaiovi, jenž narozdíl od Ziry pociťuje ze zjištěných skutečností spíše znepokojení než vědecký zápal. Jak se v závěru filmu dovídáme, Zaius ví mnohem více než ostatní a Taylora se bojí jako žijícího důkazu toho, co chce zatajit.

Do Taylorova života v zajetí vstoupí dvě ženy. Divoška Nova jako budoucí družka a matka jeho dětí, doktorka Zira, býlí opice, jako přítelkyně a spoluspiklenec.

Samotnému Taylorovi se útek ze zajetí nepodaří. Operace, kterou stále znepokojuje nejší Zaius nechce dále odkládat, se blíží.

Druhý útek zorganizují doktorka Zira a její snoubenec Cornelius. Odvezou Taylora s Novou na pobřeží, kde jsou v jeskynních prostorách prováděny archeologické práce.

Cornelius se jich účastní, a tak začíná také něco tušit.

V jeskyni Taylor nalézá dětskou panenku a jeho podezření, že věznitelé jsou potomky lidí, přeroste v jistotu. Tu později potvrdí i zajatý Zaius, jenž uprchlíky pronásledoval.

Taylor odjíždí s Novou. Na jednom koni se podél pobřeží vydávají vstříc jiným světům. Osud však připraví Taylorovi další ránu. Za jedním malým mysem uvidí asi 200 m od břehu vztyčenou ruku a hlavu sochy Sobody. Je na Zemi !

Kdo četl stejnojmennou knihu Pierra Bouleaa, již jistě rozpoznal nejednu podstatnou odlišnost od filmového zpracování.

Předně, děj knihy se odehrává na cizí, velmi vzdálené planetě - i když se na konci knihy Taylor s Novou a svým synem na Zemi přece jen vrátí; ale jen aby zjistil, že obyvatelstvo Země se ničím neliší od jeho dřívějších věznitelů.

Dále, knižní opice jsou mnohem vyspělejší civilizací; jsou na prahu kosmického věku. Jen proto může Taylor jednu planetu opic opustit, aby se dostal na druhou - Zemi.

V jednom jsou si ale oba umělecké výtvoř podobné. Oba se staly ve své formě zpracování bestsellerem či kasovním úspěchem. V případě filmu to pro producenta Arthura Jacobse /práva zfilmovat Planetu opic koupil od Pierra Bouleaa již v roce 1964/ bylo více než nutné; o nákladech si uděláte představu již z uvedení jednoho údaje : na laboratorní výzkum a úvodní práce, týkající se výhradně masek, padl téměř jeden milion dolarů. Proč tak vysoká suma ? Planeta opic není filmem kosmických letů, odehrává se prakticky celá v pozemské přírodě či poměrně jednoduchých ateliérech, proto se pozornost tvůrců mohla soustředit na co nejvěrnější a nejpřirozenější "opičí výraz". Opice na plátně nesměly vyvolat výbuchy smíchu v hledišti, nesměly zkreslovat realnost příběhu; masky nesměly být těžkopádné, avšak pevné, neboť herci či kaskadéři v nich jezdili na koních, padali z nich, rvali se; masky musely umožňovat svobodnou mimiku; neméně důležité bylo, aby masky dovozovaly jíst či pít o pauzách mezi natáčením; přitom doba maskování se vyžadovala co nejkratší /první projekty se nasazovaly šest /!// hodin a odstraňovaly se plně tři /!// hodiny - kdy by se filmovalo !?/.

Elastická, polotekutá pěnová guma vše vyřešila : maska přiléhala k hercově tváři, nebránila mu v mimice a doba líčení byla zkrácena na jednu hodinu. Přesto to byl důvod, aby v době natáčení scén s větším počtem komparsistů společnost Twentieth Century Fox zaměstnávala kolem dvou set maskérů.

Úspěch /hlavně finanční/ plodí touhu po úspěchu dalším /pochopitelně opět i finančním/. Planeta opic netvoří výjimku. Byla natočena čtyři pokračování. Podle toho, kolik místa jsme věnovali jednotlivým dílům, od prvního po pátý, si můžete udělat obrázek o jejich kvalitě. Podle "očitých" svědků stojí za shlédnutí ještě tak díl č.2.

Za planetu opic

USA, 1970

Režie : Ted Pot

Hrají : Charlton Heston, James Franciscus, Linda Harrison /ž/, Kim Hunter /ž/ aj.

Taylor se svou družkou pronikají dále do prostor bývalého New Yorku. V ohromné spleti tunelů metra žijí záhadné postavy s maskami a v kapucích. Jsou to mutanti, kteří přežili atomovou válku na Zemi. Mají kromě jiných schopností i schopnosti telepatické, pomocí nichž díky své agresivní povaze skoro donutí Taylora uskrtnit svou družku.

Mutanti uctívají jako svého boha nevybuchlou atomovou bombu. V místech, kde je uložena, dojde ke střetnutí mutantů s opicemi, která se sem mezitím dostanou, ke střetnutí,

jež má tragické následky : bomba vybuchne a zničí Zemi.

Autoři počítali i s dalšími díly, a tak pro další komerční zpracování zůstávají hrdiny dvě opice, které včas použijí svůj vynález - stroj času.

Útěk z planety opic

USA, 1971

Režie : Don Taylor

Šimpanzi se po časoprostorovém skoku objevují na Zemi 20. století. Zde se snaží jako zástupci civilizace opic navázat styk s lidmi, ale dostanou se pouze jako cvičená zvířata do cirkusu. Nesmíří se s osudem, pomocí stroje času zamíří do budoucnosti, ve 20. století zanechají své mládě./?/

Dobytí planety opic

USA, 1972

Režie : J. Lee Thompson

Bitva o planetu opic

USA, 1973

Režie : J. Lee Thompson

Hrají : Roddy McDowell, Claude Atkins a jiní.

ALPHAVILLE

Francie, 1965

režie: Jean-Luc Godard

hraji: Anna Karina, Eddie Constantine aj.

Alphaville nám reprezentoval filmové období 60.let, kdy více než SF byly v módě detektivky, plné svalnatých superdetektivů. Film nebyl příliš na výši ani myšlenkově, ani výpravou /celý se odehrál během jedné noci/. Celou atmosféru filmu částečně dokresluje i charakterizuje parodický profil Lemmyho Cautiona od J.P.Scherera: "Tam, kde Poirot vystačí se svými malými šedými bunkami, tam Lemmy pracuje pomocí svých pěstí a revolveru."

Tento film je vzácný hlavně tím, že je u nás dnes neznámý, a tedy do sbírky SF filmů cenný. Navíc je přímo klasickou ukázkou filmu z tematického okruhu "Svět budoucnosti", reprezentuje tedy určité představy o budoucnosti z určitého časového období, z určitého pohledu a zde navíc i s řádnou dávkou parodie.

Děj filmu se odehrává ve vzdálené, blíže nijak neurčené budoucnosti, kde vedle sebe existují dvě společenstva. Jedno tvoří Metropole, nebo-li společenství Východu a druhé Alphaville, společenství Západu. Gigantické město Alphaville řídí počítač Alfa 60, zkonstruovaný profesorem Vonbraunem. Počítač ovládá veškeré žití ve městě, všichni lidé mu cele podléhají. Všichni, kromě profesora Vonbrauna chystajícího válku proti Metropoli. V té už dávno něco tušili a vyslali do Alphaville několik agentů, ale všichni se ztratili v gigantickém městě a skončili v sítích počítače Alfa 60 a profesora Vonbrauna. Metropole tedy vyslala do Alphaville nejschopnějšího agenta - Lemmyho Cautiona. Ten dostal za úkol zlikvidovat profesora a jeho počítač a pokusit se nalézt i ostatní zmizelé agenty. Profesor Vonbraun původně pracoval v Metropoli, ale potom utekl do západního společenství, kde budoval Alfa a své temné plány.

Caution se po ubytování v hotelu, ve kterém se setkal s několika pohlednými poslušný-

mi dívkami-svědčkyněmi/jak zněl jejich oficiální název/, seznámil s Natašou Vonbraunovou, dcerou profesora. V jejím doprovodu se dostal na podivnou slavnost, která byla zároveň spojena s trestáním těch, kteří se nějak provinili proti počítači a proti základním zákonům Alphavillu, kteří věřili ve spravedlnost, hlásali svobodu, nebo třeba jen plakali/i to byl v Alphavillu přečin jakožto neracionální jednání/.

Odsouzenci byli shazováni z vysokého prkna do bazénu/když do nich soudkyně nejprve vyprázdnily zásobník samopalu/, tam za nimi skákaly jakési amazonky s dýkami a své oběti ve vodě rozbádávaly. Při odchodu se Cautionovi podařilo zatáhnout Vonbrauna do výtahu, ale víc už nestihl podniknout, neboť byl přemožen Vonbraunovými strážci a předveden k výslechu před Alfou 60. Tentokrát se Lemmymu podařilo skrýt před počítačem svou totožnost i úmysl, i když stroj při propouštění svým kovovým hlasem prohlásil: "Něco přede mnou skrýváš, ale já na to přijdu!" Prozatím byl Caution volný.

Vydal se ihned na jednu adresu, kde našel svého bývalého spoluagentu ve značně zbědovaném stavu. Špinavý, hladový a věčně opilý kolega se už ani nemohl upamatovat na svůj původní úkol. Ale jeho blábolení Cautionovi přeci jen ledacos napovědělo. Vrátil se do hotelu a zavolał k sobě jednu svědkyni. Prohlédl ji a zjistil, že má za krkem číslo, že je tedy vlastně robot, nebo alespoň android. Lemmymu zapadl další kámen do mozaiky.

Večer k němu do pokoje přišla Nataša. Vyprávěl jí o Metropoli, o životě beze strachu, o svobodě, o lásce... Vylekaná Nataša sice neznala význam těchto slov, ale věděla, že pro ně v Alphavillu jsou zakázaná. Nenašla je v Bibli, což byl pro obyvatele města slovník povolených slov, kterých ovšem rok od roku ubývalo. Ztrácely se pojmy jako radost, štěstí - stejně, jako se z lidí vytrácel cit. Jejich strach byl oprávněný. V Alphavillu měly uši i stěny. Brzy do pokoje vtrhli ozbrojení muži a

odvl. li Lemmyho Cautiona znovu k výslechu před Alfou. Nataša se právem obávala soudu, vědla, jak dopadají ti, které počítač označí za nebezpečné a nežádoucí. Ale Lemmyho slova v ní probudila dřímající lidství. Rozplakala se - čímž se provinila proti zákonům Alphaville.

Potlučený Lemmy Caution tentokrát počítač neobelstí. Byl odhalen a odsouzen k smrti. Ale jako správný agent dokázal z vězení uprchnout, vyrazit několik dveří a postřílet strážce. Následovala honička rozednívajícím se Alphavillem. Lemmy se nakonec nekompromisně probil až do centrální budovy, ve které byla umístěna Alfa 60 a ve které našel i položeného profesora Vonbrauna. Profesor zuřil, zjistil, že na Lemmyho nestačí. Zkoušel mu nabídnout spolupráci, partnerství, bohatství. Naléhal na něho, aby neničil Alfou, nebo tím

zničí celý Alphaville. Cautionovi však proběhly hlavou myšlenky na slavnost v bazénu, na zkyborgizované lidi... Otočil se a uviděl, že na něj profesor míří pistolí. Ehl na podobné situace připravený - uskočil a vystřelil jako první. Profesor byl mrtev. Hned potom Caution zničil počítač. Svůj úkol splnil.

Vyšel ven na chodbu. Všude vládl neponsetelný zmatek. Všichni dříve zdánlivě normální lidé se motali kolem zdí jako opilí nebo slepí. Život Alphavillu se zastavil. Lemmy vyhledal mezi ostatními i blouznící Natašu, naložil ji do auta a v nastalém zmatku zcela bez problémů opustili Alphaville. Bylo před nimi ještě několik hodin cesty do Metropole. Nataša se začala rozhlížet, jako by se zrovna probudila. Ještě v autě se jí podařilo vyslovit slovo: láska...

SVĚT ZÁPADU (Westworld)

USA, 1973

režie: Michael Crichton

hraji: Yul Brynner, James Brolin, Richard Benjamin aj.

Film Svět Západu také skvěle zapadá do cyklu o filmových představách budoucího světa /zde samozřejmě západního/. V této budoucnosti lidé - pochopitelně za těžké peníze - mohou díky až absurdně rozvinuté robotice zažít prakticky všechno, co chtějí. Všechny své dřímající pudy, komplexy, vše mohou vybit, aniž by byli nebezpeční společnosti. Ovšem ukazuje se, že nebezpečí se skrývá jinde, v extrémně dokonalých robotech, kteří se snadno mohou vymknout z lidské ruky.

Film byl vynikající co do technické stránky provedení, velice efektní byly například záběry, "viděné" očima robota, jejichž tvůrcem byl počítač. Hvězdné obsazení některých rolí a napínavý děj z filmu udělaly skutečně vynikající zážitek. Dovolte mi jen upozornit na některé, sice zanedbatelné, ale podle mého názoru přeci jen nedostatky logiky - např. ve zbraních byly tepelné senzory, které nedovolily vystřelit na objekt o teplotě lidského těla, ale jen na chladné roboty. Otázka zní: jak to, že chladné? Barové dívky-robotky byly - aspoň podle mínění hrdinů - nerozeznatelné od pravých lidských. A jak mohla kopyta "studeného" koně-robota zanechávat v písku žhnoucí pouště "teplé" stopy, které robot "viděl" termovizníma očima? Odpusťme tvůrcům tyto drobnosti. Film si to nespornou kvalitou zaslouží.

Děj filmu se odehrává ve Spojených státech v daleké budoucnosti. Jistá cestovní kancelář pořádá zájezdy do tří různých historických dob. Trik nespočívá v žádném cestování časem, ale kdesi v poušti má společnost vytvořeny krajiny a historickými budovami a vším potřebným pro dokreslení atmosféry z doby vrcholné slávy Říma, z doby osídlování amerického Západu a ze středověké Anglie. Někteří z lidí, kteří se zde pohybují, jsou turisté, ale většina jsou roboti k nerozeznání podobní lidem. Dají se poznat jenom podle nedokonalé kresby na dlaních.

Dva přátelé, Petr a Jack, se také vydají se skupinou turistů do Světa Západu. Petr absoluuje tento výlet již podruhé, proto se šovívavě usmívá přítelově nervozitě a nedočkavosti. Po dlouhé cestě letadlem turisté přistanou v poušti na malé základně. Z letadla ses-

toupí do podzemí, kde už na ně čekají tři různobarevné vozy s řidičkami-androidkami. Každý nasedne do vozu s barvou své vybrané epochy. Petr s přítelem a několika dalšími jedou podzemními chodbami až k jakési Západní odbovovací stanici. Tam se všichni převléknou do dobového oblečení /ošoupaných džínů, barevných košilí, kovbojských klobouků/, vyberou si zbraně a odjíždějí dostavníkem, který brzy vjede doprostřed Westernové osady.

Oba přátelé se ubytují v klasickém hostinci. Jack chvíli nařká na mizerné a primitivní zařízení pokoje, ale nakonec se nechá přesvědčit, že i tohle nepohodlí je nutné k tomu, aby iluze doby dávno minulé byla dokonalá.

Hned při prvním vstupu do saloonu se k novopeceným westmanům přitočil černě oděný, drsný kovboj s ledovými očima /budí respekt, vzdát jej hraje Yul Brynner/. Štiplavými poznámkami provokuje Jacka, který si na roli drsnáka ještě dobře nezvykl. "Nenech se urážet, zab ho!" Ale to už se všichni hosté i barman uklízejí do bezpečí, neboť správně tuší, že se schyluje k pistoličkému souboji. Několik dalších urážek - a obe tasí. Jack je rychlejší a černý kovboj se kácí k zemi, prošťílený jak řešeto.

Potom se oba přátelé vrací do hotelu. Jacka trápí obavy, že zabil člověka, nedá si vemluvit, že Svět Západu je natolik dokonalý, že tady nelze zabít člověka. Uvěří až poté, co ho Petr přinutí, aby na něj vystřelil. Jack zamíří, stiskne spoušť - ale rána nevychází. "Ve všech zbraních jsou tady zabudovány tepelné senzory, rána vyjde jen v případě, že se míří na těleso s nižší, než lidskou teplotou".

Ale to už do pokoje vpadne šerif a zatkáne Jacka pro vraždu. Ten pak za mřížemi očekává, co Petr vymyslí pro jeho záchranu. Hra se mu začíná líbit. Zanedlouho vejde do věznice dívka s podnosem, plným jídla pro Jacka. Šerif se nechá ukolébat klidem a dřímá. Neví, jak Jack vytáhne z jídla revolver a balíček výbušniny.

Exploze vyrazila zadní stěnu vězení - a tam už čeká Petr s připravenými koněmi. Jako správný desperát ještě na útěku zastřelí pronásledujícího šerifa a přechází do pouště. Tam po chvíli opadne vzrušení z rychlé jízdy na koních-robotech. Trochu jim kazí romantické dobrodružství vědomí toho, že se mohou kdykoli beztrápně vrátit. V hovoru je vyplaší útočící chřestýš. Petr po něm se smíchem vystřelí, protože ví, že i tohle je jen robot. Hada však mine - ten se vymrští a zakousne se mu

do ruky. Jedu se samozřejmě bát nemusí, roboti-haři jej nemají, ale přesto je trochu znervóznil fakt, že robot napadl člověka. Jsou si však jisti ochranou - a vlastní silou. Agresivního robota rozstříleli.

V podzemních prostorech, kde je ukryto řídicí středisko, zavládá nepokoj. Šéf projektu je vyveden z míry, jak je možné, že robot napadl hosta? Než stačí vyřešit problém a hned, objevují se další nepříjemnosti. Na obrazovce, ukazující dění na anglickém středověkém hradě, se host coby šlechtic pokouší svádět komornou-robotku. Ale ta se brání - udivený host dostal facku. Ve středisku opět zneklidněli. Jak je možné, že robotka-svádkyně se brání, když má sama svádět? Je by další porucha na základní řídicí jednotce?

Šlechtic odchází za krásnou paní hradu, kterou miluje a kterou si musí nejprve vybojovat na Černém rytíři. Paní mu radí, aby se Černého rytíře nebál, že je sice velmi silný, ale že špatně vidí na levé oko - když se k němu sok přitočí zleva, má vyhráno. Z toho plyne další příkaz pro řídicí centrum - zajistit, aby Černý rytíř, který je pochopitelně taky robot, neviděl na levé oko.

Mezitím se všichni výborně baví i v římských zahradách na četných slavnostech a hudbou, pitím a dobrým jídlem.

Petr s přítelem se vracejí do města, kde se mezitím stal na vlastní přání šerifem tlustý brejlatý turista, léčící si zde svou úřednickou bázlivost. Nikdo jim nevěnuje pozornost, jako by se ani nic nestalo. Oba tedy jdou do velkého saloonu, kde je zábava. Trochu popíjí a zanedlouho se strhne pravá západní rvačka. Všichni roboti i hosté kolem sebe mlátí pěstmi, lahvemi i židlemi. Roboti pochopitelně tak, aby neublížili žádnému hostu. Rvačka úspěšně pokračuje tak dlouho, až je zdemolováno celé zařízení. Oba přátelé se v pravý čas chopí dvou půvabných barových slečen a odnášejí si je do pokojů, aby s nimi strávili příjemnou noc, zatímco dole stále pokračuje rvačka. Když nakonec všechno usne a na městečko padne noc, vjede do ulice vozík se světlomety a personál centra začne uklízet mrtvol, které tu zůstaly od odpolední přestřelky. Nakládají je na elektromobil, odvázejí do nedaleké budovy a spouštějí do podzemí. Stejně je naloženo i s rozstříleným chřestýšem. V podzemních dílnách leží na stolech různí kovbojové, barmani, koně, chřestýši i Jackem zastřelený černý kovboj. Mechanici je opravují a šéf se stále diví, u kolika robotů se porouchala základní jednotka. Vznikají pochybnosti, zda se nemá areál uzavřít, dokud se nezjistí příčina poruch, ale nakonec vítězí touha po zisku nad rozumem. Ráno jsou všichni roboti rozestaveni na ulicích v rozličných pózách a v určený okamžik Svět Západu ožije.

Petr i Jack jdou - poněkud zpitomělí po rvačce a flámu - zpět do svého hotelu. Na ulici je zastaví zmrtvýchvstalý černý kovboj a vyzývá je na souboj. Oba přátelé na něj nemají náladu, odbývají ho, ale kovboj se jim postaví do cesty s rukou na koltu. Petr tedy odstrčí přítele stranou, prý to tentokrát vyřídí sám. Tasí, ale tentokrát je rychlejší kovboj a střílí první. Petr se chytí za hrud a s nesmírným údivem padá na zem. "On mě zastřelil!", to jsou jeho poslední slova a pod ním na zemi roste kaluž krve. Jack nejprve nic nechápe, ale vzápětí mu dojde, že asi došlo k poruše, skáče na koně a dává se na útěk. Kovboj-robot běží pro svého koně a začíná šílená honička na život a na smrt.

Mezitím dochází k podobné situaci i v Římě. Uprostřed hostiny se strhne bitka, ve které už roboti nerozlišují mezi sebou a lidmi a teče krev z mnoha bestialních vražd.

Šlechtic na anglickém hradě se začíná

bít s Černým rytířem. Bitvě přihlíží i paní hradu. Vše se vyvíjí příznivě až do okamžiku, kdy Černému rytíři selže základní jednotka. Nejprve šlechtice zraní na ruce, což vyvolá poplach v řídicím centru. Odtud de však marně snaží robota zastavit. Černý rytíř vzápětí šlechtice probodne a položí k nohám paní hradu. To je taky poslední obraz, který v centru vidí na obrazovkách. Potom už přístroje definitivně vypoví službu, nejde proud a celý štáb je uvězněn ve vzduchotěsné podzemní centralé. Marně se pokoušejí vyrazit těžké dveře. Pomalu jim dochází kyslík.

Nahoře uprostřed pouště pokračuje honička. Robot bez problémů sleduje stopy své oběti, neboť jeho oči jsou zkonstruovány jako termovizní kamera. Zhlédne jej na vrcholku kopce a vystrčí po něm z pušky. Na velkou vzdálenost se však netrefí a srazí mladíkovi jen klobouk z hlavy. Toho to pobídne k ještě většímu spěchu. V jednom kanonu dostane nápad Zalehne do zatáčky za balvan a chystá se robota pasť. Je však velmi rozrušen a přijíždějící robot svým perfektním sluchem zaslechne ozvěnu jeho dechu, kterou vrací stěny kanonu. Nadběhne si a mladíka zaskočí. Ten se vyděsí, když kolem něj znenadání začnou létat kulky. Upustí revolver, skočí na koně a zoufale prchá. Robot ho stále se strojovou vytrvalostí pronásleduje. Na pláni za kanonem uvidí prchající člověk zaměstnance centra, ve zmatku spravujícího porouchaný elektromobil. Ten na něj nejprve namíří zbraň, ale když se pohledem na jeho ruce přesvědčí, že mladík není robot, začne opět chvatně spravovat a nadávat, že nic nefunguje. Pronásledovaný Jack se zkusil zeptat, co má dělat, když ho honí robot. Dostal lakonickou odpověď, že pokud si robot usmyslel, že ho dostane, tak ho taky dostane. Žádná naděje na záchranu prostě není. Jack tedy opět vyrazí na útěk. V tom okamžiku se na obzoru objeví pronásledovatel a po několika výstřelech z pušky se zaměstnanec centra zhroztí mrtvů do elektromobilu. Pronásledování pokračuje. Robot sleduje cestu, na které se mu zřetelně rysují teplé stopy konských podkov. Jack májí tabuli s nápisem: "Opouštíte svět západu". Marně hledá pomoc jinde.

Jack vjel s koněm do potoka, aby mátl stopy a po chvíli přejede do oblasti z římských dob. Všude obraz zkázy. V potoce se válejí rozbořené sochy a všude na nádvořích římských paláců spousty mrtvol hostů i rozbitých robotů. Jack seskočí z koně a běží napříč lázněmi. Potom zhlédne v záhonu betonový kryt nějaké šachty. Těžce poklop odstrčí a slézá do podzemních chodeb řídicího centra. Nějakou dobu bloudí po chodbách, až dojde ke dveřím, za kterými vidí zdušené pracovníky centra, jediné lidi, kteří ho mohli zachránit. Začíná chápat, že má mizivou naději na přežití.

Mezitím robot zcela bez problémů sleduje jeho teplé stopy na nádvoří a dochází až k šachtě. Z úvah nad svou situací vytrhnou Jacka těžké a pravidelné kroky.

Dává se znovu na útěk dlouhými pustými chodbami, až se dostává do míst, kde dříve opravovali poškozené roboty. Doběhne až na konečné místnosti a odpočívá. Opět slyší kroky. Robot se už připravuje ke střelbě, ale pistole signalizuje vybití baterií. Jacka v poslední chvíli napadne spásná myšlenka, když náhodou mezi lahvemi na stole spatří láhev s kyselinou. Popadne ji a lehne si na jeden stůl do řady mezi rozbité roboty. V té chvíli už černý kovboj vchází do místnosti. Rozhlíží se a pomalu jde vpřed. Mladíka mine, ale okamžitě se obrací. Než stačí cokoli udělat, Jack vychrstne kyselinu přímo do jeho obličeje. Z robota se začne kouřit. Nejistě se potácí.

Jack dále bloumá chodbami, které ho dove-
dou až do anglického hradu. V hodovní síni
najde ztuhlé postavy paní hradu a Černého ry-

tíže. Na podlaze leží mrtvý šlechtic. Tu zaslechne opět známé kroky a za ním se objeví jeho pronásledovatel s obličejem odporně rozežraným kyselinou. Robot ho stále sleduje svými termovizními očima. Jack pomalu ustupuje - a robot za ním. Když se mladík dostane mezi dvě na zdi visící pochodně, robot znejistí. Teprve tehdy Jack pochopí, že robot vidí jen tepelné obrazy. Chce pomalu zmizet, zatímco se robot dívá z jedné pochodně na druhou. Zakopne však o plechovku a robot po něm skočí. Jack uhne, strhne ze zdi jednu pochodně a robota zapálí. Ten vzplane vysokým plamenem a začne se za strašných zvuků potácet po místnosti. Jack pomalu odchází dál, do sklepení,

odkud slyší slabé volání o pomoc. V kobce najde přivázanou ženu. Udává ji a chce jí dát napít. Dívka se brání, vodu odmítá. Jack jí přesto naleje doušek do úst - zableskne se a žena znehybní. Ladík pochopí, že i ona byla jen robotka. Vtom se za ním opět objeví pronásledovatel. Vypadá příšerně - ale naštěstí už nemá dost sil. Jack mu snadno uhne - robot padá ze schodů - ještě se pokouší zvednout - odpadá mu celý obličejový díl - nastane několik krátkých spojení, krátce se zalkouří a s robotem je konec.

Jack si sedne na schody, dá hlavu do dlaní a pomalu si uvědomuje, že je jediný, kdo přežil.

SVĚT BUDOUCNOSTI (Futureworld)

USA, 1976

Scénář : Mayo Simon, George Schenck,

Režie : Richard T. Heffron

Hrají : Peter Fonda, Blythe Danner

/Ž/, Arthur Hill, John Ryan,

Stuart Margolin, Yul Bryner

a jiní.

Film "Svět budoucnosti" je mladší, volně navazující, myšlenkově hrozivější, ale dějově plytčí, bratr filmu "Svět západu".

Společnost po vzpouře robotů nezkrachovala, naopak; vyvinula nové metody, postupy, technologie a hodlá obnovit provoz. Při té příležitosti pozve ředitelství společnosti na slavnostní otevření nových prostor velký počet hostů. Představitelé kulturního a veřejného života, novináře.

Cílem pozvání ale není sláva, ochota předat veřejnosti výsledky práce a výzkumu či láska k bližnímu, nýbrž daleko prozaičtější touha po moci a vládě. Technologie výroby robotů totiž postoupila tak daleko, že je možno vyrobit dokonalého dvojníka libovolné osoby, a výměnou tak získat svého člověka na daném místě.

Na slavnostní akt je pozván i novinář Chris /jména jsou pozměněna/. Již od samého začátku bere celou záležitost s náležitým despektem. Přesto ho zvědavost a touha po senzaci seznámí s jedním provozním technikem společnosti, který Chrisovi při hře v šachy dá najevo, že ne vše v těchto prostorách je zcela v pořádku. Svou "neserióznost k firmě" zaplatí později životem. Chris, od přírody dobrodruh, se vydá po stopách tajemných skutečností spolu se svou přítelkyní Elen.

Pochopitelně, že pro Chrise i pro Elen jsou také připraveni dvojníci /jejich výroby a oživování jsme svědky/. Jenomže narozdíl od ostatních pozvaných oba vědí, co mohou očekávat. A tak jsou vlastně na setkání se svými dvojníky připraveni.

Bojují nejen o svůj život, ale i o to, aby mohli vše, co zde viděli, zveřejnit, dát impuls k výkonu spravedlnosti.

Souboj mezi Chrise a jeho dvojníkem je napínavý a nemilosrdný, divák za chvíli nemá přehled, kdo je kdo. A když jeden z akterů padá přes zábradlí do hluboké šachty, zůstane jeho totožnost záhadou.

Neméně urputně bojuje i Elen.

V závěrečné scéně se díváme do velké vstupní haly hlavního pavilonu. Šéf společnosti pozoruje vycházející. Je spokojen, starosti mu dělají pouze ti dva, kteří přišli věci na kloub. Je si ale jist, že jeho výrobky zvědavce zastaví a zlikvidují.

Mezi vycházejícími hosty se na schodech objeví i Chris a Elen. Roboti nebo lidé? Šéf se neodvažuje, nebo nechce, je zadržet /ne všichni pozvaní jsou vyměnění/. Věř, že se vše povedlo. Sleduje je pohledem. Teď vyšli z hlavních dveří, zabočili doleva, jdou podél skleněné stěny.

V tomto okamžiku se šéf /a tím tedy i divák/ dovídá, jak se věci mají. Chris se otočí směrem k místu, kde stojí představený společnosti, vetkne levou pěst do loketní jamky pravé ruky, pravou ruku ohne v lokti a celou zvedne. Obraz se zastaví. Konec.

Pod závěrečnými titulky má divák možnost sledovat ono typicky americké gesto, gesto které ale v tomto případě naprosto přesně a věrně charakterizuje pointu filmu : vyvrátili jsme na tebe, všechno praskne!

Jedná se o snímek z oblasti komerční kinematografie. Problém robotizace je zde uveden do krajnosti, předpokládá se ta nejdokonalejší znalost hmoty, tvůrčí věří ve vytvoření mozku ekvivalentního lidskému. Ve filmu je z hlediska robotiky několik zajímavých momentů.

Například jednou z atrakcí pro návštěvníky otevřených prostor jsou dva roboti-androidi-boxeři, kteří boxují podle toho, jak je vedete dálkovým ovládáním v podobě boxerských rukavic. Roztomilá zábava, že? Nebo : jedním z nebezpečí, číhajících na Chrise ve spleti továrních chodeb a výrobních zařízení jsou samurajové, kteří mají Chrise zničit. Proto také vznikli. Nejsem to typičtí androidi, jsou produktem stroje na zhmotňování představ nebo snad předložených vzorů, jsou jakýmsi hmotným holografickým zobrazením. Jejich sílu a hmatatelnou existenci pozná Chris na vlastní kůži. Naštěstí pro něj jsou i zranitelní.

Ve všech oramech je v hereckém obsazení na prvních místech uváděn i Yul Bryner. Je to spíše lákadlo do kina, neboť tento světoznámý herec, narozdíl od Světa západu zde má velice malou roli, kdy ve snové, asi dvouminutové, vizi pronásleduje Elen.

Není to film špatný, ale zdaleka nedosahuje kvalit svého staršího bratra.

ZARDOZ

USA, 1974

Režie : John Boorman

Hrají : Sean Connery, Charlotte Rampling
/Ž/, Sara Kestelmann /Ž/ aj.

Zardoz byl filmem velice netradičním, složitým, ať už myšlenkovou náplní, hereckými výkony, atmosférou. Byl nesmírně působivý, naplněný množstvím silně sugestivních scén a přiměl diváka k hlubokému zamyšlení, třeba nad možnou budoucností lidstva, nad současnými mezilidskými vztahy... Základní myšlenka filmu, která na závěr vykryštovala do velmi konkrétní podoby, byla asi tato: "Přežívají jen silní jedinci.". Silní ovšem nejen v tělesném smyslu, vždyť hlavní hrdina je mutant - ovšem vzniklý z velice pozitivní mutace, která dává naději jinak pesimistickému konci příběhu. Ostatně - jak napsala ve své publikaci paní Blažena Uργοšková: "Boormanův film je složen z řady inspiračních zdrojů i originálních nápadů a jak celý film, tak jeho jednotlivé části připouštějí rozdílné chápání a vzájemně protichůdné výklady." Zde uvedeme tedy jeden z nich, v němž se autoři snažili o maximální objektivnost líčení děje. Zardoz byl rozhodně filmem z celého cyklu asi nejzvláštnějším a určitě nejpůsobivějším, ač působivostí bylo mnohdy dosaženo i scénami poněkud drastickými či zvrácenými.

Na plátně se vznáší hlava muže s uhrančivými očima, která cynickým, pochmurným i smavým hlasem pronáší: "Jsem Zardoz! Byl jsem už dávno a budu ještě dlouho. Žiji již mnoho set let a chtěl bych umřít. Svět mne již omrzl. Všichni lidé jsou jen loutky, s kterými hraji velkolepé divadlo života. I já jsem loutka ve svých rukách a v rukách všech a všichni jsou mé loutky!"

Je rok 2293, mnoho let po třetí světové válce. Po stránkách mírně zvlněné krajiny se prohánějí muži na koních. Zblízka je vidět, že jsou ozbrojeni podivnou směsicí zbraní nejrozumnějších epoch, od sekery, luku a kopí až po pistole a rychlopalné pušky. Na hlavách mají příšerně vyhlížející masky s obličejem vpředu i vzadu. Cválají pláni a vzývají boha Zardoze. Mezi mraky, vysoko nad zemí, se objeví malý bod, který pomalu klesá a nabývá podoby obrovské hlavy. Za silného hukotu a dunění kolos dosedne na zem a bojovníci na koních k němu spěchají. Prostorem zahřmí: "Zardoz speak to us!" Bojovníci se shromáždí před velikou létající hlavou a poslouchají boží hlas. "Bijte, zabíjejte pro Zardozel! Zardoz vám dává zbraně. Lidí je moc. Zabíjejte! Zbraně jsou dobré, protože zabíjejí!" Nato se ze Zardozova otevřeného chrťanu vyvalí zbraně. V několika vlnách dopadnou na zem, kde se o ně jezdci, Zardozovi likvidátoři, podělí. Hned poté vystupují k hlavě otroci, popohánění množstvím bičů, a odnášejí do útrob kamenné hlavy koše s obilím, ovocem a jinými potravinami. Když je nakládání skončeno, většina otroků je na místě pobita a jen několik se jich zachraňuje útekem. Náčelník likvidátorů Zeď ještě kontroluje, zda bylo naloženo vše.

Hlava letí v mracích a z otevřeného chrťanu je vidět krajinu hluboko dole. Hromada obilí, kterou dovnitř nasypali otroci, se pohne, sesype a vyleze z ní Zeď. Opatrně se rozhlíží a s pistolí v ruce se pomalu dává do prohlídky interiéru hlavy, který připomíná jeskyni s několika ochozy. Na nich jsou rozestaveny v nejrozumnějších pozách ztuhlé postavy

nahých žen a mužů, které jsou zabaleny do průhledných obalů. Zeď všechno s údivem pozoruje, vyhlíží i ven a dívá se dolů na krajinu ubíhající hluboko pod letící Zardozovou hlavou, když náhle zaslechne kroky. Okamžitě se schovává za výstupek. K zubům otevřeného chrťanu přichází postava v plášti a dívá se ven. Zeď chvíli váhá, pozvedá zbraň a střílí.

Hlava se pomalu snáší do nádherného údolí s průzračným jezerem, hlubokými lesy a vesnicí. Pomalu dosedá nedaleko typického venkovského statku. Zeď vyklouzne ven a obezřetně se vydává na prohlídku. Na dvoře statku stojí žebřík s koněm, který klidně přežvýkuje trávu. Všude klid a mír. Takový svět Zeď nezná. Doposud, jako likvidátor, znal jen honičky a lovy na bezbranné lidi, střílel do nich a zabíjel.

Na jedné straně dvora se rozkládají velké fóliové skleníky s podivnými rostlinami, všelijakými hadičkami a křivulemi. Zeď vše pozoruje s rostoucím zmatkem. Potom vchází do domu. Pokoj je zařízen běžným nábytkem, houpacím křeslem, truhlami a jedinou věcí, která se sem nehodí - velkou obrazovkou. Najednou v pokoji někdo začne mluvit. Zeď se nejprve lekne, ale když je hovor stále stejně monotónní, začne pátrat po zdroji zvuku. Objeví prsten s velkým křišťálovým kamenem, který mluví a promítá obrazy.

Z podrobného zkoumání jej vyruší hluk na dvoře. Vyhlédne ven a vidí, že se vrátili obyvatelé statku. Rychle proto zadním vchodem utíká a skrývá se v lese. Opět zkoumá prsten a zjišťuje, že je to komunikátor pro spojení s řídicím centrem. Přiblíží jej ke květině a na dotaz, co to je, odpovídá známý hlas, že je to květina, která slouží ke zdobení.

Zeď pomalu prochází lesem, až dojde k jezeru. Napije se a když zvedne hlavu, spatří dívku, přicházející po břehu k němu. Pozvedne pistoli, ale dívka se na něj upřeně zadívá, Zedovi se z hypnotických účinků jejího pohledu zatočí hlava, pustí a ruky pistoli a skácí se k zemi.

Zeď stojí uprostřed rozlehlého sálu, kolem něho chodí spousta elegantně oblečených, krásných a zdravých lidí, kteří si ho prohlížejí s údivem i odporem. "Vypadá jako opice, podívejte, jak je chlupatý!" / nutno podotknout, že Zeď má na sobě kromě bot jen jakýsi bederní pás /. Dívka, která jej u jezera uspala, začíná vyslech. "Musíme zjistit, jak se dostal do Vortexu přes jeho ochrannou stěnu. Musíme zjistit, kdo to je, jakou má minulost a hlavně jak pronikl zdmi Vortexu." Přístroje snímají Zedovy myšlenky a na plátně se objevuje honička na mořské pláži. Několik desítek vyděšených lidí v otrhaných šatech zoufale prchá před několika jezdci na koních, kteří mají na hlavách masky se dvěma obličejí. Zardozovi likvidátoři! Jezdci snadno dohánějí prchající, vrážejí jim do zad kopí, střílejí po nich, loví je sítěmi, znásilňují, zabíjejí May, Zedova přemožitelka, se ptá, jak se dostal k nim, do Vortexu. Na plátně se objeví vnitřek kamenné hlavy. Zeda jeho spolubojovníci zahrabávají do hromady obilí. Hlava vzléhá, Zeď si prohlíží své okolí, přichází postava - a obraz mizí. "Dál, jak to bylo dál?", ptá se May křišťálového prstenu. "Dál to nejde bez souhlasu vyslychaného člověka." odpovídá přes prsten řídicí centrum, tzv. Tabernákl. Prozatím je tedy Zeď propuštěn a zúčastňuje se jako zajatec života Vortexu.

Přes noc je Zeď vždy zavřený na dvoře v kleci, protože přece patří k těm "zvenku". Seznámí se s jedním mladíkem / říkejme mu pro

orientaci - přítel /, který mu ukazuje Vortex i život v něm. Zed pomáhá při mletí obilí, které se zde provádí velice primitivně, mlýnskými kameny, poháněnými lidskou silou. Pečou chleba, který potom Zed, zaprážený do dvoukoláku, rozváží s přítelem po okolí.

V jednom statku narazí na Apatiky, lidi, kteří si zcela přestali všimnout svého okolí, nehýbou se, je jim zcela jedno, co se s nimi děje a občas vykonají jen ten nejdůležitější pohyb, nutný k zachování života.

Jejich další cesta vede k Domu senility, kde se Zed od přítele dovídá celé děsivé tajemství Vortexu a života v něm. V Domě senility žijí sami protivní a nemohoucí starci a stařeny, kteří se stále o něco hádají, tlučou se holemi a perou se o chleba. Přítel Zedovi vypráví několik epizod z dějin Vortexu. Jeden vědec objevil způsob, jak zamezit stárnutí a učinit lidi nesmrtelnými. Se skupinou vyvolených se za pomoci techniků a inženýrů uzavřeli neproniknutelnou stěnou, izolovali se od okolního zničeného, zbědovaného světa a vyrobili kamennou hlavu. S její pomocí pek hlásali nutnost zabíjení lidí zvenku, zorganizovali skupiny likvidátorů a pomocí hlavy dopravovali do Vortexu obilí, nutné pro svou obživu. Vědci sestrojili Tabernakl, řídicí mozek, který měl na starosti celý život Vortexu. Ze svých pamětí vymazali všechny vzpomínky na smrt a umírání. A protože jich neubývalo, nemohli se ani množit, aby jich nebylo příliš mnoho. Vymazali si tedy z mysli všechny myšlenky na rození dětí, rozmnožování a sex vůbec. Tyto znalosti zachovali pouze v Tabernaklu, kterému však zakázali sdělovat je lidem, i kdyby ho o to žádali. Lidé ve Vortexu zapomněli umírat. Všechny, kteří se provinili proti přísným zákonům Vortexu, trestali předčasným stárnutím. A těchto předčasně zestárklých byl plný Dům senility. Nejhorším trestem bylo, že ač byli staří, nemohli zemřít. Zed také spatřil vynálezce nesmrtelnosti a člověka, který založil toto sídlo. Ležel více mrtvý než živý na pohovce, sotva dýchal, vůbec se nemohl hýbat. "Tohle s ním udělali jeho vděční potomci."

Po těchto šokujících událostech se oba, Zed i přítel, vrátili zpět do statku. O Zeda se začala zajímat také Consuela, dívka, která byla velice zaujata proti May a která jediná z celého Vortexu ještě chápala absurdnost a nesmyslnost jejich života. Chtěla Zeda zabít. Byl příliš jiný a připomínal jejich zbytečnost. May odložila rozhodnutí o jeho smrti do doby, až se dozví, co se stalo v kamenné hlavě. Opět se sešlo koncilium a Zed byl předveden. Opět mu Tabernakl snímá myšlenky.

Na plátně v sále je vidět pusté ulice naplň zubořeného města. Uprostřed náměstí táboří pod stany skupinka lidí. Vaří si na ohni, jedí ze země, všude se válí hadry a všelijaké smetí. Svůj tábor mají ohrazen vraky automobilů. V ulicích se objevují Zardozovi likvidátoři v čele se Zedem. Nastává hon. Mnoho lidí je zabito hned, ještě než stačí pochopit, co se děje. Několik se jich dává na útěk. Likvidátoři na koních je pronásledují a bez milosti a surově je vraždí. Zed spatřil postavu v okně velkého domu. Seskočí z koně, vyběhne po schodech a začíná hledat člověka, kterého zahlédl v okně. Chodí mezi zaprášenými regály knih s revolverem připraveným ke střelbě. Postava se ukáže vždy jen na okamžik a než Zed stačí vystřelit, zase zmizí. Stále před ním prchá a ukazuje mu knihu. Je to slabikář. "A tenkrát jsem přišel o svou nevinu. Naučil jsem se číst!", říká Zed všem v sále. Postavu stále nemůže dostihnout, ale bere do rukou knihu a začíná v ní listovat. Potom vztekem boří regály, shazuje knihy a šlape po nich. May naléhá, aby jí Zed ukázal, co se dělo v kamenné hlavě, ale Zed se probírá ze strnulo-

sti a vzpomínky končí.

Na statku se koná hostina. Jsou na ní May, Consuela, Zedův přítel a mnoho dalších obyvatel Vortexu. Zed roznáší jídlo. Zprvu probíhá vše hladce, až několik dam začne odmítat jídla, která přinesl Zed. Prý si nenechají servírovat od zvířete, jídla jim připadají nečistá. Vypuká hádka. Jedině přítel se Zeda zastává. Všichni ostatní se spojí proti němu. Zeda si nikdo už nevšímá, všichni upřeně hledí na přítele a vnucují mu svou vůli. Přítel se vzpouzí, odmítá s nimi komunikovat na "druhé" úrovni, pokouší se vstát, ale ostatní jej společnými hypnotickými účinky nutí zůstat na místě. Přítelův odpor slábne. Brzy upadne do bezvědomí. Ostatní ztulenou tíse státní. Zed toho využije a dává se na útěk. Opustí statek a prchá lesem do kopců. Na louce za lesem se odnikud začne ozývat hlas: "Pozor, blížíte se k ochranné stěně Vortexu 4!" Zed se najednou zastaví, jeho ruce se opírají do neviditelné překážky, kterou se marně snaží prolomit. Na obzoru se objevuje několik jezdců. Zed na ně mává smluvené znamení. Jezdci se otočí a zmizí.

Zed se vrací do sálu, kde probíhala hostina. Všichni jsou už pryč, jen přítel stále leží na stole a vypadá jako mrtvý.

Zed je opět předveden k výslechu. May se stále snaží zjistit, co se odehrálo v kamenné hlavě, ale stále na to nemůže přijít, protože Zed dobře ovládá svou mysl. Na plátně se znovu odvíjí jeho vzpomínky na honičku na mořské pláži a opět se vrací knihovna a v ní tajemný muž, ukazující Zedovi knihu. Zed pomalu jde k němu, muž mizí za regály a kniha zůstává viset ve vzduchu. Zed ji bere do ruky, dívá se na první stránku. Kniha se jmenuje Čaroděj ze země Oz. Zed na ni chvíli nechápevě pohlíží, přejíždí po ní rukou. Náhle zakryje prsty některá písmena anglického názvu a dostává slovo Zardoz. V tom okamžiku pochopí, že to, ve jménu čeho až dosud bojoval, je vlastně jen přelud, nucená lež a podvod. Zed zuří a boří regály s knihami. Od této chvíle se veškerá jeho činnost zaměřuje na hledání pravdy o Zardozovi. Toto hledání jej přivedlo až do kamenné hlavy, kde se nechal zahrabat do obilí.

Když k otevřené tlamě hlavy přichází muž, Zed střílí. Postava se otáčí, obraz mizí. May naléhá: "Ukaž mi, co se stalo s Arthurem v kamenné hlavě, ukaž mi to! Stejně se to dovíme, protože už ho rekonstruuji." Zed však mlčí. Všichni zklamaně odcházejí a Zed zůstává s May o samotě. Ta mu teď ukazuje některé obrazy z historie Vortexu.

Všichni vědci, ještě mladí, se na velkém shromáždění právě dohadují o založení Vortexu. Na zasedání je přítomna i May jako malá holčička. Vynálezce nesmrtelnosti hovoří o tom, že je třeba z mysli vymazat všechny myšlenky na smrt i na rozmnožování. Všichni s tím souhlasí a neuvědomují si, jaké břemeno na sebe berou, jaké útrapy jim nesmrtelnost připraví. Život ve Vortexu probíhal zcela izolovaně od okolního zbědovaného světa. Chráněni neviditelnou stěnou, procházeli se lidé zahradami, zabývali se zahradnictvím, stříhali keře a sázeli květiny. Několik kroků od nich, za stěnou, stály davy otrhaných, hladových a zbědovaných mužů, žen i dětí. Dívali se do Vortexu, mnozí hrozili rukama. Občas se několik odvážlivců obořilo na stěnu kamením a klacky, pochopitelně však bezvýsledně.

May začíná Zeda hypnotizovat, aby se konečně dozvěděla všechno. Zed se nejprve vzpouzí, ale potom podléhá. Ukazuje své myšlenky. V nitru kamenné hlavy střílí. Muž se otáčí. Je to týž muž, jehož hlava se na počátku filmu vznášela v prostoru. "Ty hlupáku, proč jsi střílel, mohl jsem ti všechno ukázat, mohl jsi být také bohem!" To byla jeho poslední

slova. Poté se již muž neudržel, vypadl ven a zřítíl se dolů. Zed se za ním jen chladnokrevně podíval.

Vtom přichází Consuela. Začíná se s May hádat. Všichni už Zeda nenávidí, protože přišel z vnějšího světa a všichni se ho bojí. Pak Consuela Zeda oslepi - ten se chvíli potácí po místnosti, strhává nábytek a pedá.

Nahá May ošetřuje Zeda ve foliovém skleníku. Otírá mu oči léčivými rostlinami tak dlouho, až mu navrátí zrak. Potom mu dává list nějaké rostliny, aby jej snědl, až pocítí slabost a bude potřebovat sílu. Mezitím se již všechny ženy ze statku, vedené Consuelou, vrhají na skleník a chtějí Zeda zabít. Když se skleník zřítí, Zedovi se podaří prokličkovat a prchnout. Utíká do kopce až ke stěně. Za ním čekají na koních Zardozovi likvidátoři. Zed se s nimi přes ochrannou stěnu domlouvá smluvnými znamením a opět se musí dát na útěk, protože rozružené dívky na koních jej dohánějí.

Zed se skutálí ze svalu a utíká zpět do statku. Dostane se až do místnosti apatiků, kde se schová. Apatiči k němu pomalu a váhavě přistupují, jedno dívka se ho dotkne a olízne jeho pot. Pomalu se v ní začne probouzet život. Venku zatím Consuela se svými amazonkami řádí a zapalují statek, ve kterém tuší Zedův úkryt. Apatiči mezitím začínou Zeda osahávat všichni, až se mu z toho zatočí hlava a jdou na něj mdloby. Vzpomene si však na rostlinu od May, strčí ji do úst a pocítí příliv nových sil. To už je ale nucen znovu prchat, protože Consuela jej objeví.

Zed znovu utíká o svůj život. Dostává se až do Domu senility, kde nachází svého přítele. Je z něj stařec, o holi, nevidí na jedno oko. "Tohle ze mne udělali!" Přítel všem starcům vysvětlí, kdo je Zed, odkud přišel a hlavně že umí zemřít. Všichni to chtějí vyzkoušet a chtějí Zeda zabít. Strhne se bitka. Zed si však se starci dokáže poradit. Potom se všichni rozumně shodnou na tom, že je třeba pomoci Zedovi zmocnit se Tabernaklu, protože jen tak je možno zničit Vortex a umožnit lidem umřít. Obléknou Zeda do nevěstovského šatu a vyvedou ho ven.

Uprostřed parku zběsile projíždí Consuela a hledá Zeda. Všude panuje zmatek, někde hoří a parkem se valí kouř. Sochy jsou povalené na zem a spousta lidí běhá zmateně sem a tam. Přicházejí starci a vedou mezi sebou nevěstu. Consuela se jim směje, ale Zeda nepoznává. Projdou bez obtíží až k zahradnímu pavilonu. Zed vejde do podzemí. Všude plno soch a uměleckých předmětů. Poznává místo, kam ho jednou zavedl přítel. V podzemním sále k němu přichází May - podává mu skleněnou kouli se slovy, že až v ní něco uvidí, pak teprve bude moci něco dělat proti Tabernaklu. Zed se dívá do koule a nic nevidí.

Zed přichází do místnosti, kde je umístěno jakési panoptikum. Figury lidí v nejrůznějších oděvech a polohách. Prochází mezi nimi, když vtom se jedna pohne a vrazí Zedovi nůž do zad. /Vzápětí se sálem rozlehně smích, nůž byl skládací! / Zed se otočí a spatří Arthura, muže, kterého zastřelil v kamenné hlavě. "To já jsem Zardoz! Kdo myslíš, že řídil kamennou hlavu? To já, Zardoz, jsem řídil hlavu. Já jsem zprostředkoval styk Vortexu s okolím. Nikdo jiný neuměl s lidmi z venku mluvit. Potřebovali jsme obilí na mouku. Potřebovali jsme Vortex uživit. Já jsem Zardoz. To já jsem zorganizoval likvidátory. Ale už toho mám dost. Něco ti dám. Je to lepší než koule, kterou držíš v ruce.", a podal Zedovi křišťálový krystal.

Mezitím se venku rozrušený dav vedený Consuelou pokouší proniknout železnými dveřmi do pavilonku.

Zed sedí v křesle a prphlíží krystal. Přes svůj křišťálový prsten hovoří s Tabernak-

lem:

"Kde jsi umístěn?"

"Zakázaná otázka!"

"Jak vypadáš?"

"Zakázaná otázka!"

"Proč je to zakázaná otázka?"

"Musím přece střežit svou bezpečnost!"

Obléhatelům se podařilo prolomit dveře a ženou se dovnitř. Na své cestě všechno ničí. Consuela vběhne do místnosti, kde sedí Zed. Napřáhne ruku s dýkou a chystá se bodnout. Zed se ani neotočí. "To neuděleš!" Consuela ztuhne, nůž jí pomalu vypadne z ruky a vrhne se Zedovi do náruče. "Miluju tě!" "Tak běž k nim!" Consuela odchází a odvádí své lidi hledat Zeda jinaš. Ti řádí v jiných místnostech. Zed se opět věnuje zkoumání krystalu.

"Proč musíš střežit svou bezpečnost?"

"Protože jen já řídím Vortex. Jen já umím udržovat ochrannou stěnu. Se mnou by zahynul celý Vortex."

"Já myslím, že Tabernakl jsi ty!"

"...."

"Odpověz! Je Tabernakl krystal, který držím v ruce?"

"Ano, držíš mne v dlani."

Vzápětí se prostor stočil, zakřivil a Zed se ocitl uvnitř krystalu. V tisících a tisících odrazů pozoruje různé zmatené výjevy, pochoduji kolem něho vojáci, ubožáci. Zed s revolverem v ruce zmateně pobíhá po nekonečných zrcadlicích prostorech. Všude tisíce zkreslených odrazů, pokrivených podobizen. Až v jednom okamžiku spatří jen jediný obraz, svůj. Neváhá a střílí. Obraz je o zlomek sekundy pomalejší a už nestačí vystřelit. Chytá se za prsa, ze kterých vytryskne krev a kácá se k zemi. Prostor se znovu převrátil.

Do místnosti vběhne Consuela. Zed leží na stole. Několik Consueliných přátel ho zvedne a odnáší ho pryč. Myslí si, že je mrtev. Consuela jej políbí a Zed se probírá z bezvědomí. K místnosti se blíží pronásledovatelé.

Když May připravovala Zeda na setkání s Tabernaklem, společně s několika druhami jej učily celé dějiny Vortexu a všechno vědění, které bylo nashromážděno v mozcích obyvatel Vortexu. Poté, co pronikl do Tabernaklu, byly jeho předešlé vědomosti zmnohonásobeny. Proto se pronásledovatelé již nebojí. Shromáždí Consuelu a její přátele za sebe. Proti vzbouřencům jen vztáhne ruku. Vytvoří se neviditelná přehrada, která jim odkluzuje útočníky z cesty a oni mohou v bezpečí projít ven.

Na obrubě kašny stojí May a mluví k lidem. "Nezabíjejte Zeda. Přišel k nám zvenku a naučí nás umírat. Vždyt jsme již všichni unaveni. Netoužíme po věčném životě. Čekejme, až přijde náš spasitel. Ukáže nám, jak zemřít."

Zed s Consuelou jdou do Domu senility. Zed podává krystal Tabernaklu vynálezci do ruky. "Tak se ti přece podařilo objevit v krystalu jeho jedinou vadu? To je dobře. To je moc dobře. Byl to všechno velký omyl." S těmito slovy vynálezce konečně umírá.

Přicházejí ke kašně, kde mluví May. Přistupuje k nim Arthur. "Viš, kdo to byl tenkrát v té knihovně? Já to byl. To já tě naučil číst. Já ti ukázal knihy i Čaroděje ze země Oz. Měl jsem toho už dost. Ty jsi mutant, jsi jiný, jen tys to mohl dokázat. Teď však už pojďme spolu zemřít. Byl to všechno jen žert! May právě končí svůj proslav. "Tak a to je všechno, teď mne Zede zabij. Slíbil jsi mi to přece. Zabij mne!"

"Zastřel ji!", říká Zedovi Consuela. Zed se dlouho rozmyšlí, potom pomalu vytáhne pistoli, namíří a ještě než stačí stisknout spoušť, třeskně vystřel a May se s prostřeleným hrdlem zřítí do kašny. Nestane panika. Výstřely se začínají ozývat ze všech stran. Je zabít přítel, vzápětí padne zalit krví i Arthur-Zardoz. Mezi stromy se objeví Zardozovi likvi-

dátoři na koních, na tvářích příšerné masky. Se zánikem Tabernaklu zanikla i ochranná stěna a bojovníci, kteří byli na Zedův příkaz připraveni, vtrhli do Vortexu. Začali střílet a vraždit tak, jak to dělali vždy. Zed najednou nechtěl být likvidátorem, nechtěl s nimi mít nic společného, nechtěl, aby byla zabita Consuela. Popadl ji za ruku a táhl ji houštinami pryč. Mezitím pokračoval kolem kešny masakr. Likvidátoři chodili mezi těmi, kteří byli zběsilou střelbou jen raněni, doráželi je kopími a utínali jim hlavy.

Zed s Consuelou prchali lesem do hor. Museli se neustále skrývat, protože likvidátoři je hledali. Pátrali po svém vůdci. Něko-

likrát je málem objevili, ale nakonec se oběma podařilo ukrýt se v horách.

Zed s Consuelou sedí v jeskyni, drží se za ruce, hledí si do očí a myslí na budoucnost.

Oba sedí v jeskyni a mezi nimi jejich malý syn.

Syn dospívá, pohledem se loučí s rodiči a odchází do údolí, do vnějšího světa, k lidem.

Oba již zestárli rodiče sedí v jeskyni. Jen prachem a pavučinami pokryté kostry ve ztrouchnivělých kabátech.

Jediné, co zůstává, jsou otisky dvou rukou, vtisknuté do jílu na stěně.

MUŽ Z 1. STOLETÍ

ČSSR, 1961

režie: Oldřich Lipský

hrají: Miloš Kopecký, Radovan Lukavský

Muž z prvního století byl kromě Kybernetické babičky jediným představitelem českých filmů v cyklu Svět budoucnosti. Ovšem budoucnost tu není brána ani trochu vážně, sci-fi si tu nehraje na vizionáře, slouží jen jako kulisa ke komedii, k satirickému pohledu na naše hamounství a vychytralost. Ale i tady si našla místo jistá poezie či nostalgie.

Šedesátá léta se klasicky podepsala na pojetí supermoderní budoucnosti, která tím získala jakýsi nádech konstruktivismu. Osobité kouzlo filmu dodal obdivuhodný herecký výkon tehdy neuvěřitelně mladého Miloše Kopeckého. Muž z 1. století byl svým způsobem první vlaštovkou, od doby jeho vzniku si česká SF ve filmu častěji dělá ze všeho legraci, než by se sama brala vážně. Tato tradice bohužel od 60. let trvá vesměs i nadále.

Děj filmu nebudeme do podrobností rozvádět nikoli proto, že by si to film zasloužil méně než ostatní zde uváděné, ale spíš proto, že je u našich diváků dostatečně známý nejen z Ponrepe, ale i z opakovaného uvádění v televizi. Přes svůj nevážný pohled na problém je přeci jen nezastupitelnou součástí našeho filmového SF fondu.

Strakonické raketárny vyvinuly a postavily nový typ kosmické lodi, již se mají zanedlouho vypravit první kosmonauté na vzdálenou planetu. Čalouník Josef /Miloš Kopecký/ provádí v lodi na kosmodromu poslední úpravy a omylem sešlápne startér. Loď tedy neočekáva-

ně odstartuje a zanechá ho na vzdálenou planetu. Tam se setká s lidem podobnými bytostmi, které mu pomohou vrátit se domů. Na cestu dostane průvodce Adama jako zprostředkovatele pro styk s lidmi.

Na Zemi přistanou někdy v roce 2500. Adam /R. Lukavský/ se stává neviditelným a zkoumá život na Zemi. Když se vysvětlí, že Josef přišel skutečně z 20. století, začne si prohlížet současnou společnost. Když zjistí, že vše je zadarmo, objedná si obrovské množství věcí a veliký dům. Adam pro něho spočítá vzorec a vymyslí postup výroby nového paliva. Josef za to chce "odpovědné a vysoké" místo.

Chce být "vedoucím". Dochází ke konfliktu morálky člověka 20. století a morálky nezištných a skromných lidí roku 2500. Adam zkoumá pozemskou lásku, protože něco takového nezná. U nich doma se rozmnožují dělením a když někdo dohřeje, tak se vypočítá. Marně se tedy snaží vypočítat vzorec lásky.

Josef mezitím skončí pro své spády a nekalé intriky v blázinci. Adam se lidem představí a seznámí je s technickými objevy své civilizace. Potom promluví v televizi:

"Lidé, našel jsem u vás něco, co není nikde ve vesmíru. Na mnoha planetách jsem hledal život, ale jen na málokteré jsem ho našel. Život je velice vzácný, proto si ho chraňte! Ale u vás jsem našel něco, co není nikde jinde v celém vesmíru. Našel jsem tu lásku. To je dar nejvzácnější."

Josefovi se podaří útěk z blázince a zmocní se opět rakety. Odstartuje a letí na Adamovu planetu. Ze Země však jeho let usměrní a pošlou jej zpět do doby, ze které přišel. Film končí slovy: "Pozor, přátelé, letí k vám!"

PÁSMO KRÁTKÝCH FILMŮ

Podcyklus s názvem Svět budoucnosti byl zakončen pásmem krátkých filmů, pochopitelně všechny tematicky spadaly do oblasti science fiction.

Kybernetická babička

ČSR, 1962

Režie: Jiří Trnka

Malá holčička, doposud bydlící na venkově u své babičky, se stěhuje do města, do bytu svých rodičů. Babička vyprovází vnučku

na zcela zautomatizované a svou odlidštěností trochu děsivé letiště létajících bublin. Holčička si do nového domova veze jen míč a několik fotografií. Babička se samí dlouho loučí, teprve potom je dívčinka transportována do města.

Přistání je zcela nenašlé. Holčička musí velice rychle vystoupit a běžící pásy odnesou, opět velice rychle, bublinu, ve které zůstaly skoro všechny památeční fotografie.

Dalšími technickými vymoženostmi bu-

doucnosti je dívka dopravena až do domu.

Rodiče jsou na práci někde v kosmu, holčička si tedy supermoderní byt prohlíží sama. Veliký obývací, místnost s řídicím pultem a malým planetáři, kde je i tatínkova fotografie.

"Jsem tvá babička, miláčku!", ve dveřích se objeví automatické kybernetické křeslo. Strojový hlas malého tvorečka poleká, ten jedinou záchranu vidí v útěku. Kybernetická babička ji honí, škádlí, zlobí, bere jí míč, nutí šplhat po žebřících v tělocvičně, vypráví unavené dívence pohádku o třech bratřích, kteří se navzájem pobili, aby se svými těly mohli ohřát u ohničku.

Holčička se neustále bojí a utíká. Přestane se bát teprve tehdy, když do dveří bytu vstoupí její pravá babička a kybernetický nesmysl vypne.

Dvacetiminutový loutkový film klasika české animované pohádky, národního umělce Jiřího Trnky, snese označení "pohádka pro děti, poučení pro dospělé". Ať již technika v budoucnosti bude jakkoliv dokonalá, neměla by ovlivňovat všechny oblasti života svých tvůrců a uživatelů. Dokonalejší dopravě, robotizaci domácností a výzkumu kosmu patří samozřejmě zelená, červenou však musíme rozsvítit automatizací lidských citů, stereotypům výchovy dětí i materiálním náhražkám za rodičovskou a prarodičovskou lásku. Už samotný fakt, že holčička cestovala přetech- nizovaným světem sama, bez rodičů nebo jiného důvěryhodného doprovodu, dokládá nutnost vývoje zmíněného semaforu.

Autománie 2000

GB, 1963

Režie : John Halas

Komentář mluvil : Otakar Brousek st.

Děj filmu popisuje takovou budoucnost, kdy všichni lidé touží po autě. Věž, ve které sídlí ústřední počítač, řízený elitním vědcem, pracuje ve dne v noci na plnění takových přání.

Lidé posléze vlastní auta všichni, aut je tolik, že je znemožněna jakákoliv doprava. Auta jsou v ulicích dokonce v několika vrstvách na sobě.

Lidé žijí jen v autech. V autech zcela jiných, než jaké známe z dnešní doby : jsou to ohromné dvacetimetrové kolosy, ve kterých je jídelna, ložnice i obývací. Zásobování se provádí pomocí helikoptér.

Lidé však chtějí stále nová auta, aby mohli bydlet nahore, na slunci, a ne pod vrstvou jiných automobilů. A věž tedy znovu zkoumá. Továrny chrlí tisíce a tisíce nových vozů, vrstva aut již pohlcuje celá města. Výroba však stále nestačí krýt poptávku.

Lidé chtějí víc. Z hromady vozů činí už jen věž, kde vědec hledá konečné řešení. Podarí se mu vyvinout automobil, který se sám reprodukuje. Množství aut narůstá geometrickou řadou, pohlcena je i věž, vědec, marně do počítače volající "Help!", je nenasytnými automobily pozřen.

Po shlédnutí tohoto snímku mě napadlo, zda autorovi šlo o natočení krátkého filmu či filmu sci-fi. Tak závažné téma - zánik lidstva touhou po majetku, chamtivostí a nesmyslnou honbou za lepším sousedů - si zasloužilo rozhodněji směřovaný přístup. Charakteristickým rysem každého animovaného filmu je především autorovo pojetí výtvarné stránky snímku. Jako takové je v Autománii originální. Aniž bych chtěl J. Halasovi ale křivdit, myslím si, že sci-fi poloha příběhu mu dávala větší příležitost k dokonalejšímu a detailnějšímu prokreslení jednotlivých situací. Nejen tolik populárním pesimistickým koncem živ by měl být animátor.

Rampa

Francie, 1966

Režie : Chris Marker

Komentář namluvil : Václav Voska

Předposlední, přesto vrcholný film série.

Jediný černobílý film pásma, z uvedených čtyř snímků jediný lidmi zahráný. Jde totiž o sled černobílých statických obrazů - fotografií. Avšak podle spádu děje zrychlované či zpomalované střídání jednotlivých fotografií, doprovázené citlivým komentářem, nijak neubírá na dramatickosti příběhu.

Naopak. Forma zpracování se ukázala jako metoda vhodná a výstižně postihující myšlenky, situace a dramatické scény.

Ze slovního podání by se mohlo zdát, že děj takového filmu bude plochý a nezajímavý, avšak opak je pravdou. Příběh je velice dynamický, plný kritických okamžiků, napětí a dramatických poznání, s velmi působivou a překvapivou pointou.

Děj filmu je podán formou vzpomínek hlavního hrdiny /když se na konci následujícího stručného obsahu nad touto formulací zamyslíte a zapřemýšlíte si, ve kterém období svého života vlastně hrdina vzpomíná, musíte nutně dojít k časové smyčce, z níž není úniku/. Chris Marker tvrdí, že samotné vzpomínky také nejsou plynulým sledem událostí, nýbrž jsou tvořené útržkovitými obrazy a záblesky prošlého dění.

Děj filmu se odehrává v budoucnosti /roku 1982 !/, po třetí světové válce.

Hlavní hrdina, ještě jako malý kluk, ještě před válkou, stojí na rampě pařížského letiště Orly. Dívá se na letadla. Nedaleko něho stojí dívka. Dívá se i na ni. Koutkem oka postřehne pohyb. Někdo k ní běží. Rána. Postava se kácí. Hrdina chápe, že se stalo něco hrozného. Pochopí, že viděl umřít člověka. Vytřeštěný výraz v očích dívky. Děs.

Válka skončila. Ti, co přežili, jsou zalezlí v katakombách a podzemních prostorech hluboko pod Paříží. Venku usmrcuje radiace. Skupina vědců dělá pokusy na věznicích, válečných zajatcích. Objevili možnost záchrany v budoucnosti. Chtějí se přenést vpřed v čas, do doby, kdy Země už nebude zamořena, kdy bude možno žít na povrchu.

Uspávají vězně a vyvolávají jejich vzpomínky. Pomocí nich potom objekt posílají do minulosti, do světa vzpomínek, nutí "cestovatele" v tomto světě žít. Zatím ale všichni zemřeli. Dochází tak řada i na našeho hrdinu. Neví, že v táboře jsou špehovány i sny a že on byl vybrán pro svou utkvělou představu dívky na rampě letiště. Neustále se mu o ní zdá, neustále se mu její obraz vrací v mysli. Okamžik toho výkřiku, toho děsu v jejích očích.

Uspalí ho. Zapojili elektrody. Trpí. Pomalu přicházejí vzpomínky na Ni. Potkává Ji někde na ulici. Ptá se ho na řetízek s táborovým číslem. Říká Ji, odkud přichází. Vzpomínky se trhají. Probouzí se.

Nové dávky uspávacích prostředků. Opět Ji potkává, procházejí se spolu, mluví spolu. Ona ho přijímá, nediví se, nemá mu za zlé jeho nečekané odchody. Čeká na jeho návraty. Čeká, i když neví, kdy zase přijde.

Znovu se probouzí, znovu ho uspávají. Je to vyčerpávající. Opět Ji potkává. Vede si ho k sobě domů. Mlhavě ráno. Spí. On se na Ni dívá, jak spí. Probouzí se. Otevře oči a usměje se /jediný pohyb ve statickém filmu/. Vzpomínky se opět trhají.

První část pokusů skončila úspěšně. Je jediný vězeň, který pokusy přežil. Dokáže

se vrátit do světa svých vzpomínek, dokáže se v něm pohybovat, žít.

Přichází chvíle druhé části pokusů. Uspávají ho. Leží na hadrech v houpací síti ve špinavé místnosti. Jeho myšlenky se odpoutávají a přenášejí ho do budoucnosti. Potkává lidi z budoucnosti. Lidstvo tedy přežije jadernou katastrofu. Ale lidé z budoucího času se k němu chovají zdrženlivě, nechťají ho mezi sebe přijmout, ačkoliv on by rád zůstal. Musí se vrátit do tábora. Pokusy skončily. Byly úspěšné - lze lidi do budoucnosti přepravit.

Hrdinovi je však jasné, že on to nebude. Byl pouze prostředek. A svědek. A svědky je třeba likvidovat. Má strach. Hrozný strach. Zavírají ho v tmavé kobce, kde čeká na smrt.

Lidé z budoucnosti ho však nechťají nechat zemřít. Přicházejí za ním do vězení a zvou ho k sobě, do budoucnosti. Odmítá, touží se dostat do minulosti, na rampu letiště. Touží setkat se s Ní. S Ní, kterou navštěvoval ve svých snech, ve svých cestách do minulosti. Touží potkat Ji na rampě.

Stojí na rampě letiště, několik let před válkou. Rozhlíží se, hledá Ji. Vidí Ji na konci rampy. Běží k Ní. Cestou mívá člověka v brýlích. Vzpomíná si, že ho ten muž sledoval už celou cestu z tábora. Neuvažuje ale o tom a běží dál k Ní. Muž zvedá ruku. Revolver. Vystřel. Zaráží se v běhu. Padá. Pohlédne na Ní. Vidí známý děs v očích. Ten pohled, který zná. Pohled plný děsu, plný údivu. Výkřik. Ten známý výkřik. Padá na zem. Poslední jeho myšlenkou je, že tenkrát před válkou, na té rampě, jako malý kluk, viděl umírat člověka. Viděl umírat SEBE !!

Žár tisíců sluncí

Francie, 1970

Režie : Pierre Kast

Hlas : Otakar Brousek st., Nina Tichánková.

Pozemská raketa se blíží k náhodně objevené planetě, obydlené lidmi na vysokém stupni vývoje. Na palubě je jeden jediný pasažér - mladý pozemšťan.

Je na planetě přijat bez nepřátelských či postranních úmyslů, má tak možnost poznávat cizí svět. Ten je tvořen ve znamení

čísla osm : všude jsou osmiramenné růžice, planeta má osm základních zákonů epod.

Ani na cizích planetách se člověk neubrání lásce. Mladý pozemšťan se zamiluje do krásné dívky. Zdá se, že jeho city jsou opětovány. Avšak mladým lidem není přáno kromě duševního souznění podávat jiné důkazy lásky, neboť při každém bytí jen pokusu se v těsné blízkosti objeví šest postav. Ať již u dívky doma nebo v pozemšťanově raketě.

Pozemšťan je zklamán. Nerozumí tomu. Miluje, ví, že je také milován, ale... Blíží se čas návratu.

Odlétá.

Po přiletu na Zemi stále přemýšlí, proč jejich láska ztroskotala; proč nemohli být aspoň chvíli sami ...

Najednou si vzpomene na osmiramenné růžice, na kult čísla osm - a je mu všechno jasné. Dívka vždy zavolala "na pomoc" šest svých přátel, aby jich bylo dohromady osm a jejich štěstí aby tak získalo na dokonalosti.

Pochopil však příliš pozdě. Jelikož vlastně nevěděl, na které planetě byl, nemohl se ke své lásce vrátit.

Každý z dvojice milenců přemýšlel o realizaci snů své lásky v rozměrech vlastní civilizace, ani jeden si neuvědomil rozdílnost kultur, myšlení, citových hodnot a soukromí jednotlivých systémů. Velice poučný příběh /i pro dvojice z civilizace jedné/, věrohodné zdůvodnění a pointa, jež trochu podceňuje lidské technické znalosti.

Jste spokojeni ale jen do té doby, než se zamyslíte nad shlédnutým hlouběji. Jaká to asi byla láska, jak moc si ti dva mladí lidé asi rozuměli, když nedokázali pochopit základní princip štěstí svého partnera ?? Pozemšťan - vyslanec lidstva do vesmíru, kosmonaut, nejméně zručný ze schopných - měl možnost /narozdíl od své drahé/ studovat celou kulturu a zvyklosti pohostinné planety. Jak je vůbec možné, že tak základní věci neodhalil ?? Vzpírá se to představám o vlastnostech a inteligenci vesmírných námořníků, které jsme si záměrem o sci-fi vytvořili. Avšak je chyba v samotném hrdinovi? Vymyslel si ho člověk, autor. A ten zřejmě ve svých úvahách zůstal v polovině cesty...

Ani kreslená animace nebyla příliš dokonalá. Střídání občas statických malovaných obrázků vzdáleně připomínalo Rempu, ale šlo o podobnost čistě náhodnou.

Česká sci-fi se v zahraničí prozatím příliš neprosazovala, je proto velkým překvapením, že v letošním roce se naše povídky objevily a ještě objeví na několika místech světa.

Poměrně pravidelně se naše vědecko-fantastická tvorba objevuje na stránkách polského měsíčníku FANTASTIKA. Po již vydaných povídkách Josefa Nesvadby a Zdenka Volného to v letošním roce budou ještě dvě povídky Jaroslava Veise a jedna Zdenka Volného. K překladu je připravováno také několik básní Karla Šýse a fantastickou tematikou. První vědeckofantastický časopis vydávaný ve Španělsku v "univerzálním" jazyce esperantu SFEROI, publikoval ve svých prvních dvou číslech také dvě povídky Jaroslava Veise.

Povídka Jana Hlavičky Turista, které byla oceněna v soutěži Cenu Karla Čapka v roce 1984, bude vydána v autorském překladu ve francouzském poloprofesionálním magazínu ANTARES a její překlad z francouzské verze je připraven pro další poloprofesionální časopis, tentokrát italský DIMENSIONE COSMICA.

Velký výběr z české sci-fi vyjde v těchto dnech péčí Erika Simona v Německé demokratické republice. Mezi povídkami budou i práce našich amatérských a poloprofesionálních autorů, které byly oceněny v soutěži Cenu Karla Čapka /I. K. nek, J. Hlavička ad./.

Zajímavé, že některé z nich dosud nevyšly ani u nás!

/red./

ZAPOMENUTÝ SVĚT KRESLENÉHO SERIÁLU

/Vladimír Veverka/

Byly i doby, kdy sci-fi literatura byla označována za pochybný brak, který nemá nic společného s realismem coby jediným měřítkem skutečné umělecké hodnoty, za úpadkový žánr kazící čtenáře, za literaturu pro absolutní kulturní primitivy. A nebyla sama - o stejné přívlastky s ní úspěšně soupeřil také kreslený seriál /alias comics/.

Pak přišla doba, kdy díla Isaaca Asimova, Johna Wyndhama, Arthura C. Clarka, Roberta Heinleina, Roberta Merla, Briana W. Aldisse Clifforda Simaka, Ray Bradburyho, Stanisława Lema, Ivana Jefremova, bratří Strugackých a dalších z oné nespočetné plejády autorů světových jmen prorazila bariéru zkreslených názorů, mylných výkladů a sofistických argumentů. Sci-fi již najednou nespádala do literárního "ghetta".

A nebyla sama - v té době se ozvaly i rozumné hlasy o tom, že není kreslený seriál jako kreslený seriál, a že skrze záplavu bezduchých komerčních slátanin nelze ztracovat comics jako celek.

Díky realistickému pohledu na věc a leckdy i ocenění se u nás nyní sci-fi literatura /stejně jako v ostatních socialistických zemích/ ocitá na vzestupu. Čtenáři si ji žádají stále více a více, počet vydávaných titulů za rok pomalu, ale jistě zvedá; sci-fi reaguje na aktuální problémy současného člověka, objevuje se u nás nová autorská generace a tak vzniká naděje, že snad u nás budou postupně zmapována i mnohá bílá místa ve světové sci-fi.

Vědecko-fantastická literatura tedy prolomila ledy a její popularita, kvalita i kvantita vzrůstá.

Je však sama.

Kreslený seriál se cestou někde ztratil.

Jistě, už dávno není pokládán za propagandu rasové nadřazenosti a kultu násilí, za paskvil znásilněného obrázku a slovní cvičení pro pologramotné lenochy se slovní zásobou o pětistech výrazech.

O kresleném seriálu se totiž mlčí. Jako by nebyl, neexistoval.

Vlna otiskování kreslených seriálů, která začala koncem 60. let, v roce 1975 opadla. A ačkoliv čtenářský zájem o ně je velký a honoráře za kreslení /nikoliv však již za scénáře/ tučné, jsou seriály na stránkách našeho tisku jen tiše trpěny, jejich kvalita klesá zpět do dob nesmělých začátků, známé kreslíře a výtvarníky vystřídali pseudotvůrci, ignorující základní zásady jejich tvorby - zásady, které vlastně ani neznají. Literární kritici pak díky tomu mají dost příkladů o ubohé estetické, myšlenkové i kulturní úrovni tohoto žánru a čtenář povětšinou jen tiše úpí. Vyjma děti, ty hltají všechno, ale následky na jejich estetickém citění již nikoho nezajímají.

A přitom comics, to je prostě n e c o ! To je...

Ale ne, Ikarie je věnována sci-fi žánru a tak zde nebudu bájit o kreslených seriálech, jaké by mohly i měly být. Vlna obliby

sci-fi sice nechala kreslený seriál, svého bývalého věrného spolutrpitele, kdesi daleko vzadu, ale možná, že ještě ukáže, že na dávné přátele nezapomíná. Se zvýšeným zájmem o vědecko-fantastiku si také mnozí sběratelé a fanoušci vlastně povímli, že existuje také cosi jako sci-fi kreslený seriál. Forma, která se odpradáвна odrážela například na pestrých obálkách pultových magazínů a postupně se vyvinula do specifické podoby, jejíž kouzlo se při převodu do psané formy úplně ztrácí.

Samozřejmě, že i u kreslené sci-fi /zřejmě tak jako u vědecké fantastiky samotné a kresleného seriálu jako takového/ většina produkce klasickým představitelem masové komerční produkce, křečovitého omílání vyzkoušených principů. Přesto však v té nepřehledné lavině magazínů, alb a sešitů lze nalézt opravdu vtipné, zajímavé a v tom nejlepším slova smyslu fantastické příběhy se spoustou nápadů, které se zrodily právě zde, ve svérázné kreslené podobě sci-fi.

Chtěli bychom vám tedy přiblížit i pohádkový svět kresleného seriálu, té jeho podoby, která bývá označována za sci-fi i fantasy. Chtěli bychom vedle sebe postavit naše i zahraniční hrdiny, moci srovnávat a hledat onu pomyslnou hranici, dělící kvalitu od průměru, nápad od rutiny, kouzlo od věednosti.

A když píš "my", myslím tím skupinu fanoušků, kteří se kresleným seriálem zabývají jako svým koníčkem a chtěli by i druhým otevřít dveře do světa kreslených hrdinů.

V oblasti kresleného seriálu, jak historie, tak i teorie, je u nás pusto a prázdko, kromě pár sběratelů většinou nikdo ani netuší, kolik, jakých, kdy a v čem u nás vycházely. Začneme tedy od Adama - postupným mapováním toho, co si mohli naši čtenáři přečíst, ať již s produkce vlastní či zahraniční. V tomto čísle uveřejňujeme stručnou bibliografii seriálů, vycházejících v českém ústředním tisku pro děti a mládež v letech 1950-1975. K těm zajímavějším se v dalším almanachu vrátíme i s ukázkami.

SCI-FI KRESLENÝ SERIÁL V ČESKÉM ÚSTŘEDNÍM PERIODICKÉM TISKU PRO DĚTI A MLÁDEŽ /1950-1975/

ABC mladých techniků a přírodovědců

Pevnost pod ledem /roč. 4 - č. 1-12/

Robot Emil /roč. 6 - č. 4-12/

Pověst o Bílé velrybě /roč. 9 - č. 10-12/

Zajatci Torů /roč. 10 - č. 10-12, roč. 11 - č. 1-14/

Dobrodružství Johna Cartera /roč. 13 - č. 1-24/

Výprava do ztraceného světa /roč. 14 - č. 1-24/

Dobrodružství Thuvie z Ptarhu /roč. 15 - č. 1-24/

Příhody malého boha /roč. 18 - č. 1-24/

Příchod bohů /roč. 19 - č. 1-24/

Kruanova dobrodružství /roč. 20 - č. 1-24/

Mladý svět

Muriel a andělé /ukázka/ /roč. 10 - č. 31,
příloha k článku Comix je tu/

Ohníček

Prázdniny roku 2000 /roč. 7 - č. 1-11/
O raketě /roč. 9 - č. 7-12/
Robotiky /roč. 16 - č. 1, roč. 19 - č. 12/
Mořští vlci a doktor Q /roč. 20 - č. 1-24/
Rex Star /roč. 20 a 21/ - původní název se-
riálu Flash Gordon
Mořští vlci na Marsu /roč. 21 - č. 1-24/
Desetioký /roč. 21 - č. 5-18/
Kraken /roč. 21 - č. 19-24/
Mořští vlci v trpasličí říši /roč. 22 - č.
1-24, roč. 23 - č. 1-24/
Profesor Dugan /roč. 23 - č. 20-24, roč. 24
- č. 1-24, roč. 25 - č. 1-24/
Poklad velkého Trpa /roč. 24 - č. 1-24/
Karáskova dobrodružství /roč. 25 - č. 1-24,
roč. 26 - č. 1-24/ jen částečně
Pavouk Nephila /roč. 26 - č. 1-24, roč. 27
- č. 1-24/

Pionýr

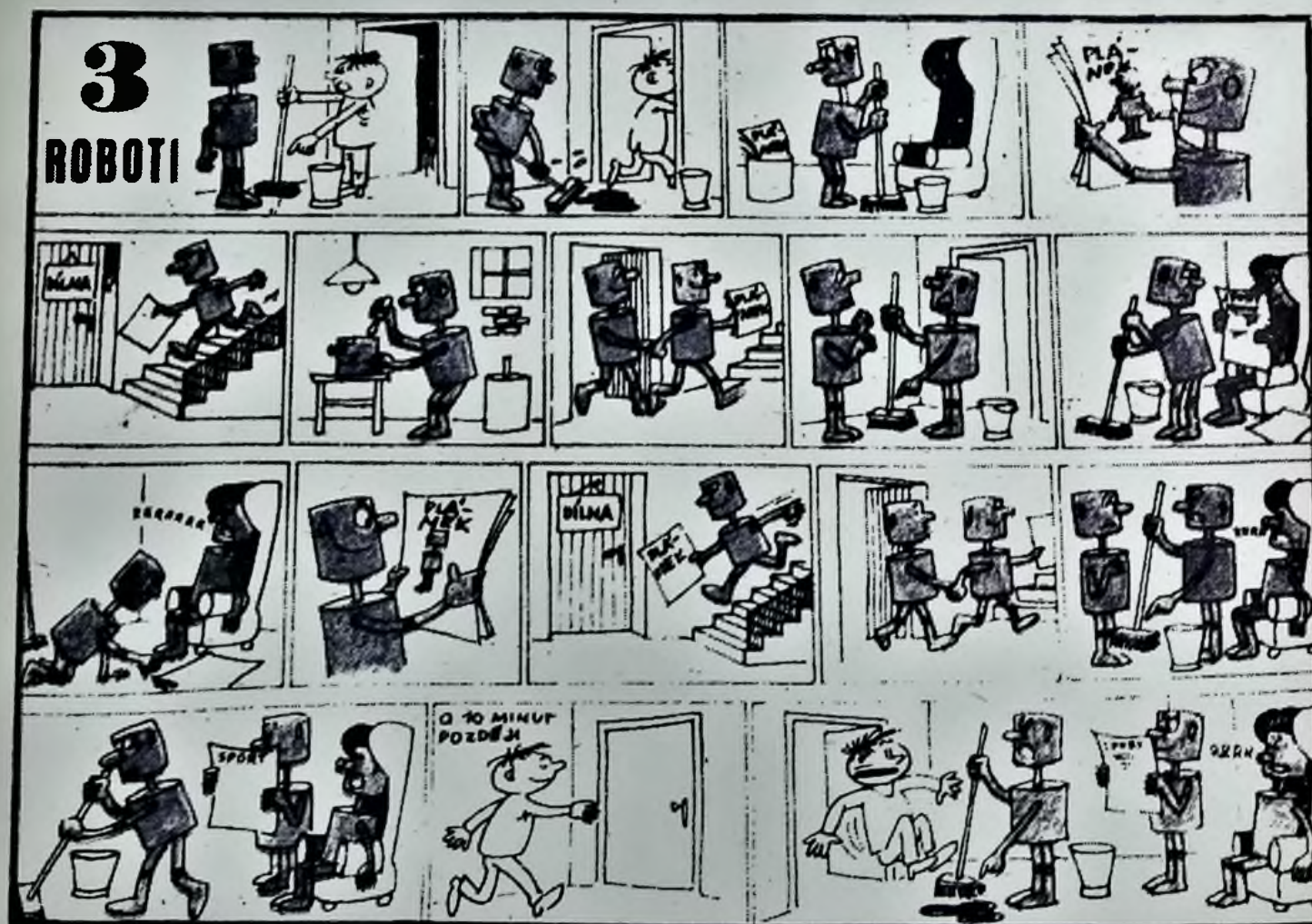
Flodur Nairolf /roč. 13 - č. 1-11/
Cesta Kosmonauta Janečka do souhvězdí Pegasa
/roč. 15 - č. 12/
Vládce mořských hlubin /roč. 16 - č. 1-6/
časopis přejmenován na Větrník
Paprsky života a smrti /roč. 16 - č. 7-12/
Kapitán Nemo /roč. 17 - č. 1-12/
Zámek rodu Spadů /roč. 19 - č. 1-6/
Gorgony /roč. 21 - č. 1-6/

Pionýrské noviny

20.000 mil pod mořem /roč. 16 - č. 54-75/

Sedmička pionýrů

Pět neděl v balóně /roč. 2 - č. 45-52, roč.
3 - č. 1-3/
Stanice G 70 /roč. 5 - č. 35-38/
Astronauti /roč. 6 - č. 25-36/
Záhadný palber /roč. 7 - č. 20-25/

G O L E M

1986

Cena Golem, kterou uděluje redakce IKARIE ve spolupráci s SFK ADA a 405. ZO Svazarmu Praha 4 je udělována v pěti kategoriích:

- nejlepší česká/slovenská autorská SF kniha
- nejlepší zahraniční autorská SF kniha
- nejlepší česká/slovenská SF povídka
- nejlepší český/slovenský fanzin
- zvláštní cena za přínos pro SF

Každý z čtenářů a spolupracovníků IKARIE má právo nominovat v každé kategorii až pět děl. Po sečtení všech obdržných hlasů /z nichž každý má hodnotu 1 bod/ bude vyhlášeno v každé kategorii pět děl, která budou nominována na cenu Golem. Tato díla budou pak předložena porotě, složené ze členů redakce IKARIE a z laureátů ceny Golem z předcházejících ročníků /pro rok 1986 jsou to mj. Ladislav Szalai, Jaroslav Velinský, Martin Hlaváč a Theodor Pištěk/, která vybere v každé kategorii nejlepší dílo. Tvůrcem roku a současně absolutním vítězem ankety se stane ten autor /to dílo/, který obdrží absolutně nejvyšší počet bodů.

V příloze přikládáme seznam děl science fiction vydaných knižně v roce 1985 a seznam všech fanzinů, které v ČSSR vycházely. Vytvoření podobného seznamu povídek by bylo pro tento účel příliš náročné a při úrovni většiny z nich, vydaných časopisecky, v podstatě zbytečné. Proto je třeba upozornit především na povídky, které v roce 1985 vyšly v antologiích Hledání budoucího času, Návrat na planetu Zemi, Teď už budeme lidé a jednotlivých povídkových sbírkách C. Neffa, L. Součka a L. Szalaise, jejichž názvy najdete v seznamu českých a slovenských autorů. Současně doporučujeme vzít v potaz též SF povídky vydané v Zápisků a AZ Magazínu.

Vyhlášení ankety bude uspořádáno v první polovině roku 1988, proto Vás prosíme, abyste své anketní lístky zaslali na níže uvedenou adresu co nejdříve a nečekali až do uzávěrky 15. 1. 1988. Anketní lístky prosím nespojujte s jiným sdělením redakci /ty zasílejte přímo na klubovou adresu, kterou najdete v každé IKARII/.

Jaroslav Olša, jr.

redakce IKARIE

Anhaltova 41/987

169 00 Praha 6

nejlepší česká/slovenská autorská SF kniha /max. 5 návrhů/:

nejlepší zahraniční autorská SF kniha /max. 5 návrhů/:

nejlepší česká/slovenská SF povídka /max. 5 návrhů/:

nejlepší český/slovenský fanzin /max. 5 návrhů/:

návrh na zvláštní cenu: za rok 1985:

Jméno a příjmení:

Adresa:

Datum:

Podpis:

nejlepší česká/slovenská autorská SF kniha za rok 1985:

- BEDNÁŘ, Alfonz: Za hraj drobných.
Bratislava, Slov. spisovatel, ?. výt. 2. vyd.
- HANUŠ, Miroslav: Expedice Elauze.
Praha, Svoboda, 20000 výt., 1. vyd.
- HORMAN, Ota: Návštěvníci.
Praha, Albatros, 10000 výt., 1. vyd.
- KLIČKA, Václav: Drion opouští Zem.
Bratislava, Mladé letá, 21000 výt., 2. vyd. ve slovenském překladu 1.
- KRŮTA, Jan: Pravdě do očí.
Praha, Čs. spisovatel, 50000 výt., 1. vyd.
- MORAVCOVÁ, Jana: Brána dorozumění.
Praha, Čs. spisovatel, 50000 výt., 1. vyd.
- NEFF, Ondřej: Vejce naruby.
Praha, Mladá fronta, 40000 výt., 1. vyd.
- NOHEJL, Bohumil: Hříšný Václav.
Praha, Čs. spisovatel, 18000 výt., 2. vyd.
- REPKO, Jozef: Kolonia Lambda Pí.
Bratislava, Mladé letá, 23000 výt., 1. vyd.
- SCUČEK, Ludvík: Hippokratův slib.
Praha, Čs. spisovatel, 90000 výt., 1. vyd.
- SZALAI, Ladislav: Zapomenutý vesmír.
Praha, Čs. spisovatel, 5000 výt., 1. vyd.
- VOLÝ, Zdeněk: Brána k věčnosti.
Praha, Čs. spisovatel, 15000 výt., 1. vyd.

nejlepší zahraniční autorská SF kniha za rok 1985:

- ASENOV, Dragomir: Nejtěžší hřích.
Kélantrich, 2000 výt., 1. vyd.
- BĚLJAJEV, Alexandr: Poslední Atlantiďan. Hlava Profesora Dowella.
Svoboda, 67000 výt., 1. vyd.
- BULGAKOV, Michail: Biaboliáda.
Práce, 13000 výt., 1. vyd.
- BULYČEV, Kir: Alenka z planety Země.
Svoboda, 93000 výt., 1. vyd.
- BULYČEV, Kir: Mimoszemšťané v Guslaru.
Lidové nakl., 40000 výt., 1. vyd.
- BULYČEV, Kir: O sto rokov predtým.
Pravda, 17000 výt., 1. vyd.
- CARROLL, Lewis: Alenka v kraji divů a za zrcadlem.
Albatros, 20000 výt., 4. vyd.
- CHESTERTON, Gilbert Keith: Napoleon z Notting Hillu. Létající hospoda. Návrat dona Quijota.
Odeon, 44000 výt., 1. vyd.

- DILOV, Ljuben: Promarněná šance. Z prací mého počítače.
Svoboda, 25000 výt., 1. vyd.
- DOYLE, Arthur Conan: Kapitán Polární hvězdy.
Albatros, 88500 výt., 1. vyd.
- FALLET, René: Telňačka.
Mladá fronta, 80000 výt., 1. vyd.
- FRUHAUF, Klaus: Stromy z raja.
Tatran, 17000 výt., 1. vyd.
- GANSOVSKIJ, Sever: Černý kámen.
Lidová nakl., 76000 výt., 1. vyd.
- HARRINGTON, James: Republika Oceána.
Mladá fronta, 4000 výt., 1. vyd.
- JAEGER, Henry: Jasnovidcem proti své vůli.
Mladá fronta, 45000 výt., 1. vyd.
- JEVTUŠENKO, Jevgenij: Jahodový ráj.
Lidové nakl., 4600 výt., 1. vyd.
- KAVERIN, Veniamin: Verlioka.
Slov. spis., 6000 výt., 1. vyd.
- MERLE, Robert: Muži pod ochranou.
Svoboda, ? výt., 1. vyd.
- ŠEFNER, Vadim: Skromný génius.
Svoboda, 27000 výt., 1. vyd.
- SENKOVSKIJ, Osip: Fantastická putování barona Brambeuse.
Odeon, 3000 výt., 1. vyd.
- STRUGACKIJ, Arkadij - STRUGACKIJ, Boris: Miliardu let před koncem světa.
Svoboda, ? výt., ? vyd.
- STRUGACKIJ, Arkadij - STRUGACKIJ, Boris: Piknik u cesty.
Mladá fronta, 83000 výt., 2. vyd.
- SWIFT, Jonathan: Gulliverovy cesty.
Odeon, 30000 výt., 8 vyd.
- SZERB, Antal: Padragonská legenda.
Odeon, 20000 výt., 2. vyd.
- TOLSTOJ, Alexej: Kráska z Marsu.
Melantrich, 9000 výt., 2. vyd.
- TUSCHEL, Karl-Heinz: Komaná Venuša 3.
Smena, 40000 výt., 1. vyd.
- VELTISTOV, Jevgenij: Zbraně Diovy.
Lidové nakl., 75500 výt., 1. vyd.
- VERNE, Jules: Cesta do středu Zeme.
Mladé letá, 42000 výt., 2. vyd.
- VERNE, Jules: Pět týždňov v balóně.
Mladé letá, 48000 výt., 5. vyd.
- VERNE, Jules: Tajemství Viléma Storitze.
Mladá fronta, 80000 výt., 5. vyd.
- VIAN, Boris: Pěna dní. Červená tráva.
Odeon, 28000 výt., 2. vyd.
- VONNEGUT, Kurt: Sirény z Tišanu.
Práce, 58000 výt., 1. vyd.

WARNER, Douglas: Smrt v horkém větru.
Melantrich, 30000 výt., 1. vyd.

ŽITINSKIJ, Alexandr: Schodiště. Zdám se.
Lidové nakl., 2000 výt., 1. vyd.

nejlepší český/slovenský fanzin za rok 1985:

AF 167 /ed. Jiří Semrád, CSČ./

SFK AF 167 VÚV Brno /3 čísla - 1-3/

ALDEBARAN /ed. ?/

SFK Aldebaran VAAZ Brno /3 čísla - 1-3/

ANDROMEDA /ed. ?/

SFK Andromeda Plzeň /2 čísla - březen, září/

ANDROMEDA NEWS /ed. ?/

SFK Andromeda plzeň /1 číslo - 26.12./

ARGUS /ed. ?/

SFK Terra FEL ČVUT Praha /3 čísla - 1-3/

BCNSAI /ed. Jiří Matys, ing. Jiří Karbusický/

SFK Česká Lípa /2 čísla - říjen, prosinec/

INTERKOM /ed. Vladimír Veverka/

SFK Spectra Praha /12 čísel - nečísl./

KOČAS /ed. Pavel Běcha/

SFK Salamandr Pardubice /1 číslo - Parcon 1985/

LABYRINT /ed. ?/

SFK Opava, /1 číslo - prosinec/

LASER /ed. Tomáš Jirkovský/

SFK Laser Čelákovice /3 čísla - 1-3/

MAKROPULCS /ed. Petr Konupčík/

SFK Makropulos ODPM Šumperk /4 čísla - 7-10/

POLLUX /ed. Ján Harničár/

SFK Castor Spišská Nová Ves /7 čísel - 1-2, 4-7, 0/

PRIT /ed. ?/

SFK 451 Fahrenhelta Košice /1 číslo - 1/

QUASAR /ed. ?/

SFK Quasar Běchyně /3 čísla - 1-3/

SF /ed. Martin Hlaváč/

SFK MFF UK Praha /5 čísel - 1-5/

SLAN /ed. Ladislav Peška/

SFK Slan Slaný /5 čísel - 1-5/

STIMM /ed. M. Vaculík, L. Štěpánek/

SFK STIMM MěVSSM Kroměříž /1 číslo - 1/

TRIFID /ed. různí/

SFK Trifid Liberec /7 čísel - O.B, O.C, C.D, Kosmické
hrátky, Aries, Bootes, Cetus, Delphinus/

TŘESK /ed. mění se/

SFK Třesk Třebíč /2 čísla - 1-2/

VEGA /ed. Karel Jedlička/

SFK Dudlaj Předenice /1 číslo - 4/

VF /ed. Miroslav Nejedlý/

SFK TOS Hostivař /3 čísla - 1-3/

